


**EK
KE**

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ



ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΠΑΛΟΥΡΔΟΣ, ΜΑΡΙΑ ΠΕΤΡΑΚΗ, ΝΙΚΟΣ ΣΑΡΡΗΣ



ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΑΘΗΝΑ 2022



ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ



ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΑΘΗΝΑ 2022

Τα Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας στην Ελλάδα: Προκλήσεις και Προοπτικές
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΠΑΛΟΥΡΔΟΣ, ΜΑΡΙΑ ΠΕΤΡΑΚΗ, ΝΙΚΟΣ ΣΑΡΡΗΣ

Γλωσσική επιμέλεια

Ναυσικά Γιαννοπούλου

©Copyright 2022

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Κρατίνου 9 και Αθηνάς

Πλατεία Κοτζιά, 105 52 Αθήνα

Τηλ: 210 7491674

www.ekke.gr

ISBN: 978-960-6834-48-6

Σχεδιασμός έκδοσης - σελιδοποίηση: Εθνικό Τυπογραφείο

Εκτύπωση - βιβλιοδεσία: Εθνικό Τυπογραφείο

Αριθμ. Εργασίας: 107/2022

ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Δ. ΜΠΑΛΟΥΡΔΟΣ, Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ, Ν. ΣΑΡΡΗΣ

Η παρούσα έκδοση αποτελεί δράση του έργου «Συστημικές αλλαγές στην παιδική προστασία» που υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 - 2021, γνωστού ως ΕΕΑ Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow. Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΚ:	Αστικός Κώδικας
ΑΣΟΑ:	Ατομικό Σχέδιο Οικογενειακής Αποκατάστασης
ΔΕ:	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
ΔΕΕ:	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΣΔΠ:	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΕΔΔΑ:	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΕΤ:	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΗΔΕ:	Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας
ΕΚ:	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΚΑ:	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΚΚΕ:	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣΑΝΥ:	Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής Υιοθεσίας
ΕΣΔΑ:	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΠΑ:	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΚΚΠΠ:	Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας
ΚΚΠΚ:	Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης
ΜΚΟ:	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΝΠΔΔ:	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ:	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΑΕΔ:	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
ΠΔ:	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΣ:	Πληροφορικό Σύστημα
ΣΔΠ:	Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΣΕΕ:	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΚΛΕ:	Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας
ΣΛΕΕ:	Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΥΕ:	Υποχρεωτική Εκπαίδευση
ΦΕΚ:	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΧΘΔ:	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΕΑ:	European Economic Area
FRA:	Fundamental Rights Agency
ΟΤΑ:	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
SPSS:	Statistical Package for the Social Sciences
UN:	United Nations
UNICEF:	United Nations International Children's Emergency Fund

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	13
Περίληψη του έργου	17
Εισαγωγή.....	19

ΚΕΦ. 1	Σχεδιασμός και σκοπιμότητα της έρευνας.....	23
---------------	--	-----------

ΚΕΦ. 2	Προστασία και δικαιώματα του παιδιού σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο	27
2.1	Εισαγωγή.....	27
2.2	Η παιδική προστασία σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο	28
2.3	Η εναλλακτική φροντίδα	34
2.4	Το θεσμικό πλαίσιο παιδικής προστασίας στην Ελλάδα.....	40
2.5	Η ιδρυματοποίηση.....	42
2.6	Αποϊδρυματοποίηση.....	49
2.7	Η Αναδοχή.....	54
2.7.1	Η έννοια της αναδοχής ανηλίκων.....	54
2.7.2	Οι φορείς εποπτείας της αναδοχής	55
2.7.3	Τα πρόσωπα της Αναδοχής.....	56
2.7.4	Η κοινωνική έρευνα και η εκπαίδευση των αναδόχων γονέων.....	59
2.7.5	Σύσταση και μορφές αναδοχής.....	60
2.7.6	Οικονομική ενίσχυση της αναδοχής	61
2.7.7	Αποτίμηση της αναδοχής	62
2.8	Υιοθεσία	64
2.8.1	Έννοια και πλεονεκτήματα της υιοθεσίας	64
2.8.2	Θεσμική πρόβλεψη.....	65
2.8.3	Στατιστική αποτύπωση υιοθεσιών στην Ελλάδα	67
2.9	Συμπεράσματα- Προτάσεις	69

ΚΕΦ. 3.	Το ερευνητικό σχέδιο: μικτή μέθοδος – τριγωνοποίηση	75
3.1	Μεθοδολογική προσέγγιση: Τα βήματα της έρευνας	75
3.2	Μέθοδοι και τεχνικές της έρευνας.....	78
3.3	Ηθική, δεοντολογία και περιορισμοί της έρευνας.....	87

ΚΕΦ. 4	Παρουσίαση και ανάλυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων:	
	Ποιοτική έρευνα	89
	4.1 Ημιδομημένες συνεντεύξεις: Μεθοδολογία-Εργαλείο της έρευνας....	89
	4.2 Ημιδομημένες συνεντεύξεις: Αποτελέσματα	95
	4.2.1 Γενικά Στοιχεία	95
	4.2.2 Ανάλυση κατά άξονα.....	97
	4.2.3 Συμπεράσματα.....	111
	4.3. Ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη (focus group).....	116
<hr/>		
ΚΕΦ. 5	Παρουσίαση και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων:	
	Ποσοτική έρευνα	127
	5.1 Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας: ερωτηματολόγιο Α΄	127
	5.2. Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας: ερωτηματολόγιο Β΄	147
<hr/>		
ΚΕΦ. 6	Τελικά συμπεράσματα	161
	Βιβλιογραφία.....	167
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	171

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1	Ανάπτυξη στρατηγικής της έρευνας	σελ. 24
Σχήμα 2	Εγχώριες Υιοθεσίες ανά κράτος-μέλος 2004-2014.....	σελ. 39
Σχήμα 3	Διακρατικές Υιοθεσίες ανά κράτος-μέλος 2004-2014.....	σελ. 40
Σχήμα 4	Πράξεις υιοθεσίας κατά τα έτη 2010-2019	σελ. 67
Σχήμα 5	Πράξεις υιοθεσίας κατά κατηγορία θετών γονέων, 2018-2019....	σελ. 68
Σχήμα 6	Πράξεις υιοθεσίας κατά νομική κατάσταση των βιολογικών γονέων των υιοθετηθέντων τέκνων, 2018-2019	σελ. 68
Σχήμα 7	Πράξεις υιοθεσίας κατά ηλικιακή ομάδα παιδιών που υιοθετήθηκαν, 2018-2019.....	σελ. 69
Σχήμα 8	Η συγκλίνουσα παράλληλη σχεδίαση	σελ. 77
Σχήμα 9	Βήματα για τη διεξαγωγή έρευνας με μικτή μέθοδο	σελ. 77
Σχήμα 10	Κύκλος μεθοδολογίας έρευνας	σελ. 78
Σχήμα 11	Θεματικοί άξονες της συζήτησης.....	σελ. 90
Σχήμα 12	Τύπος ιδρύματος (%).....	σελ. 128
Σχήμα 13	Περιφερειακή κατανομή ιδρυμάτων	σελ. 129
Σχήμα 14	Συνολικός αριθμός παιδιών που φιλοξενούνται στο ίδρυμα το 2019 και μέγιστος που μπορεί να φιλοξενηθεί κατά κατηγορία (ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ)	σελ. 130
Σχήμα 15	Παιδιά που φιλοξενούνται στις μονάδες κατά φύλο, ηλικία (%) ..	σελ. 131
Σχήμα 16	Κύριες εθνικότητες παιδιών που φιλοξενήθηκαν το 2019.....	σελ. 131
Σχήμα 17	Οι κυριότεροι λόγοι που φιλοξενήθηκαν τα παιδιά σε ίδρυμα	σελ. 132
Σχήμα 18	Λειτουργία προγράμματος αναδοχής κατά τύπο ιδρύματος (%), 2019	σελ. 135
Σχήμα 19	Λειτουργία προγράμματος υιοθεσίας κατά τύπο ιδρύματος (%), 2019	σελ. 135
Σχήμα 20	Ύπαρξη ειδικής προετοιμασίας για τα παιδιά αλλά και του εργαζόμενου για την μετάβαση στην αναδοχή ή την υιοθεσία	σελ. 136
Σχήμα 21	Αναδοχές και υιοθεσίες το 2019, κατά τύπο και αριθμό ιδρυμάτων	σελ. 137
Σχήμα 22	Αριθμός παιδιών που επέστρεψαν στη βιολογική οικογένεια κατά τύπο ιδρύματος	σελ. 137
Σχήμα 23	Τήρηση αρχείων των παιδιών και διαδικασία παρακολούθησης όσων εγκαταλείπουν το ίδρυμα.....	σελ. 138
Σχήμα 24	Ερωτήσεις για διαδικασίες πρόσληψης, κατάρτισης και ελέγχου του προσωπικού.....	σελ. 139

Σχήμα 25	Στοιχεία για εθελοντές σε ιδρύματα το 2019	σελ. 141
Σχήμα 26	Στοιχεία συνεργασιών των ιδρυμάτων	σελ. 141
Σχήμα 27	Έλεγχος των ιδρυμάτων από αρμόδιο όργανο/κυβερνητική αρχή..	σελ. 142
Σχήμα 28	Πόσο συχνά γίνονται επιθεωρήσεις έλεγχου	σελ. 142
Σχήμα 29	Έλεγχος για την εφαρμογή πρωτόκολλου υγιεινής - σωματικής και στοματικής φροντίδας, αν ακολουθούνται συγκεκριμένα πρότυπα ιατρικής περίθαλψης ή αν γίνονται οι απαραίτητοι και αναγκαίοι εμβολιασμοί των παιδιών	σελ. 143
Σχήμα 30	Έλεγχος ιδρυμάτων για θέματα υγιεινής, εμβολιασμού	σελ. 143
Σχήμα 31	Αν ο έλεγχος αφορά το αν ακολουθούνται συγκεκριμένα και πιστοποιη- μένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα	σελ. 144
Σχήμα 32	Αν υπάρχει πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία	σελ. 144
Σχήμα 33	Κύρια πηγή χρηματοδότησης των ιδρυμάτων	σελ. 145
Σχήμα 34	Ανάγκες μονάδας (δυνατότητα πολλαπλής επιλογής)	σελ. 146
Σχήμα 35	Είναι η μονάδα διαρρυθμισμένη σε πτέρυγες (π.χ. υπνοδωμάτια, παιδότο- ποι, τραπεζαρία) και στα υπνοδωμάτια υπάρχει διαχωρισμός κατά φύλο, ηλικία;	σελ. 150
Σχήμα 36	Στοιχεία δυναμικότητας μονάδας, αριθμού παιδιών που φιλοξενούνται και στοιχεία για τα υπνοδωμάτια σε σχέση με τον αριθμό παιδιών	σελ. 150
Σχήμα 37	Ιατρικό check-up, πρόγραμμα ιατρικού ελέγχου όρασης/ακοής και πρό- γραμμα εμβολιασμού παιδιών (%)	σελ. 152
Σχήμα 38	Διαθεσιμότητα ειδικών επιστημόνων όταν χρειαστεί στη μονάδα	σελ. 152
Σχήμα 39	Στοιχεία που αφορούν τα παιδιά στην καθημερινότητα εντός του ιδρύματος	σελ. 153
Σχήμα 40	Στοιχεία προσωπικού και παιδιών	σελ. 154
Σχήμα 41	Επισκέψεις που δέχονται τα παιδιά	σελ. 154
Σχήμα 42	Πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα	σελ. 155
Σχήμα 43	Κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, και σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγα- στικές δομές, ιδρύματα παιδικής προστασίας»	σελ. 156
Σχήμα 44	Συνεργασίες και δικτύωση ιδρυμάτων	σελ. 156
Σχήμα 45	Παρακολούθηση ενημέρωσης των πρόσφατων νομοθετικών και συνοδευ- τικών μέτρων πρόωξης της αναδοχής και της υιοθεσίας	σελ. 157

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1** Νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την υιοθεσία και την αναδοχή στην Ελλάδα σελ. 51
- Πίνακας 2** Περιεχόμενο και δομή του ερωτηματολογίου..... σελ. 84
- Πίνακας 3** Χρονοδιάγραμμα της έρευνας σελ. 85
- Πίνακας 4** Ειδικά θέματα συζήτησης ανά θεματικό άξονα σελ. 91
- Πίνακας 5** Συνολικός αριθμός παιδιών (μέσος όρος) που μπορεί να φιλοξενηθούν και μέσος αριθμός παιδιών που φιλοξενούνταν στο ίδρυμα το 2019 κατά κατηγορία (ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ).....σελ. 130
- Πίνακας 6** Λειτουργία προγράμματος αναδοχής και τεκνοθεσίας κατά τύπο μονάδας..... σελ. 134
- Πίνακας 7** Στοιχεία έμμισθου προσωπικού ιδρυμάτων κατά ειδικότητα, 2019σελ. 140
- Πίνακας 8** Αποτίμηση επιλεγμένων χαρακτηριστικών της μονάδας και υπηρεσιών και περιβάλλον ύπνου για τα παιδιά..... σελ. 149
- Πίνακας 9** Αναλογία επιστημονικού προσωπικού, προσωπικού φροντίδας και συνολικού προσωπικού προς παιδί..... σελ. 151

Πρόλογος

Με την ψήφιση του Νόμου 4518/2018, η Πολιτεία επιχειρεί τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου παιδικής προστασίας στη χώρα μας, ορίζοντας τους θεσμούς της αναδοχής και της υιοθεσίας ως τους πλέον σημαντικούς για την οικογενειακή αποκατάσταση των παιδιών που κρίθηκε αναγκαίο να απομακρυνθούν από τη βιολογική οικογένειά τους. Στις προηγμένες κοινωνίες, η ύπαρξη εξειδικευμένων για τον σκοπό αυτό ιδρυμάτων θεωρείται αναχρονιστική, αντιπαιδαγωγική και ελάχιστα προστατευτική, καθώς υπάρχει πλέον επαρκής επιστημονική τεκμηρίωση ότι η μακροχρόνια παραμονή σε κλειστές δομές φροντίδας (ιδρύματα) έχει αρνητικές, συχνά μη αναστρέψιμες, συνέπειες στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη και στην κοινωνικοποίηση παιδιών και εφήβων.

Η χώρα μας, με σημαντική καθυστέρηση, εκκινεί την αποϊδρυματοποίηση, αναγνωρίζοντας ότι μόνο έτσι κατοχυρώνονται και γίνονται σεβαστά τα Δικαιώματα των Παιδιών που είναι ευάλωτα και χρήζουν ειδικής προστασίας και φροντίδας. Απώτερος στόχος της προσπάθειας είναι η οριστική μετάβαση από το μέχρι στιγμής κυρίαρχο μοντέλο φροντίδας αυτών των παιδιών σε κλειστές και απρόσωπες δομές (ιδρύματα) προς την εξατομικευμένη φροντίδα, εντός μιας ανάδοχης ή θετής οικογένειας κατάλληλα προετοιμασμένης και υποστηριζόμενης προς τούτο.

Βεβαίως, η απομάκρυνση ενός παιδιού από κάποιο ίδρυμα και η εγκατάστασή του σε μια οικογένεια για αναδοχή ή υιοθεσία δεν είναι παρά ένα μόνο βήμα της όλης διαδικασίας, που είναι καταδικασμένο να μείνει μετέωρο και αποτυχημένο αν δεν συνοδεύεται από την αναγκαία προεργασία, αλλά και τη μετέπειτα υποστήριξη. Ως αποϊδρυματοποίηση νοείται μια ενιαία διαδικασία με στάδια πριν, κατά τη διάρκεια (αν κριθεί αναγκαίο) και κυρίως μετά τη ζωή του παιδιού σε μία δομή προστασίας. Προϋποθέτει στοχευμένες δράσεις και παρεμβάσεις προς όλους τους εμπλεκόμενους (παιδιά, βιολογικές οικογένειες, ανάδοχες και θετές οικογένειες, εργαζόμενους, επαγγελματίες του πεδίου, θεσμικούς φορείς, κανονιστικές και ελεγκτικές αρχές και φυσικά την ευρύτερη κοινότητα), και ως εκ τούτου πρόκειται για μια διαδικασία εξαιρετικά σύνθετη και αδιάλειπτη. Απαιτεί, όχι μόνο αλλαγή του νομικού πλαισίου, αλλά και συνεχή εκπαίδευση και εξοικείωση όλων με τις νέες διαδικασίες και κυρίως αλλαγή της νοοτροπίας και των αντιλήψεων όλης της κοινωνίας.

Τα «Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος» βρίσκονται στην πρώτη γραμμή αυτής της προσπάθειας ήδη από το 2009, αρχικά με τη λειτουργία του Ξενώνα Βρεφών SOS και με μεγαλύτερη συνέπεια, από το 2017 και μετά, με συνέργειες σε

δομές παιδικής προστασίας του Δημόσιου τομέα κατόπιν προγραμματικών συμφωνιών. Ως πρωτοπόρος φορέας παιδικής προστασίας και μέλος του SOS Children's Villages International, εφαρμόζουμε ένα μοναδικό για τα δεδομένα της χώρας μοντέλο φροντίδας οικογενειακού τύπου για τα παιδιά που έχουμε υπό την προστασία μας, σε σπίτια με λίγα παιδιά, ανοιχτά στην κοινότητα και με τη διαρκή υποστήριξη εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού.

Έχοντας την εμπειρία των 45 ετών λειτουργίας των προγραμμάτων μας στο πεδίο της παιδικής προστασίας, και με την ισχυρή βούληση να συμβάλουμε σε αυτή τη μετάβαση προς την αποϊδρυματοποίηση, συνεργαστήκαμε με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), έναν καταξιωμένο επιστημονικό φορέα, προκειμένου να υλοποιηθεί μια έρευνα με τίτλο «Έρευνα των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας» (2020-2021). Σκοπός της έρευνας ήταν η αποτύπωση των ποσοτικών και των ποιοτικών στοιχείων που αφορούν στις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, το περιβάλλον, τις συνεργασίες και τις ανάγκες των ιδρυμάτων, τις θεσμικές δυνατότητες και προοπτικές προς την κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης και της αποκατάστασης του κάθε παιδιού σε οικογενειακό πλαίσιο.

Η έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε με τη χρηματοδότηση του Ιδρύματος Μποδοσάκη/ΕΕΑ Grants, είναι μοναδική για τα ελληνικά δεδομένα καθώς περιλαμβάνει το σύνολο, σχεδόν, των δομών παιδικής προστασίας (δημόσιων, θρησκευτικών, ιδιωτικών) ανά τη χώρα, εστιάζει σε συγκεκριμένα πεδία προβληματισμού, εφαρμόζει καινοτόμο μεθοδολογία συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων, καταγράφει καλές πρακτικές, κενά και δυσκολίες αλλά και προοπτικές που εντοπίζουν οι πρωταγωνιστές της καθημερινότητας της λειτουργίας των δομών από διαφορετικές οπτικές και ρόλους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έρευνα διεξήχθη κατά την περίοδο της πρώτης φάσης της πανδημίας Covid-19 κάτω από πρωτόγνωρες και εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες οι οποίες, εκ των πραγμάτων, έθεταν νέες προκλήσεις εφ' όλης της ύλης στην καθημερινή λειτουργία των δομών. Αυτή η ιδιαιτερότητα, μάλιστα, αποτέλεσε επί τούτου ένα από τα πεδία διερεύνησης, καθώς δόθηκε η ευκαιρία στους ερευνητές να καταγράψουν και να αναδείξουν τις νέες δυνατότητες και πρακτικές επικοινωνίας και διαχείρισης της κρίσης που υιοθέτησαν οι δομές, καθώς αναμένεται να αποτελέσουν μόνιμα εργαλεία για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους. Αυτό είναι ένα ακόμα στοιχείο του καινοτόμου χαρακτήρα της.

Θέλουμε να είμαστε αισιόδοξοι ότι τα ευρήματα και τα συμπεράσματα της εν λόγω έρευνας θα αποτελέσουν οδηγό, τόσο για τη λήψη σχετικών αποφάσεων και μέτρων της Πολιτείας για την επιτάχυνση των διαδικασιών της αποϊδρυματοποίησης, όσο και πρότυπο υλικό στοχασμού και διαλόγου για την επιστημονική κοινότητα. Πρωτίστως όμως, ευελπιστούμε ότι θα συμβάλλει στη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, ούτως ώστε ένας διαρκώς μεγαλύτερος

αριθμός συμπολιτών μας να αναλάβει την φροντίδα ενός παιδιού ως ανάδοχος ή θετός γονέας.

Συμμετέχοντας και οι ίδιοι στη διαδικασία της αποϊδρυματοποίησης, επαναπροσδιορίζουμε και προσαρμόζουμε όλα τα προγράμματα φιλοξενίας και φροντίδας, ώστε να είναι συμβατά με τα νέα δεδομένα που ένθερμα υποστηρίζουμε. Είμαστε, και θα συνεχίσουμε να είμαστε, ενεργητικά παρόντες στο διάλογο με τις αρμόδιες εθνικές και διεθνείς αρχές και τους φορείς για την αποϊδρυματοποίηση, τόσο σε θεσμικό επίπεδο μέσω του τμήματος Συνηγορίας των Παιδικών Χωριών SOS (Advocacy), αλλά και στο πεδίο της δύσκολης καθημερινότητας της ζωής των ευάλωτων παιδιών, συνεπείς στο όραμά μας για μια κοινωνία αλληλεγγύης και ίσων ευκαιριών που σέβεται έμπρακτα τα δικαιώματα όλων, και ιδιαίτερα των παιδιών.

Η παρούσα μελέτη δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την καθοριστική συμβολή και ερευνητική εμπειρία του ομότιμου διευθυντή ερευνών του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών κ. Διονύση Μπαλούρδου, της διδάκτορος του Πανεπιστημίου Αθηνών κας Μαρίας Πετράκη, για τον συντονισμό και την επιτυχή ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου και του ερευνητή του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών κ. Νίκου Σαρρή που είχε την επιστημονική ευθύνη του έργου.

Ευχαριστούμε θερμά τον Γενικό Γραμματέα Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων κ. Γεώργιο Σταμάτη, την Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης Δρ. Άρτεμις Αναγνώστου-Δεδούλη, την Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού κα Θεώνη Κουφονικολάκου, καθώς και τους συνεργάτες τους, για τη συμβολή τους στη μελέτη. Τέλος, ευχαριστούμε τον Ειδικό Γραμματέα του Εθνικού Τυπογραφείου κ. Δημήτρη Γεωργίκο για την παραγωγή της παρούσας έκδοσης και, βέβαια, το Ίδρυμα Μποδοσάκη και τα ΕΕΑ Grants για τη συνδρομή στην υλοποίηση και παρουσίαση της μελέτης.

Ελπίζουμε ότι η δημόσια παρουσίασή της θα αποτελέσει το εναρκτήριο λάκτισμα για έναν γόνιμο δημόσιο διάλογο, που θα έχει τα ευάλωτα παιδιά στο επίκεντρό του και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους ως στόχο του.

Κωνσταντίνος Νικ. Συρίγος

Καθηγητής Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ
Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου
Παιδικών Χωριών SOS Ελλάδος

Περίληψη του έργου

Σκοπός της έρευνας είναι, μέσω ερωτημάτων και προβληματισμών που τίθενται σε σχέση με τα ιδρύματα παιδικής προστασίας που λειτουργούν στην Ελλάδα, η ανάδειξη και η αποτύπωση των αναγκών τους. Εξετάζονται επίσης παράγοντες που σχετίζονται με τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, τα παιδαγωγικά πρότυπα που τυχόν εφαρμόζονται και τις ιδρυματικές πολιτικές που ακολουθούνται. Τα αποτελέσματα θα αποτελέσουν τη βάση συζήτησης για τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής για το σύστημα παιδικής προστασίας στην Ελλάδα, τις υφιστάμενες πρακτικές, τις δυνατότητες αποϊδρυματοποίησης και την μετάβαση των παιδιών στην κοινοτικού και οικογενειακού τύπου φροντίδα.

Η έρευνα εντάσσεται στο πλαίσιο μιας διεθνούς προσπάθειας για τον περιορισμό ή και την αντικατάσταση των κλειστών ιδρυματικών δομών από ανοιχτές δομές οικογενειακού χαρακτήρα, που διαφυλάσσουν καλύτερα τα δικαιώματα και το συμφέρον των παιδιών. Με βάση την σχετική εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία, επιχειρείται, μέσα από την καταγραφή των συνθηκών που υπάρχουν στα ελληνικά ιδρύματα, να χαρτογραφηθεί η θέση τους σε σχέση με τη διεθνή τάση αποϊδρυματοποίησης.

Η ανάλυση βασίζεται σε αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα ιδρύματα παιδικής προστασίας στην Ελλάδα (δημόσια, ιδιωτικά, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και εκκλησιαστικά). Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα έχουν ως εξής: Υπάρχει κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας, εποπτείας, ελέγχου και διασφάλισης των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών; Ποιες είναι οι προδιαγραφές για την ποιότητα, τη δυναμικότητα και τη βιωσιμότητα της υποδομής; Ποιες οι συνθήκες διαβίωσης και οι παρεχόμενες υπηρεσίες προς τα παιδιά σε ιδρύματα; Ποιοι είναι οι κύριοι λόγοι εισαγωγής; Λειτουργεί αρχείο-μητρώο με τα παιδιά που φιλοξενούνται; Υπάρχει επικοινωνία με τη φυσική οικογένεια; Ποιες οι ανάγκες των ιδρυμάτων (σε προσωπικό, εκπαίδευση προσωπικού, καθημερινή κάλυψη αναγκών των παιδιών, οικονομικές ανάγκες) και ποιες οι ενέργειες για τη σταδιακή μετάβαση των παιδιών από την ιδρυματική στην ποιοτική, οικογενειακού και κοινοτικού τύπου, φροντίδα και την προώθηση του θεσμού της αναδοχής ή/και υιοθεσίας; Ποιο είναι το ποσοστό επιτυχίας και οι ενέργειες ενίσχυσής του;

Η έρευνα ποιοτικού τύπου πήρε τη μορφή ατομικών, σε βάθος ημιδομημένων συνεντεύξεων με επαγγελματίες φροντιστές σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, βασισμένων σε έξι (6) διακριτούς θεματικούς άξονες. Σκοπός

τους η συλλογή και αποτύπωση στοιχείων για τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, το περιβάλλον, τις συνεργασίες και τις ανάγκες των ιδρυμάτων, τις θεσμικές δυνατότητες και προοπτικές προς την κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης και της αποκατάστασης του κάθε παιδιού σε οικογενειακό πλαίσιο. Σχεδιάστηκε ειδικός οδηγός συνέντευξης-ανοικτού τύπου και υλοποιήθηκαν 16 συνεντεύξεις σε βάθος και μια ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη.

Οι συνεντεύξεις σε βάθος μαγνητοσκοπήθηκαν και μέρος αυτών βιντεοσκοπήθηκε, και στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκαν-μεταγράφηκαν σε κείμενο. Ακολούθησε η ανωνυμοποίηση και η ανάλυση των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν από το δείγμα των συνεντεύξεων και η τελική καταγραφή της έκθεσης.

Όσον αφορά την ποσοτική έρευνα, υλοποιήθηκε με ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο δύο διακριτών ενοτήτων το οποίο αναρτήθηκε ηλεκτρονικά και συμπληρωνόταν κατά περίπτωση από τους υπευθύνους διευθυντές/διοικητές και επαγγελματίες των ιδρυμάτων. Συνολικά απάντησαν εξήντα τρία (63) ιδρύματα παιδικής προστασίας στο Α' ερωτηματολόγιο και εξήντα ένα (61) στο Β' ερωτηματολόγιο. Τόσο από την ποιοτική όσο και από την πλευρά της ποσοτικής έρευνας τα αποτελέσματα είναι ενδιαφέροντα και σημαντικά.

Στην έρευνα αποτυπώνεται η ανυπαρξία σαφών εθνικών προδιαγραφών λειτουργίας, ενώ δεν υπάρχει ενιαία και συνεκτική εικόνα σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο εποπτείας και ελέγχου για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών και την υιοθέτηση ποιοτικών παιδαγωγικών κριτηρίων και φροντίδας. Τέλος, δεν υπάρχουν προδιαγραφές τόσο για την ποιότητα όσο και για τη δυναμικότητα και τη στελέχωση της υποδομής των μονάδων.

Πρόέκυψε, ως επί το πλείστον, συμφωνία ως προς τη κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης, ιδίως όσον αφορά το σκέλος της αναδοχής-υιοθεσίας, αν και η αποτελεσματικότητα της προσπάθειας επιδέχεται σημαντικής βελτίωσης. Θετικό σημείο αποτελεί η αυξανόμενη συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων και κράτους/άλλων φορέων προς τη κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης, ενώ αποτιμάται θετικά η δημιουργία ενιαίου πληροφοριακού συστήματος/μητρώου για την υιοθεσία/αναδοχή.

Εισαγωγή

Ο παρών τόμος αποτελεί το προϊόν της ερευνητικής μελέτης που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Συστημική Αλλαγή στην Παιδική Προστασία», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από τα EEA Grants, με φορέα υλοποίησης τα Παιδικά Χωριά SOS. Στόχος της έρευνας ήταν η αποτύπωση της κατάστασης που επικρατεί στα κλειστά ιδρύματα παιδικής προστασίας και η προοπτική αποϊδρυματοποίησης και εναλλακτικής προστασίας των παιδιών. Η μελέτη ξεκίνησε τον Ιούλιο 2020 και ολοκληρώθηκε τον Μάιο 2021 και συμπεριέλαβε αφενός έρευνα ποιοτικού τύπου σε επιλεγμένα στελέχη των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας και αφετέρου ερωτηματολόγια, τα οποία αναρτήθηκαν διαδικτυακά και συμπληρώνονταν από τους αρμοδίους εκπροσώπους των φορέων αυτών. Για την ολοκλήρωση αυτού του έργου, που πιστεύουμε ότι ξεπερνά σε εύρος τις τυπικές έρευνες που έχουν εκπονηθεί, συνέβαλαν:

Ο **Διονύσης Μπαλούρδος**, ομότιμος διευθυντής ερευνών του ΕΚΚΕ (Επιστημονικός Σύμβουλος)

Ο **Νίκος Σαρρής**, ερευνητής του ΕΚΚΕ (Επιστημονικός Υπεύθυνος)

Η **Μαρία Πετράκη**, διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών (Επιστημονική συνυπεύθυνη)

Οι ερευνητές και ερευνήτριες, συνεργάτες του ΕΚΚΕ:

Ειρήνη Κοσμά (ΕΚΚΕ)

Χριστίνα Φρέντζου (ΕΚΚΕ)

Ηλίας Δροσόπουλος (Εξωτερικός Συνεργάτης)

Μαρία Αδαμίδα (Εξωτερική Συνεργάτης)

Μαίρη Μπερδέ (Εξωτερική Συνεργάτης)

Οι φοιτητές/φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου (στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης):

Ρήγας Διονυσόπουλος

Ιωάννα Καρλή

Μαρία Κορνελάκη

Επιπλέον, σημαντική υπήρξε η βοήθεια των στελεχών του Οργανισμού των Παιδικών Χωριών SOS Ελλάδος, Γιώργου Πρωτόπαπα, Στέργιου Σιφνιού και Δημήτρη Ντζούρα, τους οποίους ευχαριστούμε για την άριστη συνεργασία

τους μαζί μας για την ολοκλήρωση του έργου. Επίσης, θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στην Δρ. Άρτεμις Αναγνώστου-Δεδούλη και στην κα. Γιώτα Μάνθου, Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου και Υπεύθυνη της Επιχειρησιακής Συντονιστικής Υπηρεσίας Δράσεων Παιδικής Προστασίας της Διεύθυνσης Κοινωνικών Παρεμβάσεων του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), αντίστοιχα.

Ο παρών τόμος απαρτίζεται από έξι κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «Σχεδιασμός και σκοπιμότητα της έρευνας» περιγράφει το σκεπτικό, τη σημασία και την αναγκαιότητα της έρευνας και ταυτόχρονα θέτει τα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν την κλειστή ιδρυματική παιδική προστασία και τις προοπτικές της αποϊδρυματοποίησης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «Προστασία και δικαιώματα του παιδιού σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο» αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο της προστασίας του παιδιού. Γίνεται διεξοδική αναφορά και ανάλυση στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Συνθήκη της Λισαβόνας, αλλά και στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στις μέρες μας, η έννοια της παιδικής προστασίας συμπεριλαμβάνει το σύνολο των εναλλακτικών μορφών φροντίδας δηλαδή την υιοθεσία, την αναδοχή, την ιδρυματική φροντίδα και την τεχνητή οικογένεια. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ελληνική νομοθεσία και κυρίως στον Ν. 4538/2018 που περιλαμβάνει αρκετές καινοτομίες σχετικά με την αναδοχή και την υιοθεσία.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το σχέδιο και η μεθοδολογία υλοποίησης της έρευνας. Παρουσιάζονται και τεκμηριώνονται οι μεθοδολογικές επιλογές προσεγγίσεων και τεχνικών και η καταλληλότητά τους, σε συνάρτηση με το αντικείμενο μελέτης. Περιγράφεται ο πληθυσμός-στόχος και το δείγμα της μελέτης καθώς και οι περιορισμοί που παρουσιάστηκαν στα στάδια της υλοποίησής της. Ειδικότερα, για να εξεταστεί το θέμα με τρόπο πολύπλευρο, προτείνεται η μικτή μέθοδος έρευνας (ποιοτική και ποσοτική) και περιγράφονται τα συστατικά στοιχεία και τα εργαλεία υλοποίησής της (ποσοτική έρευνα, σε βάθος συνεντεύξεις και focus group).

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας. Με τη διεξαγωγή δεκαέξι σε βάθος συνεντεύξεων σε στελέχη επιλεγμένων ιδρυμάτων παιδικής προστασίας αποτυπώνονται οι εμπειρίες, οι αντιλήψεις και οι τοποθετήσεις των επαγγελματιών αυτών που έρχονται καθημερινά σε επαφή με παιδιά σε ιδρύματα. Απώτερος στόχος είναι να εξεταστούν οι πρακτικές και οι απόψεις των συμμετεχόντων, στο πλαίσιο της ενασχόλησης και των δραστηριοτήτων τους για θέματα που αφορούν τα παιδιά που φιλοξενούνται σε ιδρύματα και τις προοπτικές αποϊδρυματοποίησης τους. Περιλαμβάνει επίσης τα αποτελέσματα από τη διενέργεια επιπρόσθετης ποιοτικής έρευνας-

ομάδα εστιασμένης συζήτησης (focus group) με stakeholders στο πεδίο της παιδικής προστασίας η οποία συμπληρώνει το σκέλος της ποιοτικής έρευνας. Πρόκειται για μία εξαιρετικά σημαντική ερευνητική μέθοδο παραγωγής ποιοτικών δεδομένων, μέσα από μια διαδραστική διαδικασία των συμμετεχόντων στην ομάδα με τη μεγαλύτερη βαρύτητα να δίνεται στις απαντήσεις τους. Για τον λόγο αυτόν, καθοριστικής σημασίας είναι ο βαθμός ετερογένειας των συμμετεχόντων και η δυναμική που αναπτύσσεται για την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την ανάλυση και τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας, η οποία διενεργήθηκε σε δύο διακριτά στάδια: α) το στάδιο σχεδιασμού, όπου διατυπώθηκαν οι σκοποί της έρευνας, οι σχετικές υποθέσεις εργασίας καθώς και η μέθοδος πραγματοποίησης της, τα εργαλεία και η βήμα προς βήμα υλοποίησή της και β) το στάδιο υλοποίησης, όπου συλλέχθηκαν τα απαραίτητα στοιχεία, ακολούθησε η επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν, έγινε η σύνθεσή τους και η διατύπωση των σχετικών συμπερασμάτων. Επιπλέον παρατίθενται τα ευρήματα της ερμηνευτικής σύνθεσης που προέκυψε από την ανάλυση των δεδομένων, καθώς και ορισμένες χρήσιμες παρατηρήσεις προς την κατεύθυνση ανάπτυξης και βελτίωσης της ποιότητας των ιδρυμάτων.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας και οι μελλοντικές προοπτικές της ιδρυματοποίησης και αποϊδρυματοποίησης των ευάλωτων παιδιών. Γίνεται, επίσης, συγκριτική επισκόπηση με άλλα αποτελέσματα ερευνών και διαπιστώσεις για την λειτουργία των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας στην Ελλάδα και επισημαίνονται τρόποι βελτίωσης της παιδικής προστασίας στη χώρα μας.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1

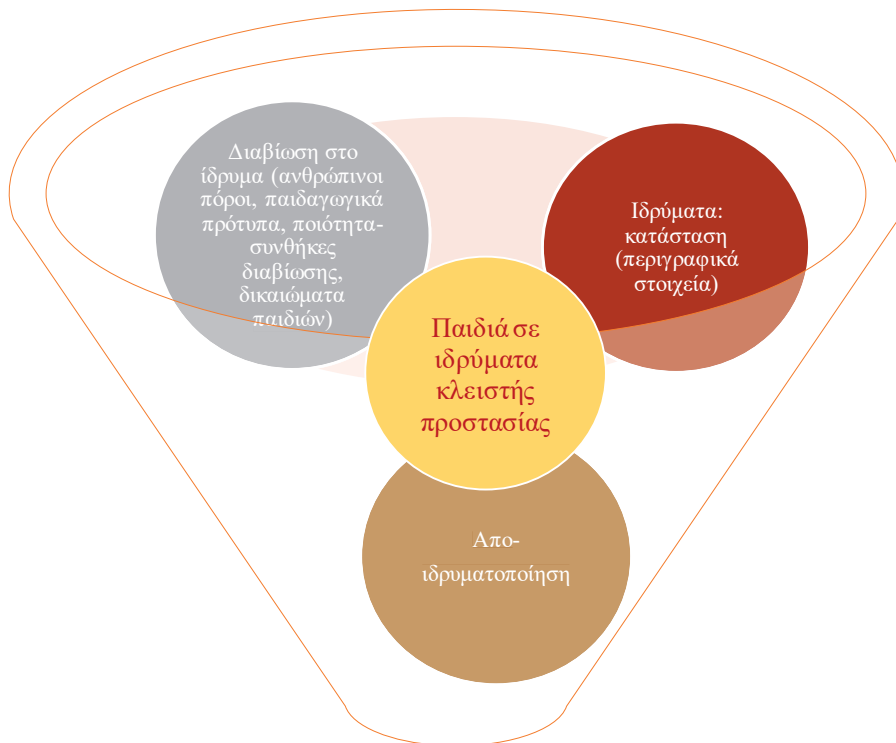
Η προστασία των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα και η συνακόλουθη αποϊδρυματοποίηση υπάρχουν ως έννοιες στην κοινωνική πολιτική, αλλά δεν έχουν εφαρμοστεί με τον καλύτερο τρόπο στην Ελλάδα. Μέχρι πρόσφατα, πριν την ψήφιση του Ν. 4538/2018, δεν είχε τύχει της απαιτούμενης προσοχής, τουλάχιστον όσον αφορά την υποστήριξη μιας βιώσιμης μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα σε άλλες εναλλακτικές λύσεις φροντίδας, όπως η τοποθέτηση σε οικογένεια ή σε κάποια μορφή τοπικής κοινότητας.

Η παρούσα έρευνα φέρνει πολλά ενδιαφερόμενα μέρη μαζί και παράγει τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά στοιχεία για τις διάφορες πτυχές της κλειστής ιδρυματικής παιδικής προστασίας. Παράλληλα καταδεικνύει τις δυνατότητες και τις προοπτικές αποϊδρυματοποίησης, που πρέπει πλέον να αποτελούν προϋπόθεση για τον περαιτέρω σχεδιασμό των προγραμμάτων, των παρεμβάσεων και των πολιτικών.

Σε αυτό το πλαίσιο ο βασικός κορμός της έρευνας έχει σχεδιαστεί λαμβάνοντας υπόψη τρεις αλληλένδετες παραμέτρους, δηλαδή α) τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο των υπηρεσιών για την αποϊδρυματοποίηση, β) τις δυνατότητες που δίνονται δηλαδή τις εν γένει υποδομές που υπάρχουν για την υποστήριξη της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης¹ και γ) την σχεδόν πλήρη απουσία εμπειρικών δεδομένων σχετικά με τη φύση των προκλήσεων και των ευκαιριών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά αναφορικά με τη διαβίωσή τους στο ίδρυμα, την ποιότητα των υπηρεσιών και την υποστήριξη που χρειάζονται για την μετάβασή τους σε ένα περιβάλλον έξω από το ίδρυμα (Σχήμα 1).

1. Για πρόσφατες εξελίξεις και ενημέρωση στο θέμα αυτό βλέπε: Συνήγορος του Πολίτη, 2020. Καθώς επίσης και <https://www.hopeandhomes.org/wp-content/uploads/2019/04/Building-an-Economic-Evidence-Base-for-Child-Protection-Reform.pdf>. <https://www.eurochild.org/uploads/2021/02/Opening-Doors-QA.pdf>.

Σχήμα 1: Ανάπτυξη στρατηγικής της έρευνας



Η εμπειρική έρευνα οργανώθηκε με γνώμονα τις ακόλουθες τέσσερις περιοχές ενδιαφέροντος που καθορίζουν το πλαίσιο ιδρυματοποίησης και αποϊδρυματοποίησης:

1. Η τρέχουσα κατάσταση και οι ανάγκες των ιδρυμάτων.
2. Τα παιδιά σε ιδρύματα (χαρακτηριστικά).
3. Τρόποι λειτουργίας και πιθανή ύπαρξη παιδαγωγικών προτύπων.
4. Αποϊδρυματοποίηση.

Πάνω στους προβληματισμούς αυτούς η έρευνα έχει ως στόχο να αποτυπώσει και να διαφωτίσει τα παρακάτω επιμέρους ζητήματα:

1. Την υφιστάμενη κατάσταση στα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας (υποδομές, δυναμικότητα, προσωπικό, παιδιά που φιλοξενούνται, ανάγκες κ.ά.).
2. Την ύπαρξη και το είδος ποιοτικών προτύπων και σχημάτων διαπαιδαγώγησης που ακολουθούνται από τα ιδρύματα.
3. Στοιχεία για το ανθρώπινο κεφάλαιο και την εμπειρία επαγγελματιών που φροντίζουν τα παιδιά.

4. Τη διερεύνηση αν λαμβάνονται μέτρα προφύλαξης, ειδικά σε περιπτώσεις αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. πρόσφατη πανδημία).
5. Αν προσβλέπουν ή πως θα μπορούσαν τα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας να συμβάλουν στη μετάβαση των παιδιών στην κοινότητα και αν υπάρχει στάδιο προετοιμασίας προς την κατεύθυνση αυτή.

Σε ερευνητικό επίπεδο, χρησιμοποιείται η *μικτή μέθοδος έρευνας*. Δηλαδή η συγκέντρωση, ανάλυση και «μείξη» ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων με στόχο τη βαθύτερη κατανόηση και αποσαφήνιση του ερευνητικού προβλήματος. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν ερμηνεύθηκαν ανεξάρτητα και συγκριτικά με στόχο να καθοριστούν τα πιθανά σημεία διαφοροποίησής τους.

Τα ποιοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν αποτελούνται από προσωπικές σε βάθος ημιδομημένες συνεντεύξεις με διευθυντές και επιστήμονες επαγγελματίες φροντιστές από ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας καθώς και μια εστιασμένη συνέντευξη (focus group interview).

Για την αποτύπωση με ποσοτικά στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας, χρησιμοποιήθηκε ένα σύνθετο αυτο-συμπληρούμενο (self-administered) ερωτηματολόγιο το οποίο αναρτήθηκε και συμπληρωνόταν από τον διευθυντή κατά προτίμηση του ιδρύματος (Α' μέρος) ή/και σε συνεργασία με επαγγελματίες-αρμόδιο επιστημονικό προσωπικό (Β' μέρος). Οι ερωτώμενοι ενημερώνονταν από τον ερευνητή (μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή/και τηλεφωνικά) για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, το οποίο είχε αναρτηθεί διαδικτυακά (web-based questionnaire). Η επιλογή αυτή κρίθηκε ως η πλέον κατάλληλη καθώς υπήρχαν τα στοιχεία επικοινωνίας για όλα τα ιδρύματα και μπορούσε να υπάρξει επομένως η κάλυψη με ένα μικρό σχετικά κόστος προετοιμασίας (preparation cost), οργάνωσης και διεξαγωγής (administration costs) της έρευνας, και κυρίως αποφεύγοντας προσωπικές επισκέψεις λόγω της υγειονομικής κρίσης.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 2

2.1 Εισαγωγή

Η παιδική προστασία έχει στόχο την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών για την προστασία τους από την κακοποίηση, την παραμέληση, την εκμετάλλευση και τη βία. Η ανάπτυξη των συστημάτων παιδικής προστασίας και των αντίστοιχων υπηρεσιών διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στις μέρες μας η έννοια της παιδικής προστασίας συμπεριλαμβάνει το σύνολο των εναλλακτικών μορφών φροντίδας (υιοθεσία, αναδοχή, ιδρυματική φροντίδα, τεχνητή οικογένεια). Η προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού διασφαλίζεται τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές και ευρωπαϊκό θεσμικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, πέραν της συνταγματικής προστασίας (άρθρο 21§3), ο κοινός νομοθέτης, με μια σειρά παρεμβάσεων, με πιο πρόσφατη τον Ν. 4538/2018, προσπάθησε να ρυθμίσει τα ζητήματα της παιδικής προστασίας με την ενίσχυση των θεσμών της αναδοχής και της υιοθεσίας στοχεύοντας να καταστεί η αποϊδρυματοποίηση εθνική στρατηγική.

Σε διεθνές επίπεδο η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989 και τα προαιρετικά πρωτόκολλα αυτής, οι Γενικές Κατευθύνσεις της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ του 2009, αλλά και τα κείμενα της UNICEF για την παιδική προστασία συνιστούν ένα ουσιαστικό δίκτυο προστασίας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Συνθήκης για την ΕΕ (ΣΕΕ), του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (2000) που σήμερα έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες, αλλά και μέσω των Αναθεωρημένων Κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ σχετικά με την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού του 2017, όσο και το Συμβούλιο της Ευρώπης μέσω της ΕΣΔΑ, παρέχουν ένα ασφαλές πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού. Πέραν της στενής διοργανικής συνεργασίας της ΕΕ με το Συμβούλιο της Ευρώπης, αξιοσημείωτη είναι επίσης η νομολογία τόσο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), όσο και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) προς την κατεύθυνση της αποδοχής των εκατέρωθεν αποφάσεων. Παράλληλα, η ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, που υποστηρίζεται από την ΕΕ, συγκεντρώνει ενδιαφερόμενα μέρη που εκπροσωπούν τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους, καθώς και τους παρόχους υπηρεσιών και τις δημόσιες αρχές, με σκοπό την προώθηση περισσότερο προσωποκεντρικών μοντέλων φροντίδας. Επίσης το ευρωπαϊκό

δίκτυο Eurochild και η ευρωπαϊκή καμπάνια με τίτλο «Ανοίγουμε δρόμους για τα παιδιά της Ευρώπης» (www.openingdoors.eu) έχουν αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες με στόχο την αποϊδρυματοποίηση των παιδιών που ζουν υπό ιδρυματική φροντίδα στις ευρωπαϊκές χώρες.

Ο κύριος στόχος του κεφαλαίου αυτού είναι να παρουσιάσει το θεσμικό πλαίσιο της παιδικής προστασίας σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, να καταγράψει τα αρνητικά στοιχεία της ιδρυματοποίησης, αφού οι δομές κλειστής φροντίδας εμπεριέχουν αρκετούς κινδύνους, να προτάξει από τις εναλλακτικές μορφές φροντίδας, τον θεσμό της αναδοχής και της υιοθεσίας ως τους σημαντικότερους για την παιδική προστασία, να εστιάσει στα επιμέρους υφιστάμενα προβλήματα και να προτείνει τρόπους αντιμετώπισης των θεσμικών κενών.

2.2 Η παιδική προστασία σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο

Τα παιδιά είναι κάτοχοι δικαιωμάτων και όχι απλώς αντικείμενα προστασίας. Χαίρουν του συνόλου των ανθρωπίνων/θεμελιωδών δικαιωμάτων και τυγχάνουν ειδικής κανονιστικής μεταχείρισης, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Τόσο στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει εκτενής νομοθεσία για την παιδική προστασία και τα δικαιώματα του παιδιού. Επίσης, μεγάλο τμήμα της ευρωπαϊκής νομολογίας προκύπτει από υποθέσεις που εισάγονται προς εκδίκαση κατόπιν προσφυγής γονέων ή άλλων νόμιμων εκπροσώπων των παιδιών, δεδομένης της περιορισμένης δικαιοπρακτικής τους ικανότητας.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ) του 1989 και των Προαιρετικών Πρωτοκόλλων αυτής συνιστά ένα από τα σημαντικότερα διεθνή κείμενα για την παιδική προστασία². Στο άρθρο 1 της εν λόγω Σύμβασης ορίζεται ότι «θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών», ενώ στα άρθρα που ακολουθούν αναφέρονται οι υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων κρατών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Στο πλαίσιο της παρακολούθησης της προόδου των συμβαλλόμενων κρατών στην υλοποίηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση προβλέπεται σύσταση Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού.³ Η ΣΔΠ βασίζεται σε

2. UN (1989) Convention on the Rights of the Child. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989. Η εν λόγω Σύμβαση έχει 3 Προαιρετικά Πρωτόκολλα: i) το Προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (173 συμβαλλόμενα κράτη), ii) το Προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετικά με την ανάμιξη παιδιών σε ένοπλη σύρραξη (165 συμβαλλόμενα κράτη) και iii) το Προαιρετικό Πρωτόκολλο σχετικά τη Διαδικασία Αναφορών (29 συμβαλλόμενα κράτη).

3. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί σώμα ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων που παρακολουθεί την εφαρμογή της ΣΔΠ από τα συμβαλλόμενα κράτη. Η επιτροπή εκδίδει γενικά σχόλια με τα οποία παρέχει διευκρινίσεις και καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή της ΣΔΠ και των Προαιρετικών Πρωτοκόλλων αυτής. Τα γενικά σχόλια δεν είναι δεσμευτικά για τα συμβαλλόμενα κράτη.

τέσσερις γενικές αρχές: αποφυγή των διακρίσεων (άρθρο 2), υπέρτερο συμφέρον του παιδιού (άρθρο 3), δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη (άρθρο 6), σεβασμός των απόψεων των παιδιών (άρθρο 12). Στις αρχές αυτές στηρίζεται η ερμηνεία και η εφαρμογή όλων των άλλων άρθρων της Σύμβασης και θεμελιώνεται η προσέγγιση με γνώμονα τα δικαιώματα του παιδιού.⁴

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού δηλώνει ότι «το παιδί, για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, πρέπει να μεγαλώνει μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σε ένα κλίμα ευτυχίας, αγάπης και κατανόησης». Επιπλέον, απαριθμεί μια σειρά δικαιωμάτων που, στο σύνολό τους, υποδεικνύουν ότι η διαβίωση και φροντίδα των περισσότερων παιδιών πρέπει να εξασφαλίζεται από τις βιολογικές τους οικογένειες (άρθρα 9 και 7). Η ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού ανήκει κατά κύριο λόγο στους γονείς, και είναι ευθύνη του κράτους να υποστηρίζει τους γονείς ώστε να ανταποκρίνονται σε αυτή την ευθύνη τους (άρθρο 18). Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα προστασίας από προσβολή και βιαιοπραγία (άρθρο 19), δικαίωμα στην εκπαίδευση (άρθρο 28) και σε επαρκείς υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας (άρθρο 24), αλλά συγχρόνως έχουν το δικαίωμα να ανατρέφονται από την οικογένειά τους. Όταν η οικογένεια δεν μπορεί να παράσχει στο παιδί τη φροντίδα που χρειάζεται, παρά την παροχή επαρκούς υποστήριξης από το κράτος, το παιδί έχει το δικαίωμα της φροντίδας που υποκαθιστά την οικογένεια (άρθρο 20). Τα παιδιά με διανοητική ή σωματική αναπηρία έχουν δικαίωμα να ζουν σε «συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου» (άρθρο 23).

Στην ευρωπαϊκή ήπειρο η προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού στηρίζεται κυρίως στη ΣΔΠ του ΟΗΕ, αφού ούτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε και στο Συμβούλιο της Ευρώπης υπάρχουν ορισμοί για το παιδί. Πιο συγκεκριμένα, στο δίκαιο της ΕΕ, δεν παρατίθεται ενιαίος επίσημος ορισμός του «παιδιού» σε καμία από τις συνθήκες, την παράγωγη από αυτές νομοθεσία ή τη νομολογία. Ο ορισμός του παιδιού μπορεί να διαφοροποιείται σημαντικά στο πλαίσιο του ενωσιακού δικαίου ανάλογα με το κανονιστικό πλαίσιο. Το ίδιο συμβαίνει και με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) όπου δεν παρέχεται ορισμός του παιδιού, αλλά στο άρθρο 1 ορίζεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα της Σύμβασης σε «όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας τους πρόσωπα». Στο άρθρο 14 της ΕΣΔΑ ορίζεται ότι η χρήση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση πρέπει να εξασφαλίζεται «ασχέτως διακρίσεως» για οποιονδήποτε λόγο, και δη λόγω ηλικίας.⁵

4. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έγγραφο 6846/17, Βρυξέλλες 6 Μαρτίου 2017. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/el/pdf>

5. Πέραν της ΕΣΔΑ το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει θεσπίσει μια σειρά από συνθήκες που πραγματεύονται διάφορα ειδικά δικαιώματα των παιδιών. Σε αυτές συγκαταλέγονται οι εξής:

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έχει κάνει δεκτές προσφυγές από και για λογαριασμό παιδιών ανεξάρτητα από την ηλικία τους. Στη νομολογία του έχει κάνει δεκτό τον ορισμό του παιδιού όπως διατυπώνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αποδεχόμενο την έννοια του «κάθε ανθρώπινου όντος μικρότερου των δεκαοκτώ ετών».

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι ενώ παλαιότερα η ευρωπαϊκή νομοθεσία απέβλεπε κυρίως στην αντιμετώπιση επιμέρους πτυχών που αφορούσαν τα παιδιά στο πλαίσιο ευρύτερων πρωτοβουλιών με οικονομικά και πολιτικά ελατήρια, όπως για παράδειγμα στον τομέα της προστασίας του καταναλωτή⁶ και της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων,⁷ πιο πρόσφατα τα δικαιώματα των παιδιών αντιμετωπίζονται ως μέρος ενός πιο συντονισμένου θεματολογίου της ΕΕ, που εδράζεται σε τρία σημαντικά κείμενα: α) τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, β) την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας τον Δεκέμβριο του 2009 και γ) την έγκριση της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Μια ξεχωριστή θέση για τα παιδιά στην εξωτερική δράση της ΕΕ» και των Κατευθυντήριων Γραμμών του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού⁸. Στα τρία προαναφερθέντα σημαντικά κείμενα μπορούμε να επισημάνουμε, όπως παρουσιάζεται παρακάτω, τις συγκεκριμένες προβλέψεις εκάστου για τα δικαιώματα των παιδιών.

Στον ΧΘΔ στο άρθρο 24 με τίτλο «Δικαιώματα του παιδιού» αναφέρεται: α) το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους (άρθρο 24, παράγραφος 1), το δικαίωμα σε όλες τις

• Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Τέκνων που γεννήθηκαν χωρίς Γάμο των γονέων τους.

• Σύμβαση περί της Υιοθεσίας Παιδιών, η οποία αναθεωρήθηκε το 2008.

• Σύμβαση για τις Προσωπικές Σχέσεις όσον αφορά τα Παιδιά.

• Σύμβαση για την Άσκηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών· Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών κατά της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης και Κακοποίησης (Σύμβαση Lanzarote). Βλέπε ειδικότερα σε Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης FRA (2016) *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού*, σελ. 26-27.

6. Για παράδειγμα, η Οδηγία 2009/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2009 σχετικά με την ασφάλεια των παιδιών, ΕΕ 2009 L 170, η οποία επιβάλλει τη λήψη μέτρων ασφάλειας στα παιδικά παιχνίδια.

7. Για παράδειγμα, η Οδηγία 2004/38/ΕΚ. Αναλυτικότερα βλέπε σε Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης FRA (2016) *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού*, σελ. 21. Διαθέσιμο στο fra.europa.eu.

8. FRA, όπως παραπάνω, σελ. 23.

πράξεις που αφορούν τα παιδιά να δίνεται πρωταρχική σημασία στο υπέρτατο συμφέρον τους (άρθρο 24, παράγραφος 2) και το δικαίωμα να διατηρούν τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς τους (άρθρο 24, παράγραφος 3). Επίσης στα άρθρα 21 περί απαγόρευσης διακρίσεων⁹ και 33 για το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή¹⁰ του ΧΘΔ θεμελιώνεται προστασία του παιδιού.

Με την Συνθήκη της Λισαβόνας υπήρξαν αλλαγές στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ (ΣΕΕ και ΣΛΕΕ) οι οποίες αύξησαν τα περιθώρια παρέμβασης της ΕΕ στον τομέα της προαγωγής των δικαιωμάτων των παιδιών, κυρίως μέσω της αναγνώρισης «της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού» ως γενικού δεδηλωμένου στόχου της ΕΕ (άρθρο 3 παράγραφος 3 της ΣΕΕ) και ως σημαντικής πτυχής της πολιτικής εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ (άρθρο 3 παράγραφος 5 της ΣΕΕ). Το άρθρο 3 της ΣΕΕ υποχρεώνει την ΕΕ να τηρεί αυστηρά το διεθνές δίκαιο που περιλαμβάνει τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και να προωθεί την προστασία τους. Πιο συγκεκριμένα αναφορές στα παιδιά συμπεριλαμβάνονται και στη ΣΛΕΕ, επιτρέποντας στην ΕΕ να θεσπίζει νομοθετικά μέτρα με στόχο την καταπολέμηση της γενετήσιας εκμετάλλευσης και της εμπορίας ανθρώπων (άρθρο 79 παράγραφος 2 στοιχείο δ και άρθρο 83 παράγραφος 1).

Τέλος, σε ένα πιο στρατηγικό επίπεδο πολιτικής, το Συμβούλιο της Ευρώπης ενέκρινε τις «Κατευθυντήριες Γραμμές του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού»¹¹ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την Ανακοίνωση με τίτλο «Μια ξεχωριστή θέση για τα παιδιά στην εξωτερική δράση της ΕΕ»¹² με στόχο την ενσωμάτωση των δικαιωμάτων των παιδιών σε όλες τις κοινές δραστηριότητες της ΕΕ και κρατών-μελών εκτός ΕΕ.

Επίσης οι κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού όπως αναθεωρήθηκαν από το Συμβούλιο της ΕΕ το 2017 τονίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης της διάστασης των δικαιωμάτων του παιδιού σε όλους τους τομείς και στο σύνολο του προγραμματισμού των δράσεων για τα παιδιά, υπογραμμίζοντας τη «*Δέσμη εργαλείων ΕΕ-UNICEF για τα δικαιώματα του παιδιού: Ενσωμάτωση των δικαιωμάτων του παιδιού*

9. Άρθρο 33§1 ΧΘΔ «Εξασφαλίζεται η νομική, οικονομική και κοινωνική προστασία της οικογένειας»

10. Άρθρο 33§1 ΧΘΔ «Εξασφαλίζεται η νομική, οικονομική και κοινωνική προστασία της οικογένειας»

11. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007), Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2007.

12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), Μια ξεχωριστή θέση για τα παιδιά στην εξωτερική δράση της ΕΕ: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών, COM (2008) 55 τελικό, Βρυξέλλες, 5 Φεβρουαρίου 2008.

στη συνεργασία για την ανάπτυξη».¹³ Η ΕΕ και η UNICEF ανέπτυξαν αυτό το καινοτόμο εργαλείο το 2013, το οποίο παρέχει πρακτική καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο εξασφάλισης της αποτελεσματικής ενσωμάτωσης και εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού σε προγράμματα διμερούς και πολυμερούς αναπτυξιακής συνδρομής.¹⁴

Σημαντική πρωτοβουλία αποτελεί το πιλοτικό πρόγραμμα «Child Guarantee» που στοχεύει να διασφαλίσει ότι τα ευάλωτα παιδιά έχουν πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες. Η UNICEF από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεργάζονται με εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές αλλά και επιλεγμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, παιδιά και νέους για τον σχεδιασμό, την παροχή υπηρεσιών και εφαρμογή παρεμβάσεων που μειώνουν τις επιπτώσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στα παιδιά που χρειάζονται υποστήριξη και προστασία. Αυτό περιλαμβάνει τα πιο ευάλωτα παιδιά όπως Ρομά, παιδιά σε ιδρύματα, ή με αναπηρία και παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες.¹⁵

Θετικός είναι επίσης ο ρόλος των ευρωπαϊκών δικαστηρίων στην ερμηνεία και την επιβολή των ευρωπαϊκών δικαιωμάτων του παιδιού. Τόσο το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχουν με τη νομολογία τους συμβάλλει στην προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Οι περισσότερες από τις αποφάσεις που έχει εκδώσει το ΔΕΕ με αυτό το αντικείμενο αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία και την ιθαγένεια της ΕΕ. Στους τομείς αυτούς το ΔΕΕ έχει αναγνωρίσει ρητά ότι τα παιδιά απολαμβάνουν τα οφέλη που σχετίζονται με την ιθαγένεια της ΕΕ αυτοτελώς, παρέχοντας έτσι δικαίωμα ανεξάρτητης διαμονής καθώς και κοινωνικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα στα παιδιά. Σε αντίθεση με το ΔΕΕ, η νομολογία του ΕΔΔΑ που

13. Δέσμη εργαλείων ΕΕ-UNICEF για τα δικαιώματα του παιδιού: Ενσωμάτωση των δικαιωμάτων του παιδιού στη συνεργασία για την ανάπτυξη. Διαθέσιμο στο https://www.unicef.org/myanmar/media/1711/file/EU_UNICEF%20Child%20Rights%20Toolkit:Integrating%20Child%20Rights%20in%20Development%20Cooperation.pdf.

14. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2017), Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ για την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, Βρυξέλλες, 6 Μαρτίου 2017. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/el/pdf>.

15. Η UNICEF, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή- μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης (DGEMPL) υλοποιεί ένα διετές έργο για τη στήριξη της υλοποίησης του Προγράμματος σε Ελλάδα, Βουλγαρία, Κροατία, Γερμανία, Ιταλία, Λιθουανία και Ισπανία. Αυτές οι χώρες θα δοκιμάσουν καινοτόμες προσεγγίσεις για την εφαρμογή εθνικών σχεδίων δράσης για τη μείωση της παιδικής φτώχειας και την αντιμετώπιση συστηματικών μειονεκτημάτων για ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες παιδιών και θα διασφαλίσουν ότι αυτά τα ευάλωτα παιδιά και οι οικογένειές τους θα έχουν πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες. Το Πρόγραμμα θα εφαρμοστεί με διαβούλευση και στενή συνεργασία με εθνικές και υποεθνικές αρχές και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, παιδιά, οικογένειες και κοινότητες. Η UNICEF θα σχεδιάσει και θα εφαρμόσει υπηρεσίες και παρεμβάσεις που θα έχουν αποδεδειγμένο αντίκτυπο στην παιδική φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Βλέπε αναλυτικά σε <https://www.unicef.org/greece/child-guarantee>.

αφορά τα δικαιώματα των παιδιών είναι ογκωδέστατη. Αν και πολλές υποθέσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ που αφορά το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής εξετάζονται από τη σκοπιά των γονέων και όχι των δικαιωμάτων των παιδιών, οι υποθέσεις που εμπίπτουν σε άλλες ουσιαστικές διατάξεις δεν αφορούν κατ' ανάγκη τους γονείς και επικεντρώνονται με πιο ξεκάθαρο τρόπο στα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων παιδιών, όπως το δικαίωμα στην προστασία από απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση (άρθρο 3 της ΕΣΔΑ) ή το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης (άρθρο 6 της ΕΣΔΑ).¹⁶

Η κοινωνική προστασία και φροντίδα για τα παιδιά πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό καθήκον διεθνών και εθνικών φορέων. Συγκεκριμένα, με τον όρο κοινωνική προστασία του παιδιού περιγράφονται όλα εκείνα τα μέτρα και οι δραστηριότητες που η πολιτεία οφείλει να αναπτύσσει για να εξασφαλιστούν για όλα τα παιδιά ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης των δυνατοτήτων τους (σωματικών, πνευματικών, κοινωνικών, ψυχικών και ηθικών) με υγιή, αξιοπρεπή κι ελεύθερο τρόπο (Ζηλίδης, 1990).

Η UNICEF (2006) ορίζει την *κοινωνική προστασία για το παιδί (child-conditioned social protection)* ως την παροχή κοινωνικής βοήθειας και οικονομικής υποστήριξης της οικογένειας ή εξατομικευμένα ενός παιδιού, με την εμπλοκή των κοινωνικών υπηρεσιών που αναλαμβάνουν τη στήριξη της οικογένειας και της κοινότητας και τη χρήση εναλλακτικών μορφών παιδικής προστασίας. Ο ορισμός της UNICEF αναλυτικότερα περιλαμβάνει: (1) την κοινωνική βοήθεια και την οικονομική υποστήριξη (οικονομικές μεταβιβάσεις, επιδόματα παιδικής προστασίας, κοινωνικές συντάξεις, φοροαπαλλαγές, επιδοτούμενο φαγητό και απαλλαγή διδασκτρων, και (2) κοινωνικές υπηρεσίες για τα παιδιά και τις οικογένειές τους, περιλαμβάνοντας προστατευτικές (ή προληπτικές) υπηρεσίες παιδικής προστασίας, όπως η ανάδοχη φροντίδα, η υιοθεσία, η ιδρυματική φροντίδα, κοινοτικές υπηρεσίες για τα παιδιά με αναπηρία και υπηρεσίες στήριξης οικογενειών παιδιών με αναπηρίες, καθώς και υπηρεσίες φροντίδας παιδιών προσχολικής ηλικίας (Χαμόγελο του Παιδιού, 2009: 13).¹⁷

Περαιτέρω, το άρθρο 19 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών, σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, κατά τον χρόνο που βρίσκεται

16. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης (2016), *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού*, σελ. 32 και 34.

17. Το Χαμόγελο του Παιδιού (2009), *Σχέδιο Δράσης για την Οριζόντια Δικτύωση και τον συντονισμό Υπηρεσιών και Φορέων Κοινωνικής Αλληλεγγύης για το Παιδί*. Μελέτη στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Υπ. Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, ή των νόμιμων εκπροσώπων του, ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί. Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για τον χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περιθάλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού και όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.¹⁸

Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής (άρθρο 7 ΧΘΔ, άρθρο 8 ΕΣΔΑ). Τόσο το δίκαιο της ΕΕ όσο και το δίκαιο του Συμβουλίου της Ευρώπης αποτυπώνουν τη σπουδαιότητα των οικογενειακών σχέσεων για το παιδί, και τούτο περιλαμβάνει το δικαίωμα του να μην στερηθεί την επαφή με τους γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του (άρθρο 24 παρ. 3 ΧΘΔ). Η επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στην ανάγκη να παραμένει το παιδί με την οικογένειά του – όπως επιτάσσει ο σεβασμός για την ιδιωτική ζωή- και την ανάγκη να προστατεύεται το παιδί από οποιαδήποτε βλάβη είναι δύσκολη. Όταν ένα παιδί απομακρύνεται από την οικογένειά του τοποθετείται είτε σε ανάδοχη είτε σε ιδρυματική φροντίδα. Η οικογενειακή ζωή δεν παύει να υφίσταται με αυτόν τον αποχωρισμό και απαιτείται η συνέχιση της επαφής, ώστε να υποστηριχθεί η επανένωση της οικογένειας εάν είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Σε ορισμένες περιπτώσεις η απομάκρυνση είναι μόνιμη, μέσω υιοθεσίας. Ο οριστικός χαρακτήρας της υιοθεσίας συνεπάγεται ότι πρέπει να πληρούνται αυστηρές προϋποθέσεις.

2.3 Η εναλλακτική φροντίδα

Η εναλλακτική φροντίδα αποτελεί ένα μέτρο που διασφαλίζει την προσωρινή ασφάλεια των παιδιών και διευκολύνει την επιστροφή τους στις οικογένειές τους όταν είναι δυνατό. Το διεθνές δίκαιο ορίζει ότι η φροντίδα οικογενειακού τύπου (όπως η αναδοχή) είναι η βέλτιστη μορφή εναλλακτικής προστασίας για την ανάπτυξη του παιδιού¹⁹. Η μη οικογενειακού τύπου φροντίδα (π.χ. ιδρυματική φροντίδα) πρέπει να περιορίζεται σε περιπτώσεις που «το συγκεκριμένο περιβάλλον είναι πρόσφορο, αναγκαίο και εποικοδομητικό για το εκάστοτε παιδί και το βέλτιστο συμφέρον του»²⁰. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να ενημερώνονται και να εκφράζουν

18. Ν. 2101/1992, ΦΕΚ Α' 192 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού».

19. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD), των οποίων η ΕΕ αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος.

20. ΟΗΕ, Γενική Συνέλευση, Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών, 24 Φεβρουαρίου 2010, A/RES/64/142, παρ. 21.

τις απόψεις τους αναφορικά με την τοποθέτησή τους σε ιδρυματική φροντίδα. Η τοποθέτηση σε εναλλακτική φροντίδα και κάθε σχετιζόμενη με αυτήν περίπτωση χρήζει περιοδικής αναθεώρησης (ΣΔΠ άρθρα 3, 20, 25).

Τα ιδρύματα δημιουργήθηκαν ως μια λύση προστασίας των ανηλίκων που δεν διαθέτουν ή δεν μπορούν να παραμείνουν εντός του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, εξαιτίας κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων, χωρίς βέβαια να υπάρχουν προοπτικές υιοθεσίας ή αναδοχής εκείνων σε νέες οικογένειες. Σύμφωνα με έρευνα των Browne et al. το 2003 σε 31 ευρωπαϊκές χώρες (μέλη της ΕΕ, υποψήφιες χώρες, χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου) υπήρχαν συνολικά σε ιδρυματική φροντίδα 23.099 παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών, με το ποσοστό ιδρυματοποίησης να κυμαίνεται στα 11.2 ανά 10.000 παιδιά, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρούνταν στην Τσεχία με 60 παιδιά ανά 10.000 (Browne et al. 2005: 26). Επίσης από τις 17 χώρες που προσκόμισαν στοιχεία για τους λόγους για τους οποίους μικρά παιδιά μεταφέρονταν σε ιδρυματική φροντίδα, συνολικά το 38% των περιπτώσεων ήταν εξαιτίας κακοποίησης και/ή παραμέλησης, το 24% λόγω εγκατάλειψης από τους γονείς τους, το 8% λόγω αναπηρίας ή ιατρικών προβλημάτων, ενώ 4% ήταν ορφανά από τους βιολογικούς γονείς τους. Το 26% των άλλων παιδιών ήταν εκεί για διάφορους λόγους που σχετιζόνταν με την ανικανότητα των γονέων να τα φροντίσουν, για παράδειγμα γονείς που βρίσκονταν στη φυλακή ή στο νοσοκομείο. Είναι αξιοσημείωτο ότι παρά το γεγονός ότι η φροντίδα των παιδιών σε ιδρύματα είναι περίπου τρεις φορές περισσότερο δαπανηρή, παρόλα αυτά το 33% των χωρών που συμμετείχαν στην εν λόγω έρευνα φιλοξενούσαν περισσότερα παιδιά σε ιδρύματα, παρά σε θετές ή ανάδοχες οικογένειες (Browne et al. 2005: 28).

Ο βασικός στόχος των υπηρεσιών παιδικής προστασίας, μετά την απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένειά του, είναι να γίνει προσπάθεια ώστε να ξεπεραστεί η κρίση στην οικογένεια και να καταστεί δυνατή η επανένωση με το παιδί το συντομότερο δυνατόν. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που τα παιδιά παραμένουν υπό κρατική προστασία για μακρό χρονικό διάστημα, καθώς οι γονείς είτε δεν επιθυμούν, είτε δεν δύνανται να αναλάβουν πάλι το γονεϊκό τους ρόλο. Σύμφωνα με στοιχεία ερευνών, το 60% των παιδιών επιστρέφουν πίσω στην οικογένειά τους εντός του πρώτου έτους, όμως αν δεν επιστρέψουν μέσα σε 18 μήνες, τότε οι πιθανότητες να μην υπάρξει ποτέ επανένωση αυξάνονται, ενώ μετά τα δύο έτη σε ιδρυματική φροντίδα, ελάχιστα παιδιά επιστρέφουν στη φυσική οικογένεια (Γκρέκου, 2017: 18).

Σήμερα, παρά το γεγονός ότι χιλιάδες παιδιά μεγαλώνουν σε ιδρύματα, αναγνωρίζεται ότι η ιδρυματική φροντίδα είναι μια αποτυχημένη πολιτική και συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θέλοντας να συμβάλει στην αντιμετώπιση του ζητήματος κάλεσε τα κράτη μέλη να επιτρέψουν σε όλα τα παιδιά να μεγαλώσουν όχι σε ιδρύματα αλλά σε οικογένειες και κοινότητες.

Η ΕΕ στηρίζει τη μεταρρύθμιση της προστασίας των παιδιών και τη μετάβασή τους από την ιδρυματική φροντίδα σε εξατομικευμένη φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας. Η στήριξη επιτυγχάνεται μέσω στοχευμένων επενδύσεων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).²¹ Γενικότερα, καταβάλλονται προσπάθειες για να εξασφαλιστεί ότι τα χρήματα της ΕΕ χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις στρατηγικές αποϊδρυματοποίησης και τα σχέδια δράσης σε εθνικό επίπεδο. Στα μέτρα για την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα στο πλαίσιο της οικογένειας και της κοινότητας, περιλαμβάνονται η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών για ευάλωτες οικογένειες, η τοποθέτηση σε συγγενική οικογένεια, η επανένταξη στην οικογένεια προέλευσης, η τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια και η υιοθεσία. Πολλές εθνικές κυβερνήσεις έχουν ήδη επιτύχει σημαντική πρόοδο – σε ορισμένες χώρες ο αριθμός των παιδιών που μεγαλώνουν σε ιδρυματική φροντίδα έχει μειωθεί περισσότερο από 80% την τελευταία δεκαετία (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020). Η πανευρωπαϊκή συνεργασία *Opening Doors for Europe's Children* έχει καλέσει την ΕΕ για τη δημοσιονομική περίοδο 2021-2027: ²²

1. Να συνεχίσει την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα σε φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας με στοχευμένες επενδύσεις μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων.
2. Να ενδυναμώσει και να διευρύνει την υπάρχουσα, εκ των προτέρων, αιρεσιμότητα (9.1) των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων – η οποία αναφέρεται στην αποϊδρυματοποίηση.
3. Να διασφαλίσει ότι τα κονδύλια της ΕΕ χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις στρατηγικές και τα σχέδια δράσης αποϊδρυματοποίησης σε εθνικό επίπεδο.
4. Να διασφαλίσει ότι η εσωτερική και εξωτερική χρηματοδότηση της ΕΕ ακολουθεί τις ίδιες αρχές των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης για την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας.
5. Να βελτιώσει την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κώδικα Δεοντολογίας για την εταιρική σχέση.

21. Κατά την περίοδο χρηματοδότησης 2014-2020 σε 12 κράτη μέλη της ΕΕ, όπου αναγνωρίστηκε η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις της αποϊδρυματοποίησης, η ΕΕ ενθάρρυνε τη χρήση ΕΔΕΤ για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα σε εξατομικευμένη φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας μέσω ειδικής αναφοράς σε εκ των προτέρων αιρεσιμότητα. (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013R1303>).

Επιπλέον, οι κανονισμοί του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) προώθησαν μεταρρυθμίσεις αποϊδρυματοποίησης.

22. *Opening Doors for Europe's Children*, 2018: 5, https://www.openingdoors.eu/wpcontent/uploads/2018/02/ODrecommendations_15022108.pdf.

Η ανάπτυξη ποιοτικών υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας είναι θέμα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της επίτευξης μιας καλής ποιότητας ζωής για όλους όσοι χρειάζονται φροντίδα ή/και υποστήριξη. Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν υποχρέωση να διασφαλίσουν ότι κάθε παιδί μπορεί να απολαμβάνει ένα επίπεδο ζωής, κατάλληλο για τη σωματική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξή του, σεβόμενες την αρχή ότι όλα τα παιδιά πρέπει να μεγαλώνουν σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, σε ένα κλίμα ευτυχίας, αγάπης και κατανόησης. Τα δικαιώματα των παιδιών που απορρέουν από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, την ΕΣΔΑ και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ισχύουν και στις περιπτώσεις εναλλακτικής φροντίδας (ανάδοξης ή ιδρυματικής φροντίδας). Εδώ περιλαμβάνονται τα ατομικά και πολιτικά τους δικαιώματα (π.χ. τα δικαιώματά τους στην ιδιωτική ζωή, την ελευθερία έκφρασης, την ελευθερία θρησκευματος και την προστασία από κάθε μορφή βίας) και τα κοινωνικοοικονομικά δικαιώματά τους (όπως, μεταξύ άλλων, τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη και στη συμμετοχή στον πολιτιστικό βίο).

Στο πλαίσιο του δικαίου της ΕΕ, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί ότι στις αποφάσεις τοποθέτησης παιδιών σε εναλλακτική φροντίδα πρέπει να εφαρμόζεται ο Κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα, ο οποίος μεταξύ άλλων προβλέπει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, η ισότητα όλων των παιδιών, το ύψιστο συμφέρον του παιδιού και το δικαίωμα ακρόασης.²³

Αναφορικά με το Συμβούλιο της Ευρώπης η τοποθέτηση ενός παιδιού σε εναλλακτική φροντίδα είναι συμβατή με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ μόνο εάν προβλέπεται από τον νόμο, εξυπηρετεί νόμιμους σκοπούς (όπως η προστασία του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού) και θεωρείται αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Σχετικά με το τελευταίο κριτήριο η αρμόδια αρχή οφείλει να προβάλλει στο δικαστήριο αιτιολογία που να είναι τόσο λυσιτελής όσο και επαρκής προς υποστήριξη των μέσων που χρησιμοποιούνται για τον επιδιωκόμενο σκοπό.²⁴

Ακόμη και μετά την τοποθέτησή τους σε εναλλακτική φροντίδα, τα παιδιά εξακολουθούν να έχουν το δικαίωμα διατήρησης επαφής με τους γονείς τους. Η διατήρηση οικογενειακών σχέσεων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να διασφαλιστεί η επιτυχής επιστροφή του παιδιού στην οικογένειά του. Το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται στην ΕΣΔΑ, ενώ το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι η αμοιβαία επαφή μεταξύ γονέων και τέκνων αποτελεί θεμελιώδες συστατικό στοιχείο της οικογενειακής ζωής δυνάμει του άρθρου 8.²⁵

Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο εξασφαλίζεται η εναλλακτική φροντίδα παιδιών που δεν είναι δυνατόν να παραμείνουν με τις βιολογικές τους

23. Κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα, Προοίμιο.

24. FRA, 2016:114.

25. ΕΔΔΑ, Olsson κατά Σουηδίας (προσφυγή αριθ. 1), Αριθ. 10465/83, 24 Μαρτίου 1988.

οικογένειες είναι η υιοθεσία. Η υιοθεσία είναι ένα μέτρο πρόνοιας και προστασίας που επιτρέπει σε ένα ορφανό ή οριστικά εγκαταλελειμμένο παιδί να επωφεληθεί από μια μόνιμη οικογένεια. Στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου, στις υποθέσεις υιοθεσίας πρέπει να δίνεται πρωταρχική σημασία στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού με κυρίαρχη εδώ τη Γενική Παρατήρηση αριθ. 14 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού.²⁶ Στο πλαίσιο της υιοθεσίας και άλλες γενικές αρχές της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού έχουν εφαρμογή όπως: απαγόρευση διακρίσεων, δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη, και σεβασμός των απόψεων των παιδιών.²⁷ Ομοίως, ένας από τους στόχους της Σύμβασης της Χάγης για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία σχετικά με τη Διακρατική Υιοθεσία είναι «να καθιερώσει εγγυήσεις για να εξασφαλίσει ότι οι διακρατικές υιοθεσίες γίνονται για το συμφέρον του παιδιού και με σεβασμό προς τα θεμελιώδη δικαιώματά του, όπως αυτά αναγνωρίζονται στο διεθνές δίκαιο».²⁸

Τα δικαιώματα και οι σχετικές νομικές υποχρεώσεις του άρθρου 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ εφαρμόζονται και στην υιοθεσία, στο βαθμό που ο χειρισμός των σχετικών υποθέσεων γίνεται στο πλαίσιο της ΕΕ. Παρόμοια, το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής όπως εκφράζεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ εφαρμόζεται και προβάλλεται σε υποθέσεις υιοθεσίας και από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Επίσης η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί της Υιοθεσίας Παιδιών²⁹ του Συμβουλίου της Ευρώπης, έτσι όπως αναθεωρήθηκε το 2008 και τέθηκε σε ισχύ το 2011, προβλέπει ότι η προσέγγιση του θέματος της υιοθεσίας πρέπει να βασίζεται στα δικαιώματα των παιδιών και ορίζει ότι η «αρμόδια αρχή δεν εγκρίνει μια υιοθεσία εάν δεν πεισθεί ότι η υιοθεσία εξυπηρετεί το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού». Ακόμη, ορίζει ότι η αρμόδια αρχή δεν πρέπει να εγκρίνει την υιοθεσία «χωρίς τη συγκατάθεση του παιδιού όταν θεωρείται εκ του νόμου ότι διαθέτει επαρκή αντίληψη».³⁰

26. Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2013), Γενική Παρατήρηση αριθ. 14 (2013) σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού να δίνεται πρωταρχική σημασία στο υπέρτατο συμφέρον του, CRC/C/GC/14, Άρθρο 3 παράγραφος 1.

27. Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρα 2, 3, 6 και 12. Βλ. επίσης, ΗΕ, Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2010).

28. Συνδιάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία σχετικά με τη Διακρατική Υιοθεσία, 29 Μαΐου 1993, Άρθρο 1 στοιχείο α). (FRA 2016: 123).

29. Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί της Υιοθεσίας Παιδιών (αναθεωρημένη), Σειρά Συνθηκών Συμβουλίου της Ευρώπης CETS Αριθ. 202, 2008.

30. Μια σειρά δικαστικών αποφάσεων από το ΕΔΔΑ με χαρακτηριστικότερες της Ρινί κ.λπ. κατά Ρουμανίας, Αριθ. 78028/01 και 78030/01, 22 Ιουνίου 2004, Kearns κατά Γαλλίας, Αριθ. 35991/04, 10 Ιανουαρίου 2008, επιβεβαιώνουν τα παραπάνω (FRA 2016: 126).

Σύμφωνα με το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά (UNICEF)³¹ υπάρχουν τρεις τύποι υιοθεσίας των παιδιών στην ΕΕ:

α) Εγχώρια υιοθεσία (Domestic Adoption): αφορά θετούς γονείς και τέκνο της ίδιας ιθαγένειας και της ίδιας χώρας διαμονής.

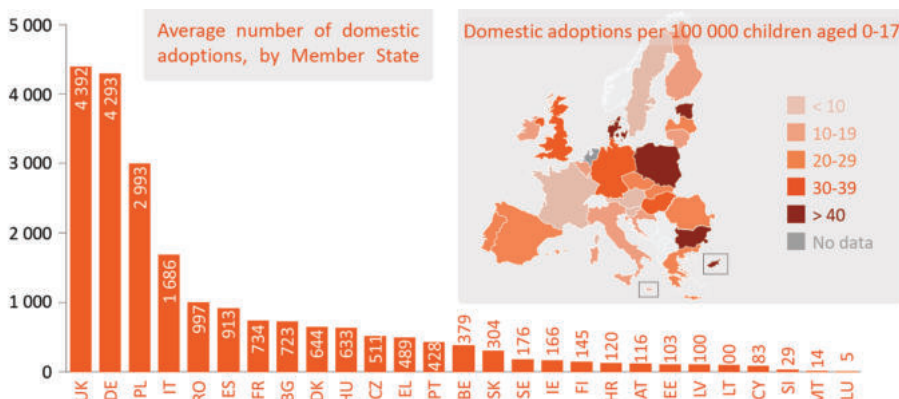
β) Διακρατική υιοθεσία (Inter country Adoption): συνεπάγεται αλλαγή της συνήθους χώρας διαμονής του παιδιού, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια των υιοθετούντων γονέων.

γ) Διεθνής υιοθεσία (International Adoption): περιλαμβάνει γονείς διαφορετικής ιθαγένειας από εκείνη του παιδιού, ανεξάρτητα από το αν διαμένουν ή όχι-και εξακολουθούν να διαμένουν- στη συνήθη χώρα διαμονής του παιδιού.

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την περίοδο 2004-2014, βασισμένη σε δεδομένα που προέρχονταν από εθνικές αρχές, κατά μέσο όρο το 57% των υιοθεσιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν εγχώριες και το 43% διακρατικές. Ωστόσο, όσον αφορά τις επιμέρους χώρες, το 88% των υιοθεσιών στο Λουξεμβούργο, το 81% στη Σουηδία και το 80% στη Γαλλία ήταν διακρατικές. Αντίθετα, οι χώρες με το υψηλότερο ποσοστό εγχώριων υιοθεσιών ήταν η Ελλάδα (99%), η Πορτογαλία (98%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (95%) (European Parliamentary Research Service, 2016: 2).

Στα δύο γραφήματα που παρουσιάζονται παρακάτω προβάλλονται στοιχεία αφενός εγχώριων, αφετέρου διακρατικών υιοθεσιών ανά κράτος μέλος για την περίοδο 2004-2014. Στο Σχήμα 2 αποτυπώνεται ο μέσος αριθμός εγχώριων υιοθεσιών ανά κράτος μέλος, ετησίως, ενώ ο χάρτης τυποποιεί τα δεδομένα σε συνάρτηση με το μέγεθος του πληθυσμού, παρουσιάζοντας τον μέσο αριθμό εγχώριων υιοθεσιών ανά 100.000 κατοίκους ηλικίας κάτω των 18 ετών.

Σχήμα 2: Εγχώριες Υιοθεσίες ανά κράτος-μέλος 2004-2014



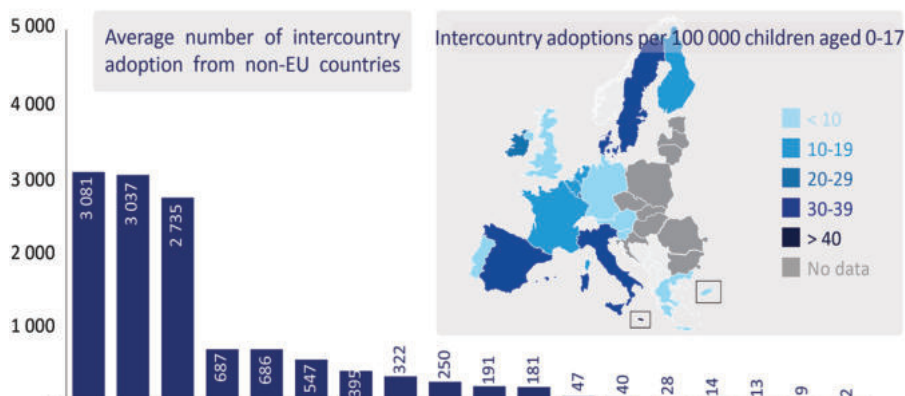
Πηγή: European Parliamentary Research Service

31. <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest4e.pdf>.2.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι, μεταξύ του 2004 και του 2014, υπήρχαν κατά μέσο όρο 18.366 εγχώριες υιοθεσίες ετησίως σε ολόκληρη την ΕΕ, με 19 υιοθεσίες ανά 100.000 παιδιά. Οι τιμές κυμάνθηκαν από 13.949 υιοθεσίες το 2004 έως 20.215 υιοθεσίες το 2012, οι οποίες μειώθηκαν σε περίπου 13.000 υιοθεσίες το 2014. Οι τρεις χώρες με τον υψηλότερο συνολικό αριθμό ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Πολωνία (με τυποποιημένο ποσοστό 33,31 και 40 υιοθεσιών ανά 100.000 παιδιά αντίστοιχα). Λαμβάνοντας υπόψη το τυποποιημένο ποσοστό, οι τρεις πρώτες χώρες ήταν η Βουλγαρία, η Δανία και η Κύπρος (με 58,53 και 47 υιοθεσίες ανά 100.000 παιδιά αντίστοιχα).

Εξετάζοντας τη διακρατική υιοθεσία στην ΕΕ, το Σχήμα 3 αντιστοιχεί στον μέσο αριθμό διακρατικών υιοθεσιών από τρίτες χώρες ανά κράτος μέλος, ετησίως, ενώ ο χάρτης δείχνει τον μέσο αριθμό αυτών των υιοθεσιών ανά 100.000 κατοίκους ηλικίας κάτω των 18 ετών.

Σχήμα 3: Διακρατικές Υιοθεσίες ανά κράτος-μέλος 2004-2014



Πηγή: European Parliamentary Research Service

Τα στοιχεία δείχνουν ότι, μεταξύ του 2004 και του 2014, υπήρξαν κατά μέσο όρο 11.610 διακρατικές υιοθεσίες από τρίτες χώρες, με σχετική αξία για την ΕΕ, 12 υιοθεσιών ανά 100.000 παιδιά. Οι τρεις χώρες με τον μεγαλύτερο συνολικό αριθμό υιοθεσιών ήταν η Ισπανία, η Ιταλία και η Γαλλία. Οι δύο πρώτες ήταν επίσης μεταξύ εκείνων με το υψηλότερο σχετικό μερίδιο υιοθεσιών (38 και 30 ανά 100.000 παιδιά), μαζί με τη Μάλτα (57), τη Σουηδία (36) και τη Δανία (33).

2.4 Το θεσμικό πλαίσιο παιδικής προστασίας στην Ελλάδα

Η προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού διασφαλίζεται από τον εθνικό νομοθέτη σε επίπεδο Συντάγματος, αλλά και μέσω του διεθνούς δικαίου, καθώς η Ελλάδα έχει κυρώσει σειρά σχετικών διεθνών συμβάσεων. Οι διατάξεις του Ελληνικού Συντάγματος (άρθρο 21§3) και η Διεθνής Σύμβαση για τα

Δικαιώματα του Παιδιού του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αποτελούν κείμενα αυξημένης τυπικής ισχύος και τα οριζόμενα σ' αυτά μέτρα κοινωνικής φροντίδας για τα παιδιά, επιβάλλουν την υποχρέωση εφαρμογής τους από την πολιτεία και τους αρμόδιους για την υλοποίησης τους φορείς.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 2101/1992, και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο που κυρώθηκε με τον Ν. 3625/2007 παρέχουν σημαντικότερη προστασία στο παιδί, αφού πλέον θεωρείται υποκείμενο δικαιωμάτων και όχι αντικείμενο προστασίας. Κρίσιμο παράγοντα αποτελεί το συμφέρον του παιδιού και αυτό οριοθετεί ή καθορίζει και τη νομιμοποίηση των παρεμβάσεων των ενηλίκων. Κάθε πράξη, ενέργεια ή κατάσταση που θα παραβιάζει τη σωματική, ψυχική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού προσβάλλει τα δικαιώματά του. Η δημιουργία του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη (Ν. 3094/2003) με κύκλο αρμοδιοτήτων τα δικαιώματα του παιδιού και θέση βοηθού Συνηγόρου αποτελεί αδιαμφισβήτητα ουσιαστικό βήμα προς την κατεύθυνση της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού.

Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον, για οποιονδήποτε λόγο, είτε βρίσκεται νόμιμα στη χώρα είτε όχι, όπως στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων, έχει δικαίωμα σε ειδική προστασία και βοήθεια από το κράτος και σε εναλλακτική φροντίδα, με τοποθέτησή του σε μία ανάδοχη οικογένεια ή σε τεκνοθεσία (ΔΣΔΠ άρθρα 2, 3, 9, 20, 22). Τα θέματα αυτά ρυθμίστηκαν στο εσωτερικό δίκαιο για πρώτη φορά με τον Ν. 2082/1992. Στις διατάξεις των άρθρων 1655-1665 ΑΚ όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 12 του Ν. 2447/1996 «Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου νόμου: υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου κλπ.» ρυθμίζονται οι γενικές αρχές του θεσμού της αναδοχής. Τέλος στις διατάξεις του ΠΔ 86/2009 «Οργάνωση και λειτουργία της αναδοχής ανηλίκων» προβλέπονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής του θεσμού αναδοχής. Επίσης στο ενδέκατο κεφάλαιο του ΑΚ όπου ρυθμίζονται οι σχέσεις γονέων και τέκνων, προβλέπεται στο άρθρο 1533 «*Το δικαστήριο αποφασίζει την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας ή επιμέλειας [...] Η ανάθεση γίνεται σε κατάλληλη οικογένεια, κατά προτίμηση συγγενική (ανάδοχη οικογένεια) και, αν αυτό δεν είναι δυνατό, σε κατάλληλο ίδρυμα*».

Η ελληνική νομοθεσία, ακολουθώντας το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο παιδικής προστασίας, με μια σειρά κανόνων δικαίου διαμόρφωσε το θεσμικό πλαίσιο για τα παιδιά που στερούνται ή απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της νομοθεσίας η ιδρυματική φροντίδα θα έπρεπε να επιλέγεται ως έσχατη λύση, δηλαδή όταν η αναδοχή και η υιοθεσία δεν προσφέρουν εφικτή εναλλακτική μορφή παιδικής προστασίας. Όπως επισημαίνεται στην ειδική έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη το 2015, στην Ελλάδα «η τοποθέτηση παιδιών που απομακρύνονται από την

οικογένειά τους σε ιδρύματα, αποτελεί κατά κανόνα την πρώτη και συνήθως τη μοναδική λύση που εξετάζεται. Η παραμονή τους σ' αυτά είναι συχνά μακροχρόνια, καθώς δεν λειτουργούν προγράμματα αναδοχής ή υιοθεσίας, ούτε διερευνάται ενεργά η δυνατότητα επιστροφής στην οικογένειά τους» (Συνηγόρος του Πολίτη, 2015: 8). Βεβαίως με τον Ν. 4538/2018 προβλέπεται μια ενιαία διαδικασία για την επιλογή αναδόχου ή θετού γονέα, η οποία γίνεται ηλεκτρονικά. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι η απευθείας αναδοχή παιδιών, πρακτικά είναι σχεδόν αδύνατη, χωρίς να προηγηθεί η τοποθέτηση σε ίδρυμα (Χατζόγλου, 2017:14).

2.5 Η ιδρυματοποίηση

Με βάση τις Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών και ελλείψει ενός καθολικά αποδεκτού ορισμού, η οργάνωση Eurochild προτείνει να ορίζονται τα ιδρύματα για παιδιά «ως (συχνά μεγάλες) στεγαστικές δομές που δεν έχουν χτιστεί με βάση τις ανάγκες του παιδιού ούτε προσεγγίζουν μια οικογενειακή κατάσταση, και παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά που είναι τυπικά της ιδρυματικής κουλτούρας (αποπροσωποποίηση, αυστηρή ρουτίνα, ομαδική μεταχείριση, κοινωνική απόσταση, εξάρτηση, έλλειψη λογοδοσίας κ.λπ.)». Μια οργανωμένη ρουτίνα, μια απρόσωπη δομή και υψηλή αναλογία παιδιών/ατόμου που παρέχει φροντίδα είναι μερικά επιπλέον χαρακτηριστικά που αναφέρονται.³²

Η UNICEF αναγνωρίζοντας ότι κανένας ορισμός³³ για το ίδρυμα δεν είναι πλήρης και εξαρτάται από το πλαίσιο (π.χ. νομοθετικό) στις διάφορες χώρες, όταν αποφασίζει ως προς το τι αποτελεί ίδρυμα, ερευνά «το κατά πόσον τα παιδιά έχουν τακτική επαφή και απολαμβάνουν την προστασία των γονιών τους ή άλλων συγγενών ή πρωτευόντων ατόμων που παρέχουν φροντίδα, και το κατά πόσον η πλειονότητα των παιδιών σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις είναι πιθανόν να παραμείνει εκεί επ' αόριστον».

Ο θεσμός των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας αποσκοπεί στην αντιμετώπιση του φαινομένου της έλλειψης οικογενειακού περιβάλλοντος. Ο όρος «ίδρυμα παιδικής προστασίας» χρησιμοποιείται, εν προκειμένω, για όλες τις δομές προνοιακού χαρακτήρα που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, στις οποίες φιλοξενούνται παιδιά, δηλαδή πρόσωπα κάτω των 18

32. Ευρωπαϊκή Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας (2012), *Κοινές ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας*, σελ.28 Διαθέσιμο στο: https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2018/04/common-european-guidelines_greek-version_edited.pdf.

33. Στο ίδιο. Επίσης και Unicef (2020). *White Paper: The role of small-scale residential care for children in the transition from institutional to community-based care and in the continuum of care in the Europe and Central Asia Region*, σελ.4, Διαθέσιμο στο: <https://www.unicef.org/eca/media/13261/file>.

ετών, χωρίς την παρουσία των γονέων τους. Οι κύριοι στόχοι των ιδρυμάτων είναι η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των τροφίμων, η παροχή των κατάλληλων ερεθισμάτων και η συναισθηματική τους ευεξία με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση ενός τρόπου ζωής, ο οποίος θα πλησιάζει το περιβάλλον της φυσικής οικογένειας. Με την ιδρυματική φροντίδα εξασφαλίζεται στα παιδιά στέγη, τροφή, ενδυμασία, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, διαπαιδαγώγηση και εκπαίδευση (Κοϊντόση, 2019:13). Ωστόσο, το μέτρο της ιδρυματικής περίθαλψης παραμένει ως *ultimum refugium* και προτιμάται σε περιπτώσεις κρίσης και αδιεξόδου, κατά τις οποίες δεν δύναται να εφαρμοστούν άλλα μέτρα φροντίδας. Η τοποθέτηση σε κατάλληλο για το συγκεκριμένο παιδί ίδρυμα, ως έσχατη λύση, πρέπει να κρίνεται *ad-hoc* και να συναρτάται με το υπέροστο συμφέρον του.

Η ιδρυματική φροντίδα αφορά μια οργανωμένη, απρόσωπη δόμηση των λειτουργιών διαβίωσης για τα παιδιά, μια καθημερινή αυστηρή ρουτίνα (π.χ. τα παιδιά κοιμούνται, τρώνε και πλένονται στον ίδιο χρόνο) και μια επαγγελματική σχέση μεταξύ παιδιών και προσωπικού, παρά μια γονεϊκή σχέση. Χαρακτηρίζεται από την απουσία σταθερών προσώπων συναισθηματικής αναφοράς. Ανήλικοι που διαμένουν σε τέτοιο περιβάλλον, χωρίς γονέα, για περισσότερο από τρεις μήνες θεωρούνται ιδρυματοποιημένα παιδιά (Browne, 2009). Στο ίδρυμα δεν υπάρχει ιδιωτικότητα και, λόγω πρακτικών περιορισμών, είναι δύσκολο να αναπτυχθούν δεξιότητες, εκτός των βασικών, ή να αναπτυχθεί το πλήρες δυναμικό των παιδιών όπως δικαιούνται. Η ιδρυματική φροντίδα συνήθως δεν προσαρμόζεται στην ανάγκες των παιδιών, ενώ το συχνά ανεπαρκές σε αριθμό προσωπικό αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις προσωπικές ή ειδικές ανάγκες τους.

Περισσότερα από 50 χρόνια ερευνών παρέχουν επαρκή δεδομένα που υποδεικνύουν ότι η ιδρυματική φροντίδα είναι επιζήμια για τη διανοητική, συμπεριφορική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των νέων παιδιών (Bowlby, 1951; Dennis & Najarian, 1957; Marcovitch et al., 1997; Provence & Lipton, 1962; Rutter, 1998; Wolkind, 1974). Για παράδειγμα, τα μικρά παιδιά που διαβιούν σε ιδρύματα είναι πιθανότερο να εμφανίσουν προβλήματα υγείας, όπως σωματική υπανάπτυξη και επιδείνωση στην ανάπτυξη του εγκεφάλου, διαταραχές σε συναισθηματικό επίπεδο και αναπτυξιακή καθυστέρηση. Κατά συνέπεια, έχουν μειωμένες διανοητικές, κοινωνικές και συμπεριφορικές ικανότητες σε σύγκριση με παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογενειακό περιβάλλον (Csáky, 2009). Παρά ταύτα, είναι διαδεδομένο να τοποθετούνται παιδιά σε ιδρυματική φροντίδα, αγνοώντας τα ερευνητικά δεδομένα που προτείνουν την αναδοχή ή την υιοθεσία ως καλύτερες επιλογές (Carter, 2005; Johnson, Browne & Hamilton-Giachritsis, 2006).

Τα παιδιά που φιλοξενούνται στα ιδρύματα παιδικής προστασίας, κατά κύριο λόγο δεν είναι ορφανά. Συνήθως τοποθετούνται εκεί εξαιτίας της εγκατάλειψης,

των πολλαπλών κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων, καθώς και προβλημάτων ψυχικής υγείας που αντιμετωπίζουν οι βιολογικοί τους γονείς. Συχνά μεταφέρονται στις δομές αυτές παιδιά με σοβαρά προβλήματα υγείας και συμπεριφοράς. Επίσης κατά καιρούς οι δομές αυτές δέχονται παιδιά τα οποία θα υιοθετούνταν ιδιωτικά και λόγω των προβλημάτων υγείας τους η υιοθεσία δεν προχώρησε.

Πολλά από τα παιδιά που καταλήγουν σε ιδρύματα έχουν απομακρυνθεί από τις οικογένειες τους λόγω κακοποίησης, παραμέλησης ή αδυναμίας επαρκούς φροντίδας τους για άλλους λόγους. Η διαδικασία που κατά κανόνα ακολουθείται, κατόπιν καταγγελίας, είναι η αρμόδια εισαγγελική αρχή να αποστέλλει στις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες εντολή για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας. Σύμφωνα με την Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, «η προσέγγιση που ακολουθείται από κάθε Εισαγγελία είναι διαφορετική γιατί αφενός η διαδικασία αυτή δεν διέπεται από ενιαίο πρωτόκολλο και κανόνες για όλες τις εισαγγελίες και αφετέρου, δεν λειτουργούν οι θεσμικά προβλεπόμενες κοινωνικές υπηρεσίες στα Πρωτοδικεία, που θα βρίσκονταν σε στενή επικοινωνία και συνεργασία με τις Εισαγγελίες, για την υποστήριξη του εξαιρετικά απαιτητικού και δύσκολου έργου τους». Συγχρόνως, οι κοινωνικές υπηρεσίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σχεδόν στο σύνολό τους, είναι σοβαρά υποστελεχωμένες, επιπλέον δεν διαθέτουν ένα σαφές και επαρκές θεσμικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων σε σχέση με την παιδική προστασία και την υποστήριξη των οικογενειών με σύνθετα ψυχοκοινωνικά προβλήματα (Συνήγορος του Πολίτη, 2020).³⁴

Η Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη επισημαίνει ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες που είναι επαρκώς και κατάλληλα στελεχωμένες μπορούν να συμβάλουν αφενός στην υποστήριξη των οικογενειών και αφετέρου στην ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής ώστε να γίνει ομαλά η μετάβαση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα. Χωρίς τα κατάλληλα εφόδια, από άποψη ανθρώπινου δυναμικού, επιστημονικής επάρκειας, πρωτοκόλλων και πόρων, η απλή ύπαρξη κοινωνικών υπηρεσιών σε όλη την επικράτεια και η εισαγωγή νομοθεσίας για την διεύρυνση των υποχρεώσεων και αρμοδιοτήτων τους δεν μπορούν να διασφαλίσουν την παιδική προστασία στην κοινότητα (Συνήγορος του Πολίτη, 2020: 13).

Η διερεύνηση εκ μέρους των υπηρεσιών έχει κομβική σημασία για την εξέλιξη της εκάστοτε υπόθεσης, με σκοπό πάντα την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών. Η έλλειψη ενιαίων κανόνων, πρακτικών και σχετικής επιμόρφωσης μπορεί να οδηγήσει σε ανεπαρκείς ή εσφαλμένες προσεγγίσεις εκ μέρους επαγγελματιών του πεδίου (π.χ. διερεύνηση χωρίς ακρόαση του παιδιού), ή σε μια διεκπεραιωτική διαχείριση της υπόθεσης, που τελικά δεν εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Η πορεία της γνωστικής, συναισθηματικής,

34. Βλέπε Παράρτημα Γ.

κοινωνικής, σωματικής αλλά και ψυχολογικής ανάπτυξης των ανηλίκων έχει αποτελέσει αντικείμενο ερευνών, στο πλαίσιο της συζήτησης, αν η ιδρυματική φροντίδα είναι μια επαρκής υποκατάστατη λύση για τα παιδιά που στερούνται τους γονείς τους.

Στην πράξη, η ανεύρεση θέσης, για την εισαγωγή των παιδιών σε δομές κλειστής φροντίδας, συχνά επαφίεται στις κοινωνικές υπηρεσίες των νοσοκομείων, όπου αυτά φιλοξενούνται προσωρινά μετά την απομάκρυνση από το οικογενειακό τους περιβάλλον.³⁵ Ωστόσο, οι υπηρεσίες αυτές, εξ αντικειμένου, δεν έχουν γνώση των συνθηκών ζωής και αναγκών κάθε παιδιού, ούτε είναι σε θέση να προβούν σε ενδελεχή αξιολόγηση της κατάστασης και διερεύνηση των επιλογών, για τον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντος και την ανεύρεση της κατάλληλης λύσης εναλλακτικής φροντίδας. Κατά συνέπεια, η τοποθέτηση των παιδιών σε δομές κλειστής φροντίδας γίνεται με τρόπο καθαρά διεκπεραιωτικό, με κύριο κριτήριο την ύπαρξη θέσης και τη συναίνεση του ιδρύματος στην εισαγωγή ενός παιδιού, χωρίς περαιτέρω εξέταση της καταλληλότητας και της επάρκειας μιας δομής για την κάλυψη των εξατομικευμένων αναγκών του (Συνήγορος του Πολίτη, 2020: 14).

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, επισημαίνεται ως σοβαρό κενό στο πεδίο της παιδικής προστασίας στη χώρα μας, η απουσία δομών/ξενώνων υποδοχής, ή πρόβλεψης για την άμεση αναδοχή των παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον με τον χαρακτήρα του επείγοντος, λόγω κακοποίησης, παραμέλησης ή άλλων σοβαρών προβλημάτων. Ως συνέπεια, τα παιδιά αυτά, σε μια ιδιαίτερα δύσκολη και κρίσιμη για αυτά περίοδο, και ενώ δεν χρήζουν νοσηλείας, εισάγονται και παραμένουν, συχνά επί μακρό χρονικό διάστημα, σε παιδιατρικές ή παιδοψυχιατρικές κλινικές, ή ακόμη και σε μονάδες ενηλίκων γενικών νοσοκομείων, οι οποίες αδυνατούν να ανταποκριθούν στις σύνθετες ανάγκες υποστήριξής τους μέχρι να καταστεί εφικτή η λήψη απόφασης από τον εισαγγελέα για την ανάθεση της επιμέλειας και της φροντίδας τους, που συνήθως αφορά την τοποθέτησή τους σε ίδρυμα. Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι να μην εξαντλούνται, και συνήθως να μην διερευνώνται καν, οι δυνατότητες ανεύρεσης κατάλληλης εναλλακτικής φροντίδας (π.χ. μέσω αναδοχής) πριν την τοποθέτηση σε δομή κλειστού τύπου, και το παιδί να υφίσταται τις τραυματικές επιπτώσεις της μακράς παραμονής του, αρχικά στο νοσοκομείο και στη συνέχεια σε ίδρυμα.

35. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει υπερπλήρωση των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο οι εισαγγελείς, να εξασφαλίσουν θέσεις σε παιδιά, που πρέπει άμεσα να απομακρυνθούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον και να έχει αυξηθεί ο ενδιάμεσος χρόνος παραμονής τους σε νοσοκομειακό περιβάλλον. Επιπλέον λόγω της έλλειψης θέσεων πολλά βρέφη εγκαταλελειμμένα ή με ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, παραμένουν στα νοσοκομεία παίδων μέχρι και οκτώ μήνες μετά την γέννησή τους, παρά το γεγονός ότι η παραμονή των βρεφών για τους πρώτους πιο δύσκολους μήνες της ζωής τους στο ακατάλληλο περιβάλλον των μονάδων νεογνών, δεν συμβάλλει στην ομαλή ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη.

Σε αντίθεση με άλλες χώρες στην Ελλάδα δεν υπάρχουν εξειδικευμένα κέντρα συνηγορίας και προστασίας του παιδιού. Με δεδομένο ότι σε ποσοστό περί το 70% οι αιτίες που οδηγούν ένα παιδί στο σύστημα παροχής προστασίας αφορούν κακοποίησή του ή παραμέλησή του από τους γονείς ή φροντιστές του, το παιδί – θύμα περνάει μια δεύτερη θυματοποίηση δίνοντας ξεχωριστές καταθέσεις σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και στους πραγματογνώμονες, επαναλαμβάνοντας την τραυματική του ιστορία. Αντί δηλαδή, να του παρασχεθεί η ασφάλεια και η θαλπωρή μιας ανάδοχης οικογένειας αμέσως μετά την απομάκρυνσή του από ένα οικογενειακό περιβάλλον που κρίνεται επικίνδυνο, στην Ελλάδα το παιδί θα οδηγηθεί σε ένα απρόσωπο και ψυχρό νοσοκομείο (ή, ακόμα χειρότερα, σε ένα αστυνομικό τμήμα) όπου θα παραμείνει για άγνωστο χρονικό διάστημα μέχρι να μεταφερθεί και πάλι όχι σε οικογένεια αλλά σε ένα καλύτερο ή χειρότερο ίδρυμα επιβαρύνοντας έτσι κι άλλο την κατάσταση του (Νικολαΐδης, 2021:7).

Στο παρελθόν τα ιδρύματα θεωρούνταν ο καλύτερος τρόπος φροντίδας για τα ευάλωτα παιδιά καθώς και για εκείνα που διέτρεχαν κίνδυνο. Με το πέρασμα των ετών και τις έρευνες που διεξήχθησαν αποδείχθηκε ότι η ιδρυματική φροντίδα έχει πάντα χειρότερα αποτελέσματα, από άποψη ποιότητας ζωής, σε σύγκριση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες, σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, και συχνά ισοδυναμεί με μια ολόκληρη ζωή κοινωνικού αποκλεισμού και απομόνωσης.

Οι επιστημονικές έρευνες απέδειξαν ότι η ιδρυματοποίηση των παιδιών έχει βλαπτικές συνέπειες. Ιδιαίτερα στην ηλικία των 3-5 ετών θα μπορούσε να επιφέρει μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στον εγκέφαλο, στον ψυχισμό και στη συμπεριφορά των νηπίων. Αυτός άλλωστε είναι και ο λόγος που ο ΟΗΕ έχει εκδώσει παγκόσμια οδηγία ζητώντας από τα κράτη μέλη του να σταματήσουν την ιδρυματική τοποθέτηση βρεφών και νηπίων.

Τα ανεπαρκή ερεθίσματα με βιβλία και παιχνίδια, η μικρή αναλογία προσωπικού- παιδιών και η ανεπαρκής αλληλεπίδραση μεταξύ τους, τα αυστηρά καθημερινά προγράμματα, η έλλειψη δυνατότητας να έχουν τα παιδιά προσωπικά αντικείμενα και ατομικότητα είναι κάποιοι από τους λόγους που συμβάλλουν αρνητικά στην αναπτυξιακή καθυστέρηση των νηπίων που βρίσκονται σε κλειστές δομές (Γκρέκου, 2017: 32).

Τα παιδιά που τοποθετούνται σε πλαίσια φιλοξενίας, σε ποσοστό πάνω από 80% θα κακοποιηθούν σωματικά από άλλα παιδιά που διαβιούν στον ίδιο χώρο και σε ποσοστό 20-30% σεξουαλικά, και πέραν αυτών, έχουν σοβαρές πιθανότητες να κακοποιηθούν από το προσωπικό ή παράγοντες της ιδρυματικής ζωής. Επίσης είναι βέβαιο ότι σε αυτά προστίθεται και η ψυχολογική τους κακοποίηση από τον τρόπο λειτουργίας του πλαισίου (Νικολαΐδης, 2021: 8). Η πλέον δύσκολη ηλικιακή κατηγορία παιδιών για ανάδοχη τοποθέτηση διεθνώς είναι οι έφηβοι. Σε αυτές τις περιπτώσεις παρέχονται διάφορες επιλογές

«οικογενειόμορφης» τοποθέτησης όπως π.χ. τα «μικρά σπίτια» (δυναμικότητας 2-6 παιδιών) ή και η υποστηριζόμενη αυτόνομη ή ημι-αυτόνομη διαβίωση (σε μεγάλους εφήβους π.χ. 16+ ετών). Στη Ελλάδα αντιθέτως στοιβάζονται παιδιά σε ιδρύματα δυναμικότητας 40 και 50 παιδιών (Νικολαΐδης, 2021).

Μολονότι η τοποθέτηση του παιδιού σε ένα ιδρυματικό περιβάλλον πολύ συχνά-και κυρίως στην ελληνική κοινωνία- είναι αναπόφευκτη, καθίσταται σαφές ότι χρήζει ιδιαίτερης προσοχής ώστε να εντοπιστούν οι παράγοντες που φέρουν αρνητική επίδραση στη ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, με σκοπό να τεθούν σε εφαρμογή οι κατάλληλες στρατηγικές που θα αποσκοπούν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών.

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Συνηγούρου του Πολίτη το 2015, σε όλη τη χώρα φιλοξενούνταν περίπου 3.000 παιδιά σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, 1.000 από τα οποία βρίσκονται σε δομές δημόσιου χαρακτήρα ενώ σύμφωνα με την ηλεκτρονική πλατφόρμα που υλοποιεί τον νόμο 4538/2018 «περί αναδοχής και υιοθεσίας» υπάρχουν σήμερα περίπου 2.500 ανήλικοι σε ιδρύματα (<https://www.anynet.gr/pubnr>).

Στην ειδική έκθεση του Συνηγούρου του Πολίτη το 2015 για τη λειτουργία των ιδρυμάτων κοινωνικής προστασίας ως σημαντικότερο πρόβλημα καταγράφεται η απουσία ενός ενιαίου πλαισίου και ελάχιστων εθνικών προδιαγραφών λειτουργίας τόσο για τα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας όσο και για τις αντίστοιχες μονάδες του ιδιωτικού τομέα, οι οποίες παρουσιάζουν τεράστια ανομοιογένεια ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους και την ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας. Τα κυριότερα προβλήματα που έχουν εντοπισθεί από την έκθεση του Συνηγούρου του Πολίτη αφορούν:

- τη στελέχωση των ιδρυμάτων, ιδίως με επιστημονικό προσωπικό, τη συχνή εναλλαγή των εργαζόμενων και την επιμόρφωση, εποπτεία και υποστήριξή τους,
- την τήρηση στοιχείων για τα ιδρύματα και τα παιδιά που μένουν σε αυτά,
- την αδειοδότηση και πιστοποίηση των μονάδων του ιδιωτικού τομέα,
- τον εξωτερικό έλεγχο και την εποπτεία των μονάδων παιδικής προστασίας συνολικά,
- τη διασφάλιση του δικαιώματος ενημέρωσης, συμμετοχής και έκφρασης γνώμης των παιδιών για θέματα που τα αφορούν,
- την επικοινωνία των παιδιών με τις φυσικές οικογένειές τους,
- την κάλυψη ειδικών ιατρικών, εκπαιδευτικών ή πολιτισμικών αναγκών.

Η διάρκεια παραμονής των παιδιών στα ιδρύματα της χώρας μας υπερβαίνει σημαντικά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και, στις περισσότερες περιπτώσεις, φτάνει μέχρι την ενηλικίωσή τους. Αυτό έχει άμεση επίπτωση στην έκταση

εφαρμογής της αναδοχής διότι εφόσον τα παιδιά παραμένουν επί μακρόν σε κλειστές δομές, το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στο θεσμό της μόνιμης τεκνοθεσίας. Ωστόσο οι ανήλικοι υφίστανται επιπρόσθετες τραυματικές εμπειρίες όπως π.χ. οι διαδικασίες «επιλογής» τους από υποψηφίους θετούς γονείς, οι «αποτυχίες» τους να «επιλεχθούν», οι παλινωδίες των υποψηφίων θετών γονέων κ.ο.κ. Η πλειονότητα των κρατικών, μη κυβερνητικών και εκκλησιαστικών πλαισίων στην Ελλάδα δέχονται συχνά-πυκνά επισκεπτήρια στις εγκαταστάσεις τους από καλοβαλμένους ενήλικες (συνήθως ζευγάρια) που επιθυμούν να γνωριστούν με τα παιδιά με στόχο την υιοθεσία τους. Συνοψίζοντας, στη χώρα μας σπανίως υποστηρίζεται η σχέση με τη φυσική οικογένεια ή διερευνάται η δυνατότητα επιστροφής σε αυτήν, ή υλοποιείται η εξω-ιδρυματική εναλλακτική φροντίδα των παιδιών μέσω της αναδοχής ή η οριστική αποκατάσταση μέσω της τεκνοθεσίας.³⁶ Σε αρκετές περιπτώσεις, η επιστροφή στη φυσική οικογένεια μπορεί να συμβεί για τυχαίους λόγους (π.χ. επειδή ένα παιδί είναι τόσο τραυματισμένο που «βγάζει» διαταρακτικές συμπεριφορές με αποτέλεσμα κανένα ίδρυμα να μην μπορεί να το αναλάβει, οπότε όλοι συναινούν να γυρίσει σπίτι του) και όχι επειδή αλλάζει ουσιαστικά η κατάσταση στην βιολογική του οικογένεια.

Ο εντοπισμός των προαναφερόμενων προβλημάτων και δυσλειτουργιών του συστήματος, οδήγησε τον Συνήγορο του Πολίτη να προτείνει στις εκθέσεις του³⁷ την ανάγκη ενός ενιαίου θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία όλων των ιδρυμάτων κλειστής φροντίδας, το οποίο θα περιλαμβάνει έναν Ενιαίο Κώδικα Δεοντολογίας και πρωτόκολλα διαδικασιών και λήψης αποφάσεων, για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των παιδιών και των βασικών αρχών που πρέπει να διέπουν την παιδική προστασία και τη βελτίωση του πλαισίου εξωτερικού ελέγχου και εποπτείας των δομών κλειστής φροντίδας.³⁸ Έτσι, θα συνδυαστεί η καλύτερη λειτουργία των ιδρυμάτων ενώ παράλληλα δρομολογείται ο σχεδιασμός για την σταδιακή κατάρνηση του ιδρυματικού μοντέλου και την πλήρη μετάβαση της φροντίδας των παιδιών στην κοινότητα.

36. Η Ελλάδα έχει από τα χαμηλότερα ποσοστά επανασύνδεσης με τις βιολογικές οικογένειες των θυματοποιημένων παιδιών που εισέρχονται στο σύστημα παιδικής προστασίας. Αυτό, με την σειρά του, έχει άμεση επίπτωση στην έκταση του θεσμού της αναδοχής: αφού εκείνο που μέλλεται στα περισσότερα παιδιά που εισέρχονται στο σύστημα παιδικής προστασίας, είναι η μακροχρόνια παραμονή τους σε κάποια μορφή φροντίδας, το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στο θεσμό της μόνιμης τεκνοθεσίας και όχι στο σχετικά βραχυπρόθεσμο θεσμό της αναδοχής (Νικολαΐδης 2021: 8).

37. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ειδικές εκθέσεις του 2015 και του 2020, αλλά και οι ετήσιες εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη του 2019 και 2020.

38. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην ενίσχυση του θεσμού του κοινωνικού συμβούλου.

2.6 Αποϊδρυματοποίηση

Η αποϊδρυματοποίηση αναφέρεται στη διαδικασία ανάπτυξης μιας σειράς υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης, προκειμένου να εξλειφθεί η ανάγκη για ιδρυματική φροντίδα. Ειδικότερα η πρόληψη αφορά υπηρεσίες με σκοπό την αποφυγή του διαχωρισμού του παιδιού από την οικογένειά του και τη παροχή επαρκούς υποστήριξης σε παιδιά, οικογένειες και άλλες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Επίσης προωθεί την προετοιμασία των νέων, ενηλίκων πλέον, ώστε να μεταβούν ομαλά στην κοινότητα, να ανεξαρτητοποιηθούν και να ενσωματωθούν επιτυχώς στην κοινωνία (Γκρέκου 2017: 35).

Σε κάθε περίπτωση τα παιδιά που περνούν στη φροντίδα του κράτους θα πρέπει να εξετάζονται ξεχωριστά και οι ανάγκες τους να αντιμετωπίζονται με ένα εξατομικευμένο πλάνο φροντίδας στοχεύοντας πάντα στο συμφέρον του παιδιού (Eurochild, 2014 και UN Guidelines, 2010).

Σε σχέση με την παιδική προστασία στην κοινότητα, και με τη μετακύλιση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα ο Συνήγορος του Πολίτη έχει προτείνει στην Ειδική Έκθεση του 2020 μεταξύ άλλων:

- την παροχή ενιαίας ειδικής επιμόρφωσης στους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους κοινωνικούς επιστήμονες των ΟΤΑ και των λοιπών σχετικών υπηρεσιών για θέματα παιδικής προστασίας και υποστήριξης ευάλωτων οικογενειών,
- την ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών στην κοινότητα, για την υποστήριξη και την συνεχιζόμενη παρακολούθηση ευάλωτων οικογενειών,
- τη δημιουργία Εισαγγελίας Ανηλίκων σε κάθε Πρωτοδικείο και ενίσχυση της στελέχωσής τους με εισαγγελείς και διοικητικό προσωπικό,
- την υλοποίηση της πρόβλεψης του Ν. 2447/1996 για σύσταση οργανωμένων κοινωνικών υπηρεσιών στα κατά τόπους Πρωτοδικεία,
- την κατάργηση της εισαγωγής σε ιδρύματα βρεφών και νηπίων έως 3 ετών που απομακρύνονται από την οικογένειά τους,
- την κατάργηση των ορίων ηλικίας του νόμου 4538/18 ως λόγο αποκλεισμού από την αναδοχή,
- τη θεσμική υιοθέτηση χρονοδιαγράμματος, στο πέρας του οποίου τοποθετείται η πλήρης εγκατάλειψη του ιδρυματικού μοντέλου φροντίδας από την πολιτεία,
- τη μετάβαση από δομές κλειστού τύπου σε μικρές δομές ποιοτικής φροντίδας οικογενειακού τύπου,
- την εκπόνηση και υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την αποϊδρυματοποίηση,

- την εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου αποϊδρυματοποίησης για κάθε δομή με ατομική αξιολόγηση των φιλοξενούμενων και των αναγκών τους, με στόχο τη σύνταξη του κατάλληλου Ατομικού Σχεδίου Οικογενειακής Αποκατάστασης για κάθε παιδί.³⁹

Στη χώρα μας η εμφανής μεταστροφή σε πολιτικές αποϊδρυματοποίησης και η επικέντρωση στην ανάπτυξη των θεσμών της αναδοχής και της τεκνοθεσίας, επιχειρείται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, με τη ψήφιση του Ν. 4538/2018 και την εξ' αυτού προβλεπόμενη λειτουργία του πληροφοριακού συστήματος (Π.Σ.) www.anynet.gr (Απρίλιος 2019).

Στον παρακάτω Πίνακα 1 αποτυπώνεται συνοπτικά το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την υιοθεσία και την αναδοχή στην Ελλάδα.

39. Βλέπε: Ειδική Έκθεση Συνηγόρου Πολίτη, *Από το ίδρυμα στην κοινότητα: εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών*, 2020, σελ. 55-59.

Πίνακας 1

Νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την υιοθεσία και την αναδοχή στην Ελλάδα

A/A	Τύπος Εγγράφου	Περιγραφή
1	Αστικός Κώδικας	Άρθρα 1542 και επόμενα για υιοθεσία Άρθρα 1655 και επόμενα για αναδοχή ανηλίκου
2	N. 4538/2018	Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το άρθρο 117 του Ν. 4604/2019 (Α' 50)
3	N. 4478/2017	I) Κύρωση και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στη Σύμβαση της Βαρσοβίας ..., II) Προϋποθέσεις τοποθέτησης ανηλίκων σε ίδρυμα ή ανάδοχη οικογένεια από και προς κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει του άρθρου 56 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον Κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, III) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/48/ΕΕ του ... και λοιπές διατάξεις" (Α' 91).
4	N. 3765/2009	Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία σχετικά με τη διακρατική υιοθεσία (Α' 101).
5	N. 2447/1996	Κύρωση ως κώδικα του σχεδίου νόμου "Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές δικονομικές και μεταβατικές διατάξεις" (Α' 278).
6	Π.Δ. 226/1999	Υπηρεσίες και οργανώσεις αρμόδιες για τη διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας σε υιοθεσίες ανηλίκων και για την πραγματοποίηση υιοθεσιών ανηλίκων και διαδικασία προπαρασκευής και πραγματοποίησης των υιοθεσιών (Α' 190).
7	ΥΑ Αριθμ. Δ11 οικ. 57758/2484/2018	Κανονισμός Λειτουργίας Εθνικού Συμβουλίου Αναδοχής – Υιοθεσίας (Β' 5090).
8	ΥΑ Αριθμ. Δ11 οικ. 49075/2067/2018	Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης υποψήφιων ανάδοχων γονέων και προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των αναδόχων γονέων (Β' 4489).
9	ΥΑ Αριθμ. Δ11 οικ. 49074/2066/2018	Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης υποψήφιων θετών γονέων και προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των θετών γονέων (Β' 4489).
10	ΥΑ Αριθμ. Δ11 οικ. 13734/538/2019	Ανάπτυξη και λειτουργία Πληροφοριακού Συστήματος Ειδικών και Εθνικών Μητρώων Ανηλίκων, Αναδοχής και Υιοθεσίας (Β' 1163).
11	ΚΥΑ Αριθμ. Δ11 οικ. 22785/896/2019	Προϋποθέσεις και διαδικασία εγγραφής στον Ειδικό Κατάλογο Πιστοποιημένων κοινωνικών λειτουργών του ΣΚΛΕ, τρόπος και ύψος αμοιβής τους (Β' 2198).

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν. 4538/2018 τα κυριότερα προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με τη διαδικασία εφαρμογής των θεσμών της υιοθεσίας και αναδοχής, συνοψίζονται στα εξής:

- Έντονες καθυστερήσεις ως προς τη διαχείριση των αιτήσεων των Υποψήφιων Θετών Γονέων. Η εξέταση των αιτήσεων που υποβάλλονται από τους υποψήφιους γονείς στα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας των Περιφερειών (ΚΚΠΠ) παρουσιάζει μεγάλες καθυστερήσεις, συχνά και εκτός των χρονικών ορίων που τάσσει η σχετική νομοθεσία (παρ. 3 του άρθρου 7 του Ν. 2447/1996).
- Μη καταγραφή και «χαρτογράφηση» των παιδιών που φιλοξενούνται στα ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Η πλημμελής καταγραφή των παιδιών που φιλοξενούνται στα ΝΠΙΔ, κατόπιν εισαγγελικών εντολών ή δικαστικών αποφάσεων, και η παράλειψη προώθησής τους για οικογενειακή αποκατάσταση αποτελεί ένα ακόμη πρόβλημα, καθώς στερεί από ένα μεγάλο αριθμό παιδιών το δικαίωμα να μεγαλώνουν σε ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον.
- Ύπαρξη πολλαπλών νομικών και διαδικαστικών κωλυμάτων, τα οποία αφορούν στο πρόσωπο των ανηλίκων, που διαβιούν σε δομές κλειστής φροντίδας.
- Απουσία εργαλείων παρακολούθησης των δράσεων της παιδικής προστασίας.

Την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων έρχεται να επιλύσει ο Ν. 4538/2018 με τις κυριότερες ρυθμίσεις να συνοψίζονται ως εξής:

α) Θέσπιση συμβουλευτικού γνωμοδοτικού οργάνου, υπό τον τίτλο «Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής Υιοθεσίας» (Ε.Σ.Αν.Υ.).

β) Εισαγωγή Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων, στο οποίο καταγράφονται υποχρεωτικά όλα τα παιδιά που διαβιούν σε μονάδες παιδικής προστασίας.

γ) Εισαγωγή Εθνικού Μητρώου Υποψήφιων Ανάδοχων Γονέων, στο οποίο καταχωρούνται όσοι επιθυμούν να υιοθετήσουν παιδί ή να γίνουν ανάδοχοι γονείς, εφόσον πληρούν όλες τις νόμιμες προϋποθέσεις και έχουν παρακολουθήσει το υποχρεωτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

δ) Εισαγωγή του θεσμού της ανάθεσης της διεξαγωγής της κοινωνικής έρευνας και της σύνταξης κοινωνικής έκθεσης σε πιστοποιημένους κοινωνικούς λειτουργούς του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (Σ.Κ.Λ.Ε.), το οποίο λειτουργεί βάσει του Ν. 4357/2016. Δια των ανωτέρω παρεμβάσεων, μειώνεται ο χρόνος αναμονής και αποσυμφορούνται οι κοινωνικές υπηρεσίες των ΚΚΠΠ.

ε) Καθιέρωση του νέου θεσμού της Επαγγελματικής Αναδοχής, που αφορά σε παιδιά με χρόνια προβλήματα υγείας και συμπεριφοράς.

στ) Ανάληψη της ασφαλιστικής κάλυψης των παιδιών σε αναδοχή από τον ασφαλιστικό φορέα των ανάδοχων γονέων.

ζ) Καθιέρωση της οικονομικής ενίσχυσης των αναδόχων γονέων από ενιαίο φορέα.

η) Καθιέρωση του θεσμού της βραχείας αναδοχής.

Ο νόμος 4538/2018 απαρτίζεται από 28 άρθρα κατανεμημένα σε τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελείται από τα άρθρα 1 έως 4 και αφορά στη σύσταση ενός συλλογικού οργάνου για την παρακολούθηση και τη χάραξη πολιτικής στον τομέα των υιοθεσιών και των αναδοχών. Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελείται από τα άρθρα 5 έως 19 και πραγματεύεται τον θεσμό της αναδοχής, θέτοντας τα όρια, τις προϋποθέσεις αυτού και προβλέπει τη σύσταση Μητρώων Ανηλίκων και Αναδοχών. Το τρίτο κεφάλαιο αποτελείται από τα άρθρα 20 έως 25 και περιλαμβάνει τις διατάξεις για την υιοθεσία, ενώ το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο αποτελείται από τα άρθρα 26 έως 28 και εξειδικεύει τις διατάξεις για τα μητρώα και τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Οι καινοτομίες του νέου νόμου για την αναδοχή και την υιοθεσία

Οι κυριότερες καινοτομίες του Ν. 4538/2018 είναι οι εξής:

- Υπάρχει ενιαία διαδικασία⁴⁰ για την επιλογή αναδόχου ή θετού γονέα, η οποία γίνεται ηλεκτρονικά και είναι απολύτως διαφανής. Ο υποψήφιος γονέας μπορεί να την παρακολουθήσει από το σπίτι του μέσω της ψηφιακής πλατφόρμας και να βεβαιωθεί ότι δεν υπάρχουν σκοτεινές πλευρές, έτσι ώστε να μην αποθαρρύνεται.⁴¹
- Όλα τα παιδιά που πρόκειται να δοθούν για αναδοχή ή υιοθεσία και σήμερα ζουν σε ιδρύματα ή εγκαταλείπονται σε δημόσια νοσοκομεία και μαιευτήρια, εγγράφονται στα Μητρώα Ανηλίκων⁴² και αποκτούν υποχρεωτικά ηλεκτρονικό φάκελο της καταγωγής τους, ο οποίος συμπληρώνεται με ατομικό σχέδιο για την αποκατάστασή του. Κάθε παιδί με την ενηλικίωσή του μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση στο φάκελο και να μάθει για την καταγωγή του.
- Μειώνεται θεαματικά ο χρόνος αναμονής ενός υποψήφιου ανάδοχου ή θετού γονέα με την ψηφιοποίηση όλων των σταδίων της διαδικασίας και με τη μεγάλη διεύρυνση του αριθμού των κοινωνικών λειτουργών που κάνουν την κοινωνική έρευνα. Μέχρι πρόσφατα οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να περιμένουν για πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα μέχρι να βρεθεί ένας ή μία από τους ελάχιστους διαθέσιμους κοινωνικούς λειτουργούς για να εκκινήσει η διαδικασία. Με το νέο πλαίσιο, εκπαιδευμένοι και πιστοποιημένοι κοινωνικοί λειτουργοί του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (Σ.Κ.Λ.Ε- Ν.Π.Δ.Δ.) δύνανται να την διεξάγουν, μειώνοντας έτσι τον χρόνο αναμονής στο ελάχιστο.

40. Τα αναγκαία βήματα για την αναδοχή και υιοθεσία αναφέρονται στο Παράρτημα Α.

41. Από τον Απρίλιο του 2019, κάθε πολίτης που επιθυμεί να γίνει θετός ή ανάδοχος γονέας συνδέεται από τον υπολογιστή του, με τη χρήση των προσωπικών του κωδικών taxinet, στην ηλεκτρονική πλατφόρμα www.anynet.gr και υποβάλλει μία αίτηση ενδιαφέροντος. Αυτή λαμβάνει τον Αριθμό Μητρώου Υποβολής, με βάση τον οποίο οι πολίτες μπορούν να παρακολουθούν την πορεία της αίτησής τους, ανά πάσα στιγμή.

42. Βλέπε Παράρτημα Β.

- Θεσπίζονται Ειδικά και στη συνέχεια Εθνικά Μητρώα Υποψηφίων Αναδόχων ή Υποψηφίων Θετών Γονέων στα οποία καταγράφονται με ενιαίο τρόπο, πανελλαδικά, οι οικογένειες ή και τα μεμονωμένα φυσικά πρόσωπα που ενδιαφέρονται να γίνουν ανάδοχοι ή θετοί γονείς.
- Τα Εθνικά Μητρώα εξασφαλίζουν ότι ο κάθε υποψήφιος ανάδοχος ή θετός γονέας μπορεί να υποβάλει την αντίστοιχη αίτηση με πανελλαδική εμβέλεια, δηλαδή αφορά σε παιδιά που αναζητούν οικογένεια και βρίσκονται οπουδήποτε στην Ελλάδα.
- Η αναδοχή ολοκληρώνεται με την υπογραφή της σχετικής σύμβασης/την έκδοση της δικαστικής απόφασης αναδοχής, ενώ για την υιοθεσία ακολουθείται η νόμιμη διαδικασία για την ολοκλήρωσή της από το αρμόδιο δικαστήριο.
- Το πληροφοριακό σύστημα διασφαλίζει την ισονομία, αφού για κάθε παιδί αναζητείται ο κατάλληλος ανάδοχος ή θετός γονέας με απόλυτο σεβασμό στη σειρά προτεραιότητας που καθορίζεται από την εγγραφή στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων ή Θετών Γονέων αντίστοιχα.

2.7 Η Αναδοχή

2.7.1 Η έννοια της αναδοχής ανηλίκων

Η αναδοχή είναι η ανάθεση για μικρό ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, της πραγματικής φροντίδας του παιδιού σε τρίτα πρόσωπα (στους αναδόχους), όταν αυτό δεν είναι δυνατόν να ζει στη βιολογική του οικογένεια. Η πραγματική φροντίδα αφορά σε μια σειρά ενεργειών σε καθημερινή βάση που αποσκοπούν στην ανατροφή, διαπαιδαγώγηση, υγεία, στέγαση, διατροφή, ένδυση, ασφάλεια, επίβλεψη, αποτροπή κινδύνων που απειλούν τη ζωή του παιδιού, και την προστασία των προσωπικών συμφερόντων του. Η σχέση του με τη φυσική οικογένεια διατηρείται και η επιστροφή σε αυτήν είναι ο στόχος, αν αυτό είναι προς το συμφέρον του. Ο ανήλικος διατηρεί το αρχικό του επώνυμο, τη δε γονική μέριμνα μπορεί να έχουν οι φυσικοί γονείς, οι ανάδοχοι γονείς ή φορείς παιδικής προστασίας, κατά περίπτωση. Στόχος της αναδοχής, είναι να διασφαλίσει την ομαλή ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού σε οικογενειακό περιβάλλον και να αποτρέψει (ή να περιορίσει σημαντικά) την ιδρυματική φροντίδα. Ο θεσμός της αναδοχής ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (άρθρα 1655-1665), το ΠΔ 86/2009, αλλά και από το Ν. 4538/2018 «Μέτρα για την πρόωθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις».

Τα κύρια χαρακτηριστικά της αναδοχής είναι: α) έχει περιορισμένο περιεχόμενο, που αφορά μόνο στην πραγματική φροντίδα του παιδιού από τρίτο (1655 ΑΚ). Όταν βέβαια η ένταξη του ανήλικου στην ανάδοχη οικογένεια γίνεται διαρκέστερη και παράλληλα εξασθενούν οι δεσμοί του με τη φυσική οικογένεια, οι ανάδοχοι γονείς έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν από το δικαστήριο την

ανάθεση της επιμέλειας ή και την επιτροπεία του ανηλίκου (1660 ΑΚ), β) λειτουργεί προσωρινά και συμπληρωματικά προς τη γονική μέριμνα και την επιτροπεία.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 4538/2018 Κατάλληλοι να γίνουν ανάδοχοι είναι οικογένειες που αποτελούνται από συζύγους ή έχοντες συνάψει σύμφωνα συμβίωσης με ή χωρίς παιδιά ή μεμονωμένα άτομα, άγαμα ή διαζευγμένα ή σε χηρεία, με ή χωρίς παιδιά... Τα πρόσωπα αυτά μπορεί να είναι και συγγενείς εξ' αίματος με το ανήλικο τέκνο (συγγενική αναδοχή). Η συγγενική αναδοχή μάλιστα έχει το προβάδισμα και πρέπει να προτιμάται.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΠΔ 86/2009 ανάδοχος γονέας μπορεί να είναι: α) οικογένεια με γονείς που έχουν και δικά τους παιδιά, β) ζεύγος εγγάμων χωρίς παιδιά, γ) συγγενική οικογένεια του υπό τοποθέτηση ανήλικου, δ) μεμονωμένα ενήλικα άτομα με ή χωρίς παιδιά, που πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

1. Να έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον το 30ο έτος της ηλικίας τους και να μην έχουν να υπερβεί το 60ο. Οι ανάδοχοι γονείς πρέπει ακόμη να είναι μεγαλύτεροι από τον ανήλικο τουλάχιστον κατά 18 έτη αλλά όχι περισσότερα από 50 έτη.
2. Οι ανάδοχοι γονείς και όσοι συνοικούν με αυτούς πρέπει να έχουν καλή ψυχική, σωματική και διανοητική υγεία, ιδίως μάλιστα να μην πάσχουν από χρόνια μεταδοτικά νοσήματα.
3. Οι ανάδοχοι γονείς και όσοι συνοικούν με αυτούς να μην έχουν καταδικασθεί τελεσίδικα ή να μην εκκρεμεί σε βάρος τους ποινική δίωξη για αδικήματα που επισύρουν έκπτωση από τη γονική μέριμνα σύμφωνα με το άρθρο 1537 του Αστικού Κώδικα, καθώς και όσα προβλέπονται από την νομοθεσία περί ναρκωτικών και περί εμπορίας ανθρώπων και οργάνων.
4. Να έχουν αποδεδειγμένα τη δυνατότητα να καλύψουν τα βασικά έξοδα διατροφής, μόρφωσης και ιατρικής περίθαλψης του αναδεχόμενου τέκνου, διαθέτοντας οικονομικούς πόρους και καταβάλλοντας προσωπική φροντίδα.
5. Να κριθούν κατάλληλοι, μετά τον έλεγχο των δικαιολογητικών τους και την κοινωνική έρευνα που θα διενεργηθεί, για να αναλάβουν την αναδοχή ενός παιδιού.

2.7.2 Οι φορείς εποπτείας της αναδοχής

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Ν. 4538/2018 η εποπτεία της αναδοχής, ανατίθεται, κατά περίπτωση, στους εξής φορείς:

1. Στα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών (ΚΚΠΠ), αρμοδιότητας του υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τους ανήλικους που έχουν υπό την προστασία τους.

2. Στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Μέριμνας ή, κατά περίπτωση, στα Τμήματα Κοινωνικής Αλληλεγγύης των Διευθύνσεων Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειών ή Περιφερειακών Ενοτήτων και των Δήμων για τους ανηλίκους, των οποίων η επιτροπεία έχει ανατεθεί σε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με το άρθρο 1600 του ΑΚ και για τις περιπτώσεις των συμβατικών αναδοχών.
3. Στα δημοτικά βρεφοκομεία, για τους ανηλίκους που έχουν υπό την προστασία τους.
4. Στις κοινωνικές υπηρεσίες των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τους ανηλίκους που έχουν υπό την ευθύνη τους.
5. Στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τους ανηλίκους, οι οποίοι τίθενται σε αναδοχή σύμφωνα με το άρθρο 18 του παρόντος.

Από αυτούς τους φορείς οι υπό τα στοιχεία 1 και 2, δηλαδή τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών – Παραρτήματα Προστασίας Παιδιού, που συστάθηκαν με το Ν. 4109/2013 ως ΝΠΔΔ, και οι Διευθύνσεις Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειών για τα παιδιά των οποίων η επιτροπεία έχει ανατεθεί σε ΝΠΙΔ (ιδρύματα) μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα έχουν τον κύριο λόγο αφού με τον Ν. 4358/2018: α) παραλαμβάνουν τις αιτήσεις των υποψηφίων αναδόχων γονέων, β) είναι αρμόδια για την διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας, γ) φροντίζουν να φέρουν σε επαφή τους υποψηφίους με παιδιά που κρίνεται κατ' αρχήν κατάλληλο να τοποθετηθούν στο συγκεκριμένο περιβάλλον,⁴³ δ) στις περισσότερες περιπτώσεις υπογράφουν τη σύμβαση με τους αναδόχους, όπου περιγράφονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών και ε) επικοινωνούν σε τακτική βάση με την ανάδοχη οικογένεια για να βοηθήσουν, κατευθύνουν και εποπτεύσουν την εξέλιξη του παιδιού και των σχέσεών τους.⁴⁴

2.7.3 Τα πρόσωπα της Αναδοχής

Τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην αναδοχή είναι ο ανήλικος, η βιολογική οικογένεια ή/και το ίδρυμα και η ανάδοχη οικογένεια.

43. Η επαφή περιλαμβάνει αρκετές συναντήσεις, πάντα με την ευθύνη της μονάδας παιδικής προστασίας που έχει την φροντίδα του παιδιού. Για την τελική απόφαση θα συνεργαστεί μια διεπιστημονική ομάδα αποτελούμενη από επιστήμονες του φορέα εποπτείας των αναδόχων και του φορέα εποπτείας της μονάδας παιδικής προστασίας που έχει την ευθύνη του παιδιού, με τους υποψηφίους αναδόχους και ίσως το παιδί, αν αυτό έχει την ηλικία και την ικανότητα να εκφράσει γνώμη.

44. Βλ. <https://www.anynet.gr/pubnr/FAQ>.

Σχετικά με τους **ανήλικους** αρκετά συχνά παρατηρείται ότι τα παιδιά που τοποθετούνται σε ανάδοχη οικογένεια κουβαλούν από το παρελθόν τους πολλές στερήσεις και συχνές αλλαγές προσώπων, ακόμα και ιδρυματική ζωή. Αυτό εξηγεί κατά ένα μέρος και τα διάφορα προβλήματα που εμφανίζουν όπως νοητικές, ολικές ή ειδικές ανεπάρκειες, διαταραχές συμπεριφοράς, συναισθηματικά προβλήματα, μαθησιακές δυσκολίες (Πολομαρκάκη, 1992: 41). Η απομάκρυνση του παιδιού από την βιολογική οικογένεια γίνεται πάντα με γνώμονα πρωτίστως το συμφέρον του, όταν η λειτουργία της οικογένειας χαρακτηρίζεται από αυξημένη επικινδυνότητα για τη σωματική και ψυχική του υγεία. Ο ανήλικος σε αναδοχή έχει να αντιμετωπίσει μεγάλες αλλαγές, όπως νέο σπίτι, νέο σχολείο, νέους κανονισμούς και να χειρισθεί διάφορα συναισθήματα, φόβο, θλίψη ή και θυμό για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται, ανησυχία για τους βιολογικούς γονείς, αγωνία για το μέλλον του (Χατζόγλου, 2019: 9).

Στην αναδοχή η διαρκής συνεργασία των αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών με τη **βιολογική οικογένεια** είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η αναδοχή είναι πιο απειλητική για γονείς απ' ό,τι είναι η ιδρυματική περίθαλψη. Δημιουργεί στους φυσικούς γονείς εικόνες ενός εναλλακτικού ικανού γονέα και αυξάνει τα συναισθήματα της γονικής τους ανεπάρκειας (Triseliotis & Κουσίδου, 1989: 212). Γι' αυτό είναι βασικό να κατανοήσουν οι βιολογικοί γονείς από την αρχή τα οφέλη της τοποθέτησης του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια και να ενθαρρυνθούν στη διατήρηση και προαγωγή των δεσμών τους με το παιδί και στη συνεργασία με την ανάδοχη οικογένεια. Επιπλέον, οι βιολογικοί γονείς πρέπει να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο παιδί αλλά και τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες θα το ξαναπάρουν. Επειδή όμως όλες οι προσπάθειες των κοινωνικών λειτουργιών αποβλέπουν στο συμφέρον του παιδιού, εκείνοι είναι που καθορίζουν τη συχνότητα των επαφών του ανήλικου με τους φυσικούς γονείς ανάλογα με την ποιότητα της σχέσης τους με το παιδί. (Χατζόγλου, 2019: 10).

Το **ίδρυμα** είναι ο χώρος διαμονής των παιδιών. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει υπερπλήρωση των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο οι εισαγγελείς, να εξασφαλίσουν θέσεις σε παιδιά, που πρέπει άμεσα να απομακρυνθούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Ως εκ τούτου έχει αυξηθεί ο ενδιάμεσος χρόνος παραμονής τους σε νοσοκομειακό περιβάλλον. Επιπλέον, λόγω της έλλειψης θέσεων, πολλά βρέφη εγκαταλειμμένα ή με ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, παραμένουν στα νοσοκομεία παιδιών μέχρι και οκτώ μήνες μετά την γέννησή τους, παρά το γεγονός ότι η παραμονή των βρεφών, για τους πρώτους πιο δύσκολους μήνες της ζωής, στο ακατάλληλο περιβάλλον των μονάδων νεογνών, δεν συμβάλλει στην ομαλή ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη (Χατζόγλου, 2019: 11). Με γνώμονα τον μικρό αριθμό αναδοχών που προωθούνται από τα ιδρύματα, συμπεραίνουμε ότι το ιδρυματικό πλαίσιο στο σύνολό του δυσκολεύεται να υπερνικήσει τις

ίδιες του τις αντιστάσεις και αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα μετεξέλιξης. Η ανεπάρκεια επιστημονικού προσωπικού στα περισσότερα ιδρύματα καταγράφει τους κινδύνους αυτού του περιβάλλοντος για τα παιδιά και την αδυναμία τους στην υποστήριξη προγραμμάτων αναδοχής. Επιπλέον οι επιχορηγήσεις του κράτους στα ιδρύματα δίνονται κυρίως με σκοπό την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων τους και ποτέ δεν συνδέθηκαν με την προϋπόθεση να έχουν και να εφαρμόζουν προγράμματα αποϊδρυματοποίησης. Το καινοτόμο στοιχείο με τον Ν. 4358/2018 είναι ότι προβλέπεται η υποχρεωτική εγγραφή όλων των ανηλίκων που διαβιούν σε κάθε φορέα παιδικής προστασίας (κρατικό και μη κρατικό) στο Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων (άρθρο 5 Ν. 4358/2018) και η υποχρεωτική διαμόρφωση του Ατομικού Σχεδίου Οικογενειακής Αποκατάστασης (ΑΣΟΑ) για κάθε παιδί, εντός 90 ημερών από την εισαγωγή του στο ίδρυμα. Το ΑΣΟΑ περιλαμβάνει την αιτιολογημένη πρόταση αποκατάστασης του ανηλίκου, με βάση τις εξατομικευμένες ανάγκες, το βέλτιστο συμφέρον του και τη δική του επιθυμία και άποψη, καθώς δίδεται ιδιαίτερη σημασία στο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του ανηλίκου, για κάθε θέμα που το αφορά (Μάνθου, 2021: 15).⁴⁵

Η καταλληλότητα των **ανάδοχων γονέων** ερευνάται και πιστοποιείται από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Περιφερειών και τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών (ΚΚΠΑ). Από την πλευρά των ανάδοχων γονέων, η αναδοχή σημαίνει προσφορά εξατομικευμένης φροντίδας στο παιδί, δηλαδή κάλυψη των καθημερινών αναγκών του, ανάπτυξη του αισθήματος της ταυτότητας, ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη και ευκαιρίες εκπαίδευσης στις κοινωνικές δεξιότητες. «Οι διάφοροι τύποι αναδοχής είναι ευνόητο ότι απαιτούν και διαφορετικούς τύπους ανάδοχων γονέων. Γι' αυτό οι ανάδοχοι μπορεί να διαφέρουν σε ιστορικό, εμπειρίες, ψυχοσύνθεση, δυνατότητες, ενδιαφέροντα, οικογενειακή κατάσταση, κίνητρα για την αναδοχή, προτιμήσεις για το παιδί. Όλοι όμως μπορούν να έχουν θετική προσφορά... εφόσον τοποθετηθεί το κατάλληλο παιδί στην οικογένειά τους». (Κουσίδου, 1992: 37). Εκείνο που προέχει για τους ανάδοχους γονείς είναι να μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του παιδιού που αναλαμβάνουν, η ενδεδειγμένη προετοιμασία τους και η συνεχής συνεργασία με την κοινωνική υπηρεσία που μπορεί να συμβάλει στο έργο τους.

Η εξεύρεση ανάδοχων γονέων αποτελεί ένα δύσκολο και συχνά δυσεπίλυτο εγχείρημα. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, η αλλαγή του ρόλου της γυναίκας με την έξοδό της στην αγορά εργασίας, ο περιορισμένος ελεύθερος χρόνος και η οικονομική δυσπραγία που έπληξε τη χώρα την τελευταία δεκαετία αποτελούν τους κύριους λόγους απροθυμίας των οικογενειών να γίνουν ανάδοχοι. Τα προγράμματα παιδικής προστασίας έχουν δυσκολίες εφαρμογής αφού το ζητούμενο δεν είναι μια περιστασιακή βοήθεια ή η στήριξη ενός ανηλίκου,

45. Τελευταία δεδομένα: 1.707 εγγραφές ανηλίκων.

αλλά η απόφαση να γίνει κάποιος ανάδοχος γονέας. Απαιτείται λοιπόν από τον ανάδοχο γονέα για ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο διάστημα να αναπληρώσει τη φυσική οικογένεια ενός ανηλίκου σε μια δύσκολη περίοδο της ζωής του τελευταίου, ιδίως αν πρόκειται για τα χρόνια της εφηβείας, να προσφέρει συναισθηματική στήριξη και ασφάλεια, να αντιμετωπίσει σε αρκετές περιπτώσεις τη δύσκολη και προκλητική συμπεριφορά του ανηλίκου και ταυτόχρονα, όταν δεν παραβλάπτονται ουσιώδη συμφέροντα του ανηλίκου, να διευκολύνει την επαφή του με τη φυσική οικογένεια (Χατζόγλου, 2019: 14). Η ελλιπής πληροφόρηση και η ανεπαρκής ενημέρωση των πολιτών για τον θεσμό της αναδοχής λειτουργεί επίσης αρνητικά για τη λειτουργία του.

2.7.4 Η κοινωνική έρευνα και η εκπαίδευση των αναδόχων γονέων

Η κοινωνική έρευνα από τον ειδικευμένο κοινωνικό λειτουργό είναι απαραίτητο στάδιο της διαδικασίας της αναδοχής, αλλά και της υιοθεσίας. Σκοπό έχει τον έλεγχο της καταλληλότητας του περιβάλλοντος που θα τοποθετηθεί ο ανήλικος ώστε αφενός να εξυπηρετούνται τα συμφέροντα του και αφετέρου να έχουν επιτυχή εφαρμογή οι θεσμοί αυτοί. Η κοινωνική έρευνα περιλαμβάνει συναντήσεις του κοινωνικού λειτουργού με τους υποψήφιους ανάδοχους ή θετούς γονείς, τα παιδιά της οικογένειας και άλλους στενούς συγγενείς και με άλλα πρόσωπα που υποδεικνύει η οικογένεια για συστάσεις. Ερευνώνται οι προσδοκίες των υποψηφίων, οι συνθήκες της ζωής τους, το οικογενειακό ιστορικό τους, η προσωπικότητα και οι αντιλήψεις τους, οι δεξιότητές τους στη διαχείριση κρίσεων, η δυνατότητα προσαρμογής της ζωής τους στις ανάγκες του παιδιού, καθώς και η δεκτικότητα των άλλων παιδιών της οικογένειας για ένα νέο μέλος. Επίσης όταν πρόκειται για αναδοχή, εξετάζεται η δεκτικότητα ως προς τη διαχείριση των σχέσεων με τη φυσική οικογένεια του παιδιού.

Ο κοινωνικός λειτουργός των Περιφερειακών Ενοτήτων, που είναι ο αρμόδιος για την εφαρμογή των θεσμών αναδοχής και τεκνοθεσίας, καλείται μέσω των γνώσεών του και με τα εργαλεία που διαθέτει, με πρωτεύον τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας να διερευνήσει όχι μόνο τις τυπικές, αλλά κυρίως τις ουσιαστικές προϋποθέσεις των υποψηφίων αναδόχων ή των Υποψηφίων Θετών Γονέων, να αντιληφθεί τη φιλοσοφία της ζωής τους, τις αρχές και τις αξίες που προσβέουν, να κάμψει προκαταλήψεις και να στερεώσει το κτίσμα πάνω στο οποίο θα στηρίξει τη μελλοντική του ζωή, προσωρινά ή μόνιμα (ανάλογα με το θεσμό) ένα ταλαιπωρημένο συναισθηματικά παιδί (Φραγκιουδάκη, 2021:23). Τα αποτελέσματα της έρευνας του κοινωνικού λειτουργού παρουσιάζονται σε έκθεση για την οικογένεια στα αρμόδια συμβούλια για την τελική απόφαση έγκρισης.

Επίσης, οι υποψήφιοι θετοί και ανάδοχοι γονείς υποχρεούνται σε εκπαίδευση με στόχο την ενίσχυση του γονεϊκού ρόλου προκειμένου να ανταπεξέλθουν επαρκώς στην κάλυψη των αναγκών του παιδιού αλλά και στην επίλυση

των προβλημάτων που εμφανίζουν οι ανήλικοι λόγω της διαβίωσής τους σε ιδρυματικό περιβάλλον (σχετίζονται με υλικές στερήσεις, κακοποίηση, προβλήματα υγείας, έλλειψη δεξιοτήτων). Τα θεματικά αντικείμενα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων αφορούν στις προσδοκίες και τα κίνητρα των υποψηφίων, στο θεσμικό πλαίσιο παιδικής προστασίας, στις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων, στη φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες, σε ζητήματα ταυτότητας των ανηλίκων, στο δικαίωμα ενημέρωσης των θετών παιδιών, για την καταγωγή τους.

Η υλοποίηση των προγραμμάτων στηρίζεται στις αρχές εκπαίδευσης των ενηλίκων. Η εκπαίδευση διενεργείται από πιστοποιημένους εκπαιδευτές και αξιοποιούνται μέθοδοι και τεχνικές, οι οποίες ενισχύουν την ενεργή συμμετοχή των υποψηφίων, την ανταλλαγή των γνώσεων και εμπειριών τους, τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Απώτερος στόχος είναι η απόκτηση γνώσεων και η ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων, απαραίτητων για την αντιμετώπιση των τυχόν δυσκολιών που θα συναντήσουν (Μπέτση και Κονίδα, 2001: 21). Επίσης αξιοποιούνται τα επιστημονικά εγχειρίδια εκπαίδευσης που έχουν εγκριθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής – Υιοθεσίας (Ε.Σ.Αν.Υ.) (Μάνθου, 2021: 15). Με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης γίνεται η εγγραφή τους στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων.

2.7.5 Σύσταση και μορφές αναδοχής

Η σύσταση της αναδοχής ανηλίκου πραγματοποιείται: α) με σύμβαση (ρητή ή σιωπηρή), που καταρτίζουν οι βιολογικοί γονείς ή ο επίτροπος του ανηλίκου με τους ανάδοχους γονείς, όταν οι πρώτοι αδυνατούν να ανταποκριθούν στη πραγματική φροντίδα του παιδιού. Για τον επίτροπο απαιτείται άδεια του δικαστηρίου και προηγούμενη γνωμοδότηση του εποπτικού συμβουλίου, β) με δικαστική απόφαση, όταν συντρέχει στο πρόσωπο των βιολογικών γονέων κακή άσκηση της γονικής μέριμνας ή όταν ο επίτροπος αποδεικνύεται ακατάλληλος για την σωματική αγωγή ή την πνευματική ανάπτυξη του ανηλίκου. Στην πρώτη περίπτωση η συμφωνία αναγγέλλεται χωρίς καθυστέρηση στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία και στη δεύτερη περίπτωση το δικαστήριο αποφασίζει συνεκτιμώντας την έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας.

Η αναδοχή πραγματοποιείται με διάφορες μορφές ανάλογα με το χρόνο και τις ανάγκες που καλύπτει. Οι κύριοι τύποι αναδοχής είναι:

- Βραχυπρόθεσμη αναδοχή που διαρκεί λίγους μήνες για τις περιπτώσεις που η βιολογική οικογένεια αδυνατεί προσωρινά να καλύψει τις ανάγκες του παιδιού. Η προοπτική του παιδιού είναι να επιστρέψει στη φυσική του οικογένεια μόλις εκλείψουν οι λόγοι για τους οποίους την αποχωρίστηκε.
- Μεσοπρόθεσμη αναδοχή που διαρκεί μέχρι δυο χρόνια, ωστόσο η βιολογική οικογένεια ξεπεράσει την κρίση.

- Μακροπρόθεσμη αναδοχή που διαρκεί πολλά χρόνια για τις ανάγκες (συνήθως μεγαλύτερων) παιδιών που διατηρούν επαφή με τη βιολογική οικογένεια, δεν επιθυμούν να υιοθετηθούν ή δεν είναι άμεσα εφικτή η υιοθεσία.
- Συγγενική αναδοχή όταν ο ανάδοχος γονέας προέρχεται από το ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον του ανήλικου και σύμφωνα με τον νόμο ως μορφή αναδοχής είναι προτιμητέα.
- Επείγουσα αναδοχή για τις ανάγκες παιδιών που πρέπει άμεσα να απομακρυνθούν από την οικογένειά τους (π.χ. περιπτώσεις σοβαρής οικογενειακής κρίσης). Συμβαίνει όταν ένα ξαφνικό γεγονός επιβάλλει την άμεση απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό του περιβάλλον. Η εναλλακτική λύση είναι η τοποθέτηση σε ίδρυμα.

Επαγγελματική αναδοχή που συμβαίνει στην περίπτωση που η φιλοξενία πρέπει να συνδυαστεί με θεραπεία. Αφορά ειδικούς επιστήμονες συγκεκριμένων ειδικοτήτων, που ασκούν την αναδοχή επαγγελματικά.

2.7.6 Οικονομική ενίσχυση της αναδοχής

Το κράτος θα επιδοτεί τις οικογένειες που θα προχωρήσουν στην αναδοχή παιδιού με καταβολή μηνιαίας οικονομικής ενίσχυσης από 300 έως 1.000 ευρώ από τον Μάιο του 2021. Το επίδομα θα δίνεται για να βοηθήσει τους ανάδοχους γονείς με τα έξοδα των παιδιών τους, και θα φτάνει τα 1.000 ευρώ το μήνα για παιδιά με αναπηρία τα οποία έχουν αυξημένα έξοδα και απαιτείται ειδική φροντίδα. Το υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων συντάσσει την Κοινή Υπουργική Απόφαση, η οποία θα περιλαμβάνει τα κριτήρια για τους ανάδοχους γονείς, αλλά και τις κλίμακες οικονομικής ενίσχυσης των οικογενειών με κατώτερο ποσό τα 300 ευρώ το μήνα και ανώτερο τα 1.000 ευρώ. Το επίδομα αυτό θα δίνεται οριζόντια και ψηφιακά σε όλους τους ανάδοχους γονείς προκειμένου να βοηθηθούν στα έξοδα του νέου μέλους της οικογένειάς τους. Το μέτρο αυτό στοχεύει στην πλήρη αποϊδρυματοποίηση των παιδιών από τις δομές.⁴⁶ Το βοήθημα θα αφορά την κάλυψη των αναγκών του παιδιού για όλη την διάρκεια της αναδοχής και για το χρονικό διάστημα φοίτησης και στράτευσης με όριο το 26ο έτος της ηλικίας του. Η οικονομική ενίσχυση απαλλάσσεται από κάθε φόρο, τέλος ή εισφορά. Επίσης προβλέπεται προτεραιότητα στην εγγραφή και δωρεάν φοίτηση σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, φοιτητικές εστίες, παιδικές κατασκηνώσεις. Σημειώνεται ότι το επίδομα θα καταβάλλεται μόνο για αναδοχή παιδιού και όχι για υιοθεσία, καθώς αυτή τη στιγμή περίπου 2.500 παιδιά περιμένουν μέσα στα ιδρύματα.⁴⁷

46. Βλέπε Δ. Μιχαηλίδου (2021), «Παιδική προστασία: η πιο σημαντική επένδυση στο μέλλον της χώρας», *ΤΟ ΒΗΜΑ*, Κυριακή 18 Απριλίου 2021.

47. <https://www.insider.gr/ellada/hristika/152943/epidoma-apo-300-eos-1000-eyro-mina-stoys-anadohoys-goneis>.

2.7.7 Αποτίμηση της αναδοχής

Παρά την ομόθυμη αναγνώριση των σημαντικών πλεονεκτημάτων της αναδοχής από τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας και το σύνολο των επαγγελματιών, και παρά τη ψήφιση του Ν. 4538/2018, η αναδοχή εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε εξαιρετικά περιορισμένη κλίμακα, δεδομένης της ανεπαρκούς στελέχωσης και εξειδίκευσης των επαγγελματιών αλλά και της έλλειψης διαθέσιμων πόρων για το σύνολο των αρμόδιων υπηρεσιών που είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή και τακτική παρακολούθηση του θεσμού κοινωνικών υπηρεσιών σε ολόκληρη την επικράτεια. Περαιτέρω, η αναδοχή εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως δευτερογενής λύση ως προς την ιδρυματική φροντίδα, καθώς υλοποιείται κυρίως μέσω προγραμμάτων ορισμένων ιδρυμάτων για τα ήδη φιλοξενοούμενα παιδιά, ενώ η υποδομή παραμένει σχεδόν ανύπαρκτη σε ό,τι αφορά την άμεση τοποθέτηση παιδιών από τις κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας σε ανάδοχες οικογένειες αντί σε ιδρύματα (Συνήγορος του Πολίτη, 2020: 30).

Η υποτυπώδης μέχρι σήμερα εφαρμογή της αναδοχής στη χώρα μας συνιστά παραβίαση των βασικών δικαιωμάτων του παιδιού. Η υπολειτουργία του θεσμού της αναδοχής είναι πολυπαραγοντική και οι παράγοντες αυτοί βρίσκονται σε δυναμική αλληλεξάρτηση.

Ένας από τους κύριους λόγους υπολειτουργίας της αναδοχής στην Ελλάδα είναι η εκτεταμένη χρησιμοποίηση της ιδρυματικής φροντίδας. Η επιλογή αυτή, εκτός των άλλων, υποκρύπτει α) φόβους του προσωπικού των ιδρυμάτων, ότι προγράμματα αποϊδρυματοποίησης μπορεί να συνεπάγονται απώλεια θέσεων εργασίας και εργασιακών κεκτημένων και β) ανεπάρκειες των κοινωνικών υπηρεσιών των Περιφερειών να υποστηρίξουν προγράμματα αποϊδρυματοποίησης, που σίγουρα απαιτούν περισσότερη κινητοποίηση, υπευθυνότητα και εγρήγορση (Χατζόγλου, 2017: 18).

Επιπλέον η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης των πολιτών για το θεσμό της αναδοχής είναι ένα ακόμη ζήτημα που πλήττει τη λειτουργία του. Ο τρόπος κάλυψης από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από το διαδίκτυο κοινωνικών θεμάτων όπως η αναδοχή, δεν πρέπει να είναι επιφανειακός, αλλά εστιασμένος στη διαμόρφωση μιας άλλης κουλτούρας για την παιδική προστασία. Θα πρέπει να ενεργοποιηθούν όλοι οι διαθέσιμοι πόροι στην προσπάθεια προσέλκυσης ανάδοχων γονέων, με τήρηση των αρχών της κοινωνικής εργασίας και οριοθετημένη χρήση της τεχνολογίας. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι καμπάνιες και παρεμβάσεις που θα συνδράμουν ώστε χορηγίες, δωρεές και εν γένει χρηματοδοτήσεις να εκτρέπονται από την κατεύθυνση της υποστήριξης των ιδρυμάτων, προς εκείνη της ενίσχυσης κοινοτικών υπηρεσιών και προγραμμάτων, οι οποίες θα προάγουν τη μετάβαση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα και θα παρακολουθούν την εξέλιξη των παιδιών στο νέο τους περιβάλλον (Συνήγορος του Πολίτη, 2020: 3). Νέες μορφές επικοινωνίας, όπως η δημιουργία σχετικών ιστοσελίδων στους διαδικτυακούς τόπους των

φορέων υλοποίησης της αναδοχής (ιδρύματα) και των φορέων εποπτείας της αναδοχής (Περιφέρειες), συντονισμένες πανελλαδικές δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών, δημιουργία τηλεοπτικών σποτ για την αναδοχή και θεματικές εκπομπές μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του θεσμού (Χατζόγλου, 2017: 14). Στόχος πρέπει να είναι η ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινότητας και η συνειδητοποίηση των ωφελειών, για την κοινωνία, της ανατροφής των παιδιών από ανάδοχες οικογένειες. Είναι γεγονός ότι η προβλεπόμενη από τον Ν. 4318/2018 λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος Αναδοχής και Υιοθεσίας συμβάλει στην άμεση, αναλυτική ενημέρωση των ενδιαφερόμενων για τους θεσμούς της αναδοχής και τεκνοθεσίας. Μέσω της ιστοσελίδας, κάθε πολίτης, μπορεί να αναζητήσει συγκεντρωμένες, σαφείς και πλήρεις πληροφορίες για τους δύο θεσμούς, να αντλήσει πληροφορίες για τις θεσμικές προβλέψεις, τις διαδικασίες, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, το υλικό της εκπαίδευσης υποψηφίων γονέων και όλα τα σχετικά θέματα.

Μέχρι σήμερα η ουσιαστική συνεργασία ιδρυμάτων και κοινωνικών υπηρεσιών των Περιφερειών στην υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής ήταν ανύπαρκτη. Τα ιδρύματα παραπέμπουν υποψήφιους ανάδοχους γονείς για καταλληλόλητα στις Περιφέρειες και τοποθετούν στη συνέχεια τα παιδιά ενημερώνοντας την Περιφέρεια προκειμένου να ασκήσει εποπτεία της αναδοχής (Χατζόγλου, 2017:18).

Η κινητοποίηση, το τελευταίο διάστημα, των επαγγελματιών στους κρατικούς φορείς, στα ιδρύματα και των εισαγγελικών λειτουργιών που εμπλέκονται στο θεσμό της αναδοχής με στόχο την εξεύρεση σχημάτων συνεργασίας, και την υπέρβαση των κενών και των δυσλειτουργιών του θεσμικού πλαισίου, αποτελεί μια αισιόδοξη εικόνα. Οι πρωτοβουλίες αυτές, που κύριο σκοπό έχουν την τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες, χωρίς την προηγούμενη τοποθέτησή τους σε ίδρυμα, απαιτούν τη διαρκή και ουσιαστική συνεργασία κοινωνικών υπηρεσιών και ιδρυμάτων για όλο το χρόνο της αναδοχής. Πολύ σημαντική πρωτοβουλία για την προώθηση του θεσμού της αναδοχής είναι η δημιουργία Δικτύου Εναλλακτικής Φροντίδας.⁴⁸

Λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, η τοποθέτηση των παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες είναι επείγουσας σημασίας. Πρέπει να ενεργοποιηθεί δραστηκότερα ο θεσμός της αναδοχής ώστε τα παιδιά που ζούνε σε δομές κλειστής προστασίας να τοποθετηθούν άμεσα σε ανάδοχες οικογένειες που ήδη έχουν αξιολογηθεί. Να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα και να εφαρμοστούν

48. Στο Δίκτυο Εναλλακτικής Φροντίδας συμμετέχουν το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.), το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδας, το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής, η UNICEF και οι οργανώσεις LUMOS, Άρσις, Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Εξέλιξη Ζωής, Κέντρο Παιδιού και Εφήβου Χίου, Παιδικά Χωριά SOS, Ρίζες ΑΜΚΕ, Χαμόγελο του Παιδιού, Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας και Tandem.

επείγουσες διαδικασίες για την ασφάλη και υγιή τους μετάβαση, τουλάχιστον όσο επικρατεί η κρίση της πανδημίας.

Οι δομές κλειστής παιδικής προστασίας, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της πανδημίας που επικρατούν αυτή την περίοδο, αποτελούν ένα επικίνδυνο περιβάλλον για τα υγιή αλλά και τα ανάπηρα παιδιά που φιλοξενούν. Η αποστείρωση, η κοινωνική απομόνωση και η αποφυγή οποιασδήποτε επαφής μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα επιζήμια στην ήδη ταλαιπωρημένη ψυχική, σωματική και γνωστική τους ανάπτυξη. Λόγω των μέτρων προστασίας που καλείται η κοινωνία να πάρει, οι δομές κλειστής παιδικής προστασίας μεταμορφώνονται σε νοσοκομειακά μοντέλα ιδρυμάτων άκρως επικίνδυνα και καταστροφικά για τα παιδιά.⁴⁹

Μια οικογένεια, έστω, κοινωνικά απομονωμένη και χωρίς σωματική επαφή, προσφέρει μεγαλύτερη προστασία και ασφάλεια σε ένα παιδί. Οι ανήλικοι των δομών είναι ήδη τραυματισμένοι και έχουν υποστεί πολλές απώλειες. Είναι ένας ευάλωτος πληθυσμός που οφείλουμε να προστατέψουμε από τις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης στη χώρα μας.

2.8 Υιοθεσία

2.8.1 Έννοια και πλεονεκτήματα της υιοθεσίας

Υιοθεσία είναι η νομική πράξη με την οποία ένα παιδί αποκτά ως προς τη θετή του οικογένεια, την ίδια νομική σχέση που έχει κάθε παιδί με τη βιολογική του οικογένεια. Κάθε νομικός και φυσικός δεσμός του παιδιού με τη βιολογική του οικογένεια αποκόπτεται, το παιδί αποκτά το οικογενειακό επώνυμο της θετής οικογένειας, έχει κληρονομικά δικαιώματα, κ.λπ. Για να υπάρξει υιοθεσία απαιτείται δικαστική απόφαση που λαμβάνεται κατόπιν αίτησης των θετών γονέων, αν το δικαστήριο κρίνει ότι συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις. Απαιτείται συναίνεση των φυσικών γονέων αν υπάρχουν, ή αναπλήρωση της συναίνεσης σε ορισμένες περιπτώσεις. Μετά την ενηλικίωσή του ο υιοθετημένος δικαιούται, εάν το επιθυμεί, να αναζητήσει τη φυσική του οικογένεια. Οι αρχές υποχρεούνται να τον βοηθήσουν σε αυτήν του την βούληση.

Αρκετές μελέτες έχουν ερευνήσει τα οφέλη της υιοθεσίας. Μερικές από αυτές έχουν αναδείξει ότι παιδιά που είναι σε υιοθεσία εμφανίζουν περισσότερο θετικές συμπεριφορές σε σχέση ακόμη και με παιδιά που μπορεί να έχουν επανασυνδεθεί με τους βιολογικούς γονείς. Σύμφωνα δε με άλλη μελέτη επιβεβαιώνονται τα πλεονεκτήματα της υιοθεσίας ως προς τα υψηλότερα επίπεδα συναισθηματικής ασφάλειας, την αίσθηση του ανήκειν και τη γενικότερη ευημερία των υιοθετημένων παιδιών, ενώ θετικά αποτελέσματα αναδεικνύει μελέτη και ως προς τη διαμόρφωση της ταυτότητας, την ανάπτυξη ψυχικού δεσμού με τους θετούς γονείς, τη ψυχική υγεία των παιδιών και τη λειτουργία της οικογένειας (Howard et al., 2004).

49. <https://www.roots-research-center.gr>.

Η υιοθεσία ως θεσμός έρχεται να επιλύσει ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που αφορά τον κίνδυνο του ιδρυματισμού καθώς όπως έχει πλέον καταστεί σαφές από αρκετές μελέτες, η μεγάλη πλειονότητα των παιδιών που είναι σε ιδρύματα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων οργάνωσης, ενώ αισθάνονται ανασφάλεια με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να δημιουργήσουν σταθερές και μακρόχρονες σχέσεις. Αρκετοί μάλιστα ανήλικοι δυσκολεύονται να αναπτύξουν βαθύτερες σχέσεις και συναισθηματικούς δεσμούς με το προσωπικό των ιδρυμάτων, καθώς τα πρόσωπα που διεκπεραιώνουν τη φροντίδα τους, συχνά εναλλάσσονται, λειτουργώντας στα στενά όρια ενός εργασιακού ρόλου που απαιτεί τη διεκπεραίωση συγκεκριμένων εργασιών. Επιπλέον, παιδιά που μεγαλώνουν σε ιδρύματα έχουν σαφώς λιγότερα ερεθίσματα και εμπειρίες, που είναι αναγκαίες, σε αυτή την αναπτυξιακή φάση της ζωής του ανθρώπου και που σχετίζονται με την κανονική ζωή, σε σχέση με άλλους συνομηλίκους τους.⁵⁰

2.8.2 Θεσμική πρόβλεψη

Στην ελληνική νομοθεσία ο θεσμός της υιοθεσίας ρυθμίζεται κυρίως από τις διατάξεις των άρθρων 1542-1588 του Αστικού Κώδικα (όπως εισήχθησαν και με το Ν. 2447/1996), αλλά και το νέο Ν. 4538/2018. Επιγραμματικά, όσον αφορά στα τυπικά προσόντα των υποψηφίων θετών γονέων:

- Θεσπίζεται ανώτατο και κατώτατο όριο ηλικίας του θετού γονέα: Αυτός που υιοθετεί θα πρέπει να έχει συμπληρώσει τα 30 έτη και να μην έχει υπερβεί τα 60 έτη.
- Θεμελιώνεται η αναγκαία διαφορά ηλικίας μεταξύ υιοθετούμενου και θετού γονέα: Ο θετός γονέας θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από το παιδί τουλάχιστον κατά 18 έτη, αλλά όχι περισσότερο από 50 έτη. Σε περίπτωση υιοθεσίας και από τους δύο συζύγους τα ηλικιακά όρια αρκεί να συντρέχουν στο πρόσωπο του ενός εκ των συζύγων.
- Η υιοθεσία γίνεται κατά κανόνα από ένα πρόσωπο, εκτός εάν πρόκειται για συζύγους (κοινή υιοθεσία). Μάλιστα, σε περίπτωση που έγγαμος αποφασίσει (μόνος του) να υιοθετήσει παιδί θα πρέπει να λάβει προηγουμένως συναίνεση από τον/τη σύζυγό του. Περαιτέρω, παρά τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών (Ν. 3719/2008 περί διακρατικών υιοθεσιών, Ν. 4356/2015, Ν. 4538/2018) δεν τέθηκε ρητή πρόβλεψη για κοινή υιοθεσία από μέρη συμφώνου συμβίωσης. Υποστηρίζεται βέβαια και η άποψη ότι οι ρυθμίσεις του ΑΚ για την υιοθεσία από συζύγους εφαρμόζονται αναλογικά και στα μέρη συμφώνου συμβίωσης. Σε κάθε περίπτωση, έκαστο μέρος (συμφώνου συμβίωσης) μπορεί να υιοθετήσει ως μεμονωμένο πρόσωπο.

50. Εγχειρίδιο εκπαίδευσης υποψηφίων θετών γονέων, Αθήνα 2019, σελ. 9. Διαθέσιμο στο: https://www.anynet.gr/training_Pfdfs/thetoi_pfd/%CE%A5%CE%98%CE%93.

- Μεγάλης σπουδαιότητας παραμένει η έκθεση κοινωνικής έρευνας που διεξάγεται από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία πριν την τέλεση της υιοθεσίας, η οποία στη συνέχεια μαζί με όλα τα άλλα στοιχεία της δικογραφίας κατατίθεται στο Δικαστήριο, προκειμένου να αποφασιστεί η συντέλεση ή όχι της υιοθεσίας. Το Δικαστήριο, εφόσον συντρέχουν οι όροι του νόμου και αφού διαπιστώσει, συνεκτιμώντας την έκθεση της κοινωνικής έρευνας, την προσωπικότητα, την υγεία, την οικογενειακή και περιουσιακή κατάσταση των μερών, αποφασίζει την υιοθεσία. Από την τελεσιδικία δε της απόφασης, ξεκινούν και τα αποτελέσματα της υιοθεσίας, διακόπτεται κάθε δεσμός του παιδιού με τη φυσική του οικογένεια και εισέρχεται με «τεχνητό τρόπο» στη νέα του οικογένεια, αυτή των θετών του γονέων, αποκτώντας όλα τα σχετικά δικαιώματα τέκνου έναντι γονέα (επώνυμο, κληρονομικό δικαίωμα, δικαίωμα διατροφής, κτλ.).
- Προκειμένου να επιτευχθεί η υιοθεσία, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η εγγραφή των υποψηφίων που πληρούν τις κατά το νόμο προϋποθέσεις στο Ειδικό Μητρώο Υποψήφιων Θετών Γονέων (άρθρο 20, παρ. 2 του Ν. 4538/2018). Για την ολοκλήρωση ωστόσο της εγγραφής προαπαιτούμενη είναι η επιτυχής ολοκλήρωση του ειδικού προγράμματος επιμόρφωσης/εκπαίδευσης υποψήφιων θετών γονέων όπως έχει οριστεί στην 4489/11.10.2019 υπουργική απόφαση. Το πρόγραμμα διάρκειας 30 ωρών, καλύπτει 6 θεματικές ενότητες που αναμένεται ότι θα βοηθήσουν τους υποψήφιους θετούς γονείς να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της ανατροφής των παιδιών στη σύγχρονη εποχή, αλλά και να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα ιδιαίτερα θέματα που μπορεί να προκύψουν από την ειδική κατάσταση της υιοθεσίας. Στο σύνολο των ωρών περιλαμβάνεται και η αρχική δίωρη ομαδική ενημέρωση των ενδιαφερομένων.⁵¹
- Σύμφωνα με την υπ' αρ. 4489/11.10.2018 υπουργική απόφαση, αναφορικά με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, με την ολοκλήρωση του προγράμματος οι υποψήφιοι θετοί γονείς αναμένεται να έχουν κατανοήσει: α) τα κατοχυρωμένα από το Σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις δικαιώματα κάθε παιδιού ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, σωματική ή διανοητική κατάσταση, β) τα κίνητρα και την ετοιμότητα τους για την ανάληψη του νέου ρόλου τους καθώς και τα ιδιαίτερα ζητήματα που συνεπάγεται η υιοθεσία, γ) το δικαίωμα που έχει το παιδί στην ενημέρωσή του για την υιοθεσία και γενικότερα τα ζητήματα ταυτότητας και μελλοντικής αναζήτησης των ριζών του, δ) τους τρόπους ενθάρρυνσης της έκφρασης των συναισθημάτων, αλλά και τυχόν συμπεριφορών ανασφάλειας ή/και φόβου που προκαλεί η προσαρμογή στο νέο περιβάλλον και η θετική αντιμετώπισή τους, ε) την ανάγκη δημιουργίας και διατήρησης θετικού και ασφαλούς οικογενειακού κλίματος, ενώ παράλληλα να είναι έτοιμοι να καλύψουν τα πρόσθετα ερωτήματα του παιδιού για την προέλευσή του και τα σημαντικά γεγονότα της ζωής του.

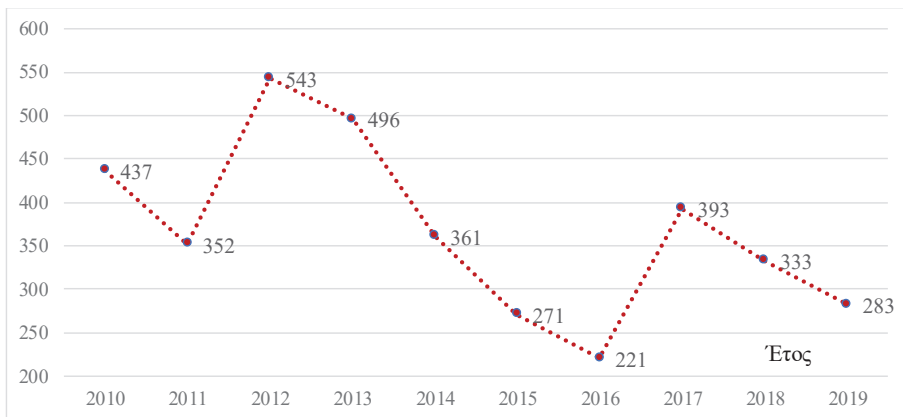
51. Βλέπε Εγχειρίδιο εκπαίδευσης υποψηφίων θετών γονέων, όπως υποσημείωση 35, σελ. 14.

- Επισημαίνεται ιδιαίτερα ότι οι γονείς που υιοθετούν πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για την αναζήτηση της ρίζας του παιδιού τους. Οφείλουν να ενημερώσουν το παιδί τους για την υιοθεσία του. Το άρθρο 1559 του ΑΚ ορίζει «Το θετό τέκνο έχει, μετά την ενηλικίωσή του το δικαίωμα να πληροφορηθεί πλήρως από κάθε αρμόδια αρχή τα στοιχεία των φυσικών του γονέων». Οι θετοί γονείς πρέπει να αποδεχτούν ότι το παιδί τους έχει δικαίωμα σταδιακά να ενημερώνεται για την υιοθεσία του και στην εφηβεία να του διευκρινίσουν ότι μετά την ενηλικίωσή του έχει έννομο συμφέρον να κάνει την αναζήτησή του πλήρως. Αρωγός στην προετοιμασία των θετών γονιών και κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας είναι οι κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι ειδικοί που έλαβαν μέρος στις διαδικασίες. Η επανασύνδεση με τη βιολογική οικογένεια ανακουφίζει την οικογένεια από συναισθήματα ενοχής και οδύνης και τον υιοθετημένο από το πέπλο μυστηρίου που ήταν σκεπασμένος.

2.8.3 Στατιστική αποτύπωση υιοθεσιών στην Ελλάδα

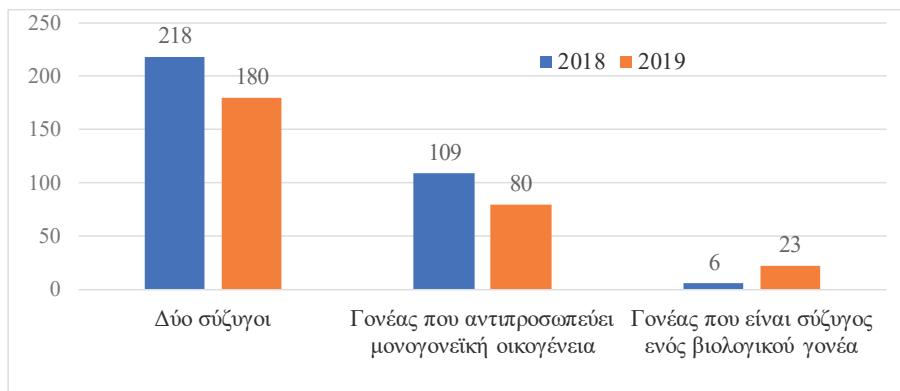
Σύμφωνα με τα στοιχεία έρευνας της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής οι πράξεις υιοθεσίας του έτους 2019 ανήλθαν σε 283 έναντι 333 το 2018, παρουσιάζοντας μείωση κατά 15,0%. Από αυτές τις υιοθεσίες οι 146 αφορούσαν κορίτσια και οι 137 αγόρια. Στο Σχήμα 4 εμφανίζονται οι πράξεις υιοθεσίας κατά τα έτη 2010-2019.

Σχήμα 4: Πράξεις υιοθεσίας κατά τα έτη 2010-2019



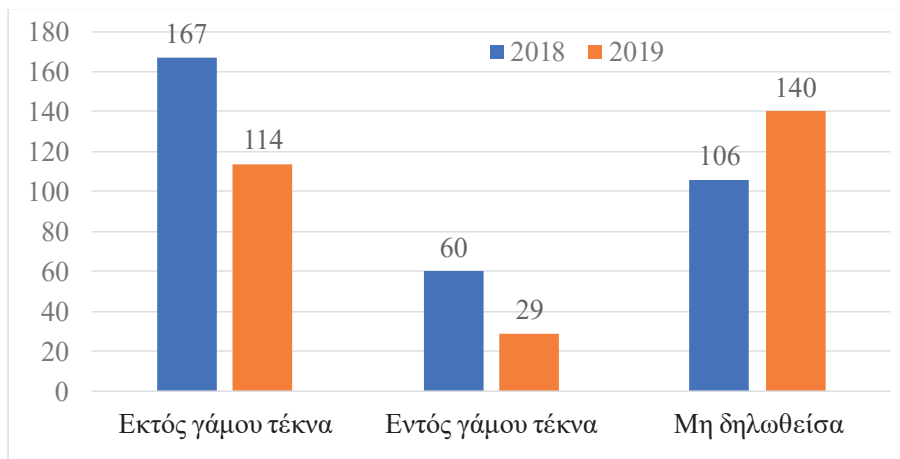
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2020

Οι θετοί γονείς, κατά κύριο λόγο, είναι δύο σύζυγοι. Στο Σχήμα 5 εμφανίζονται οι κατηγορίες των θετών γονέων για τα έτη 2018 και 2019. Το 2019 παρατηρείται μεγάλη αύξηση στις υιοθεσίες από θετούς γονείς που είναι σύζυγοι ενός βιολογικού γονέα (23,3%).

Σχήμα 5: Πράξεις υιοθεσίας κατά κατηγορία θετών γονέων, 2018- 2019

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2020

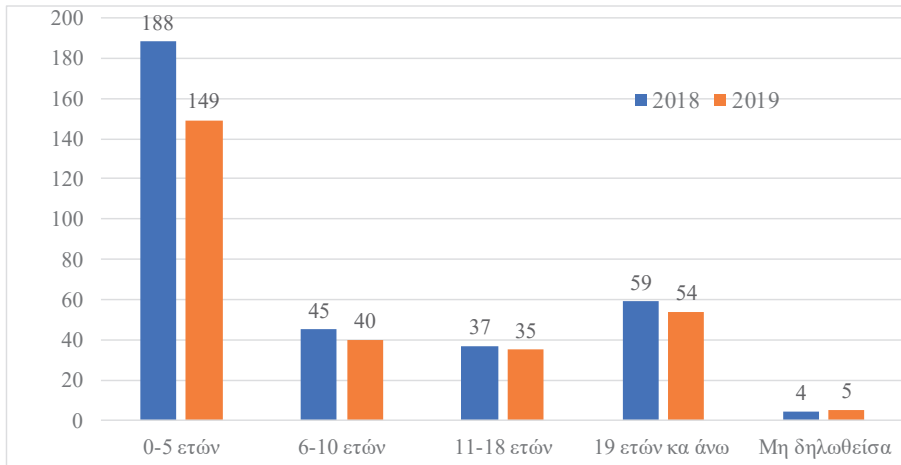
Όσον αφορά στη νομική κατάσταση των βιολογικών γονέων των υιοθετηθέντων τέκνων, τη μεγαλύτερη κατηγορία αποτελούν τα τέκνα που γεννήθηκαν εκτός γάμου. Μεταξύ των ετών 2018 και 2019 παρατηρήθηκε σημαντική μείωση των πράξεων υιοθεσίας, κατά 51,7% , στην κατηγορία των παιδιών που γεννήθηκαν εντός γάμου (Σχήμα 6).

Σχήμα 6: Πράξεις υιοθεσίας κατά νομική κατάσταση των βιολογικών γονέων των υιοθετηθέντων τέκνων, 2018-2019

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2020

Για το έτος 2019 η πλειονότητα (52,7%) των πράξεων υιοθεσίας αφορούσε τα τέκνα της ηλικιακής ομάδας 0-5 ετών (Σχήμα 7). Γενικά παρατηρήθηκε μείωση στον αριθμό των πράξεων υιοθεσίας ανεξαρτήτως ηλικίας.

Σχήμα 7: Πράξεις υιοθεσίας κατά ηλικιακή ομάδα παιδιών που υιοθετήθηκαν, 2018-2019



Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2020

2.9 Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η παιδική προστασία ως τομέας της πολιτικής κοινωνικής αλληλεγγύης, δεν αποτελεί ουσιαστική προτεραιότητα της ελληνικής πολιτείας και δεν διαμορφώνεται με κριτήριο το συμφέρον του παιδιού, με αποτέλεσμα αρκετές φορές να έρχεται σε αντίθεση με τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού και την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Επιπλέον το αξιακό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο δεν στηρίζει την αλληλέγγυα εξωοικογενειακή φροντίδα των παιδιών, αλλά εναποθέτει την ευθύνη τους στο ιδρυματικό προνοιακό μοντέλο. Μια σειρά δεδομένων όπως: α) οι επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης των παιδιών από τη μακρόχρονη παραμονή τους σε κλειστές δομές, β) ο αυξανόμενος αριθμός εισαγγελικών διατάξεων και δικαστικών αποφάσεων για την απομάκρυνση των παιδιών από την οικογένειά τους, γ) η παιδική φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, κατάσταση η οποία συνδέεται με αυξημένα φαινόμενα κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών και δ) η αύξηση ασυνόδευτων παιδιών, λόγω της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης, και η φιλοξενία τους σε ιδρύματα, επιβάλλουν την προώθηση ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων στην κοινωνική πολιτική με την απαραίτητη συνέργεια όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Η στήριξη της οικογένειας πρέπει να αποτελέσει τη βάση της κρατικής πολιτικής για την παιδική προστασία. Η αδυναμία παρεμβάσεων πρόληψης, παρακολούθησης και υποστήριξης ευάλωτων οικογενειών στην κοινότητα, λόγω της σοβαρής ανεπάρκειας (σε επίπεδο στελεχών, πόρων και θεσμικού πλαισίου) των κοινωνικών υπηρεσιών καθώς και υποστηρικτικών προγραμμάτων, έχει

ως συνέπεια, συχνά, την απομάκρυνση παιδιών από τις οικογένειές τους και την εισαγωγή τους σε ιδρύματα, η οποία αποτελεί την μοναδική επί της ουσίας παρέμβαση για την προστασία τους. Οι υπηρεσίες προστασίας των ανήλικων (κρατικές, μη κυβερνητικές, ή εκκλησιαστικές), πρέπει να συνδράμουν τις οικογένειες ώστε να ενδυναμωθούν, και με την κατάλληλη επίβλεψη, να καταστούν ικανές και να αναθρέψουν οι ίδιες τα παιδιά τους. Με εστίαση σε προγράμματα πρόληψης και ενδυνάμωσης οικογενειών «υψηλού κινδύνου» μπορεί να αποτραπεί σε πολλές περιπτώσεις η απομάκρυνση των παιδιών. Η υποστήριξη ευάλωτων οικογενειών από τις κοινωνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ σε βάθος χρόνου, για την πρόληψη της απομάκρυνσης των παιδιών από την οικογένεια, όπου είναι εφικτό, κρίνεται απαραίτητη. Επίσης, η θεσμοθέτηση ενιαίων διαδικασιών για την εκτίμηση του κινδύνου που διατρέχουν τα παιδιά σε δυσλειτουργικές οικογένειες θα βοηθούσε σημαντικά και θα συνέβαλε ώστε να αποτραπεί η θυματοποίησή τους και η αναγκαιότητα απομάκρυνσής τους από την βιολογική τους οικογένεια. Επιπλέον ο Συνήγορος του Πολίτη έχει προτείνει τη θεσμοθέτηση ενός ενιαίου πρωτοκόλλου και διαδικασιών διαχείρισης καταγγελιών κακοποίησης-παραμέλησης από τις κατά τόπους Εισαγγελίες και από τις κοινωνικές υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και για την μεταξύ τους δικτύωση και συνεργασία.

Είναι επίσης αναγκαία η σύσταση δομών επείγουσας φιλοξενίας για την άμεση υποδοχή, αξιολόγηση και υποστήριξη παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει πρωτίστως να παρέχονται υποστηρικτικές υπηρεσίες για την επιστροφή των παιδιών στην οικογενειακή εστία και μόνο αν αυτό δεν είναι εφικτό, να εφαρμόζονται εναλλακτικές μορφές όπως η αναδοχή ή/και η υιοθεσία. Οι αλλαγές στην ιδρυματική φροντίδα πρέπει να θεσμοθετηθούν και να επισπευστούν.

Η μακρόχρονη παραμονή παιδιών και εφήβων αλλά και βρεφών σε κλειστά ιδρύματα, συνδέεται με σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα αλλά και με χρόνια άγχος, το οποίο οφείλεται κυρίως στις συνθήκες ανατροφής σε ένα μη-κανονικό περιβάλλον. Επομένως θα πρέπει να αποφεύγεται, όπου είναι εφικτό, η τοποθέτηση παιδιών εκεί και ιδιαίτερα, για μακρό χρονικό διάστημα.

Σήμερα η λειτουργία πολλών ιδρυμάτων παιδικής προστασίας βασίζεται σε ένα πεπαλαιωμένο μοντέλο με σοβαρές ελλείψεις, ανεπάρκειες και αναχρονιστικά στοιχεία, ενώ δεν υπάρχει κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο για τη μετάβαση από τα ιδρύματα στην κοινότητα. Το κύριο πρόβλημα στη χώρα μας είναι η θεσμική απουσία ενιαίων προδιαγραφών λειτουργίας και πρακτικής για τα ιδρύματα παιδικής προστασίας, καθώς και ενός ενιαίου κώδικα δεοντολογίας (Συνήγορος του Πολίτη, 2020). Απουσιάζουν επίσης οι ειδικοί μηχανισμοί εποπτείας και ελέγχου, οι οποίοι εγγυώνται τον σεβασμό των δικαιωμάτων των ενδιαφερόμενων παιδιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν αντιστάσεις στην προοπτική μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στην κοινότητα. Το ζήτημα της διατήρησης της επαφής και επικοινωνίας των παιδιών τόσο με τους βιολογικούς γονείς όσο

και με άλλα πρόσωπα του συγγενικού ή κοινωνικού τους περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα σοβαρό και η σημασία του συχνά παραγνωρίζεται στο πλαίσιο του συστήματος ιδρυματικής παιδικής προστασίας στη χώρα μας. Τα μεγάλα και ισοπεδωτικά ιδρύματα παιδικής προστασίας πρέπει να μετατραπούν σε μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες θεραπευτικού προσανατολισμού, με μεταβατικό κυρίως ρόλο μέχρι την επιστροφή του παιδιού στην βιολογική του οικογένεια ή την τοποθέτησή του στην ανάδοχη. Είναι ευνόητο ότι για να υπάρξουν βιώσιμες λύσεις για την αποκατάσταση των παιδιών που βρίσκονται στα ιδρύματα, χρειάζεται να προωθηθούν μεγάλες αλλαγές, άρα χρειάζεται διάλογος και συνεργασία Πολιτείας και ιδρυμάτων στη βάση της αρχής του αμοιβαίου σεβασμού.

Παράλληλα, για την ουσιαστική βελτίωση της σημερινής κατάστασης απαιτείται υποστήριξη και ενίσχυση των θεσμών της αναδοχής και της υιοθεσίας, που αποτελούν τα εργαλεία για τα προγράμματα αποϊδρυματοποίησης και τον περιορισμό της ιδρυματικής φροντίδας, αλλά και για την παροχή ίσων ευκαιριών σε παιδιά που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος. Η υλοποίηση της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στη χώρα μας έχει μακρά ιστορία, ωστόσο οι διαδικασίες υλοποίησής τους χαρακτηρίζονταν από πολλά προβλήματα και σημαντικές παθολογίες. Μέχρι πρόσφατα στην Ελλάδα, η διαδικασία της υιοθεσίας ενός παιδιού που βρισκόταν σε ίδρυμα, υπήρξε ιδιαίτερα μακρόχρονη και απαιτητική. Ο νόμος 4538/2018 για την αναδοχή και την υιοθεσία, βελτιώνει σημαντικά τους θεσμούς παιδικής προστασίας και ενισχύει τη μέριμνα και την ιδιαίτερη φροντίδα εκ μέρους του κράτους μειώνοντας αισθητά το χρονικό όριο για την ολοκλήρωση των διαδικασιών.

Για να πραγματοποιηθούν όμως αυτοί οι στόχοι αναγκαία είναι μια σειρά από μέτρα κοινωνικής πολιτικής, που κατ' επανάληψη έχουν επισημανθεί από το Συνήγορο του Παιδιού, την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, την Ευρωπαϊκή Ομάδα Εμπειρογνομόνων για θέματα παιδικής προστασίας, το ευρωπαϊκό δίκτυο Eurochild και την επιστημονική κοινότητα.

Τα πιο σημαντικά από αυτά τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής, για την κατηγορία των ευάλωτων παιδιών, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Συστηματική ανίχνευση, παρακολούθηση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη των οικογενειών από κατάλληλα στελεχωμένες κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας.
- Διασύνδεση των δικαστικών αρχών με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων, Περιφερειών, Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας και δομών Παιδικής Προστασίας σε περιφερειακό επίπεδο, σε θέματα αναδοχών ανηλίκων και θεσμοθέτηση πανελλαδικού συντονιστικού οργάνου αρμόδιου σε θέματα παιδικής προστασίας.
- Θεσμοθέτηση της επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ φορέων υπαγόμενων σε διαφορετικά υπουργεία (ιδίως φορέων εκπαίδευσης, υγείας, ψυχικής υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών), καθώς και της διεπιστημονικής προσέγγισης και συνεργασίας.

- Λήψη μέτρων για τη διεύρυνση εφαρμογής του θεσμού αναδοχής από τις κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας και για την περιοδική αναθεώρηση της τοποθέτησης των ανηλίκων σε ιδρύματα, με ταυτόχρονη αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον κάθε παιδιού.
- Συντονισμός και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την προώθηση των θεσμών αναδοχής και υιοθεσίας με πανελλαδικές καμπάνιες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για προσέλκυση αναδοχών και θετών γονέων.
- Θεσμοθέτηση των αναγκαίων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για την τοποθέτηση των παιδιών που απομακρύνονται από την οικογένειά τους σε ανάδοχη φροντίδα, χωρίς να προηγηθεί η τοποθέτησή τους σε ίδρυμα.
- Λειτουργία δομών άμεσης υποδοχής παιδιών, ώστε να σταματήσει η απaráδεκτη και επικίνδυνη παραμονή βρεφών και παιδιών σε μονάδες νεογνών και νοσοκομεία παιδών. Στις δομές αυτές θα γίνεται ολοκληρωμένη εκτίμηση της κατάστασης των παιδιών και διερεύνηση των δυνατοτήτων τοποθέτησής τους σε αναδοχή ή σε ιδρυματική φροντίδα.
- Κατάρτιση εκπαιδευτικών προγραμμάτων του προσωπικού των κοινωνικών υπηρεσιών της Περιφέρειας και των ιδρυμάτων για τα δικαιώματα των παιδιών, ώστε να συμβάλλουν στην προώθηση της αναδοχής και της υιοθεσίας, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση των Δικαιωμάτων των Παιδιών.
- Θεσμοθέτηση, για τους επαγγελματίες και τις υπηρεσίες πρόνοιας, εθνικών προδιαγραφών και πρωτοκόλλων διαδικασιών όσον αφορά την επιλογή, την έγκριση καταλληλότητας και την πιστοποίηση των αναδόχων, καθώς και την εποπτεία της αναδοχής.

Η υιοθέτηση αυτών των μέτρων θα συμβάλλει στην εναρμόνιση της χώρας με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις για τα δικαιώματα των παιδιών. Κυρίως όμως θα συμβάλλει στην προστασία των πλέον ευάλωτων μελών της κοινωνίας μας.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο για την στήριξη των ευάλωτων παιδιών στην Ελλάδα αναμένεται να παίξει το διετές πρόγραμμα «Child Guarantee». Η UNICEF, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση, θα θέσει σε εφαρμογή την υλοποίηση του προγράμματος στοχεύοντας στην αντιμετώπιση των συστηματικών μειονεκτημάτων που παρουσιάζουν ιδιαίτερα ευάλωτες κοινωνικές ομάδες παιδιών (παιδιά σε ιδρύματα, παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες, παιδιά που ανήκουν σε μειονότητες). Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει, στους δύο από τους έξι συνολικά πυλώνες του, την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, την ενίσχυση της φροντίδας στις κοινοτικές δομές, και την υποστήριξη του συστήματος αναδοχής.

Η κάθε είδους κοινωνική πολιτική και πρωτίστως η κοινωνική πολιτική για την παιδική προστασία, που αποτελεί επένδυση για το μέλλον της χώρας, πρέπει

να υπηρετεί τις αξίες που έχει επιλέξει η κοινωνία, ώστε να διασφαλίζονται τα δικαιώματα των παιδιών στο παρόν, και να προλαμβάνονται φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού στο μέλλον.

Η αναδοχή και η υιοθεσία θα πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της κοινωνικής πολιτικής με στοχοθεσία, με έλεγχο προόδου και αξιολόγηση της ασκούμενης πολιτικής, ώστε οι έγκαιρες παρεμβάσεις να συμβάλλουν στη διαρκή βελτίωση της παιδικής προστασίας. Οι όποιες θεσμικές μεταρρυθμίσεις και μεταβολές σε πρακτικές και διαδικασίες, πρέπει να γίνουν συντονισμένα και σε συνδυασμό με αλλαγές σε ότι αφορά την κουλτούρα, την αξιολόγηση της επαγγελματικής ικανότητας και ευθύνη των απασχολούμενων στην κοινωνική εργασία. Με την υιοθέτηση των προτάσεων αυτών θα σηματοδοτηθεί μια κοινωνικοπολιτική προτεραιοποίηση της εξωοικογενειακής παιδικής προστασίας στη χώρα μας για την ανατροπή των κοινωνικών διαφοροποιήσεων, που δημιουργούν ανισότητες και αποκλεισμούς από την μικρή ηλικία ακόμα.

3.1 Μεθοδολογική προσέγγιση: Τα βήματα της έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό καθορίζονται το πλαίσιο για τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων και οι προτεραιότητες που δίδονται στις διάφορες πτυχές της ερευνητικής διαδικασίας. Περιγράφεται επίσης η ερευνητική μέθοδος που θα ακολουθηθεί, η οποία περιλαμβάνει την τεχνική συλλογής δεδομένων και τα συγκεκριμένα εργαλεία της έρευνας.

Το ερευνητικό αντικείμενο οριοθετείται με βάση το υλικό που προκύπτει κατόπιν συγκεκριμένων ερωτημάτων και το οποίο ελέγχεται εμπειρικά ύστερα από έρευνα πεδίου σε ιδρύματα και επαγγελματίες φροντιστές που έρχονται σε άμεση επαφή με τα παιδιά και εστιάζει σε γενικές γραμμές στα εξής:

- Χαρτογράφηση όλων των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας (έτος έναρξης λειτουργίας, νομική υπόσταση, χρηματοδότηση, δυναμικότητα, προσωπικό, παιδαγωγικοί κανόνες κλπ.).
- Αριθμός εξυπηρετούμενων παιδιών, κατά φύλο, ηλικία, εθνικότητα.
- Άλλα στοιχεία, όπως οι λόγοι εισαγωγής στο ίδρυμα, αριθμός παιδιών που τοποθετήθηκαν σε ανάδοχη οικογένεια ή υιοθετήθηκαν κλπ.
- Χαρτογράφηση αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό, οικονομικούς πόρους, υποδομές, και εξοπλισμό.
- Συνεργασία- δικτύωση, εθελοντές.
- Αποϊδρυματοποίηση: συμμετοχή, δράσεις, παραδείγματα.
- Προγράμματα φροντίδας που ακολουθούνται για τα παιδιά, σχέση παιδιών-φροντιστή.

Λόγω της συνθετότητας και του πολυδιάστατου χαρακτήρα των δομών της παιδικής προστασίας, επιλέχθηκε ως η πλέον κατάλληλη, η μικτή μέθοδος έρευνας, που αποτελεί συνδυασμό ποιοτικής⁵² και ποσοτικής⁵³ ερευνητικής

52. Έρευνα που επιδιώκει την σε βάθος κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων εντός του φυσικού τους περιβάλλοντος. Αντί για στατιστικές και αριθμητικές μετρήσεις που περιγράφουν την κατάσταση (ευρύτερα γνωστή ως «τι» και αφορά την ποσοτική έρευνα), η ποιοτική έρευνα επικεντρώνεται στη συλλογιστική πίσω από τις δράσεις των ατόμων, των κοινωνιών και των πολιτισμών (γνωστή ως «γιατί» και «πώς») μέσω ανοικτών, διερευνητικών ερωτήσεων.

53. Οργανωμένη και μεθοδική διερεύνηση φαινομένων με στατιστικές μεθόδους και αριθμητικά-ποσοτικά δεδομένα.

προσέγγισης.⁵⁴ Η επιλογή αυτή κρίθηκε αναγκαία καθώς θεωρούμε ότι ένας τύπος έρευνας (ποιοτικός ή ποσοτικός) δεν αρκεί για την αντιμετώπιση του ερευνητικού προβλήματος ή για να δώσει σαφείς και τεκμηριωμένες απαντήσεις. Αντιθέτως, τα ποσοτικά και τα ποιοτικά δεδομένα, συνδυαζόμενα παρέχουν καλύτερη κατανόηση του ερευνητικού αντικειμένου (Creswell, 2016, σ. 537). Όλα τα ερευνητικά ερωτήματα προσεγγίστηκαν και με τις δύο μεθόδους.

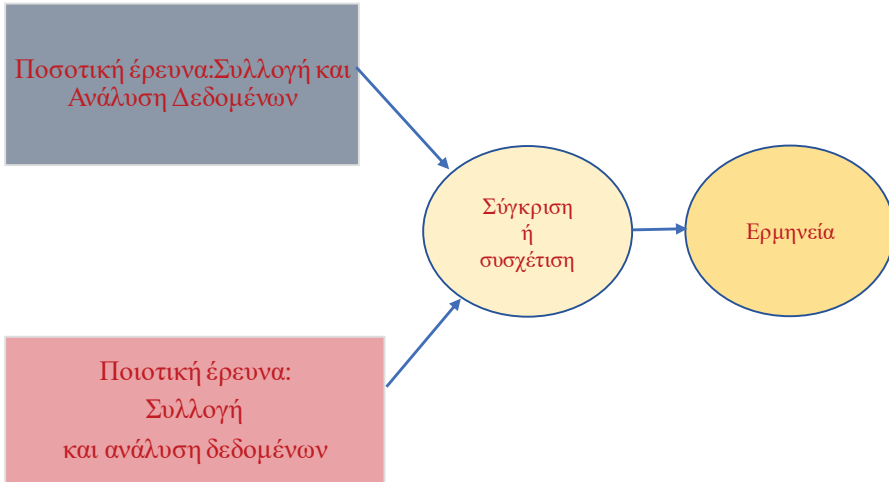
Ο αντίστοιχος ερευνητικός σχεδιασμός που επιλέχθηκε είναι η μεθοδολογική τριγωνοποίηση⁵⁵ ή η «συγκλίνουσα παράλληλη σχεδίαση» (convergent parallel design). Σε αυτό το πλαίσιο κατά την ίδια χρονική περίοδο οργανώθηκε και διενεργήθηκε η συλλογή ποιοτικών (αρχικά) και ποσοτικών (με κάποια σχετική χρονική υστέρηση) δεδομένων. Στη συνέχεια τα δεδομένα αυτά εξετάστηκαν και ερμηνεύθηκαν ανεξάρτητα, αναλυτικά, συνθετικά και συγκριτικά, με στόχο να καθοριστούν τα πιθανά σημεία σύγκλισης ή απόκλισης, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της μεθοδολογίας (Κυριαζή, 2011. Καλογεράκη, 2013. Φελλάς και Μπαλούρδος, 2015). Στόχος της εν λόγω μεθοδολογίας είναι να αποτυπωθούν και να κατανοηθούν πληρέστερα τα αποτελέσματα της έρευνας μέσω των διαφορετικών μεθόδων και της σύγκρισης των διαφόρων επιπέδων του συστήματος της παιδικής προστασίας (Σχήμα 8 και Σχήμα 9). Ενώ παράλληλα διασταυρώνονται και επιβεβαιώνονται τα στοιχεία.

Η συλλογή των δύο τύπων δεδομένων κατά κάποιο τρόπο κρίθηκε απαραίτητη και ερευνητικά ενδιαφέρουσα στη βάση της διεπιστημονικής συγκρότησης της ερευνητικής ομάδας και τη συνεργασία με στελέχη των Παιδικών SOS που έχουν μεγάλη εμπειρία και δράση στο πεδίο. Οι δύο έρευνες έχουν συμπληρωματική και ίση αξία για την κατανόηση του ερευνητικού προβλήματος, ενώ οι ερευνητικές ομάδες μπορούν να διαχειριστούν ευρείες δραστηριότητες συλλογής δεδομένων, είτε μεμονωμένα είτε ως ομάδα.

54. Με άλλα λόγια η χρήση ποιοτικών και ποσοτικών τεχνικών συλλογής, δεδομένων και αντίστοιχη ανάλυση και τεχνικές εξαγωγής συμπερασμάτων.

55. Δηλαδή τη χρήση τουλάχιστον δύο μεθόδων-ποιοτικής και ποσοτικής- στην έρευνα του ίδιου ερευνητικού προβλήματος-αντικειμένου.

Σχήμα 8: Η συγκλίνουσα παράλληλη σχεδίαση



Πηγή: Προσαρμοσμένο από https://education.nova.edu/Resources/uploads/app/35/files/arcdoc/mixed_methods.pdf

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού ακολουθείται η συνήθης διαδικασία εκπόνησης της έρευνας που περιλαμβάνει επτά διακριτά βήματα/στάδια, όπως περιγράφεται στο Σχήμα 9.

Σχήμα 9: Βήματα για τη διεξαγωγή έρευνας με μικτή μέθοδο



Πηγή: Προσαρμοσμένο από Φελλάς και Μπαλούρδος, 2015.

3.2 Μέθοδοι και τεχνικές της έρευνας

Για τη μεθοδολογική κάλυψη των περιοχών της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές που κρίθηκαν κατάλληλες τόσο για την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων όσο και για τη δυνατότητα ελέγχου των υποθέσεων/ ερευνητικών ερωτημάτων. Συγκεκριμένα, δεδομένου του αρχικού σχεδιασμού και της θεωρητικής και εμπειρικής επισκόπησης, η έρευνα βασίστηκε στα παρακάτω επίπεδα μελέτης, όπως φαίνονται στο Σχήμα 10:

- α) στη χρήση ερωτηματολογίου (online),
- β) στη χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων,
- γ) σε ομάδες εστίασης (focus group).

Σχήμα 10: Κύκλος μεθοδολογίας έρευνας



Πηγή: Προσαρμοσμένο από Φελλάς και Μπαλούρδος, 2015.

Ποιοτική έρευνα- ημιδομημένες συνεντεύξεις

Στο ποιοτικό μέρος της έρευνας επιχειρείται η λεπτομερής και σε βάθος διερεύνηση του τι πραγματικά συμβαίνει: η διαδικασία διαχείρισης και λειτουργίας ενός ιδρύματος. Αξιοποιώντας παλαιότερες ερευνητικές εργασίες (Whitaker et al., 1998. Hicks, L., Gibbs, I., Weatherly, H., & Byford, 2009) κύριος στόχος είναι η διερεύνηση και η κατανόηση του τι συμβαίνει όταν ομάδες προσωπικού-επαγγελματίες φροντιστές ή/και διευθυντές δημιουργούν εργασιακές σχέσεις μέσα σε ένα δυναμικό ιδρυματικό περιβάλλον όπου η αλληλεπίδραση αλλά και η κάλυψη των αναγκών των παιδιών είναι η άμεση προτεραιότητα.

Τα ποιοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν προήλθαν αφενός από προσωπικές σε βάθος ημιδομημένες συνεντεύξεις με διευθυντές και επιστήμονες επαγγελματίες φροντιστές που εργάζονται σε ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας και αφετέρου από μία *εστιασμένη συνέντευξη* (focus group interview).

Ημιδομημένες συνεντεύξεις

Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις περιλαμβάνουν διάλογο μεταξύ ερευνητή και συμμετέχοντος-επαγγελματία, στη βάση ενός ευέλικτου πρωτόκολλου συνέντευξης με συνακόλουθες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Η μέθοδος επιτρέπει στον μελετητή να διερευνήσει τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις πεποιθήσεις του συμμετέχοντος σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα και να εμβαθύνει σε προσωπικά και μερικές φορές ευαίσθητα ζητήματα.

Ο σχεδιασμός οδηγού συνέντευξης (ή ερευνητικών αξόνων) εξυπηρετεί συστηματικά και ολοκληρωμένα αφενός τον σκοπό της έρευνας αφετέρου διατηρεί τη συνέντευξη επικεντρωμένη στην επιθυμητή γραμμή δράσης. Ο οδηγός συνεντεύξεων περιλαμβάνει το βασικό ερώτημα, καθώς και πολλά συναφή που σχετίζονται με το κεντρικό ζήτημα, το οποίο, με τη σειρά του, βελτιώνεται περαιτέρω μέσω πιλοτικών δοκιμών του οδηγού συνέντευξης. Στην περίπτωσή μας, μπορούμε να ρωτήσουμε τους συμμετέχοντες-επαγγελματίες των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας σχετικά με τις προσωπικές τους εμπειρίες και τις προσδοκίες τους, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα καθώς και για τυχόν αλλαγές που αντιλαμβάνονται, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής τους στην παιδική προστασία. Για την καλύτερη καταγραφή των στοιχείων της συνέντευξης, η μαγνητοφώνηση θεωρείται ως η καταλληλότερη επιλογή.

Στόχος είναι η λήψη συνέντευξης από κρίσιμο αριθμό επαγγελματιών χρησιμοποιώντας τεχνικά μέσα για προσωπική και εξ αποστάσεως ή/και πρόσωπο με πρόσωπο επαφή.

Κριτήρια επιλογής προσωπικού:

- Επαγγελματίες απασχολούμενοι σε ίδρυμα προστασίας παιδιών.
- Αντιπροσώπευση από όλους τους τύπους ιδρυμάτων.
- Γεωγραφική διασπορά (Αττική και σε άλλες περιφέρειες).

Σε αυτό το πλαίσιο, παράλληλα με την συλλογή των ερωτηματολογίων της ποσοτικής έρευνας, καθορίστηκαν ορισμένα θέματα που έρχονται πιο προσεκτικής εξέτασης, με αποτέλεσμα τη σύνταξη ενός οδηγού θεματικής συζήτησης για τη διεξαγωγή των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Η συγκεκριμένη τεχνική είναι κατάλληλη για την προσέγγιση των επαγγελματιών-φροντιστών διαφόρων ειδικοτήτων που βρίσκονται σε συχνή επαφή και αλληλοεπιδρούν με τα

παιδιά. Ο οδηγός συνέντευξης που συγκροτήθηκε καλύπτει τους εξής θεματικούς άξονες:⁵⁶

- 1^{ος} Άξονας: Θέματα καταγραφής, πιστοποίησης, αδειοδότησης, ελέγχου και εποπτείας. Εσωτερική λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας.
- 2^{ος} Άξονας: Παιδιά που φιλοξενούνται στα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας.
- 3^{ος} Άξονας: Παιδαγωγικοί κανόνες-ποιοτική άσκηση της επιμέλειας.
- 4^{ος} Άξονας: Υποστήριξη της αποϊδρυματοποίησης-αναδοχής, υιοθεσίας, δικτύωση.
- 5^{ος} Άξονας: Covid 19 (μέτρα προστασίας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των παιδιών κ.ά.)
- 6^{ος} Άξονας: Ανάγκες των ιδρυμάτων με ιεράρχηση.

Ο οδηγός συζήτησης συγκροτήθηκε με σχετικά πιο αναλυτική θεματολογία ανά άξονα και παρατίθεται κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων. Έγινε καταγραφή των συνεντεύξεων σε ψηφιακά μέσα αποθήκευσης και απομαγνητοφώνηση με σκοπό τη θεματική ανάλυση του περιεχομένου.

Έπειτα από τη φάση της απομαγνητοφώνησης, η οποία έγινε από έμπειρο στέλεχος της ερευνητικής ομάδας, πραγματοποιήθηκε κωδικοποίηση και ταξινόμηση των δεδομένων, βάσει των θεμάτων που είχαν ήδη διαφανεί ως σημαντικά. Κατόπιν εντοπίστηκαν οι διαφορές και οι ομοιότητες μεταξύ των απαντήσεων των ερωτηθέντων, οι οποίες συνέβαλαν στον καθορισμό νέων θεματικών ενοτήτων, οι οποίες διαφώτισαν περαιτέρω πτυχές της παιδικής προστασίας.

Μεθοδολογία επιλογής συμμετεχόντων

Για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκε η μέθοδος της στοχευμένης δειγματοληψίας (Combination of mixed purpose full sampling). Όπως δε αναφέρει η Κυριαζή (2011, σ. 116), με τη σκόπιμη δειγματοληψία ο ερευνητής συνήθως επιλέγει περιπτώσεις που θεωρεί ότι είναι χαρακτηριστικές του θέματος που θέλει να ερευνήσει, επικεντρώνεται σε κάποιες περιπτώσεις που θεωρεί ότι είναι τυπικές του πληθυσμού και μπορούν να δώσουν απαντήσεις στα ερωτήματα της έρευνας. Σε αυτό το πλαίσιο με κριτήριο την διάκριση των ιδρυμάτων ως ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ ή ΜΚΟ και εκκλησιαστικά επιλέγονται άτομα από κάθε περίπτωση για τη διενέργεια συνεντεύξεων.

Ένα άλλο κριτήριο σκοπιμότητας αφορά τη γεωγραφική διασπορά των ερωτώμενων, το φύλο καθώς και την ειδικότητά τους, δηλαδή να μην έχουν συμμετοχή

56. Ο οδηγός συζήτησης συγκροτήθηκε με σχετική πιο αναλυτική θεματολογία ανά άξονα και παρατίθεται στο κεφάλαιο με την ανάλυση των αποτελεσμάτων.

αποκλειστικά άτομα που έχουν καθημερινή σχέση με τα παιδιά ως φροντιστές (π.χ. κοινωνικός λειτουργός) αλλά και άτομα με άλλη θέση (π.χ. διευθυντής) έτσι ώστε να αποτυπώνονται οι απόψεις των ερωτώμενων από διαφορετική θέση ή οπτική γωνία. Επιλέγονται δηλαδή περιπτώσεις που εκφράζουν ένα μεγάλο εύρος αποκλίσεων ή ανομοιογένειας το οποίο επιτρέπει τη λεπτομερή περιγραφή και καταγραφή θεμάτων-μοτίβων τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία και αναδύονται σε αυτή τη βάση. Ωστόσο, καθ' όλη τη διάρκεια η διαδικασία δειγματοληψίας εξελισσόταν παράλληλα με την παρακολούθηση, συλλογή και ανάλυση δεδομένων μέχρι που έφτασε σε σημείο θεωρητικού κορεσμού (theoretical saturation) και δεν προέκυπτε κάτι σημαντικό επιπρόσθετο στην αναλυτική προσέγγιση.

Έτσι λοιπόν επιλέχθηκαν δεκαέξι (16) άτομα από διάφορα ιδρύματα (το 40% γυναίκες). Ως προς την αρχή της αντιπροσωπευτικότητας, το δείγμα αντανakλά επαρκώς τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν.

Λόγω της πανδημίας η πλειοψηφία των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε μέσω Skype και ηχογραφήθηκε-μαγνητοφωνήθηκε στο σύνολό της, ώστε να εξασφαλιστεί η ακριβέστερη καταγραφή της κάθε συζήτησης, αφού προηγουμένως είχαν γίνει όλες οι απαραίτητες προκαταρκτικές ενέργειες με τηλεφωνική επικοινωνία. Επίσης χρησιμοποιήθηκε πρωτόκολλο συνέντευξης (interview protocol), το οποίο περιλάμβανε οδηγίες για τη διαδικασία και τις ερωτήσεις που θα συζητούνταν.

Σχεδιασμός ομάδας εστίασης

Συμπληρωματικά, για τη διενέργεια ποιοτικού τύπου έρευνας, χρησιμοποιήθηκε το μεθοδολογικό εργαλείο της Ομαδικά Εστιασμένης Συνέντευξης (focus group) με στόχο τη διερεύνηση και ανάδειξη των προβληματισμών για την ιδρυματική παιδική προστασία και τις προοπτικές αποϊδρυματοποίησης. Όπως και στην περίπτωση των ατομικών ημιδομημένων συνεντεύξεων, ο σχεδιασμός των ομάδων εστίασης πρέπει να συνδέεται με τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα της παιδικής προστασίας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση όμως, σε συνδυασμό με τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, βοηθά είτε στον εντοπισμό επιμέρους διαστάσεων είτε στη διασαύρωση των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Η επιλογή των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε με στοχευμένη δειγματοληψία για τη δημιουργία μιας λειτουργικής ετερογενούς ομάδας και τον ρόλο του διαμεσολαβητή να έχει έμπειρη ερευνήτρια.

Η ομάδα εστίασης στη συγκεκριμένη έρευνα δεν συγκροτήθηκε με τον συνήθη τρόπο της συγκέντρωσης ατόμων στον ίδιο χώρο με στόχο την κάλυψη ορισμένων προεπιλεγμένων θεμάτων. Δεδομένης της κρίσης της Covid-19, η διεξαγωγή των συζητήσεων/συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε εξ αποστάσεως με τη σύμφωνη γνώμη όλων. Δηλαδή η όλη διαδικασία διενεργήθηκε μέσω Skype και με συναίνεση όλων των συμμετεχόντων μαγνητοφωνήθηκε.

Ποσοτική έρευνα

Για την αποτύπωση, με ποσοτικά στοιχεία, της κατάστασης των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας χρησιμοποιήθηκε ένα σύνθετο αυτοσυμπληρούμενο (self-administered) ερωτηματολόγιο το οποίο αναρτήθηκε στο διαδίκτυο (web-based questionnaire) και καλούνταν να απαντηθεί από τον διευθυντή κατά προτίμηση του ιδρύματος (Α' μέρος) ή/και σε συνεργασία με επαγγελματίες-αρμόδιο επιστημονικό προσωπικό (Β' μέρος). Οι ερωτώμενοι ενημερώνονταν από τον ερευνητή (μέσω email ή/και τηλεφωνικά) για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Η επιλογή αυτή κρίθηκε ως η πλέον κατάλληλη καθώς υπήρχαν τα στοιχεία επικοινωνίας για όλα τα ιδρύματα και επομένως μπορούσε να υπάρξει η κάλυψη, με ένα μικρό σχετικά κόστος προετοιμασίας (preparation costs) και διεξαγωγής (administration costs) της έρευνας ώστε να αποφευχθεί η δια ζώσης επίσκεψη, λόγω της υγειονομικής κρίσης.

Τα στοιχεία των ιδρυμάτων διατέθηκαν στην ερευνητική ομάδα κατόπιν σχετικού αιτήματος στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), το οποίο διατηρεί αρχείο. Ο κατάλογος περιέχει μεταξύ άλλων τα εξής: όνομα μονάδας, διεύθυνση μονάδας, τηλέφωνο/φαξ, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και ιστοσελίδα.

Το ερωτηματολόγιο της ποσοτικής έρευνας δοκιμάστηκε πιλοτικά, βελτιώθηκε και συζητήθηκε εκτεταμένα με τα μέλη της ερευνητικής ομάδας και στελέχη από τα παιδικά χωριά SOS. Αμέσως μετά ο σύνδεσμος με το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στην πλατφόρμα (Survey Monkey).

Η ποσοτική έρευνα διενεργήθηκε σε τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο στάλθηκε στους φορείς επίσημη επιστολή με σύντομη ενημέρωση και το αίτημα να συμπληρώσουν το σύνθετο ερωτηματολόγιο.⁵⁷ Ακολουθούσε τηλεφωνική επικοινωνία για επιβεβαίωση παραλαβής και αίτημα συμπλήρωσής του. Όπου

57. Το κυρίως κείμενο την ενημερωτικής επιστολής έχει ως εξής:

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) διεξάγει έρευνα για το Πρόγραμμα Συνηγορίας των ΕΕΑ Grants «Ενίσχυση της συνηγορίας και του εποπτικού ρόλου της κοινωνίας των πολιτών», σε συνεργασία με τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος, στην οποία θα σας παρακαλούσαμε να δεχθείτε να συμμετάσχετε. Η έρευνα επιδιώκει να αναδείξει ερωτήματα και προβληματισμούς σε σχέση με τον αριθμό των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας που λειτουργούν στην Ελλάδα, όσο και την κατάσταση και τις ανάγκες αυτών. Τα αποτελέσματα θα αποτελέσουν τη βάση συζήτησης για τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής για το σύστημα παιδικής προστασίας στην χώρα μας, τις πρακτικές που εφαρμόζονται, τις δυνατότητες αποϊδρυματοποίησης και την μετάβαση των παιδιών στην κοινοτικού και οικογενειακού τύπου φροντίδα. Στο πλαίσιο αυτό θα πραγματοποιηθεί έρευνα ποσοτικού τύπου στο σύνολο των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, με αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια, τα οποία θα υπάρχουν διαθέσιμα σε ηλεκτρονική μορφή και τα οποία καλείστε να συμπληρώσετε ηλεκτρονικά πατώντας στους κάτωθι συνδέσμους: Ερωτηματολόγιο Ι: <https://www.surveymonkey.com/r/8SVB68Q> και Ερωτηματολόγιο ΙΙ: <https://www.surveymonkey.com/r/85J5RX7>. Οι απαντήσεις που θα δώσετε είναι εμπιστευτικές, δεν θα διαβιβαστούν σε τρίτους και τα δεδομένα σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για στατιστικούς σκοπούς. Θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι η συμμετοχή είναι εθελοντική και μπορείτε να σταματήσετε τη συνέντευξη ακόμη και αν έχετε αρχικά συναινέσει σε αυτή. Επίσης, μπορείτε να αρνηθείτε να απαντήσετε σε οποιαδήποτε από τις ερωτήσεις. Για τυχόν διευκρινίσεις, μπορείτε να επικοινωνήσετε [...]».

υπήρχαν προβλήματα π.χ. μη-έγκυρη ηλεκτρονική διεύθυνση ή άλλων στοιχείων (ζήτημα εγκυρότητας) επιχειρήθηκε η αναζήτησή τους με έρευνα στο διαδίκτυο. Η συγκεκριμένη εργασία ήταν εξαιρετικά σημαντική καθώς τα στοιχεία που υπάρχουν διαθέσιμα είχαν προβλήματα και σε κάποιο βαθμό δεν ήταν έγκυρα ή/και είχαν αλλάξει. Οπότε σε ένα δεύτερο στάδιο επαναπροωθήθηκαν οι πληροφορίες σε όσους φορείς δεν τις είχαν λάβει. Με δεδομένη την παρατεταμένη διάρκεια του lockdown και την αδυναμία συντονισμού και ουσιαστικής παρακολούθησης τα ερωτηματολόγια που τελικά συμπληρώθηκαν ήταν κάτω από το 50% με σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό σε ότι αφορά τη συμπλήρωση του δεύτερου ερωτηματολογίου. Ύστερα από έλεγχο εντοπίστηκαν οι περιοχές που δεν είχαν συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο ή είχαν κενά. Έτσι αναζητήθηκαν εθελοντές, στελέχη-κλειδιά, για να έλθουν σε επαφή με φορείς κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα. Παρότι σε αυτή τη φάση υπήρξε αρκετή συμμετοχή των φορέων, εντούτοις το ποσοστό κυμάνθηκε πάλι σε χαμηλό επίπεδο, κυρίως διότι σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρχαν ερωτηματολόγια που είχαν απαντηθεί δύο φορές ή είχαν συμπληρωθεί μόνον κάποια αρχικά στοιχεία του ιδρύματος. Σε αυτή τη φάση αποφασίστηκε η εκ νέου επικοινωνία με όλα εκείνα τα ιδρύματα που δεν είχαν απαντήσει. Εδώ δραστηριοποιήθηκαν εκ μέρους του ΕΚΚΕ στελέχη της κύριας ομάδας έργου. Το αποτέλεσμα ήταν πολύ θετικό και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα το ποσοστό αποκρισιμότητας προσέγγισε το 80% που κρίνεται ικανοποιητικό με δεδομένο το 100% επιτυχίας στα Δημόσια Ιδρύματα.

Τα ερωτηματολόγια που συλλέχθηκαν κωδικοποιήθηκαν και εισήχθησαν, κατόπιν ανωνυμοποίησης, σε Η/Υ με στόχο να είναι επεξεργάσιμα και διαχειρίσιμα στη στατιστική ανάλυση.

Πίνακας 2
Περιεχόμενο και δομή του ερωτηματολογίου

Ερωτηματολόγιο Α' μέρος	Ερωτηματολόγιο Β' μέρος
Απαντάται από Διευθυντές, Διοικητές, Μάνατζερς	Συμπληρώνεται κατά προτίμηση σε συνεργασία με το αρμόδιο επιστημονικό προσωπικό φροντίδας
Γενικά στοιχεία ιδρύματος	Επάρκεια, ποιότητα και οργάνωση της μονάδας και παρεχόμενων υπηρεσιών στα παιδιά
Παιδιά που φιλοξενούνται, λόγοι που ήλθαν στο ίδρυμα	Ρυθμίσεις, ανέσεις ιδρύματος για την διαβίωση των παιδιών (υπνοδωμάτια, παιδότοποι, τραπεζαρία)
Προγράμματα υιοθεσίας-αναδοχής	Ατομικός χώρος για κάθε παιδί
Ανθρώπινο δυναμικό	Πρωτόκολλο φροντίδας με βάση την ανάπτυξη των παιδιών
Συνθήκες για παιδιά	Σχέσεις φροντιστών-παιδιών
Έλεγχος λειτουργίας	Σχέση παιδιών με βιολογική οικογένεια
Δικτύωση, εθελοντές	Αν ακολουθούνται πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα και σύστημα εξατομικευμένης προσέγγισης με βάση τις ανάγκες των παιδιών
Χρηματοδοτικές πηγές και ανάγκες	Αν εφαρμόζονται και ακολουθούνται οδηγίες και τις κατευθύνσεις των Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οργανισμών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών
Ανάγκες ιδρύματος	Αν ακολουθείται ειδική προετοιμασία για τα παιδιά αλλά και του εργαζόμενους για την μετάβαση στην αναδοχή ή την υιοθεσία

Επομένως, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει:

1. Ποσοτική έρευνα με αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια.
2. Ημιδομημένες συνεντεύξεις με στελέχη και επαγγελματίες.
3. Μια ομάδα εστίασης.

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε ως εξής: Για τις ημιδομημένες συνεντεύξεις επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση, σύμφωνα με την οποία τα ερευνητικά ερωτήματα έχουν τον ρόλο του οδηγού. Τα στοιχεία αναλύονται στη βάση των θεματικών αξόνων.

Για τα ποσοτικά δεδομένα χρησιμοποιήθηκε το SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Κατόπιν όπου χρειαζόταν κωδικοποιήθηκαν, χωρίστηκαν σε κατηγορίες σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα. Έτσι δημιουργήθηκαν πίνακες και σχήματα με τα αποτελέσματα. Στον παρακάτω Πίνακα 3 περιγράφεται η χρονική διαδικασία διενέργειας της έρευνας.

Πίνακας 3
Χρονοδιάγραμμα της έρευνας

A/A	Μήνας	Κύριες Εργασίες	Επιπλέον εργασίες	
1	Ιούνιος 2020	Συζήτηση με στελέχη από τα Παιδικά Χωριά SOS για προετοιμασία έρευνας	Αίτημα σε ΕΚΚΑ για κατάλογο με Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας	Δημιουργία ερευνητικής ομάδας
2	Ιούλιος 2020	Θετική ανταπόκριση και λήψη καταλόγου από ΕΚΚΑ	Σύμβαση μεταξύ ΕΚΚΕ και Παιδικών Χωριών SOS	Δημιουργία ερωτηματολογίου ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας
3	Αύγουστος 2020	Εκπόνηση μελέτης (desk research)	Βιβλιογραφική επισκόπηση ερωτηματολογίων	Συγγραφή Πρωτοκόλλου ερευνητικού έργου / Προετοιμασία Αίτησης και Ερωτηματολογίου (N. 4521/2018) για έγκριση ερευνητικού έργου από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών / Συγγραφή εντύπων πληροφόρησης συμμετεχόντων και ενημέρης συναίνεσης/ Δηλώσεις εχεμύθειας
4	Σεπτέμβριος 2020	Κατάθεση αιτήματος σε Επιτροπή Δεοντολογίας του ΕΚΚΕ	Πιλοτική εφαρμογή ερωτηματολογίου ποιοτικής έρευνας/ Παρουσίαση σε επαγγελματίες που εργάζονται σε ιδρύματα παιδικής προστασίας.	Πιλοτική εφαρμογή ερωτηματολογίου/ Συμπλήρωση από τέσσερις φορείς κατόπιν επικοινωνίας και προθυμίας να το συμπληρώσουν
5	Οκτώβριος 2020	Θετική απάντηση από Επιτροπή Δεοντολογίας ΕΚΚΕ.	Παρατηρήσεις και συζήτηση με στελέχη φορέων που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου	Ολοκλήρωση σύνθετου ερωτηματολογίου/ Ολοκλήρωση ερωτηματολογίου ποσοτικής έρευνας
6	Οκτώβριος-Νοέμβριος 2020	Ανάρτηση web ερωτηματολογίου	Ενημερωτική επιστολή σε όλα τα Ιδρύματα αναφορικά με τη διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας	Τηλεφωνική επικοινωνία με ιδρύματα

7	Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2020	Επιλογή δείγματος για ημιδομημένες συνεντεύξεις- Συγκέντρωση στοιχείων επικοινωνίας για ημιδομημένες συνεντεύξεις.	Ενημερωτική επιστολή αναφορικά με τη διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας. Επικοινωνία, αποστολή ενημερωτικής επιστολής, κλείσιμο συνάντησης για τις ημιδομημένες συνεντεύξεις.	Ποιοτικές ημιδομημένες συνεντεύξεις
8	Ιανουάριος 2021	Επιλογή στελεχών/ stakeholders για συμμετοχή στην Ομαδικά Εστιασμένη Συνέντευξη- Συγκέντρωση στοιχείων επικοινωνίας	Αποστολή ενημερωτικής επιστολής αναφορικά με τη διεξαγωγή της Ομαδικά Εστιασμένης Συνέντευξης Επικοινωνία με στελέχη/ stakeholders για συμμετοχή στο focus group	Διενέργεια Ομαδικά Εστιασμένης Συνέντευξης
9	Φεβρουάριος 2021	Απομαγνητοφώνηση Ομαδικά Εστιασμένης Συνέντευξης	Απομαγνητοφωνήσεις ημιδομημένων συνεντεύξεων	Δημιουργία βάσης δεδομένων SPSS (για την ανάλυση της ποσοτικής έρευνας)
10	Μάρτιος 2021	Ολοκλήρωση ποιοτικών συνεντεύξεων	Απομαγνητοφωνήσεις ολοκλήρωση	Επεξεργασία κειμένου, συγγραφή αποτελεσμάτων ομαδικά εστιασμένης συνέντευξης ημιδομημένων συνεντεύξεων
11	Απρίλιος 2021	Ανάληψη δράσεων επικοινωνίας από τα μέλη της ερευνητικής ομάδας με στόχο την αύξηση της αποκρισιμότητας της ποσοτικής έρευνας (είχε προσεγγίσει περίπου το 45% και λόγω lock down δεν υπήρχε «κίνηση»)	Διενέργεια στοχευμένων ποιοτικών ημιδομημένων συνεντεύξεων (ποιότητα αλληλεπίδρασης φροντιστή και παιδιού)	Ολοκλήρωση ποσοτικής έρευνας
12	Απρίλιος 2021	Συγγραφή ερευνητικής έκθεσης ποιοτικές ημιδομημένες συνεντεύξεις	Συγγραφή ερευνητικής έκθεσης, αποτελέσματα focus group	
13	Μάιος 2021	Συγγραφή ερευνητικής έκθεσης		

3.3 Ηθική, δεοντολογία και περιορισμοί της έρευνας

Κύριο μέλημα κατά την εκπόνηση της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να διαφυλαχθούν το απόρρητο των συμμετεχόντων και η ανωνυμία του δείγματος σε όλα τα στάδια της, έτσι τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και , η συλλογή τους έγινε με απόλυτη προσοχή και σεβασμό προς όλους.

Από την αρχή υπήρχε λεπτομερής ενημέρωση για το σκοπό της μελέτης και διασφάλιση ότι η συμμετοχή είναι σε εθελοντική βάση, ανώνυμη, εμπιστευτική και ότι σε οποιαδήποτε στιγμή οι συμμετέχοντες μπορούσαν να σταματήσουν ή/και να αιτηθούν τη διαγραφή των όσων είχαν πει.

Άλλωστε, το ΕΚΚΕ υπέβαλε αίτηση για την έγκριση του ερευνητικού έργου (N. 4521/2018) στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του φορέα, όπου η όλη διαδικασία και ο τρόπος διασφάλισης της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα παρουσιάστηκε αναλυτικά. Υπήρχε έντυπη αναφορά-πληροφόρηση ότι για παράπονα, καταγγελίες, τυχόν απορίες ή ενημέρωση σχετικά με τη διεξαγωγή της έρευνας, τα στοιχεία επικοινωνίας των υπευθύνων ήταν διαθέσιμα.

Επιπρόσθετα, στην αίτηση αναφερόταν ότι τα δεδομένα που θα συλλέγονται (ηχογραφημένες συνεντεύξεις και έντυπα ερωτηματολόγια) θα φυλάσσονται σε ασφαλή χώρο (κλειδωμένο συρτάρι) στο γραφείο του επιστημονικού υπεύθυνου στο ΕΚΚΕ για τρεις μήνες. Όλα τα ηλεκτρονικά αρχεία (βάση δεδομένων SPSS, απομαγνητοφωνήσεις) δεν θα περιέχουν αναγνωρίσιμες πληροφορίες και θα προστατεύονται με κωδικό πρόσβασης. Οποιοσδήποτε υπολογιστής φιλοξενεί τέτοια αρχεία θα έχει επίσης την ανάλογη προστασία . Μόνο τα μέλη της ερευνητικής ομάδας θα έχουν τους κωδικούς πρόσβασης.

Η έρευνα υπόκειται σε περιορισμούς οι οποίοι σχετίζονται με την περίοδο υλοποίησής της και τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Βασικός περιορισμός ήταν η παροχή πληροφοριών από διευθυντές, διοικητές, μάνατζερ και λοιπούς επαγγελματίες του χώρου και όχι από τα ίδια τα παιδιά. Ο περιορισμός αυτός μεταξύ άλλων ήταν αναπόφευκτος και καθορίστηκε από παράγοντες όπως η πανδημία και το μεγάλης διάρκειας lockdown, τους διαθέσιμους πόρους και η πίεση χρόνου. Η έρευνα που θα περιλαμβάνει και την διατύπωση των απόψεων των ίδιων των παιδιών χρειάζεται ξεχωριστό σχεδιασμό, μεθοδολογία, εργαλεία και πόρους και ελπίζουμε ότι θα δοθεί η ευκαιρία υλοποίησής της μετά την πανδημία.

Για τους ίδιους λόγους η μελέτη δεν συμπεριέλαβε τις δομές με ανάπηρα παιδιά ή ασυνόδευτα προσφυγόπουλα. καθώς και με παιδιά σε ειδικές συνθήκες διαβίωσης (π.χ. σε κέντρα φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών).

Στην περίπτωση της ποσοτικής έρευνας, οι περιορισμοί σχετίζονται με ζητήματα όπως η πλήρης κατανόηση του online ερωτηματολογίου από τους παραλήπτες, με δεδομένο ότι δεν υπήρχε η φυσική παρουσία του ερευνητή

όταν χρειάστηκαν διευκρινιστικές πληροφορίες. Έγινε προσπάθεια να περιοριστούν τα προβλήματα αυτά με επιστολή η οποία συνόδευε τα ερωτηματολόγια, καθώς και με την επισήμανση ότι ήταν δυνατή η επικοινωνία των συμμετεχόντων με την ερευνητική ομάδα για την παροχή τεχνικής βοήθειας, διευκρινίσεων και συμπληρωματικών επεξηγήσεων.

Σε πρώτη φάση υπήρξε ανταπόκριση η οποία περιορίστηκε από ένα σημείο και μετά λόγω της μεγάλης έντασης της υγειονομικής κρίσης. Ωστόσο από την παρακολούθηση της πορείας και πρώτης επεξεργασίας των απαντήσεων φάνηκε ότι κάποιες ερωτήσεις, οι οποίες επισημαίνονται στην ανάλυση των αντίστοιχων κεφαλαίων, δεν έγιναν εντελώς κατανοητές από ορισμένα άτομα του δείγματος.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ: ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ 4

4.1 Ημιδομημένες συνεντεύξεις: Μεθοδολογία-Εργαλείο της έρευνας

Στην ποιοτική έρευνα, οι σχέσεις και οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών σε εξωοικογενειακό-ιδρυματικό περιβάλλον εξετάζονται με τη μέθοδο της ημιδομημένης συνέντευξης, όπου ο κάθε ερωτώμενος-επαγγελματίας μέσα από τη δική του οπτική περιγράφει την εργασιακή του εμπειρία. Η συμμετοχή ήταν σε εθελοντική βάση. Η σωστή επιλογή συμμετεχόντων, η εμπειρία τους και η τοποθέτησή τους στο ζήτημα της διαβίωσης των παιδιών στα ιδρύματα αλλά και στις προοπτικές αποϊδρυματοποίησης τους αναμένεται να δώσει πολύτιμα και σε βάθος στοιχεία. Η έρευνα βασίστηκε σε έξι (6) διακριτούς θεματικούς άξονες (Σχήμα 11). Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν στη βάση ειδικού ερωτηματολογίου-οδηγού, και μέρος αυτών βιντεοσκοπήθηκαν, και στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκαν-μεταγράφηκαν σε κείμενο χωρίς να εμπειρεύεται το όνομα και προσωπικά στοιχεία με βάση τα οποία οι ερωτώμενοι μπορεί να ταυτοποιηθούν. Ακολούθησε η ανάλυση των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν από το δείγμα των συνεντεύξεων και η τελική καταγραφή της έκθεσης. Επισημαίνεται ότι λόγω των ειδικών συνθηκών της πανδημίας οι περισσότερες συνεντεύξεις διενεργήθηκαν με τηλεδιάσκεψη. Οι ερωτώμενοι παρείχαν στοιχεία με δική τους συναίνεση και είχαν τη δυνατότητα να παραλείψουν-μην απαντήσουν κάποια ερώτηση την οποία δεν αισθάνονταν άνετα να απαντήσουν.

Οι συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν στο διάστημα Οκτωβρίου 2020 και Απριλίου 2021, με επιλεγμένα στελέχη από ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και στελέχη ιδρυμάτων εκκλησιαστικού τύπου. Κρίθηκε σκόπιμο να υπάρχει διασπορά και να μην είναι όλοι αποκλειστικά από ένα φορέα έστω και αν αυτός είναι μεγάλος ή κεντρικός (π.χ. όπως το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής). Επίσης αποφασίστηκε να υπάρχουν και επαγγελματίες που θα επιλεγούν ad-hoc από περιοχές εκτός της Αττικής. Ο οδηγός-πιλότος της ποιοτικής έρευνας, δοκιμάστηκε και ολοκληρώθηκε μέσα από συζητήσεις και παρατηρήσεις στελεχών της ομάδας έργου και φορέων και επαγγελματιών με εμπειρία στην παιδική προστασία. Οι άξονες συζήτησης και τα επιμέρους ερωτήματα επιλέχθηκαν προσεκτικά, ώστε να εστιάζουν σε θέματα που αφορούν τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης και να επιτρέπουν στον ερωτώμενο να προχωρήσει σε βάθος την τοποθέτησή του (Σχήμα 11 και Πίνακας 4). Επίσης, επιδιώχθηκε οι ερωτήσεις να είναι απλές και κατανοητές από τους ερωτώμενους ή να έχουν νόημα για αυτούς και φυσικά να σχετίζονται με τις προσωπικές τους γνώσεις και εμπειρίες.

Υπήρξε ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία καθώς αφορά ένα θεσμό που στοχεύει αφενός σε θέματα κοινωνικής ένταξης και αφετέρου αφορά παιδιά που ορισμένα από αυτά είχαν υποστεί παραμέληση ή κακοποίηση. Κάθε θεματικός άξονας περιλάμβανε επιμέρους αναλυτικά ερωτήματα τα οποία ήταν ενδεικτικά και ανοιχτά καθώς και βοηθητικά για την διενέργεια της συζήτησης ώστε να μπορεί να τα χρησιμοποιήσει η ερευνήτρια με μεγάλο βαθμό ελευθερίας.

Σχήμα 11: Θεματικοί άξονες της συζήτησης



Πίνακας 4 Ειδικά Θέματα συζήτησης ανά θεματικό άξονα

Θεματικοί Άξονες Συζήτησης	Ειδικά θέματα συζήτησης
<p>Ίδρυση, έλεγχος - εποπτεία</p>	<p>Θέματα καταγραφής, πιστοποίησης, αδειοδότησης, ελέγχου και εποπτείας. Εσωτερική λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας (κανονισμός, τήρησή του-εξαιρέσεις-ποιες/λόγοι κλπ.)</p> <p>Πώς έχει εξασφαλιστεί ή εξασφαλίζεται (για νέες περιπτώσεις) η πιστοποίηση - δημιουργία μιας μονάδας/δομής; Γνωρίζετε αν υπάρχει κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο ή/και κάποιες εθνικές προδιαγραφές έναρξης και λειτουργίας (π.χ. αναλογία προσωπικού /παιδιών, επιστημονική κατάρτιση προσωπικού, κτιριακή επάρκεια, γενικότερη λειτουργία δομής);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αν υπάρχει κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας, εποπτείας, ελέγχου (και διασφάλισης των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών). - Αν υπάρχει στη μονάδα σας εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας και πρόβλεψη για συστηματική αξιολόγηση προσωπικού. - Αν υπάρχουν προδιαγραφές για την ποιότητα και τη δυναμικότητα της υποδομής (π.χ. ανάλογα με τη νομική υπόσταση, την περιφέρεια, άλλο). - Προδιαγραφές για στελέχωση (έμμισθο προσωπικό και ειδικότητες). - Διασφάλιση βιωσιμότητας, χρηματοδότηση (πώς). - Αν υπάρχει υποχρεωτική εγγραφή σε κάποιο μητρώο κλπ. (π.χ. ΕΚΚΑ-μητρώο, η ΕΛ ΣΤΑΤ απογράφει τα ΝΠΔΔ). - Υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάλογα με την νομική υπόσταση (ποιες); - Λειτουργεί ή έχει λειτουργήσει και ως δομή άμεσης υποδοχής παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον; - Έχετε ενημερωθεί για το Πληροφοριακό Σύστημα Αναδοχής και Υιοθεσίας; Έχετε συνδεθεί και πώς έχει εξελιχθεί η μέχρι τώρα διαδικασία; Έχει υπάρξει και χρειάζεται ειδική εκπαίδευση για την πλατφόρμα; Αντιμετωπίζετε κάποια προβλήματα; <p><i>Γενική τοποθέτηση σχετικά με τα παραπάνω και κυρίως όσον αφορά τυχόν κενά του θεσμικού πλαισίου και της απουσίας ποιοτικών προδιαγραφών για την παροχή φροντίδας, ελάχιστος αριθμός προσωπικού, επίπεδο επιστημονικής κατάρτισής του, κτιριακή επάρκεια (ελλείψεις, αδυναμίες προτάσεις βελτίωσης).</i></p> <p><i>Ειδική τοποθέτηση αν η υφιστάμενη κατάσταση του ιδρύματος και των ιδρυμάτων γενικότερα υποσκάπτει τον θεσμό της αναδοχής και υιοθεσίας και τις θετικές ρυθμίσεις του νέου νόμου. Πως π.χ. χωρίς την εκπαίδευση ή/και τη στελέχωση των δομών με επαρκές και κατάλληλα καταρτισμένο επιστημονικό προσωπικό, που ανάμεσα στα άλλα θα αναλαμβάνει και το συνταίριασμα υποψήφιων γονιών και παιδιών, οι αναδοχές-υιοθεσίες κινδυνεύουν σε αποτυχία.</i></p>

<p>Παιδιά σε ιδρύματα, στοιχεία, διαδικασία</p>	<p>Παιδιά που φιλοξενούνται στα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πώς έρχονται τα παιδιά στο Ίδρυμα / Ποια διαδικασία ακολουθείται για την λήψη απόφασης απομάκρυνσης, επιλογής εισαγωγής και της συγκεκριμένης δομής φροντίδας; - Λαμβάνονται υπόψη κάποιες προδιαγραφές του φορέα ή το ιστορικό του παιδιού για την τελική απόφαση τοποθέτησής του; - Διαδικασία εισαγωγής και αν υπάρχει κάποιου είδους προετοιμασία (ψυχολογική στήριξη) για τα παιδιά. - Κύριοι λόγοι εισαγωγής. - Αν κρατούν αρχείο-μητρώο με τα παιδιά που φιλοξενούνται (φύλο, ηλικία); Σύνδεση με το Εθνικό Μητρώο Παιδικής Προστασίας (ΕΚΚΑ). - Αν τηρείται για κάθε παιδί αρχείο και ατομικό πλάνο φροντίδας και αν αυτό είναι υποχρεωτικό ή όχι.⁵⁸ - Φιλοξενία και επιμέλεια: Για πόσα από τα παιδιά που φιλοξενούνται είχε την επιμέλεια η μονάδα; - Παιδιά με αναπηρία. - Εθνικότητες. - Παρεχόμενες Υπηρεσίες προς τα παιδιά (π.χ. ψυχολογική, ψυχιατρική/Παιδοψυχιατρική υποστήριξη, ειδική αγωγή, λογοθεραπεία, εργοθεραπεία, μαθησιακή υποστήριξη). - Συνεργασία με δομές (δημόσιες ή ιδιωτικές) ψυχικής υγείας. - Επικοινωνία με την φυσική οικογένεια. - Συμβουλευτική υποστήριξη προς τους γονείς που δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στον ρόλο (π.χ. συμβουλευτική, υπηρεσίες οικονομικής και υλικής υποστήριξης σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες κ.λπ.). - Ένταξη των παιδιών στην ευρύτερη κοινότητα, όπου βρίσκεται το ίδρυμα.
<p>Παιδαγωγικοί κανόνες - στάνταρτς, διασφάλιση δικαιωμάτων των παιδιών</p>	<p>Παιδαγωγικοί κανόνες-ποιοτικά στάνταρτς άσκηση της επιμέλειας</p> <p>Παιδαγωγικοί κανόνες (πιστοποιημένα παιδαγωγικά πρότυπα π.χ. Quality4Children Standards) (ποιοι/ά; ενδεικτικά), και διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών, τήρηση-εξαίρεσεις-ποιες/ λόγοι κ.λπ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ποια τα αναγκαία μέτρα και πώς διασφαλίζονται προκειμένου όλα τα παιδιά που διαβιούν σε ιδρύματα να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους. - Αν υπάρχουν και λειτουργούν προγράμματα πρόληψης, και αποφυγής χωρισμού της οικογένειας και ενδυνάμωσης αυτής. - Αν ακολουθεί τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών. - Αν ακολουθεί τη σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές και ιδρύματα παιδικής προστασίας».

58. Για την συνεντεύτρια: Είναι υποχρεωτικό λόγω του Μητρώου. Απλά επιβεβαιώνεται. Ενήμερωθείτε προκαταρκτικά πριν κάθε συνέντευξη: <https://www.e-nomothesia.gr/law-news/tropologia-gia-ten-proothese-tes-anadokhes-yiothesias.html>.

<p>Υποστήριξη αποϊδρυματοποίησης-αναδοχής, υιοθεσίας, δικτύωση</p>	<p>Υποστήριξη της αποϊδρυματοποίησης-αναδοχής, υιοθεσίας, δικτύωση</p> <p>Μέτρα, ενέργειες για τη σταδιακή μετάβαση των παιδιών από την ιδρυματική στην ποιοτική οικογενειακού και κοινοτικού τύπου φροντίδα. Προώθηση του θεσμού της αναδοχής ή/και υιοθεσία, ποσοστό επιτυχίας, ενέργειες ενίσχυσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προηγείται ενδεδειγμένη προσπάθεια και διερεύνηση δυνατοτήτων παραμονής του παιδιού στη βιολογική οικογένεια (περιγραφή ενεργειών και παραδειγμάτων αν είναι εφικτό); - Πρόγραμμα αναδοχής στη μονάδα. - Τι κάνει ο φορέας για την αναδοχή; (αναλυτική περιγραφή) - Αριθμός των παιδιών που τοποθετήθηκαν σε ανάδοχη οικογένεια (το 2019 και συνολικά μέχρι σήμερα). - Πρόγραμμα υιοθεσίας στη μονάδα. - Τι κάνει ο φορέας για την υιοθεσία; (αναλυτική περιγραφή) - Αριθμός των παιδιών που υιοθετήθηκαν (το προηγούμενο έτος 2019 και συνολικά). - Προηγείται προετοιμασία παιδιών και εργαζομένων για την όσο το δυνατόν ομαλή μετάβαση σε ανάδοχη ή υιοθεσία; - Υπάρχει επαφή με τα παιδιά (μετα-παρακολούθηση) που είναι σε ανάδοχη οικογένεια ή υιοθετήθηκαν; - Μπορείτε να κάνετε αποτίμηση ποσοτική και ποιοτική των αποτελεσμάτων που έχετε καθώς και προτάσεις βελτίωσης; Έχετε δεχτεί συζητήσεις, προτάσεις για «επιστροφές» παιδιών πίσω στο ίδρυμα από ανάδοχους γονείς; - Δικτύωση (networking): αν έχουν αναπτυχθεί δράσεις προσανατολισμένες στη δικτύωση με φορείς στην κοινότητα για την ανάπτυξη κοινών δράσεων και αν έχουν υπάρξει αποτελέσματα. - Πώς κρίνετε τα πρόσφατα νομοθετικά και τα συνοδευτικά μέτρα προώθησης της αναδοχής και της υιοθεσίας (αν είναι δυνατόν προτείνετε μέτρα βελτίωσης).
<p>Covid 19, μέτρα προστασίας των παιδιών</p>	<p>Προστασία των παιδιών–ψυχοκοινωνική υποστήριξη-Δυσκολίες και προβλήματα- Αποτελέσματα (ποιοτική αποτίμηση)</p> <p>Ποια είναι συγκεκριμένα τα μέτρα για την προστασία των παιδιών; Μέτρα-μέθοδοι για την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των παιδιών. Δυσκολίες και προβλήματα. Αποτελέσματα (ποιοτική αποτίμηση).</p>
<p>Ανάγκες των ιδρυμάτων</p>	<p>Προσωπικό και Εκπαίδευση-Οικονομικές ανάγκες-Κτηριακές υποδομές</p> <p>Σε προσωπικό (εκπαίδευση ήδη υπάρχοντος προσωπικού). Οικονομικές ανάγκες του ιδρύματος, καθημερινή κάλυψη αναγκών των παιδιών. Κτηριακές υποδομές (ανάγκες βελτίωσης, επέκτασης, τυχόν δυσκολίες).</p>

Πρωταρχικό έργο ήταν ο εντοπισμός των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας και στη συνέχεια των προσώπων που θα συμμετείχαν. Στο πλαίσιο αυτό και προς διευκόλυνση της έρευνας προηγήθηκε επικοινωνία (επιστολή ενημέρωσης,

έντυπο συναίνεσης και τηλεφωνική επικοινωνία) και αναλυτική ενημέρωση για τους σκοπούς της έρευνας και των φορέων που εμπλέκονται. Έχει παρατηρηθεί ότι τα ερωτώμενα πρόσωπα δέχονται κατά κανόνα να συνεργαστούν πρόθυμα εάν ο συνεντευκτής είναι φιλικός και επικοινωνιακός, ενώ μία προκαταρκτική επικοινωνία (επιστολή ή τηλέφωνο) διευκολύνει σημαντικά την όλη διαδικασία.

Κατόπιν ξεκίνησε ο εντοπισμός και η επιλογή κατάλληλων και διαθέσιμων στελεχών τα οποία θα παρέχουν πληροφορίες και θα εκφράσουν τις απόψεις τους για την ιδρυματική παιδική προστασία και την ανάγκη αποϊδρυματοποίησης. Αφιερώθηκε πολύς χρόνος και διενεργήθηκε μεγάλος αριθμός επαφών με στελέχη από όλη τη χώρα και τελικά η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την ανεύρεση και συμμετοχή ενός αποδεκτού αριθμού στελεχών σύμφωνα με τις ανάγκες και τα κριτήρια της έρευνας.

Ο αριθμός των ερωτώμενων δεν ξεπέρασε τους 16. Όπως έχει προαναφερθεί, τα άτομα αυτά επιλέχθηκαν λαμβάνοντας υπόψη τους διαφορετικούς τύπους ιδρυμάτων παιδικής προστασίας (δημόσια, ιδιωτικά, εκκλησιαστικά), καθώς και τη γεωγραφική κατανομή τους στη χώρα. Από τους δέκα έξι (16) συμμετέχοντες, οκτώ (8) προέρχονται από ιδρύματα που βρίσκονται στην Περιφέρεια Αττικής, δύο (2) στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, δύο (2) στην Περιφέρεια Κρήτης, δύο (2) στην Περιφέρεια Ηπείρου και δύο (2), εκ της ιδιότητάς τους, εκπροσωπούν τις επιμέρους δομές των ιδρυμάτων τους ανά την επικράτεια.

Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκαν οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη είναι:

- Δυνατότητα εντοπισμού – πρόσβαση σε στοιχεία επικοινωνίας.
- Θετικοί στη συμμετοχή τους στην έρευνα.
- Πρόσωπα που εμπλέκονται και γνωρίζουν το αντικείμενο της έρευνας σε βάθος.

Τα ειδικότερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων έχουν ως εξής:

- 1) Υπεύθυνος Τομέα Κοινωνικής Προσφοράς και Οργάνωσης Παιδαγωγικού Τμήματος, ΝΠΙΔ.
- 2) Πρόεδρος και Κοινωνική Λειτουργός, ΝΠΙΔ (εκκλησιαστικό).
- 3) Διευθυντής Συνηγορίας, ΝΠΙΔ.
- 4) Διευθυντής-Κοινωνικός Λειτουργός, ΝΠΙΔ.
- 5) Πρόεδρος, ΝΠΙΔ.
- 6) Κοινωνικός Λειτουργός, ΝΠΙΔ (εκκλησιαστικό).
- 7) Κοινωνικός Λειτουργός, ΝΠΔΔ.
- 8) Πρόεδρος, ΝΠΔΔ.

- 9) Διευθύντρια Κοινωνικής Υπηρεσίας, ΝΠΙΔ.
- 10) Υπεύθυνος Παραρτήματος, ΝΠΔΔ.
- 11) Διευθύντρια, ΝΠΔΔ.
- 12) Αναπληρώτρια Διευθύντρια, ΝΠΔΔ.
- 13) Συντονίστρια Κοινωνικής Υπηρεσίας Σπιτιών σε όλη την Ελλάδα, ΝΠΙΔ.
- 14) Πρόεδρος, ΝΠΙΔ.
- 15) Διοικητικός Διευθυντής, ΝΠΙΔ.
- 16) Ψυχολόγος, ΝΠΔΔ.

Η επεξεργασία των προσωπικών απαντήσεων-συνεντεύξεων πραγματοποιείται καταρχήν με βάση τον διαχωρισμό σε θεματικούς άξονες ή κατηγορίες δεδομένων (θεματική ανάλυση), τα οποία απομαγνητοφωνούνται σε κατάλληλο επίπεδο λεπτομέρειας. Τα κείμενα έχουν ελεγχθεί ως προς την ηχογράφηση για την ακρίβειά τους.

Το σύνολο των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Σεπτεμβρίου 2020-Φεβρουαρίου 2021. Οι συνεντευξιζόμενοι ενημερώνονταν για την επιλογή χρήσης μαγνητοφώνησης ή/και βιντεοσκοπήσης της συνέντευξης, θέμα για το οποίο δεν υπήρξε αντίρρηση, και για τη διασφάλιση της ανωνυμίας. Σε όλους δόθηκε η δυνατότητα να επιλέξουν τον χρόνο και όπου ήταν δυνατό, τον τόπο της συνέντευξης, έτσι ώστε να μπορούν να διαθέσουν περίπου μιάμιση ώρα για τη διεξαγωγή της.

4.2 Ημιδομημένες συνεντεύξεις: Αποτελέσματα

4.2.1 Γενικά Στοιχεία

Οι ερωτώμενοι έδωσαν πληροφορίες ως προς τα γενικά στοιχεία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας που εργάζονται. Συγκεκριμένα ανέφεραν την επίσημη ονομασία της δομής / ιδρύματος/μονάδας, τη διεύθυνση και τα στοιχεία επικοινωνίας. Τα ιδρύματα που συμμετείχαν, ως προς τη νομική τους υπόσταση, ήταν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου, σύλλογοι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εκκλησιαστικά, φιλανθρωπικά ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και σύλλογοι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Οι φορείς στους οποίους υπάγονται τα ιδρύματα είναι το υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, η Περιφέρεια και η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών και εποπτεύονται από τους ίδιους φορείς.

Η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των ΝΠΔΔ Ιδρυμάτων είναι η σταθερή κρατική επιχορήγηση, των ΝΠΙΔ είναι η κρατική επιχορήγηση στην οποία παρουσιάζονται ενίοτε διακυμάνσεις. Για τα ιδρύματα φιλανθρωπικού ή εθελοντικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα είναι κυρίως οι χορηγίες, δωρεές και τα έσοδα από τις δράσεις τους. Επίσης, ένας ερωτώμενος που συμμετείχε απάντησε ότι το ίδρυμα εξασφαλίζει την

οικονομική του βιωσιμότητα, εκτός των δωρεών και χορηγιών, από τα έσοδα της ακίνητης περιουσίας που διαθέτει που λόγω της πανδημίας ήταν μειωμένα.

Το ανθρώπινο δυναμικό που στελεχώνει τα ιδρύματα παιδικής προστασίας διακρίνεται σε μόνιμο και μη μόνιμο. Οι ειδικότητες των μόνιμων υπαλλήλων με καθεστώς εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου για τα ΝΠΙΔ και μόνιμων υπάλληλων για τα ΝΠΔΔ, είναι ψυχολόγοι, ψυχίατροι, παιδοψυχίατροι, κοινωνικοί λειτουργοί, επιμελητές, φροντιστές, διοικητικοί υπάλληλοι (γραμματείς, μάγειρες, αποθηκάριοι, οδηγοί, παιδαγωγοί).

Οι ερωτώμενοι από ορισμένα ιδρύματα ανέφεραν ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού για τις ειδικότητες των ψυχολόγων, ψυχιάτρων και παιδοψυχιάτρων, συμπεριλαμβανομένων των ειδικοτήτων του εργοθεραπευτή και λογοθεραπευτή και της ειδικής αγωγής. Ένας ερωτώμενος ανέφερε ότι με τον ισχύοντα για το ίδρυμα Οργανισμό προβλέπονται θέσεις μόνο για προσωπικό κατηγοριών ΥΕ και ΔΕ. Οι ψυχολόγοι, ψυχίατροι και παιδοψυχίατροι εργάζονται στις παραπάνω περιπτώσεις με συμβάσεις ως εξωτερικοί συνεργάτες είτε στις δημόσιες δομές είτε στις ιδιωτικές καθώς και μέσω σύναψης συμφωνητικών συνεργασίας με τα Παιδικά Χωριά SOS. Δύο ερωτώμενοι απάντησαν ότι τα ιδρύματα παρέχουν όλες τις παραπάνω ειδικότητες.

Οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη ανέφεραν ότι οι μη μόνιμοι υπάλληλοι παρέχουν τις υπηρεσίες τους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου ή σύμβασης έργου οι οποίες συνάπτονται μέσω προγραμμάτων του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) ή του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ). Επιπλέον αναφέρθηκε ότι προσλήφθηκαν μη μόνιμοι υπάλληλοι και στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της πανδημίας.

Οι ειδικότητες των μη μόνιμων υπαλλήλων σχετίζονται με τις ανάγκες των ιδρυμάτων κλειστής παιδικής προστασίας σε προσωπικό. Μεταξύ των ειδικοτήτων των μη μόνιμων υπαλλήλων αναφέρθηκαν επιμελητές, κοινωνικοί λειτουργοί, νοσηλεύτριες κ.ά. Στο σημείο αυτό τονίστηκε από τους ερωτώμενους η έλλειψη υπαλλήλου ειδικότητας κοινωνικού λειτουργού, καθώς και αρκετών από τις ανωτέρω ειδικότητες των μόνιμων, για την αποκλειστική διαχείριση του πληροφοριακού συστήματος αναδοχής και υιοθεσίας σύμφωνα με τον νόμο 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 85/16-05-2018). Ένα άλλο στέλεχος ανέφερε πως στόχος του ιδρύματος είναι η μετατροπή της σύμβασης ορισμένου χρόνου των μη μόνιμων υπαλλήλων σε σύμβαση αορίστου χρόνου. Υπογραμμίστηκε, επιπλέον από ψυχολόγο, εξωτερικό συνεργάτη ιδρύματος, η ανάγκη μονιμοποίησης ειδικοτήτων του προσωπικού οι οποίες αποτελούν πρόσωπα αναφοράς για τον ωφελούμενο δεδομένου ότι η διάρκεια της ισχύος της σύμβασης ορισμένου χρόνου δεν είναι αρκετή για τη ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών και φροντίδας.

Οι ερωτώμενοι ενημέρωσαν για τη συμμετοχή των εθελοντών οι οποίοι προσφέρουν πολύ σημαντικές υπηρεσίες φροντίδας στα παιδιά. Αυτοί είναι κυρίως ιατροί, εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εργοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και βρεφονηπιοκόμοι. Αναφέρθηκε επίσης ότι, εθελοντής με την ειδικότητα πυροσβέστη παρέχει υπηρεσίες κηπουρού. Οι εθελοντές είναι πολίτες (συνταξιούχοι, νοικοκυρές, φοιτητές κ.α.) οι οποίοι συμβάλλουν σημαντικά στη φροντίδα των παιδιών παρέχοντας υπηρεσία στη συνοδεία και μαθησιακή υποστήριξη των παιδιών, σε διοικητικές υπηρεσίες, στη φιλοξενία παιδιών για Σαββατοκύριακα, εορτές και ενίοτε καλοκαιρινές διακοπές, κατόπιν ενδελεχούς διερεύνησης της πλήρωσης των κριτηρίων και τηρώντας τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία και ασφάλεια του παιδιού. Εθελοντικά, επίσης, παρέχουν τη βοήθειά τους εταιρείες και δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς της τοπικής κοινότητας. Διατυπώθηκε πως στο πλαίσιο της πανδημίας περιορίστηκαν σοβαρά οι δια ζώσης υπηρεσίες των εθελοντών ενώ διατηρήθηκαν κάποιες και όπου αυτό είναι δυνατό μέσω τηλεδιάσκεψης.

4.2.2 Ανάλυση κατά άξονα

1ος Άξονας: Θέματα καταγραφής, πιστοποίησης, αδειοδότησης, ελέγχου και εποπτείας. Εσωτερική λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας.

Εξασφάλιση πιστοποίησης και ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου ή/και εθνικών προδιαγραφών έναρξης και λειτουργίας.

Οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι δεν υπάρχει κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για το θέμα της πιστοποίησης – δημιουργίας μιας μονάδας. Η πιστοποίηση και αδειοδότησή τους εξασφαλίστηκε στη βάση του Νόμου 1431/1984 «Ρύθμιση θεμάτων φορέων κοινωνικής πρόνοιας παιδικής προστασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46/Α/16-4-1984), και της με αρ. Γ2β/ΟΚ'8291 Υπουργικής Απόφασης «Εγκριση Κανονισμού Λειτουργίας των Κέντρων Παιδικής Μεριμνης» (ΦΕΚ 860/Β/7-12-84). Ορισμένοι εκ των ερωτηθέντων απάντησαν πως η αδειοδότηση και η πιστοποίηση των Ιδρυμάτων εξασφαλίζεται από την αρμόδια Περιφέρεια ή το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Για ένα εκ των συμμετεχόντων ιδρυμάτων αναφέρθηκε ότι η πιστοποίηση ανανεώθηκε κατά τα έτη 2014 και 2018. Ένας εκ των ερωτηθέντων απάντησε για το ίδρυμα στο οποίο απασχολείται ότι η άδεια λειτουργίας πιστοποιήθηκε από τον αρμόδιο δήμο καθώς πληρούσε την αναλογία τετραγωνικών μέτρων σε σχέση με τα φιλοξενούμενα παιδιά, ως βασικό κριτήριο αδειοδότησης.

Σχετικά με την ύπαρξη εθνικών προδιαγραφών λειτουργίας (π.χ. αναλογία προσωπικού/παιδιών, επιστημονική κατάρτιση προσωπικού, κτηριακή επάρκεια, γενικότερη λειτουργία δομής) μέρος των ερωτηθέντων απάντησε ότι αυτές υπάρχουν, ωστόσο δεν εφαρμόζεται ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα, ενώ οι υπόλοιποι δεν γνώριζαν κάτι αναφορικά με το θέμα.

Κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας, εποπτείας ελέγχου για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών

Οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη ανέφεραν πως δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας, εποπτείας και ελέγχου για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών. Ωστόσο υιοθετούν πρωτόκολλα που υφίστανται σε διεθνές και εθνικό επίπεδο και ένα εκ των ιδρυμάτων λειτουργεί στη βάση του πιστοποιημένου παιδαγωγικού Standard Quality4Children Standards. Ακολουθούν τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και λειτουργούν με εσωτερική διαδικασία είτε στη βάση των Εσωτερικών Κανονισμών Λειτουργίας ή σύμφωνα με τον Νόμο 1431/1984 «Ρύθμιση θεμάτων φορέων κοινωνικής πρόνοιας παιδικής προστασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46/Α/16-4-1984), και την με αρ. Γ2β/ΟΚ'8291 Υπουργική Απόφαση «Έγκριση Κανονισμού Λειτουργίας των Κέντρων Παιδικής Μεριμνης» (ΦΕΚ 860/Β/7-12-84. Ως επί το πλείστον οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών επιτυγχάνεται μέσω της εποπτείας και του ελέγχου του κοινωνικού συμβούλου της αντίστοιχης Περιφέρειας που γίνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα ή του αρμόδιου υπουργείου. Στο σημείο αυτό διατυπώθηκε η άποψη ότι δεν υπάρχει ομοιογένεια ως προς τη διαδικασία του εν λόγω θέματος αλλά έγκειται στον εκάστοτε οριζόμενο κοινωνικό σύμβουλο της Περιφέρειας. Επιπλέον ερωτώμενος ανέφερε ότι η συνεργασία του ιδρύματος που εργάζεται είναι στενή με τον Συνήγορο του Πολίτη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Ποιοτικοί δείκτες:

Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας και πρόβλεψη για τη συστηματική αξιολόγηση του προσωπικού. Προδιαγραφές για την ποιότητα, τη δυναμικότητα και τη στελέχωση της υποδομής

Οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι υπάρχει Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας των ιδρυμάτων τον οποίο ακολουθούν. Επισήμαναν ωστόσο ότι δεν έχουν εκδοθεί τα Προεδρικά Διατάγματα των Οργανισμών παρότι έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα και αυτό δημιουργεί δυσλειτουργίες και δυσκολίες. Για την αξιολόγηση του προσωπικού ανέφεραν ότι για τα ιδρύματα ΝΠΔΔ, διενεργείται σύμφωνα με τη διαδικασία που ακολουθείται για τους δημοσίους υπαλλήλους, ενώ στα περισσότερα εκ των συμμετεχόντων ιδρυμάτων ΝΠΙΔ δεν υπάρχουν ποιοτικοί και ποσοτικοί δείκτες αξιολόγησης και διεξάγεται από τους διευθυντές. Ένας ερωτώμενος απάντησε ότι το ίδρυμα χρησιμοποιεί εργαλεία για την αξιολόγηση του προσωπικού τα οποία ανανεώνονται ετησίως βάσει των οδηγιών του διεθνούς οργανισμού στον οποίο υπάγεται.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη απάντησαν ότι δεν υπάρχουν προδιαγραφές τόσο για την ποιότητα όσο και για την δυναμικότητα και τη στελέχωση της υποδομής τους. Το πρόβλημα εστιάστηκε στην καθυστέρηση της έκδοσης των νέων Προεδρικών Διαταγμάτων των Οργανισμών των ιδρυμάτων όπου εκεί περιγράφονται οι ειδικότητες των στελεχών του ιδρύματος. Ένας

ερωτώμενος απάντησε ότι το Ίδρυμα λειτουργεί με ειδικότητες κατηγοριών ΥΕ και ΔΕ, ενώ οι ανάγκες για τα ιδρύματα κλειστής προστασίας έχουν αλλάξει και απαιτούνται ειδικευμένοι και καταρτισμένοι επιστήμονες.

Διασφάλιση οικονομικής βιωσιμότητας

Η οικονομική βιωσιμότητα των ιδρυμάτων σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων διασφαλίζεται από χορηγίες, δωρεές και δράσεις που αποφέρουν έσοδα στη δομή. Όλα τα ιδρύματα λαμβάνουν κρατική επιχορήγηση, ωστόσο αυτά τα οποία δεν είναι ΝΠΔΔ η οικονομική κρατική ενίσχυση δεν είναι σταθερή. Ένας εκ των ερωτώμενων ανέφερε πως η οικονομική βιωσιμότητα του ιδρύματος διασφαλίζεται κυρίως από τη διαχείριση της ακίνητης περιουσίας διότι ανήκει στην κατηγορία των ιδρυμάτων με καταστατικό διαθήκης από τον ιδρυτή, παρόλα αυτά λόγω της πανδημίας τα έσοδα έχουν μειωθεί.

Εγγραφή των Ιδρυμάτων σε Μητρώα

Οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι βάσει του Ν. 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 85/Α΄/16.5.2018) κάθε μονάδα παιδικής προστασίας και φροντίδας, που λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, υποχρεούται να τηρεί Ειδικό Μητρώο Ανηλίκων. Επιπλέον το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σύμφωνα με τον ανωτέρω νόμο τηρεί Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων, στο οποίο εγγράφονται υποχρεωτικά όλοι οι ανήλικοι που τοποθετούνται σε μονάδες παιδικής προστασίας και φροντίδας ή πρόκειται να τοποθετηθούν σε ανάδοχο γονέα με δικαστική απόφαση ή με εισαγγελική διάταξη. Ένας ερωτώμενος απάντησε ότι εκτός του ανωτέρω Μητρώου, το ίδρυμα είναι εγγεγραμμένο στο Μητρώο Εθελοντών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Ενώ ένας άλλος ανέφερε ότι το Ίδρυμα είναι εγγεγραμμένο και στο Μητρώο Φιλανθρωπικών Οργανώσεων. Ενώ υπογραμμίστηκε η ανάγκη της εγγραφής των Ιδρυμάτων σε Μητρώα ανάλογα με το περιεχόμενό τους.

Διαφοροποιήσεις μεταξύ των φορέων παιδικής προστασίας ανάλογα με τη νομική τους υπόσταση

Μεταξύ των φορέων παιδικής προστασίας, ανάλογα με τη νομική τους υπόσταση, υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς την κρατική επιχορήγηση, την εποπτεία και το περιεχόμενο της λειτουργίας τους. Ορισμένοι από τους συμμετέχοντες απάντησαν πως δεν γνωρίζουν το θέμα, άλλοι απάντησαν ότι δεν θα έπρεπε να υπάρχουν τέτοιες διαφοροποιήσεις.

Λειτουργία του φορέα ως δομή άμεσης υποδοχής παιδιών απομακρυνόμενων από το οικογενειακό περιβάλλον

Οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους απάντησαν ότι το ίδρυμα δεν λειτουργεί ως φορέας άμεσης υποδοχής. Το παιδί εισέρχεται κατόπιν εισαγγελικής εντολής και παραπομπής νοσοκομείου ή μαιευτικής κλινικής.

Ορισμένα ιδρύματα όμως έχουν την κατάλληλη υποδομή για να υποδεχτούν άμεσα ανήλικους κατόπιν αιτήματος της οικογένειας είτε σε δημόσια υπηρεσία είτε απευθείας στο ίδρυμα και εξετάζεται από τη διοίκησή του. Επιπλέον αναφέρθηκε ότι στο πλαίσιο νέων υπό υλοποίηση προγραμμάτων θα υπάρχουν και οι δομές προσωρινής φιλοξενίας, δράση η οποία συνδυάζεται και με τον νέο νόμο περί αναδοχής και υιοθεσίας.

Αξιολόγηση της διαδικασίας του πληροφοριακού συστήματος αναδοχής και υιοθεσίας

Όλοι οι ερωτώμενοι διατύπωσαν θετική γνώμη για την έκδοση του Ν. 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 85/Α'/16.5.2018) και αξιολόγησαν ότι το πληροφοριακό σύστημα για την αναδοχή και την υιοθεσία είναι αναβαθμισμένο διότι παρέχει διαφάνεια και αντικειμενικότητα στην όλη διαδικασία. Επίσης όλα τα παιδιά που φιλοξενούνται στα ιδρύματα τα οποία συμμετείχαν στην έρευνα, είναι εγγεγραμμένα στο ηλεκτρονικό σύστημα όπου δηλώνεται κάθε μεταβολή των στοιχείων τους. Επ' αυτού αναφέρθηκε ότι η δήλωση των μεταβολών για την επικαιροποίηση των στοιχείων των παιδιών χρήζει βελτίωσης και απλοποίησης. Επιπλέον, έχουν εισαχθεί όλα τα στοιχεία των υποψήφιων ανάδοχων ή θετών γονιών. Για κάποια ιδρύματα έχει πραγματοποιηθεί ταίριασμα υποψήφιων ανάδοχων και θετών γονιών και παιδιών και διενεργείται η σχετική κοινωνική έρευνα και επικοινωνία. Στο σημείο αυτό προτάθηκε ο επαναπροσδιορισμός των κριτηρίων για υποψήφιους γονείς. Λόγω της υφιστάμενης διαφορετικής κουλτούρας στην Ελλάδα, παρατηρείται αφενός το φαινόμενο αναζήτησης παιδιού βρεφικής ή παιδικής ηλικίας με κίνδυνο να ναυαγήσει η ελπίδα των μεγαλύτερων φιλοξενούμενων παιδιών και αφετέρου τίθεται το ζήτημα της αναδοχής ή υιοθεσίας ανηλίκων που έχουν συγγενική σχέση μεταξύ τους, καθώς δεν επιλέγονται συνήθως από τους ίδιους γονείς για αναδοχή ή υιοθεσία.

Από το αρμόδιο υπουργείο έχουν πραγματοποιηθεί εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα για τους υποψήφιους ανάδοχους και θετούς γονείς, αλλά και για το προσωπικό επίσης έχουν επιλυθεί ζητήματα που έχουν προκύψει έως τώρα από το ΕΚΚΑ. Από όλους τους ερωτώμενους τέθηκε το ζήτημα της πρόσληψης επιστημονικού και καταρτισμένου προσωπικού για τον χειρισμό της όλης διαδικασίας, κατά κύριο λόγο ψυχολόγου και κοινωνικού λειτουργού. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού απαιτείται η έκδοση των νέων Προεδρικών Διαταγμάτων των Οργανισμών όπου προβλέπονται θέσεις επιστημονικού προσωπικού και προτάθηκε επαναπροσδιορισμός των προδιαγραφών και κριτηρίων των θέσεων αυτών. Ορισμένοι εκ των ερωτηθέντων έκριναν ότι η υποστελέχωση των ιδρυμάτων θέτει σε κίνδυνο τον θεσμό για την αναδοχή και την υιοθεσία. Στο πλαίσιο αυτό προτάθηκε και η σύσταση Ειδικού Γραφείου που θα απαρτίζεται από το κατάλληλο επιστημονικό

προσωπικό καθώς και η πρόβλεψη βελτίωσης των κτηριακών υποδομών δεδομένου ότι ορισμένες χαρακτηρίστηκαν από τους ερωτώμενους επικίνδυνες για τη διαμονή των φιλοξενούμενων παιδιών. Ένας συνεντευξιζόμενος έθεσε την αναγκαιότητα σύστασης δομών για τη φιλοξενία παιδιών με αναπηρία ή πασχόντων από σοβαρά προβλήματα σωματικής ή/και ψυχικής υγείας. Επίσης ένας ακόμα έθεσε το θέμα της μονο-επιστημονικής προσέγγισης της κοινωνικής έρευνας προτείνοντας την εμπλοκή και άλλων επιστημονικών ειδικοτήτων για τον έλεγχο καταλληλότητας των υποψήφιων αναδόχων γονέων από την κοινωνική υπηρεσία του φορέα εποπτείας.

2ος Άξονας: Άξονας-Παιδιά που φιλοξενούνται στα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας.

Διαδικασία λήψης αποφάσεων για την απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον και διαδικασία εισαγωγής του σε μια συγκεκριμένη δομή φιλοξενίας.

Η εισαγωγή των παιδιών, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων, γίνεται κατόπιν εισαγγελικής εντολής ή παραπομπής από νοσοκομείο ή μαιευτήριο. Ακολουθεί η σχετική κοινωνική έρευνα και επικοινωνία, όπου επιτρέπεται, με τους γονείς που έκαναν το αίτημα στις αρμόδιες αρχές ή τους γονείς οι οποίοι κρίνονται ακατάλληλοι από τις κοινωνικές υπηρεσίες και την εισαγγελία. Για ορισμένα ιδρύματα των οποίων τα περιστατικά κρίνονται επείγοντα, προηγείται η εισαγωγή του παιδιού και ακολουθούν οι σχετικές διαδικασίες, ζήτημα το οποίο όπως επισημάνθηκε από τους συμμετέχοντες επιδρά αρνητικά στην ψυχική υγεία και την προσαρμογή των παιδιών.

Διαδικασίες για την εισαγωγή του ανηλίκου στο ίδρυμα

Όλοι οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι εκτός της εισαγγελικής εντολής ή παραπομπής από νοσοκομείο ή μαιευτήριο απαιτείται η αποστολή του φακέλου του παιδιού με το ιστορικό του και τις ιατρικές εξετάσεις. Ακολουθεί η σχετική κοινωνική έρευνα και η επικοινωνία με το παιδί και τη φυσική οικογένεια, όπου επιτρέπεται, και τέλος ενημερώνεται η διοίκηση του ιδρύματος είτε από τη διεύθυνση είτε από τη διεπιστημονική ομάδα. Η εν λόγω διαδικασία για ορισμένα ιδρύματα περιλαμβάνει και την προηγούμενη επικοινωνία του ατόμου που έχει οριστεί από το ίδρυμα ως πρόσωπο αναφοράς με το παιδί μέσω τακτικών συναντήσεων. Διατυπώθηκαν περιστατικά κατά τα οποία τίθεται θέμα της εμπιστοσύνης των βιολογικών γονιών προς το ίδρυμα. Επίσης παρατηρήθηκαν περιστατικά παιδιών στα οποία δεν είχε παρουσιαστεί η αλήθεια από τις κοινωνικές υπηρεσίες για τον προορισμό του και τη δομή εισαγωγής του, ούτε είχε προηγηθεί η κατάλληλη προετοιμασία. Αντιθέτως η φιλοξενία σε ίδρυμα τέθηκε στη βάση της προσωρινότητας και με τη μορφή της «κατασκήνωσης» ενώ η επιστροφή του στο σπίτι θα γινόταν σε σύντομο χρονικό διάστημα. Σε κάποιες περιπτώσεις οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι δυστυχώς δεν υπάρχει η

αντίστοιχη μέριμνα και η μεταφορά και εισαγωγή του παιδιού γίνεται με περιπολικό και συνοδεία αστυνομικού υπάλληλου. Επ' αυτού ένας ερωτώμενος ενημέρωσε ότι το ίδρυμα ζητάει η μεταφορά να γίνεται με πολιτικό όχημα της αστυνομίας και ο αστυνομικός υπάλληλος να είναι πολιτικά ενδεδυμένος. Γενικότερα οι ερωτώμενοι διευκρίνισαν ότι επιθυμούν και προσπαθούν για την όσο το δυνατόν ομαλότερη εισαγωγή των παιδιών στα ιδρύματα.

Κύριοι λόγοι εισαγωγής των παιδιών στη δομή

Οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι οι κύριοι λόγοι εισαγωγής είναι η διαφόρων μορφών κακοποίηση ή έως βαριά παραμέληση. Επίσης άλλες αιτίες είναι η ενδοοικογενειακή βία, οι διαζευγμένοι γονείς, η παραβατικότητα των γονέων, η αδυναμία άσκησης του γονικού ρόλου λόγω κοινωνικών ή οικονομικών προβλημάτων καθώς και τα σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας.

Τήρηση μητρώου των φιλοξενούμενων παιδιών-Σύνδεση με το Εθνικό Μητρώο Παιδικής Προστασίας-Τήρηση ατομικού πλάνου φροντίδας των φιλοξενούμενων παιδιών.

Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά ως προς την τήρηση μητρώου των φιλοξενούμενων ανηλίκων. Άλλοι ανέφεραν ότι τηρείται έντυπο και άλλοι ηλεκτρονικά και περιλαμβάνει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες για το παιδί. Το ηλεκτρονικό αυτό αρχείο είναι συνδεδεμένο με το Εθνικό Μητρώο Παιδικής Προστασίας. Ένας από τους ερωτώμενους διευκρίνισε ότι στο μητρώο έχουν πρόσβαση μόνο οι αρμόδιοι υπάλληλοι και αυτοί σε ορισμένο βαθμό. Επίσης οι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά για την τήρηση ατομικού πλάνου φροντίδας των φιλοξενούμενων παιδιών. Δύο εξ αυτών ανέφεραν ότι είναι σε εξέλιξη η ψηφιακή οργάνωση της διαδικασίας στις δομές τους. Ένας συμμετέχων επεσήμανε ότι το ατομικό πλάνο φροντίδας παρακολουθείται και επαναπροσδιορίζεται σε εβδομαδιαία βάση από τη διεπιστημονική ομάδα του ιδρύματος.

Πέραν τούτων, ένα από τα συμμετέχοντα ιδρύματα τηρεί «Το βιβλίο της ζωής και της προσωπικής ιστορίας» του παιδιού, από την γέννησή του. Η προσωπική του ιστορία αναφέρεται σε όλη την πορεία του ανηλίκου και εμπλουτίζεται ανάλογα την περίπτωση. Το βιβλίο αυτό παραδίδεται στο παιδί κατά την αποχώρησή του από το ίδρυμα, είτε λόγω αποκατάστασής του σε ανάδοχη ή θετή οικογένεια είτε λόγω ενηλικίωσης, ώστε να υπάρχει η πλήρης εικόνα της ζωής του.

Επιμέλεια των παιδιών

Τα ιδρύματα, σύμφωνα με την τοποθέτηση των συμμετεχόντων, έχουν την επιμέλεια και τη γονική μέριμνα των περισσότερων παιδιών που φιλοξενούνται σε αυτά. Ένας ερωτώμενος απάντησε αρνητικά καθώς το ίδρυμα δεν έχει, για κανένα από τα φιλοξενούμενα παιδιά, την επιμέλεια και τη γονική μέριμνα, ενώ ένας ακόμη ερωτώμενος ανέφερε ότι το ίδρυμα έχει την επιμέλεια για όλα τα φιλοξενούμενα παιδιά.

Φιλοξενία παιδιών με αναπηρία

Οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους απάντησαν ότι δεν φιλοξενούνται στα ιδρύματα παιδιά με αναπηρία. Αυτό συμβαίνει είτε λόγω του καταστατικού των ιδρυμάτων, είτε λόγω των ακατάλληλων κτηριακών υποδομών, είτε λόγω της αδυναμίας ανταπόκρισης στις ιδιαίτερες ανάγκες των ωφελούμενων παιδιών. Ένας ερωτώμενος ανέφερε ότι φιλοξενούνται στο ίδρυμα παιδιά με αναπηρία. Ωστόσο όλοι έθεσαν προς ενημέρωση ότι στα ιδρύματα φιλοξενούνται παιδιά με νοητική υστέρηση και κατά περίπτωση, παιδιά με σοβαρά προβλήματα υγείας.

Οι εθνικότητες των παιδιών

Για τις εθνικότητες των παιδιών δεν υπάρχει περιορισμός, ως προς τη φιλοξενία. Συγκεκριμένα οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι στα ιδρύματα φιλοξενούνται εθνικότητες από την Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία. Ένας συμμετέχων διευκρίνισε ότι παρότι στο καταστατικό της λειτουργίας επιτρέπεται η φιλοξενία παιδιών που ανήκουν στα στενά όρια της χώρας, η δομή σεβόμενη τα δικαιώματα των παιδιών φιλοξενεί, από το 1980 και ανήλικους άλλων εθνικοτήτων, λόγω του όγκου του μεταναστευτικού ζητήματος.

Παρεχόμενες υπηρεσίες των ιδρυμάτων στα φιλοξενούμενα παιδιά-Συνεργασία με δημόσιες ή ιδιωτικές δομές ψυχικής υγείας.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες προς τα παιδιά, όπως τις περιέγραψαν οι περισσότεροι συμμετέχοντες είναι ψυχολογική, ψυχιατρική/ παιδοψυχιατρική, ειδική αγωγή, λογοθεραπεία, εργοθεραπεία, και μαθησιακή υποστήριξη. Ορισμένα ιδρύματα δεν διαθέτουν τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών ψυχολογικής και ψυχιατρικής/παιδοψυχιατρικής υποστήριξης, λόγω έλλειψης των αντίστοιχων ειδικοτήτων, και για τον λόγο αυτό συνεργάζονται με εξωτερικούς συνεργάτες ή με τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος. Αρκετά από τα ιδρύματα που συμμετείχαν στην έρευνα δεν δύνανται να υποστηρίξουν τα παιδιά για εργοθεραπεία, λογοθεραπεία, ειδική αγωγή και απευθύνονται σε συνεργασίες με φορείς ή εξωτερικούς συνεργάτες. Για αρκετές δομές η μαθησιακή υποστήριξη και η ειδική αγωγή παρέχεται από εθελοντές και αν πρόκειται για μεγαλύτερα παιδιά από εξωτερικούς συνεργάτες. Όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι υλοποιούν συνεργασίες με δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ψυχικής υγείας για την υποστήριξη των ανηλίκων, όπου κρίνεται απαραίτητο. Ένας ερωτώμενος απάντησε ότι το ίδρυμα δεν δύναται να παρέχει την υπηρεσία της λογοθεραπείας και εργοθεραπείας και διατυπώθηκε η γνώμη ότι το ζήτημα χρήζει επίλυσης.

Επικοινωνία με τη φυσική οικογένεια-Συμβουλευτική υποστήριξη σε γονείς που δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στο ρόλο τους

Στόχος για όλα τα ιδρύματα που συμμετείχαν στην έρευνα είναι η επανένωση του παιδιού με τη βιολογική οικογένειά του ή το ευρύτερο οικογενειακό

του περιβάλλον. Έτσι διατηρούν επικοινωνία με τη φυσική οικογένεια όπου αυτό επιτρέπεται και είναι δυνατό, προς όφελος του ανηλίκου. Ορισμένοι εκ των ερωτώμενων ανέφεραν ότι παρέχεται συμβουλευτική υποστήριξη αλλά και υλική στήριξη σε γονείς που δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στο ρόλο τους. Αντίθετα κάποιοι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι λόγω της έλλειψης του ειδικευμένου προσωπικού αδυνατούν να παράσχουν την υπηρεσία αυτή και παραπέμπουν σε δομές ψυχικής υγείας με τις οποίες συνεργάζονται.

Ένταξη των παιδιών στην ευρύτερη κοινότητα όπου βρίσκεται το ίδρυμα.

Τα ιδρύματα ενεργοποιούνται σε δράσεις δικτύων της γειτονιάς και του δήμου της έδρας τους με στόχο την ένταξη των παιδιών στην ευρύτερη κοινότητα. Στην εν λόγω δράση συμμετέχουν οι εθελοντές για τη συνοδεία των παιδιών ή για την παροχή υπηρεσιών ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν. Οι ανήλικοι συμμετέχουν σε αθλητικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Τα μικρότερα παιδιά επισκέπτονται τις παιδικές χαρές και τους παιδότοπους για τη ψυχαγωγία τους. Στο πλαίσιο της πανδημίας εφαρμόζονται οι αντίστοιχες οδηγίες του κράτους. Σε ορισμένα ιδρύματα οι ανήλικοι παροτρύνονται να συμμετέχουν στις καθημερινές δραστηριότητες του οριζόμενου προσώπου αναφοράς, όπως επίσκεψη στο σούπερ μάρκετ, στο θέατρο κ.ά., για την ενδυνάμωση και την ένταξή τους στην κοινωνία.

3ος Άξονας: Παιδαγωγικοί κανόνες – ποιοτική άσκηση της επιμέλειας

Παιδαγωγικοί κανόνες – ποιοτική άσκηση της επιμέλειας - ποιοτική φροντίδα και τήρηση αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Αναφέρθηκε μόνον η περίπτωση των παιδικών κανόνων του πιστοποιημένου Quality4Children. Ωστόσο έμφαση δόθηκε στο ότι γενικότερα ακολουθούνται οι κανόνες και τα πρωτοκόλλα που αφορούν στα δικαιώματα του παιδιού, καθώς αποτελεί βασική αρχή της λειτουργίας των ιδρυμάτων. Η τήρηση διασφαλίζεται, για ορισμένα ιδρύματα, μέσω των τακτικών επισκέψεων ελέγχου, εποπτείας και αξιολόγησης από παιδοψυχίατρο, από την Περιφέρεια αλλά και τη διοίκηση της δομής. Ένας ερωτώμενος ανέφερε πως δεν εφαρμόζονται πιστοποιημένοι παιδαγωγικοί κανόνες, ωστόσο γίνεται προσπάθεια να ακολουθείται ο γενικός κανόνας της αξίας της δημοκρατίας και του διαλόγου. Στη βάση αυτού αλλά και του κανονισμού λειτουργίας του, το ίδρυμα διενεργεί εκλογές μεταξύ των παιδιών για την ανάδειξη του προεδρείου τους. Μέσω αυτού, τα παιδιά επικοινωνούν τα ζητήματα που προκύπτουν προς συζήτηση ή προς επίλυση. Επίσης, ένας από τους συμμετέχοντες ενημέρωσε ότι το ίδρυμα πέραν της τήρησης των πιστοποιημένων παιδαγωγικών κανόνων του Quality4Children έχει συγκροτήσει την Επιτροπή Μετεξέλιξης η οποία απαρτίζεται από κοινωνικούς λειτουργούς, παιδοψυχολόγο, οικονομικό διευθυντή και τη διευθύντρια του ιδρύματος, με αντικείμενο έργου την αξιολόγηση της

δομής αναφορικά με την ανταπόκρισή της στη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού. Τα περισσότερα ιδρύματα τηρούν τη διαρκή ενημέρωση των ανηλίκων για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, ενώ ένα εξ αυτών προβλέπει διαδικασία μέσω της οποίας τα παιδιά εκφράζουν τις επιθυμίες τους και τα παράπονά τους μέσω ενός ερωτηματολογίου. Επιπλέον, ερωτώμενος ενημέρωσε ότι υλοποιείται δράση στο ίδρυμα με σκοπό να δώσει ευκαιρία σε εφήβους και νέους να συμμετέχουν σε εθελοντικές εκδηλώσεις με σκοπό την ευαισθητοποίηση για θέματα που αφορούν τα δικαιώματα των παιδιών. Τέλος οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα ιδρύματα ακολουθούν τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών και τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές ιδρύματα παιδικής προστασίας» και επ' αυτού ένας ερωτώμενος ανέφερε ότι το ίδρυμα παρότι έχει ενημερωθεί αδυνατεί να ακολουθήσει τις εν λόγω οδηγίες και κατευθύνσεις εξαιτίας έλλειψης οικονομοτεχνικής μελέτης και κατάλληλου προσωπικού.

Προγράμματα πρόληψης, ενδυνάμωσης και αποφυγής του χωρισμού της οικογένειας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ιδρυμάτων δεν διαθέτει και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζει προγράμματα πρόληψης, ενδυνάμωσης και αποφυγής του χωρισμού της οικογένειας. Αναφορικά με το θέμα οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι το ζήτημα αυτό χειρίζονται οι αντίστοιχες δομές και Κέντρα Στήριξης των Δήμων. Ένας ερωτώμενος διατύπωσε τη γνώμη ότι δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο για το ζήτημα αυτό και είναι ανάγκη να επιληφθεί το κράτος μέσω της πρώιμης παρέμβασης. Ορισμένα από τα συμμετέχοντα στην έρευνα ιδρύματα, έχοντας στόχο την επιστροφή των παιδιών στη βιολογική τους οικογένεια, υλοποιούν δράσεις για την αποφυγή χωρισμού της οικογένειας. Ειδικότερα δύο ερωτώμενοι λειτουργούν προγράμματα ενδυνάμωσης των οικογενειών που το έχουν ανάγκη, με την ενεργή συμμετοχή γονιών και παιδιών, σε ανοικτού τύπου φιλοξενίας, είτε στο κέντρο θεραπείας τραύματος είτε στα σπίτια ημερήσιας φροντίδας.

4ος Άξονας: Υποστήριξη της αποϊδρυματοποίησης- αναδοχής, υιοθεσίας, δικτύωση

Μέτρα, ενέργειες για τη σταδιακή μετάβαση των παιδιών από την ιδρυματική στην ποιοτική οικογενειακού και κοινοτικού τύπου φροντίδα. Προώθηση του θεσμού της αναδοχής ή/και υιοθεσίας. Διερεύνηση δυνατοτήτων παραμονής του παιδιού στη βιολογική οικογένεια. Πρόγραμμα Αναδοχής και Υιοθεσίας και διαδικασία που τηρείται

Όλα τα ιδρύματα που συμμετείχαν ανέφεραν ότι έχουν ως βασικό στόχο την σταδιακή αποϊδρυματοποίηση του ανηλίκου. Ενεργούν με γνώμονα την επανένωση, όπου αυτό είναι δυνατό, του παιδιού με τη βιολογική οικογένεια, ή

την αποκατάστασή του σε θετή ή ανάδοχη οικογένεια. Αρκετά εκ των συμμετεχόντων ιδρυμάτων διαθέτουν μικρές αυτόνομες δομές, τα σπίτια, οι οποίες υποστηρίζονται από το κατάλληλο προσωπικό. Παρότι η εν λόγω φροντίδα δεν εντείνει την εικόνα του παραδοσιακού ιδρύματος, παρατηρούνται χαρακτηριστικά ιδρυματοποίησης λόγω του μεγάλου διαστήματος της παραμονής των παιδιών στο ίδρυμα. Προς αποφυγή της ιδρυματοποίησης των ανηλίκων οι δομές χρησιμοποιούν εναλλακτικές μορφές φροντίδας ώστε το παιδί να ωθείται στην κοινότητα και στην οικογένεια. Επιπλέον υλοποιούνται προγράμματα για την ενημέρωση και υποστήριξη τους, για την σταδιακή αποκατάστασή μέσω της αναδοχής και τεκνοθεσίας.

Ένας ερωτώμενος ανέφερε ότι στο ίδρυμα υπάρχει τηλεφωνική γραμμή επικοινωνίας καθώς και τμήμα οικογενειακής αποκατάστασης, αρκετά πριν θεσμοθετηθεί το ζήτημα αυτό στην Ελλάδα, με στόχο την ενημέρωση για την αναδοχή και την υιοθεσία.

Οι περισσότερες δομές λειτουργούν προγράμματα ανοικτού και κλειστού τύπου φροντίδας και ημιαυτόνομης διαβίωσης για τα παιδιά που φιλοξενήθηκαν και επέστρεψαν στη βιολογική τους οικογένεια. Ορισμένοι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι την ενέργεια αυτή υποστηρίζει Διεπιστημονική Ομάδα των ιδρυμάτων, ενώ ένα εξ αυτών την έχει μετονομάσει σε Ομάδα Αποϊδρυματοποίησης.

Επίσης, λειτουργούν τη Στέγη Νέων η οποία παρέχει φιλοξενία στους ανηλίκους που δεν έχουν αποκατασταθεί μέσω αναδοχής ή υιοθεσίας και αποτελεί μορφή αποσυμπίεσης για όσους έχουν εκδηλώσει χαρακτηριστικά αποϊδρυματοποίησης.

Σε μία περίπτωση ερωτώμενου αναφέρθηκε ότι προϋπήρχε στο ίδρυμα, το οποίο φιλοξενεί βρέφη, ο θεσμός της Ανάδοξης Πρώτης Αγκαλιάς, και σε συνεργασία με το υπουργείο προωθούν την προβολή του. Πρόκειται για ένα θεσμικό πρόγραμμα το οποίο έχει εφαρμοσθεί από το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας σε συνεννόηση με το μαιευτήριο. Επισημάνθηκε ότι είναι καθοριστικής σημασίας για την υγεία των παιδιών και τη μετέπειτα εξέλιξή τους καθώς έτσι δεν βιώνουν καθόλου ιδρυματική ζωή. Μέσω του προγράμματος αυτού τα βρέφη τοποθετούνται σε προσωρινή ανάδοχη οικογένεια έως ότου βρεθούν οι τελικοί ανάδοχοι ή θετοί γονείς. Αναφέρθηκε, επίσης, ότι για τη σταδιακή απομάκρυνση των βρεφών εφαρμόζεται προσομοίωση σπιτιού στο οποίο το βρέφος συμβιώνει με τους ανάδοχους γονείς.

Οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι τα ιδρύματα, ως επί το πλείστον, πραγματοποιήσαν εκπαιδευτικά προγράμματα, ημερίδες και σεμινάρια με στόχο την εκπαίδευση των υποψήφίων γονέων και των εργαζομένων για το θεσμό της αναδοχής και της υιοθεσίας. Διατυπώθηκε η γνώμη ότι αντιμετωπίζονται δυσκολίες που σχετίζονται με την έλλειψη της ανάλογης κουλτούρας περί αναδοχής. Τονίστηκε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις συμμετεχόντων πραγματοποιείται διηλεκτική προσπάθεια υποστήριξης και εκπαίδευσης των εργαζομένων για την

ενίσχυση της ιδέας, ότι ο θεσμός της αναδοχής και της υιοθεσίας είναι προς όφελος του παιδιού. Επίσης, στην περίπτωση ενός ιδρύματος ο ερωτώμενος σχολίασε ως θετικές τις εν λόγω ενέργειες καθώς μέσα από αυτές προέκυψε το αισιόδοξο αποτέλεσμα του επαναπροσδιορισμού του κριτηρίου ηλικίας των υποψήφιων γονέων. Ενώ η επιθυμητή ηλικία που δηλώνονταν ήταν μηδέν έως τριών ετών πλέον οι αιτήσεις αφορούν και σε παιδιά έως και επτά ετών.

Οι ερωτώμενοι, πλην ελαχίστων που δεν διαθέτουν το προσωπικό, απάντησαν ότι δίνεται προτεραιότητα στην επανένωση των παιδιών με τη βιολογική τους οικογένεια. Προηγείται όλων των ενεργειών, όπου επιτρέπεται, η ενδεδειγμένη προσπάθεια και διερεύνηση των δυνατοτήτων της παραμονής του ανήλικου στη βιολογική του οικογένεια μέσω κοινωνικής έρευνας που διεξάγεται από τους αρμόδιους υπαλλήλους σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς. Την προσπάθεια αυτή συνοδεύουν η ψυχολογική υποστήριξη των βιολογικών γονέων και η παράλληλη συζήτηση και συνεργασία με τα παιδιά.

Ένας ακόμα αρμόδιος επεσήμανε ότι η Επιτροπή Μετεξέλιξης του ιδρύματος κατόπιν συζήτησης και ανάλυσης του θέματος κατέληξε ότι ο ιδρυματισμός είναι πάθηση και αναπτύσσεται κάτω από συγκεκριμένα πρότυπα.

Μέρος των συμμετεχόντων ανέφερε ότι τα ιδρύματα λειτουργούσαν πρόγραμμα αναδοχής και υιοθεσίας πριν από την έκδοση του Ν. 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 85/Α'/16.5.2018). Με την θέσπιση όμως του νέου νόμου όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν πως έχουν προβεί σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες. Αφού διαπιστωθούν ενδείξεις συμφωνίας/αρμονίας το ίδρυμα πραγματοποιεί σε συνεργασία με την αρμόδια αρχή ενδεδειγμένη έρευνα στο οικογενειακό και συγγενικό περιβάλλον των υποψήφιων γονιών και παράλληλη ενημέρωση και ψυχολογική υποστήριξη των εργαζομένων και των παιδιών. Εδώ παρατηρείται δυσκολία είτε λόγω της μεγάλης παραμονής του ανήλικου στο ίδρυμα είτε επειδή έχει υποστεί σε μεγάλο βαθμό κακοποίηση και παραμέληση. Ακολουθούν τακτικές επισκέψεις γνωριμίας ώστε να δοθεί χρόνος προσαρμογής του παιδιού και της υποψήφιας οικογένειας και να ωριμάσει η σχέση ώστε να καταστεί όσο το δυνατό πιο επιτυχής η αναδοχή ή υιοθεσία. Σε όσα εκ των ιδρυμάτων έχει επιτευχθεί η αναδοχή ή υιοθεσία υπάρχει παρακολούθηση της εξέλιξής τους.

Ποσοστό επιτυχίας αναδοχών και υιοθεσιών: Αποτίμηση – Προτάσεις βελτίωσης

Σε έναν μικρό αριθμό ιδρυμάτων έχουν ολοκληρωθεί αναδοχές και υιοθεσίες τόσο για το έτος 2019 όσο και για το έτος 2020. Αριθμητικά είναι μικρότερος ο αριθμός των υιοθεσιών. Πλην ελαχίστων περιπτώσεων δεν έχει προκύψει πρόταση για την «επιστροφή» του παιδιού στο ίδρυμα από τους ανάδοχους ή θετούς γονείς ή από το ίδιο το παιδί. Αντιθέτως προέκυψε θέμα διεκδίκησης του παιδιού από τη βιολογική μητέρα, ενώ το παιδί έχει τοποθετηθεί στην

ανάδοχη οικογένεια, καθώς η νομοθεσία της δίνει το δικαίωμα αυτό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση τόσο το παιδί όσο και η ανάδοχη οικογένεια δεν επιθυμούν την επιστροφή του και έχουν ακολουθήσει τη επίλυση του προβλήματος δια της δικαστικής/νομικής οδού.

Δεδομένου ότι για αρκετά ιδρύματα δεν έχουν ολοκληρωθεί αναδοχές και υιοθεσίες μέσω του πληροφοριακού συστήματος Anynet, κρίνεται πρώιμη η αξιολόγησή του. Προτείνεται προηγούμενος εκτενέστερος έλεγχος μέσω της κοινωνικής έρευνας για την ορθότερη τοποθέτηση του παιδιού στο αντίστοιχο ίδρυμα. Χρήζει βελτίωσης το ζήτημα της τοποθέτησης σε ίδρυμα, παιδιών που πάσχουν από σοβαρά ψυχικά προβλήματα και προέρχονται από ένα ιδιαίτερα τραυματικό παρελθόν. Προτείνεται η ολιστική ψυχολογική υποστήριξη των υποψήφια αναδοχών ή θετών γονέων για την επίλυση των προσωπικών και των ψυχολογικών τους θεμάτων καθώς επίσης η ενίσχυση της ενημέρωσής τους για το θέμα της υιοθεσίας και ιδιαίτερα της αναδοχής.

Δικτύωση - προσανατολισμένες ενέργειες με φορείς στην κοινότητα για την ανάπτυξη κοινών δράσεων

Οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι σε γενικές γραμμές αναπτύσσουν δράσεις στην ευρύτερη κοινότητα με φορείς δημόσιους ή ιδιωτικούς και ενίοτε με τη συμβολή εθελοντών με στόχο την κοινωνικοποίηση, την ψυχαγωγία και την υποστήριξη της εκπαίδευσης των παιδιών. Διατυπώθηκε η γνώμη ότι ελλείψει προσωπικού και εθελοντών οι δράσεις αυτές περιορίζονται. Αρκετοί από τους ερωτώμενους ανέφεραν ότι διατηρούν συνεργασίες με δίκτυα και φορείς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την εκπαίδευση, την τεχνογνωσία και τα δικαιώματα του παιδιού. Ανέπτυξαν δικά τους δίκτυα για τα δικαιώματα του παιδιού σε συνεργασία με άλλους φορείς υλοποιώντας δράσεις με θέμα την αποϊδρυματοποίηση αλλά και την προστασία των κακοποιημένων παιδιών κατά την περίοδο των δικαστικών διαδικασιών.

Αξιολόγηση των νομοθετικών και συνοδευτικών μέτρων προώθησης της αναδοχής/υιοθεσίας

Οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι τα νομοθετικά και συνοδευτικά μέτρα που έχουν εκδοθεί, για την προώθηση της αναδοχής και της υιοθεσίας, αξιολογούνται με θετικό πρόσημο. Ο νέος νόμος 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 85/Α'/16.5.2018) επιτάχυνε τους χρόνους και έδωσε τη δυνατότητα επικοινωνίας και διασύνδεσης όλης της χώρας.

Ωστόσο υπάρχει καθυστέρηση της ολοκλήρωσης της διαδικασίας για την αφαίρεση της γονικής μέριμνας από τους βιολογικούς γονείς με αποτέλεσμα να παραμένουν τα παιδιά μεγάλο χρονικό διάστημα στο ίδρυμα.

Επιπλέον, κρίθηκε αναγκαία η περαιτέρω ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου στα εξής θέματα:

- περαιτέρω διερεύνηση των υποψήφιων αναδόχων ή θετών γονέων,
- συνεχής ενημέρωση και προβολή της αναδοχής και της υιοθεσίας,
- διεύρυνση των ηλικιακών επιθυμητών ορίων των αναδόχων αλλά και των παιδιών,
- μέριμνα της αποκατάστασης των ανηλίκων που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας,
- εξέταση και ποιοτική διερεύνηση του προορισμού των παιδιών που επιστρέφουν από αναδοχή ή υιοθεσία που δεν ολοκληρώθηκε επιτυχώς,
- βελτίωση ή/και επίλυση των περιπτώσεων αναδοχής ή υιοθεσίας παιδιών που έχουν συγγενική σχέση μεταξύ τους (αδέλφια) με στόχο να μην αποχωρίζεται το ένα το άλλο,
- συνεχή και συστηματική εκπαίδευση του υπάρχοντος προσωπικού αναφορικά με το θέμα της αναδοχής και της υιοθεσίας,
- πρόσληψη νέου εξειδικευμένου και καταρτισμένου προσωπικού και ενίσχυση των απαιτούμενων προσόντων καθώς το αντικείμενο εργασίας δεν καλύπτεται μόνο από τα τυπικά προσόντα για τη φροντίδα των παιδιών,
- βελτίωση της διεκπεραίωσης των διοικητικών διαδικασιών για την εισαγωγή του παιδιού στο Ίδρυμα,
- διερεύνηση για την επίλυση του ζητήματος διεκδίκησης των παιδιών που έχουν ήδη τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια, από τους βιολογικούς γονείς στις περιπτώσεις που η ανάδοχη οικογένεια και το παιδί δεν το επιθυμούν και κυρίως προς όφελος του παιδιού.

5ος Άξονας: Covid 19

Μέτρα προστασίας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των παιδιών. Δυσκολίες, Προβλήματα και Αποτελέσματα

Όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι τήρησαν και εφάρμοσαν, στο μέτρο του δυνατού, τις οδηγίες για την προστασία των ωφελούμενων παιδιών και τον περιορισμό της διασποράς του κορωνοϊού. Ακολούθησαν όλα τα προληπτικά μέτρα όπως αυτά αναφέρονταν στις νομοθετικές ρυθμίσεις και τις εγκυκλίους των εμπλεκόμενων Υπουργείων και Φορέων. Μεταξύ αυτών τηρήθηκαν και πρωτόκολλα τα οποία πρότειναν γιατροί. Η ενημέρωση των παιδιών και του προσωπικού ήταν συνεχής και σε μία περίπτωση ιδρύματος αναφέρθηκε ότι την έκανε γιατρός. Στόχος ήταν η εξοικείωση με το θέμα και η επίδειξη του τρόπου εφαρμογής των μέτρων όπως η εφαρμογή της μάσκας, η υγιεινή των χεριών με χρήση αλκοολούχου αντισηπτικού διαλύματος, η αποφυγή της επαφής των χεριών με το πρόσωπο, η τήρηση των ασφαλών αποστάσεων και ειδικά της απόστασης του 1,5 μέτρου κ. ά. Δόθηκαν όλες οι οδηγίες και διανεμήθηκαν εντός των περισσότερων ιδρυμάτων σχετικά έντυπα. Επιπλέον διεξάγονταν τεστ ελέγχου στους εργαζόμενους. Προσλήφθηκαν νοσοκόμες και καθαρίστριες και

σε ορισμένα ιδρύματα προσαρμόστηκαν αίθουσες για τις ανάγκες αντιμετώπισης της πανδημίας και της προστασίας παιδιών και εργαζομένων.

Όλοι οι ερωτώμενοι, πλην ελαχίστων, λόγω έλλειψης προσωπικού, ανέφεραν ότι παρείχαν ψυχολογική υποστήριξη στα παιδιά που το είχαν ανάγκη. Οι συνεδρίες πραγματοποιούνταν μέσω τηλεδιάσκεψης όπως και όλες οι εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες των παιδιών. Στο σημείο αυτό επισημάνθηκαν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν τα ιδρύματα και ως προς τη λειτουργία του συστήματος αυτού και ως προς την ανταπόκρισή τους στο θέμα των τηλεδιασκέψεων.

Εφαρμόστηκε απαγόρευση επισκέψεων στα ιδρύματα από το κοινό και γενικότερα από όλους τους επισκέπτες, καθώς επίσης και απαγόρευση εξόδων ορισμένων ειδικοτήτων του προσωπικού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της δράσης των εθελοντών εντός του χώρου των ιδρυμάτων καθώς επίσης και των συναντήσεών τους με τα παιδιά. Δεδομένου ότι οι εθελοντές, για τα περισσότερα ιδρύματα, αποτελούν ισχυρό υποστηρικτικό ανθρώπινο δυναμικό, όπως αναφέρθηκε, δημιουργήθηκε σοβαρό θέμα ανταπόκρισης των ιδρυμάτων σε υπηρεσίες που παρείχαν οι εθελοντές.

Ένα επιπλέον πρόβλημα που αντιμετώπισαν τα ιδρύματα, όπως σημειώθηκε από όλους τους συμμετέχοντες, ήταν ότι ο εγκλεισμός των παιδιών δημιούργησε αναστάτωση στην ψυχοσύνθεση και τη συμπεριφορά τους. Ένας ερωτώμενος ανέφερε ότι για ορισμένα παιδιά που το σχολείο αποτελούσε στρεσογόνο παράγοντα, η διαδικασία της τηλεκπαίδευσης αποτέλεσε περίοδο ψυχικής ηρεμίας.

Όλα τα ιδρύματα απάντησαν ότι γενικά αντιμετώπισαν την κατάσταση με αρκετή ψυχραιμία και εναρμόνιση στις οδηγίες προστασίας των παιδιών και των εργαζομένων και τα περισσότερα απέκτησαν την εμπειρία και την υποδομή για την αντιμετώπιση έκτακτων συνθηκών.

6ος Άξονας: Ανάγκες των ιδρυμάτων με ιεράρχηση

Ανάγκες σε προσωπικό, εκπαίδευση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού- Οικονομικές και κτηριακές ανάγκες

Πρωταρχική ανάγκη για όλα ιδρύματα αποτελεί η πρόσληψη νέου καταρτισμένου και εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού, κυρίως πληροφορικής για τον χειρισμό του ηλεκτρονικού συστήματος αναδοχής και υιοθεσίας και ειδικοτήτων κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων. Επίσης υπογράμμισαν ότι είναι απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση του υπάρχοντος προσωπικού καθώς και η συστηματική αξιολόγησή τους.

Επιπλέον ως εξίσου σημαντικό ετέθη το οικονομικό ζήτημα κυρίως από ιδρύματα ΝΠΙΔ ή από Οργανισμούς ή Συλλόγους που δεν διαθέτουν σταθερή κρατική επιχορήγηση και εξασφαλίζουν τα απαιτούμενα έσοδά τους πρωτίστως από χορηγίες, δωρεές ή δράσεις τους.

Για τα ιδρύματα που βρίσκονται σε καθεστώς ΝΠΔΔ καθώς επίσης και για τα ιδρύματα εκείνα που διαθέτουν ακίνητη περιουσία ή ιδιόκτητο ακίνητο φιλοξενίας παιδιών δεν αναφέρθηκε ως μείζον θέμα το οικονομικό.

Όλοι οι ερωτώμενοι στο πλαίσιο της εφαρμογής εναλλακτικών μορφών φροντίδας των παιδιών τόνισαν την ανάγκη βελτίωσης των κτηριακών τους υποδομών καθώς ενώ πρόκειται για παλαιά, εξαιρετικής αρχιτεκτονικής κτήρια τα περισσότερα δεν εξυπηρετούν τις σύγχρονες ανάγκες ή έχουν υποστεί καταπόνηση λόγω των σεισμών και αποτελούν εξαιρετικό κίνδυνο για τη διαβίωση των παιδιών.

4.2.3 Συμπεράσματα

Η έρευνα, εξέτασε δεδομένα από 16 ιδρύματα κατά το έτος 2020. Κατά τη διεξαγωγή της δόθηκαν κάποια γενικά στοιχεία, που αφορούν την επίσημη ονομασία του φορέα και τα στοιχεία επικοινωνίας, τον τύπο της νομικής υπόστασης των μονάδων, την εποπτεία και υπαγωγή του φορέα, την έναρξη λειτουργίας τους, τη δυναμικότητα σε φιλοξενία παιδιών και τον αριθμό των φιλοξενούμενων παιδιών, συνολικά και ανά φύλο, την κύρια πηγή χρηματοδότησης, τις ειδικότητες του προσωπικού που απασχολούν και το καθεστώς απασχόλησής τους, και τους εθελοντές σε αριθμό και ανά ειδικότητα.

Στη συνέχεια συλλέχθηκαν πληροφορίες που αφορούσαν τον τρόπο λειτουργίας των ιδρυμάτων. Με βάση τα στοιχεία αυτά, η πλειοψηφία των μονάδων έχουν αναγνωρισθεί ως πιστοποιημένοι φορείς κοινωνικής παροχής από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α). Εθνικές προδιαγραφές έναρξης και λειτουργίας των ιδρυμάτων δεν υφίστανται, είτε πρόκειται για ΝΠΔΔ είτε για ΝΠΔΙ. Εναπόκειται στους ίδιους τους φορείς και τις εποπτεύουσες αρχές η θέσπιση προϋποθέσεων σε ότι αφορά την ποιότητα, τη δυναμικότητα, τη στελέχωση και τις άλλες λειτουργίες των ιδρυμάτων. Διαθέτουν πάντως έναν Εσωτερικό Κανονισμό, ο οποίος καθορίζει τον τρόπο οργάνωσης του ιδρύματος, τις θέσεις του προσωπικού, και τις ειδικότητες, τις υπηρεσιακές υποχρεώσεις κλπ. Παράλληλα ακολουθούν τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών και τη Σύσταση της Επιτροπής των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές, και ιδρύματα παιδικής προστασίας. Επιπλέον οι διοικήσεις και οι επιστημονικές ομάδες των ιδρυμάτων επιδιώκουν με δράσεις και ειδικές διαδικασίες για την κατά το δυνατό ορθότερη εφαρμογή των Συστάσεων που αφορούν στα δικαιώματα των παιδιών.

Ωστόσο η απουσία ενός κατάλληλου ενιαίου πλαισίου επιτρέπει την ύπαρξη αποκλίσεων, όχι μόνο όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας των μονάδων αλλά και ως προς τη χρήση των παιδαγωγικών μοντέλων που εφαρμόζουν. Συχνά τα ιδρύματα καλούνται να ισορροπήσουν ανάμεσα στα στενά οικονομικά

πλαίσια που τίθενται και στις ανάγκες των παιδιών που πρέπει να καλύψουν με το απαραίτητο προσωπικό. Είναι πιθανό επομένως να μην προάγονται τα δικαιώματα των ανηλίκων κατά το μέγιστο δυνατό ή ακόμα και να παραβιάζονται σε κάποιες περιπτώσεις.

Εγγραφή των φορέων στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Αναδοχής και Υιοθεσίας

Ο Νόμος 4538/2018 για την αναδοχή και την υιοθεσία, ορίζει τη δημιουργία Εθνικού Μητρώου Υποψήφρων Ανάδοχων και Γονέων και Εγκεκριμένων Αναδοχών από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α), την τήρηση Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων αλλά και Ειδικών Μητρώων από όλες τις μονάδες παιδικής προστασίας και φροντίδας στην ηλεκτρονική πλατφόρμα Anynet.

Με βάση αυτή τη θεσμική αλλαγή, όλες οι δομές υποχρεούνται να καταγράψουν τον αριθμό των παιδιών την ηλικία τους, τη διάρκεια παραμονής τους, προσωπικά στοιχεία των ίδιων και των οικογενειών τους καθώς και να τηρούν ένα αρχείο το οποίο να ενημερώνεται κατά τη διάρκεια παραμονής τους. Εφόσον οι υποψήφιοι ανάδοχοι και θετοί γονείς έχουν εγγραφεί στο Μητρώο το οποίο τηρείται στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ακολουθεί η διαδικασία της αναδοχής/υιοθεσίας, κατά την οποία η συμμετοχή των φορέων περιορίζεται σημαντικά. Η σύνδεση των υποψήφρων γονέων και αναδόχων γίνεται πλέον μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Anynet, η οποία διαθέτει πλήρη βάση δεδομένων και πραγματοποιείται μόνο από κοινωνικό λειτουργό, ο οποίος έχει οριστεί από την Περιφέρεια.

Εισαγωγή των παιδιών στα Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας

Η βασικότερη αιτία που τα παιδιά εισάγονται στα ιδρύματα είναι η κακοποίηση και η παραμέληση. Άλλοι λόγοι, είναι οι οικονομικοί, η αδυναμία των γονέων δηλαδή να εξασφαλίσουν επαρκείς πόρους ώστε να παρέχουν τα απαραίτητα προς το ζην ή η εργασία τους για πολλές ώρες. Πρόκειται ως επί το πλείστον για οικογένειες μονογονεϊκές, καθώς και μεταναστών και προσφύγων που συχνά τοποθετούν τα παιδιά σε δομές έως ότου αποκατασταθούν οικονομικά ή μόνο τις καθημερινές ώστε να λάβουν την απαραίτητη εκπαίδευση, και επιστρέφουν στη βιολογική οικογένεια τα Σαββατοκύριακα. Επίσης αιτίες είναι και οι ψυχοσωματικές ασθένειες των γονέων, η αδυναμία άσκησης του γονικού ρόλου και η αντιμετώπιση κοινωνικών παθολογιών. Οι αναπηρίες των παιδιών δεν αποτελούν αιτία εισαγωγής τους στις μονάδες, καθώς κάποιες από αυτές, λόγω του καταστατικού τους ή των υποδομών τους, φιλοξενούν μόνο παιδιά με ελαφρά νοητικά προβλήματα.

Η πλειονότητα των ιδρυμάτων, δεν αποτελούν δομές άμεσης υποδοχής. Συνήθως προηγείται η εισαγωγή των παιδιών σε νοσοκομεία παιδιών και ακολουθεί η εισαγγελική παραγγελία τοποθέτησής τους στα ιδρύματα. Από τη στιγμή που η εισαγγελία στέλνει το αίτημα, οι φορείς ζητούν τις ιατρικές και παιδοψυχιατρικές εξετάσεις των, ζητούν να πραγματοποιηθεί κοινωνική έρευνα και

έρχονται σε επαφή με τα παιδιά ώστε να συντάξουν τις σχετικές εκθέσεις με βάση τις οποίες το Διοικητικό Συμβούλιο θα εγκρίνει την εισαγωγή τους στη μονάδα. Σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος του εισαγγελέα, οι δομές συνεργάζονται με άλλους φορείς οι οποίοι μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα στις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των παιδιών.

Ενδεικτικά στις παρεχόμενες υπηρεσίες των μονάδων συγκαταλέγονται η ψυχολογική υποστήριξη, η ειδική αγωγή, η λογοθεραπεία, η εργοθεραπεία, η ψυχιατρική, η παιδοψυχιατρική και η μαθησιακή υποστήριξη.

Σε περιπτώσεις που το προσωπικό δεν επαρκεί ή δεν είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο ώστε να καλύψει τις ανάγκες των παιδιών, οι μονάδες συνεργάζονται εξωτερικά με δημόσιες κι ιδιωτικές δομές ψυχικής υγείας. Η συμμετοχή των εθελοντών είναι επίσης σημαντική και ενισχύει τις υπηρεσίες προς τα παιδιά. Φαίνεται ωστόσο ότι εξαιτίας του Covid- 19, κάποιοι φορείς φοβούμενοι την μη επαρκή τήρηση των μέτρων προστασίας, αδυνατούν να εντάξουν τους εθελοντές στο δυναμικό τους.

Πρώθηση της αποϊδρυματοποίησης-Υποστήριξη των οικογενειών σε επίπεδο πρόληψης

Οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους τα παιδιά εισάγονται στα υπό έρευνα ιδρύματα παιδικής προστασίας είναι η κακοποίηση, η παραμέληση, οι ψυχικές και σωματικές ασθένειες των γονέων και τα οικονομικά προβλήματα.

Η χρόνια όμως παραμονή των παιδιών εντός των δομών παιδικής προστασίας μπορεί να προκαλέσει αρκετές επιπτώσεις σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο καθώς και το φαινόμενο του «ιδρυματισμού». Κάποιες από τις προτάσεις που αναφέρθηκαν αφορούν τον περιορισμό της εισαγωγής παιδιών, μικρότερων της ηλικίας των τριών (3) ετών στις δομές παιδικής προστασίας. Επιπλέον προτάθηκε η ενίσχυση και πρώθηση της επαγγελματικής αναδοχής.

Έτσι λοιπόν κύριο μέλημα των ιδρυμάτων είναι η επιστροφή των παιδιών στην βιολογική οικογένεια. Για το λόγο αυτό, προηγείται η ενδεδειγμένη προσπάθεια διερεύνησης των δυνατοτήτων της παραμονής τους στη βιολογική τους οικογένεια. Κατόπιν οι μονάδες επιδιώκουν την συχνή επικοινωνία των παιδιών με τους βιολογικούς γονείς. Παράλληλα η πλειονότητα των δομών παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη στους βιολογικούς γονείς ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στον ρόλο τους. Επίσης παρακολουθούν και ελέγχουν την τήρηση εκ μέρους των γονέων των οδηγιών που έχουν δοθεί από τις κοινωνικές υπηρεσίες. Εξαιρούνται ωστόσο οι περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει εισαγγελική απαγόρευση επικοινωνίας των παιδιών με τους φυσικούς γονείς ή όταν τα ίδια τα παιδιά δεν επιθυμούν την επαφή μαζί τους. Λίγες μόνο μονάδες διαθέτουν προγράμματα πρόληψης, ενδυνάμωσης και αποφυγής του χωρισμού της φυσικής οικογένειας. Προτείνεται λοιπόν για να αποφευχθεί ο χωρισμός παιδιού- οικογένειας οι κοινωνικές υπηρεσίες να δώσουν έμφαση στην

επαρκή υποστήριξη των ευάλωτων οικογενειών, είτε μέσω οικονομικής και υλικής ενίσχυσης, είτε μέσω παροχής θέσεων εργασίας.

Εφόσον η επιστροφή των παιδιών στη φυσική οικογένεια είναι αδύνατη προωθείται και ενισχύεται από τα ιδρύματα ο θεσμός της αναδοχής και υιοθεσίας.

Με βάση τον Ν. 4538/2018 για την αναδοχή και την υιοθεσία, οι μονάδες δεν συμμετέχουν στη διαδικασία, αλλά ενημερώνονται από τους κοινωνικούς λειτουργούς της Περιφέρειας για τυχόν συνταίριασμα υποψηφίων γονέων και παιδιών, το οποίο γίνεται αποκλειστικά ηλεκτρονικά.

Οι φορείς ενημερώνουν τα παιδιά για το θεσμό της αναδοχής και τα προετοιμάζουν καθώς και τους υποψήφιους αναδόχους για τις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν, ενώ όταν αυτή επιτυγχάνεται παρακολουθούν συστηματικά τη σχέση που δημιουργείται μεταξύ του παιδιού και των ανάδοχων γονέων.

Με βάση τα δεδομένα της έρευνας, είναι αναγκαία η θέσπιση προδιαγραφών λειτουργίας στα ιδρύματα που φιλοξενούνται ανήλικοι ώστε να προωθούνται τα δικαιώματα των παιδιών στο μέγιστο δυνατό. Έτσι για να προωθηθεί περαιτέρω ο θεσμός της αναδοχής και να βελτιωθούν οι διαδικασίες υλοποίησής της, είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των επαγγελματιών που εργάζονται στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ώστε να ευαισθητοποιούνται και να προωθούν τις διαδικασίες αναδοχής, καθώς και των ίδιων των ανάδοχων γονέων σχετικά με το θεσμό και τη σημασία του, καθώς και της επαγγελματικής αναδοχής, με στόχο να κατανοήσουν αν είναι πραγματικά έτοιμοι να αναλάβουν τη φροντίδα των παιδιών.

Όσον αφορά τα «συνταιριάσματα» των υποψηφίων γονέων, ανάδοχων και θετών καθώς αυτά γίνονται ψηφιακά μέσω των κοινωνικών λειτουργών, συνήθως δεν λαμβάνονται υπόψη οι περιπτώσεις στις οποίες υποψήφιοι γονείς και παιδιά έχουν έρθει ήδη σε επαφή και επιθυμούν την υλοποίηση των διαδικασιών.

Πληροφοριακό σύστημα Αναδοχής και Υιοθεσίας

Η δημιουργία της διαδικτυακής πλατφόρμας Anynet, η οποία υποδέχεται το Πληροφοριακό Σύστημα Αναδοχής και Υιοθεσίας στο οποίο καταχωρούνται ηλεκτρονικά τα στοιχεία και τα αρχεία που αφορούν το Εθνικό και τα Ειδικά Μητρώα των ανηλίκων, των υποψηφίων ανάδοχων και θετών γονέων και των επαγγελματιών αναδόχων προσλαμβάνεται με θετικό πρόσημο. Όλοι οι φορείς έχουν συνδεθεί στο Πληροφοριακό Σύστημα Αναδοχής και Υιοθεσίας ενώ προηγήθηκε η ενημέρωσή τους ως προς τη χρήση της πλατφόρμας. Επειδή το νομοθετικό μέτρο είναι νέο, δεν υπάρχουν αρκετές συνδέσεις παιδιών με υποψήφιους γονείς. Συμπερασματικά διαπιστώνεται μία στασιμότητα στις διαδικασίες.

Η εφαρμογή της ηλεκτρονικής πλατφόρμας εμφανίζεται απλή και εύχρηστη. Επίσης αναμένεται ότι θα επιφέρει περισσότερη διαφάνεια στις διαδικασίες. Ωστόσο

σύμφωνα με την πλειονότητα των ιδρυμάτων που συμμετείχαν επιδέχεται βελτίωσης και μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας. Συγκεκριμένα η υποστήριξη της πλατφόρμας από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό κρίθηκε απαραίτητη από όλα τα συμμετέχοντα στην έρευνα ιδρύματα. Επίσης έχουν παρατηρηθεί κάποια «συνταιριάσματα» υποψήφίων θετών ή ανάδοχων γονέων με παιδιά που έχουν τοποθετηθεί ήδη σε άλλη οικογένεια.

Δικτύωση-Τα δικαιώματα των ανήλικων στην ψυχαγωγία

Οι φορείς έχουν αναπτύξει δράσεις προσανατολισμένες στη δικτύωση ώστε να εντείνουν τη διαδικασία κοινωνικοποίησης των παιδιών ή/και να προωθήσουν τα δικαιώματα των παιδιών. Ενδεικτικά συνεργάζονται με υπηρεσίες σχετικές με την εκπαίδευση και τον αθλητισμό επίσης με τον δήμο για παροχή εξωτερικών δραστηριοτήτων στα παιδιά, με φορείς που παρέχουν μουσικές, καλλιτεχνικές και θεραπευτικές δραστηριότητες, ή με άλλες αντίστοιχες δομές παιδικής προστασίας. Κάποια ιδρύματα τρέχουν προγράμματα και δραστηριότητες ώστε να απασχολήσουν δημιουργικά τα παιδιά. Είναι απαραίτητο ωστόσο οι ανήλικοι να αποκτήσουν περισσότερα εξωτερικά ερεθίσματα. Λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων ή/και προσωπικού κάποιες μονάδες δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν την ανάγκη των παιδιών να συμμετέχουν σε εξωτερικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες όπως την επίσκεψη των ανήλικων σε θέατρα, κινηματογράφους, περιπάτους, εκδρομές κλπ.

Τέλος άλλοι φορείς συμμετέχουν ενεργά σε εθνικά και διεθνή δίκτυα που αφορούν τα δικαιώματα των παιδιών ή έχουν πραγματοποιήσει συναντήσεις και συνομιλίες με την Περιφέρεια.

Covid -19

Κατά το ξέσπασμα του ιού Covid 19, όλοι οι φορείς ενημερώθηκαν και ακολούθησαν τις συστάσεις του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας για την αντιμετώπιση της πανδημίας με σκοπό την ασφαλή λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας. Στη συνέχεια ενημέρωσαν τα παιδιά, αυτά ευαισθητοποιήθηκαν και ακολούθησαν με τη σειρά τους τα μέτρα πρόληψης. Κάποια από τα μέτρα που λήφθηκαν ήταν η καθολική απαγόρευση εξόδου των παιδιών από τις μονάδες, η απαγόρευση εισόδου ατόμων που δεν ανήκαν στο προσωπικό ή και η απαγόρευση εξόδου των εργαζομένων, η τήρηση των κανόνων ατομικής υγιεινής και η διακοπή της φυσικής επαφής των παιδιών με τους βιολογικούς γονείς. Συμπληρωματικά κάποιοι φορείς, κατέβαλλαν προσπάθειες ώστε η μετακίνηση του προσωπικού να γίνεται με ιδιωτικά μέσα και εφάρμοσαν συστηματική θερμομέτρηση και χρήση κατάλληλης προστατευτικής μάσκας από το προσωπικό και τα παιδιά που διαβούν στις δομές.

Οι δομές πήραν επιπρόσθετα μέτρα με σκοπό την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των παιδιών καθώς ο περιορισμός της εξόδου και της φυσικής επαφής με τους γονείς είχαν αντίκτυπο στην ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη. Δημιούργησαν

αρκετά προγράμματα εντός των μονάδων με σκοπό να απασχολήσουν δημιουργικά τα παιδιά και παρείχαν τη δυνατότητα τηλεδιασκέψεων και τηλεφωνικής επικοινωνίας με τους βιολογικούς γονείς ή και με ψυχολόγους, θεραπευτές κλπ.

Ελλείψεις των ιδρυμάτων

Η πλειοψηφία των ιδρυμάτων δεν λαμβάνει σταθερή χρηματοδότηση από το κράτος ή από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά στηρίζεται στην εξασφάλιση πόρων μέσω των δωρεών και χορηγιών. Έτσι η έλλειψη ενός ετήσιου προϋπολογισμού δημιουργεί στα ιδρύματα ανάγκες πρωτίστως οικονομικής φύσης. Οι μονάδες προσπαθούν να ανταπεξέρχονται στην κάλυψη της μισθοδοσίας του προσωπικού και τις ανάγκες σίτισης των παιδιών. Ωστόσο αντιμετωπίζουν και ανάγκες που σχετίζονται με τη δημιουργία περισσότερων προγραμμάτων που θα απασχολούν περισσότερο εξειδικευμένο και καταρτισμένο προσωπικό και με την εκπαίδευση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού. Όσον αφορά τις κτηριακές υποδομές, στις περισσότερες μονάδες το κτήριο δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των εναλλακτικών μορφών παιδικής προστασίας και κάποιες μονάδες αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με τη συντήρηση των χώρων, την αποκατάσταση των ζημιών, τη θέρμανση κλπ. Η θέσπιση προδιαγραφών ως προς τις κτηριακές υποδομές είναι επίσης αναγκαία, εφόσον κάποιες από τις μονάδες που φιλοξενούν παιδιά είναι στεγαστικές δομές με χώρους ενιαίους, οι οποίες φαίνεται ότι δεν καλύπτουν τις απαιτήσεις των εναλλακτικών μορφών προστασίας παιδιών σε δομές και δεν ενισχύουν το αίσθημα της ατομικότητας.

4.3. Ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη (focus group)

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα στοιχεία από την ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη με στελέχη που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της παιδικής προστασίας στην Ελλάδα.

Δημιουργία της απαραίτητης «ατμόσφαιρας»

Κατά την διάρκεια της ομαδικά εστιασμένης συνέντευξης θα πρέπει να έχει δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα άνεσης μεταξύ των συμμετεχόντων. Σε αυτό συμβάλει σημαντικά η εμπειρία του συντονιστή και των συμμετεχόντων, το θέμα συζήτησης, και το ενδιαφέρον που επιδεικνύεται από όλα τα μέρη. Θα πρέπει να αποφεύγεται η δημιουργία ατμόσφαιρας ανησυχίας και επιφυλακτικότητας, που πολλές φορές μπορεί να οδηγήσει σε υπερέλεγχο της ομάδας και παθητικότητα. Για το σκοπό αυτό είναι σημαντικό να γνωρίζουν εκ των προτέρων όλοι οι συμμετέχοντες τους ειδικότερους στόχους της μελέτης και του αντικειμένου που πραγματεύεται. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να είναι κατά το δυνατόν ουδέτερες, έτσι ώστε να μην επηρεάζουν ή κατευθύνουν τους συμμετέχοντες στον τρόπο και το είδος των απαντήσεων.

Ο χώρος της συνεδρίασης

Ο χώρος διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην πραγματοποίηση μιας αποτελεσματικής συνεδρίας. Για το λόγο αυτό οι αντίστοιχες συναντήσεις εργασίας θα πρέπει να διεξάγονται σε κατάλληλους χώρους που να επιτρέπουν σε όλους τους συμμετέχοντες να εκφράσουν άνετα τις απόψεις τους. Ωστόσο, λόγω της πανδημίας κάτι τέτοιο δεν ήταν εφικτό. Επιλέχθηκε η διενέργεια διαδικτυακής ταυτόχρονης παρουσίας όλων των εμπλεκόμενων, ενώ το ρόλο του συντονιστή-διαμεσολαβητή ανέλαβε έμπειρο στέλεχος-επιστημονική συνεργάτης του ΕΚΚΕ. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι η ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε, κατόπιν συνεννόησης, διαδικτυακά. Έγινε η κατάλληλη προετοιμασία ώστε η όλη διαδικασία να μαγνητοφωνείται ύστερα από συναίνεση όλων των ερωτώμενων.

Βασικά στοιχεία υλοποίησης του focus group

- Καλή προετοιμασία για την διαδικτυακή σύνδεση.
- Καλή προετοιμασία συντονιστή.
- Μαγνητοφώνηση-συναίνεση.
- Αρχική παρουσίαση ερωτώμενων.
- Εισαγωγικά-ενημερωτικά στοιχεία για το πρόγραμμα τους σκοπούς τους και τα αναμενόμενα αποτελέσματά τους.
- Σχετική ελευθερία του ερωτώμενου.
- Απλές ερωτήσεις.
- Εισαγωγή για τα θέματα της συνέντευξης αλλά χωρίς να κατευθύνεται σε κάποια απάντηση ο ερωτώμενος.
- Συνέντευξη από το γενικό στο εξειδικευμένο.
- Εισαγωγικά: Ευχαριστώ που δεχθήκατε να λάβετε μέρος σ' αυτήν την έρευνα. Η συμμετοχή σας είναι σε εθελοντική βάση. Θα ήθελα να σας βεβαιώσω από την αρχή ότι θα παραμείνετε ανώνυμος/η και δεν θα κρατήσουμε οποιαδήποτε μορφή αρχείου με το όνομά σας.

Συμμετέχοντες

Η ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη διεξήχθη στις 18/01/2021 μέσω της εφαρμογής Microsoft Teams με τη συμμετοχή 6 στελεχών, ως ακολούθως:

- 1) Εκπρόσωπος των «Παιδικών Χωριών SOS»
- 2) Εκπρόσωπος του «Χαμόγελου του Παιδιού»
- 3) Εκπρόσωπος της «Χριστιανική Στέγης Κοριτσιού Αγία Άννα»
- 4) Εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ
- 5) Εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας
- 6) Εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη

Η δομή των ερωτήσεων

Ο αριθμός, το είδος και οι τρόποι διατύπωσης των ερωτήσεων απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στην πραγματοποίηση της ομαδικά εστιασμένης συνέντευξης.

- Πρέπει να είναι προσεκτικά επιλεγμένες, να μην υπερβαίνουν τις δέκα ερωτήσεις και να είναι καλά διατυπωμένες για να καλύψουν το προς εξέταση θέμα.
- Πρέπει να δείχνουν αυθόρμητες, αλλά παράλληλα πρέπει να έχουν επιλεγεί έτσι ώστε να μπορούν να αποδώσουν τα μέγιστα. Εάν αυτές οι ερωτήσεις, για παράδειγμα, επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν σε μια ατομική συνέντευξη κάποιος θα μπορούσε να απαντήσει σε μερικά λεπτά. Οι ίδιες ερωτήσεις στη διάρκεια μιας συνεδρίας μπορούν να παράγουν συζήτηση ωρών.
- Η συνεδρία μπορεί να ξεκινήσει με μια γενικότερη συζήτηση για το θέμα και να καταλήξει σε ειδικότερη. Κατά την διάρκεια της θα πρέπει να αποφεύγονται οι ερωτήσεις, οι οποίες μπορούν να απαντηθούν μονολεκτικά.
- Η καταγραφή βοηθά τον συντονιστή-διαμεσολαβητή κατά την διάρκεια της συνεδρίας και της ανάλυσης.

Για την άρτια διεξαγωγή της διαδικτυακής συνάντησης εργασίας, κρίθηκε σκόπιμο να διαμορφωθούν συγκεκριμένοι θεματικοί άξονες ερωτήσεων βάσει των οποίων αναπτύχθηκε ο βασικός «κορμός» της συζήτησης.

Αναλυτικότερα, ο κεντρικός άξονας γύρω από τον οποίο περιστράφηκε η ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη είναι η αποϊδρυματοποίηση, η οποία ορίστηκε ως α) η διαδικασία μέσω της οποίας ένα παιδί, αν και βρίσκεται εκτός οικογένειας, ωστόσο μεγαλώνει με προϋποθέσεις οικογενειακού περιβάλλοντος, β) η διαδικασία πρόληψης ώστε, με την ύπαρξη των απαραίτητων δομών, να μη φεύγει καθόλου το παιδί από την οικογένεια. Πάνω σε αυτόν τον άξονα οι συμμετέχοντες ανέπτυξαν θέσεις που αντιστοιχούν κατά κύριο λόγο σε τρεις ενότητες, οι οποίες είναι:

- (1) οι τρέχουσες συνθήκες λειτουργίας-στόχοι των ιδρυμάτων,
- (2) η επιχειρηματολογία υπέρ της αποϊδρυματοποίησης και θεσμικά-πρακτικά εμπόδια σε αυτή,
- (3) οι πορείες δράσης προς την αποϊδρυματοποίηση.

Στη συνέχεια περιγράφονται τα αποτελέσματα-πορίσματα της ομαδικά εστιασμένης συνέντευξης κατά άξονα συζήτησης.

Τρέχουσες συνθήκες λειτουργίας -στόχοι των ιδρυμάτων

Εσωτερική λειτουργία ιδρυμάτων

Ο εκπρόσωπος των «Παιδικών Χωριών SOS» εξήγησε ότι, από την αρχή της λειτουργίας τους, έχουν ως στόχο να παράσχουν οικογενειακού τύπου προστασία σε παιδιά που έχουν ανάγκη εξωοικογενειακής φροντίδας. Αυτό

επιτυγχάνεται με τη λειτουργία των σπιτιών, όπου μέχρι έξι παιδιά, κορίτσια ή αγόρια, μεγαλώνουν υπό τη φροντίδα ενός προσώπου αποκαλούμενου «μητέρα SOS» και επιφορτισμένου να υποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού το γονικό ρόλο.

Παράλληλα, από το 2010, τα Παιδικά Χωριά SOS έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν ένα μεγάλο δίκτυο κέντρων πρόληψης, δηλαδή δομών που θα δουλεύουν με την οικογένεια στην κοινότητα χρησιμοποιώντας μια ολιστική παρέμβαση, ξεκινώντας από την συμβουλευτική και φτάνοντας μέχρι συγκεκριμένες θεραπείες παρέχοντας παράλληλα υλική βοήθεια. Αυτό αποσκοπεί στην πρόληψη ώστε να αποφεύγεται η απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένεια.

Η εκπρόσωπος του «Χαμόγελου του Παιδιού» ανέφερε ότι ο οργανισμός από το 1996 λειτουργεί για την φιλοξενία παιδιών και, παρά τον μεγάλο αριθμό παιδιών, έχει ως μοντέλο τον τρόπο λειτουργίας μιας οικογένειας, είτε αυτή είναι ολιγομελής είτε πολυμελής. Τα παιδιά εντάσσονται και έχουν επαφές με την γειτονιά, ενώ απώτερος στόχος είναι η επανένωση τους με το οικογενειακό, ή ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον εφόσον αυτό ανταποκρίνεται στο συμφέρον τους. Επισημάνθηκε ότι για αυτό το σκοπό το Χαμόγελο του Παιδιού έχει συνεργαστεί με δημόσιες υπηρεσίες, στοχεύοντας και σε υιοθεσίες μέσω των Διευθύνσεων Κοινωνικής Πρόνοιας των Περιφερειών.

Παράλληλα αναφέρθηκε στον τομέα της πρόληψης, όπου ο οργανισμός από το 2005 έχει δημιουργήσει σε τρεις νομούς μέχρι στιγμής τα σπίτια ημερήσιας φροντίδας. Οι δομές αυτές υποδέχονται παιδιά μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου και παρέχουν τροφή, προσωπική υγιεινή, βοήθεια με τα σχολικά μαθήματα, εξωσχολικές δραστηριότητες, ενώ το βράδυ επιστρέφουν στην οικογένεια. Αποσκοπούν στην αποφυγή απομάκρυνσης παιδιών από δυσλειτουργικές οικογένειες, ενώ παράλληλα η ομάδα του σπιτιού, αποτελούμενη από ψυχολόγο, παιδαγωγό και κοινωνική λειτουργό, δουλεύουν συμβουλευτικά και ψυχοεκπαιδευτικά με τους γονείς.

Η εκπρόσωπος της «Χριστιανικής Στέγης Κοριτσιού Αγία Άννα» ανέφερε ότι πρόκειται για ένα πιστοποιημένο ίδρυμα κλειστού τύπου, με στόχο τη φιλοξενία δέκα ως δεκαπέντε κοριτσιών ηλικίας από τεσσάρων έως και δεκαοκτώ ετών, με όριο εισαγωγής τα εννιά έτη. Το επταμελές προσωπικό απαρτίζεται από τρεις επιμελήτριες μια εκ των οποίων και με χρέη νοσηλεύτριας, ένα κοινωνικό λειτουργό, μια φιλόλογο και ειδική παιδαγωγό, γραμματεία και μια μαγείρισσα.

Ως προς το πρόγραμμα του ιδρύματος, η εκπρόσωπος ανέφερε ότι στόχος είναι τα παιδιά να παρακολουθούν το σχολείο στα δημόσια σχολεία της Κηφισιάς, έπειτα να ακολουθείται ένα πρόγραμμα μελέτης με εξειδικευμένο προσωπικό εθελοντών και να υπάρχουν και δραστηριότητες ανάλογα και με τις κλίσεις και επιθυμίες των παιδιών. Παράλληλα έμφαση δίνεται στη ψυχοκοινωνική

παρακολούθηση των παιδιών με τη συνδρομή ιδιωτικών κέντρων θεραπειών που περιλαμβάνουν λογοθεραπεία, εργοθεραπεία και συμβουλευτική στήριξη, ενώ γίνεται προσπάθεια για τη πραγματοποίηση αναδοχών και υιοθεσιών.

Υποχρεωτικότητα εγγραφής σε μητρώα -πιστοποίηση

Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ ανέφερε ότι η διαδικασία εγγραφής στα μητρώα του ΕΚΚΑ είναι υποχρεωτική για όλους τους κρατικούς και μη φορείς που φιλοξενούν ανηλίκους. Το ίδιο ισχύει και για νοσοκομειακές και μαιευτικές μονάδες για τα παιδιά τα οποία απομακρύνονται με εισαγγελική εντολή από την οικογενειακή εστία, όπως και για τους ανηλίκους οι οποίοι υιοθετούνται μέσω του θεσμού των υιοθεσιών με συναίνεση γονέων. Η νομοθεσία προβλέπει ότι μέσα σε πέντε ημέρες από την εισαγωγή ενός παιδιού σε μια δομή, είναι υποχρεωτική η εγγραφή των βιογραφικών του στοιχείων στο σύστημα και εντός πενήντα ημερών πρέπει να γίνεται η υποβολή πρότασης για οικογενειακή αποκατάστασή του. Ανέφερε ότι η καταγραφή στα μητρώα είναι πλέον σε εκείνο το στάδιο που από τον Ιανουάριο του 2020 γνωρίζουν με απόλυτη βεβαιότητα πόσοι ανήλικοι είναι στα ιδρύματα της χώρας, καθώς και τα χαρακτηριστικά τους, όπως ηλικία, φύλο και κατάσταση υγείας.

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας έθιξε το ζήτημα του κατακερματισμού των μητρώων. Ανέφερε ότι πέρα από το μητρώο του ΕΚΚΑ υπήρχε η συνισταμένη των Περιφερειακών Μητρώων που κατέληγε σε ένα Εθνικό Μητρώο, η εγγραφή στο οποίο δεν είχε νομική υποχρεωτικότητα. Συνδεόταν με την πιστοποίηση, η οποία όμως ήταν απαραίτητη μόνο προκειμένου να παρασχεθεί κρατική χρηματοδότηση και πάντως όχι αναγκαία για τη λειτουργία του ιδρύματος.

Από το 2017 όλοι οι φορείς παροχής κοινωνικής φροντίδας ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα είναι υποχρεωμένοι να εγγράφονται στο ηλεκτρονικό Εθνικό Μητρώο. Πρόκειται για διαφορετικό μητρώο, με μεγάλο όγκο πληροφοριών, στο οποίο υπάρχουν εγγεγραμμένοι περίπου 1600 ιδιωτικοί φορείς με πλήρη στοιχεία, δηλαδή ανώνυμη καταγραφή ωφελούμενων, ανώνυμη καταγραφή εργαζομένων, οικονομικά στοιχεία. Ο νόμος αυτός προέβλεπε ότι αν κάποιος φορέας δεν εγγραφόταν σε αυτό το μητρώο, επερχόταν ανάκληση της άδειας λειτουργίας. Το ζήτημα που δημιουργήθηκε ήταν ότι αφενός δεν έχουν όλοι οι φορείς άδεια λειτουργίας ώστε να ανακληθεί, γιατί δεν προβλέπεται, αφετέρου υπάρχει σύγχυση ως προς τον αρμόδιο να ανακαλέσει την άδεια.

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας ανέλυσε επίσης τη διαδικασία της αντιστοίχισης των εγγεγραμμένων στα Εθνικά Μητρώα Θετών ή Ανάδοχων Γονέων με τις εγγραφές στο Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων. Οι υποψήφιοι ανάδοχοι και θετοί γονείς γράφονται στα ειδικά μητρώα που τηρούν οι φορείς που είναι υπεύθυνοι για την αναδοχή και την υιοθεσία από τη στιγμή που θα κάνουν την αίτησή τους, θα προσκομίσουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά

και θα ολοκληρωθεί η κοινωνική έρευνα, με προθεσμία τριών μηνών. Για να εγγραφούν στα αντίστοιχα Εθνικά Μητρώα Θετών και Ανάδοχων γονέων πρέπει να ολοκληρώσουν και την εκπαίδευση που προβλέπεται. Οι φορείς και τα ιδρύματα, από τη μεριά τους, ετοιμάζουν το ατομικό σχέδιο οικογενειακής αποκατάστασης του ανήλικου (ΑΣΟΑ). Από εκεί και πέρα το σύστημα διατρέπει τις εγγραφές του Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων και τις εγγραφές των υποψηφίων θετών ή αναδόχων ανάλογα γονέων και κάνει αντιστοίχιση (matching). Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ εκφράστηκε θετικά, κυρίως για την αμεσότητα του που έχει απλοποιήσει και επισπεύσει τις διαδικασίες αναδοχής και υιοθεσίας, αλλά και τη διαφάνεια του, που σπάει τη σχέση εξάρτησης των υποψηφίων γονέων με τα ιδρύματα και τα σκοτεινά σημεία που αυτή συνεπαγόταν.

Προδιαγραφές φιλοξενίας

Σχετικά με τις προδιαγραφές φιλοξενίας η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας ανέφερε την ύπαρξη κανονισμού λειτουργίας όσον αφορά τους δημόσιους φορείς, δηλαδή τα δώδεκα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας των Περιφερειών που έχουν παραρτήματα προστασίας παιδιού συν το ΠΑΠΑΦΕΙΟ της Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για μια απόφαση του 1982 που ρυθμίζει θέματα λειτουργίας όπως παρεχόμενες υπηρεσίες, ζητήματα αγωγής και εκπαίδευσης, καθηκοντολόγιο, υποχρεώσεις και δικαιώματα των παιδιών κλπ.

Αντίθετα, όσον αφορά τα ιδιωτικά /εκκλησιαστικά ιδρύματα, η εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη υποστήριξε πως δεν έχουν ενιαία πρωτόκολλα για τα παιδιά, βάσει των οποίων να είναι σεβαστά τα δικαιώματά τους, σύμφωνα με την Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Ανέφερε χαρακτηριστικά την απουσία του δικαιώματος του παιδιού να ακούγεται η άποψη του όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης του.

Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ πρόσθεσε πως είχε βγει μια υπουργική απόφαση το 2014 που αφορούσε προδιαγραφές λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, όμως αναλωνόταν μόνο στα κτηριακά και δεν έδινε καμία βαρύτητα σε θέματα παιδαγωγικά, πρωτοκόλλου ή σε ζητήματα ύπαρξης επιστημονικού συμβουλίου και η οποία εν τέλει αποσύρθηκε.

Αποϊδρυματοποίηση: επιχειρήματα υπέρ και θεσμικά-πρακτικά εμπόδια

Επιχειρήματα υπέρ

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας υποστήριξε ότι η αποϊδρυματοποίηση έχει τεθεί ως στόχος στον τομέα της παιδικής προστασίας διότι είναι προς το μέγιστο συμφέρον του ανήλικου.

Με αυτή τη λογική συντάχθηκαν όλοι οι υπόλοιποι συμμετέχοντες. Ο εκπρόσωπος των Παιδικών Χωριών SOS υποστήριξε την αποϊδρυματοποίηση συνδέοντας τη με την πρόληψη, διότι είναι καλύτερο να εξασφαλίζεται ότι τα παιδιά θα μπορούν να παραμείνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον από το να προκρίνεται ως λύση, ο εγκλεισμός τους σε ίδρυμα. Η εκπρόσωπος του

Συνηγόρου του Πολίτη τόνισε ότι ο κύριος λόγος που πρέπει να προχωρήσει η αποϊδρυματοποίηση δεν είναι η έλλειψη του προσωπικού χώρου μέσα στα ιδρύματα αλλά η αποκοπή του ιδρύματος, και άρα του παιδιού, από τον κοινωνικό ιστό.

Θεσμικά- πρακτικά εμπόδια στην αποϊδρυματοποίηση

Η εκπρόσωπος του Χαμόγελου του Παιδιού επισήμανε ότι ενώ μεν προχωρούν καλά πλέον οι διαδικασίες για την τεκνοθεσία και την αναδοχή των παιδιών, συνεχίζουν να έχουν αιτήματα για φιλοξενία ανηλίκων, κυρίως εφηβικής ηλικίας με προβλήματα ψυχικής υγείας ή παραβατικής συμπεριφοράς. Ως προς αυτό το ζήτημα εντοπίζει μεγάλο έλλειμμα στην ελληνική κοινότητα και επομένως διατηρεί αμφιβολίες για το πόσο εύκολα και πόσο γρήγορα μπορούν να κλείσουν οι στέγες παιδικής προστασίας.

Παράλληλα εκφράστηκαν ανησυχίες για τον βαθμό προθυμίας ορισμένων ιδρυμάτων να στηρίξουν έμπρακτα τη διαδικασία της αποϊδρυματοποίησης.

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας επισήμανε ότι, βάσει της πληροφόρησης που είχε το υπουργείο, ήταν πάρα πολλά τα Ατομικά Σχέδια Οικογενειακής Αποκατάστασης (ΑΣΟΑ) σύμφωνα με τα οποία τα παιδιά έπρεπε να παραμείνουν στο ίδρυμα. Δηλαδή δεν προκρίνονταν ούτε για αναδοχή ούτε για υιοθεσία.

Προβληματισμό εξέφρασαν και η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ και ο εκπρόσωπος των Παιδικών Χωριών SOS για την ύπαρξη πληθώρας, δημοσίων, ιδιωτικών και εκκλησιαστικών ιδρυμάτων τα οποία σαμποτάρουν εκ των έσω τη διαδικασία οικογενειακής αποκατάστασης, ακόμα κι όταν οι υπόλοιπες συνθήκες για την προώθηση της αναδοχής έχουν δημιουργηθεί. Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ απέδωσε αυτή την απροθυμία σε έλλειψη κατανόησης, από πολλά ιδρύματα, του συμφέροντος των παιδιών, όπως επίσης και σε μια άρνηση των εργαζομένων σε αυτά να αποδεχτούν ότι, όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία της αποϊδρυματοποίησης, πολλές δομές θα πρέπει να κλείσουν, ή να συρρικνωθούν λειτουργικά. Πάνω στο ίδιο θέμα η εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη έκανε λόγο για ιδρυματοποίηση των εργαζομένων σε δομές παιδικής προστασίας και άρα αναπόφευκτο φόβο απέναντι σε αλλαγές.

Η εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη τόνισε την αδυναμία να προχωρήσει η αποϊδρυματοποίηση αν δεν υπάρξει κάποιο οριζόντιο διυπουργικό όργανο το οποίο θα εμπλέκει τους ΟΤΑ και τις υπηρεσίες της κοινότητας, για να αντιμετωπιστούν τα πολυπαραγοντικά προβλήματα πρόληψης.

Επιπρόσθετα παρατήρησε ότι κανένα υπουργείο δεν φρόντισε να εξασφαλίσει αριθμητικά στοιχεία, χωρίς τα οποία δεν μπορεί να χαραχθεί κάποια πολιτική. Τόνισε την ανάγκη να υπάρχουν αριθμητικά δεδομένα σε εθνικό και σε τοπικό επίπεδο για τον αριθμό των παιδιών που χρήζουν υποστήριξης, και έτσι να γίνει διαχείριση και οργάνωση του ανθρώπινου δυναμικού, των υπηρεσιών και

των προγραμμάτων. Σε αυτό συμφώνησε και η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας, η οποία πρόσθεσε πως η πολυνομία όσον αφορά τα ΝΠΙΔ βλάπτει τις προσπάθειες ενιαίου σχεδιασμού.

Επισημάνθηκαν επίσης ελλείψεις σε κοινωνικούς λειτουργούς που εμποδίζουν τις Περιφέρειες να κάνουν την κοινωνική έρευνα που απαιτείται για να μπει κάποιος στο Εθνικό Μητρώο των Υποψηφίων Αναδόχων και Θετών Γονέων. Επίσης τονίστηκε η μικρή απήχηση που έχει, προς το παρόν, η αναδοχή σε σχέση με την υιοθεσία στην ελληνική κοινωνία. Παρατέθηκαν από την εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας τα εξής στοιχεία: «...στο Εθνικό Μητρώο των Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων, είχαμε μόνο δεκαεπτά, ενώ αντίστοιχα στο Εθνικό Μητρώο των Υποψηφίων Θετών Γονέων είχαμε εξακόσιους είκοσι οκτώ. Βλέπετε λοιπόν τη διαφορά. Είχαμε διακόσιες πενήντα τρεις αιτήσεις για αναδοχές και χίλιες εκατόν ογδόντα τέσσερις αιτήσεις για υιοθεσίες...».

Ακόμα, υποστηρίχτηκε τόσο από την εκπρόσωπο του ΕΚΚΑ όσο και από τους εκπροσώπους των τριών ιδρυμάτων ότι η υπερβολική έμφαση στη θεσμοθέτηση προδιαγραφών για τα κτηριακά θα κάνει πιο δύσκολη τη μετάβαση σε μια αποϊδρυματοποιημένη διαβίωση στην κοινότητα, σε δομές οικογενειακού τύπου.

Η πορεία προς την αποϊδρυματοποίηση

Μεταρρυθμίσεις στα ιδρύματα

Ο εκπρόσωπος των Παιδικών Χωριών SOS ανέφερε ότι βρίσκονται σε εξέλιξη μια σειρά διαδικασιών για την αποκατάσταση των παιδιών είτε στη βιολογική τους οικογένεια είτε σε ανάδοχη. Στο πλαίσιο αυτό δουλεύουν στα Κέντρα Πρόληψης με τους βιολογικούς γονείς που χρήζουν υποστήριξης. Επίσης με στόχο την αναδοχή, έχουν γίνει συνεργασίες με δημόσιους φορείς οι οποίες θα επικεντρωθούν στην αναδοχή. Επιπροσθέτως, στόχος των Παιδικών Χωριών SOS είναι να σταματήσουν να αποτελούν φορέα μακρόχρονης φροντίδας των παιδιών, αλλά να μετατραπούν σε δομή βραχυπρόθεσμης φροντίδας και όσο το δυνατόν στην κοινότητα ώστε τα παιδιά να επιστρέφουν γρήγορα ή να μπαίνουν στην οικογενειακή αποκατάσταση.

Παράλληλα μίλησε για την ανάγκη να δημιουργηθεί ένα τέτοιο θεσμικό πλαίσιο που θα υποχρεώνει όλους κλειστούς ιδρυματικούς φορείς που λειτουργούν σήμερα να μετεξελιχθούν αντίστοιχα σε φορείς που θα υποστηρίζουν την αποϊδρυματοποίηση και τη διαδικασία της αναδοχής σε συνεργασία με την πολιτεία. Μίλησε επίσης και για ανάγκη άτυπου συντονισμού όλων των φορέων που εμπλέκονται στην παιδική προστασία ώστε να προωθήσουν από κοινού την προσπάθεια αποϊδρυματοποίησης.

Στο ίδιο μήκος κύματος η εκπρόσωπος του Χαμόγελου του Παιδιού έκανε λόγο για ενιαίες προδιαγραφές λειτουργίας στις δομές, βασισμένες σε μοντέλα γονικής φροντίδας που να σέβονται την προσωπικότητα των παιδιών.

Η συμμετέχουσα εκ μέρους του Συνηγόρου του Πολίτη αναφέρθηκε στην ανάγκη ευαισθητοποίησης ώστε τα χρήματα των χορηγιών σε ιδρύματα να επενδύονται σε ανθρώπινο δυναμικό και όχι σε υλικοτεχνικές υποδομές.

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας έκανε λόγο για την ανάγκη να προχωρήσει η αποϊδρυματοποίηση προστατεύοντας παράλληλα θεσμικά τους εργαζομένους στα ιδρύματα, ώστε να μη δοθεί η εντύπωση ότι δεν εκτιμάται η δουλειά που έχουν κάνει και προκύψουν αμυντικές αντιδράσεις από μεριάς τους.

Οι συμμετέχοντες μίλησαν για την ανάγκη επαναπροσδιορισμού του ρόλου του προσωπικού των ιδρυμάτων με γνώμονα την αποκατάσταση των παιδιών σε μια οικογένεια και όχι απλώς την κάλυψη των βιολογικών τους αναγκών. Έθιξαν επίσης την προοπτική της μαζικής ενημέρωσης των διοικητικών συμβουλίων όλων των ιδιωτικών ιδρυμάτων για τη σημασία της αποϊδρυματοποίησης πρόταση με την οποία συμφώνησαν και οι υπόλοιποι συμμετέχοντες.

Στο σημείο αυτό εκπρόσωπος ιδρύματος αντέταξε προς την εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας ότι δεν είναι δυνατό να αξιοποιηθεί το σύνολο του προσωπικού των ιδρυμάτων σε μελλοντικές μη ιδρυματικού τύπου δομές λόγω ασυμβατότητας παλαιών και νέων καθηκόντων.

Συμβολή του κράτους σε αναδοχή και πρόληψη

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας αναφέρθηκε στις κινήσεις του υπουργείου προκειμένου να προωθηθεί η αναδοχή στην ελληνική κοινωνία. Ανέφερε ότι στο πλαίσιο του Εθνικού Συμβουλίου Αναδοχής-Υιοθεσίας συστάθηκε ομάδα εργασίας για να προετοιμάσει μια εκστρατεία ενημέρωσης για την αναδοχή διότι δεν είναι ενήμερη η ελληνική κοινωνία, τόσο για την διαφοροποίηση της αναδοχής από την υιοθεσία, όσο και για τα διαφορετικά είδη αναδοχής που υπάρχουν. Η εκστρατεία εκτιμάται πως θα ξεκινήσει μέσα στο 2021 και θα κρατήσει περίπου δύο χρόνια. Παράλληλα με αυτό, ξεκίνησε η υλοποίηση, με τη βοήθεια του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης, ενός προγράμματος επιμόρφωσης των κοινωνικών λειτουργών για να είναι έτοιμες οι υπηρεσίες να ανταπεξέλθουν, σε περίπτωση που έχει μεγάλη επιτυχία η εκστρατεία και υπάρχει αύξηση του ενδιαφέροντος για αναδοχές. Επιπρόσθετα έχει ετοιμαστεί ένας οδηγός ερωτήσεων και απαντήσεων, που αφορά τόσο επαγγελματίες όσο και πολίτες, αναφορικά με την αναδοχή και την υιοθεσία. Επιπλέον το υπουργείο έχει κάνει δύο προτάσεις, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης. Είναι ταμείο που θα δώσει χρήματα στα κράτη μέλη για να προχωρήσουν σε δράση που σχετίζεται κυρίως με την πράσινη ανάπτυξη και με την ψηφιακή ανάπτυξη αλλά μπορεί να καλύψει και άλλα αντικείμενα. Σε αυτό το πλαίσιο έχει γίνει πρόταση για εκπαίδευση επαγγελματιών αναδόχων, κίνηση που σχεδιάζεται να προχωρήσει σε εθνικό επίπεδο ανεξάρτητα από την απόκριση της Ε.Ε. Επίσης στο πλαίσιο της αποϊδρυματοποίησης προτείνεται η μεταφορά εφήβων δεκαπέντε έως

δεκαοχτώ ετών από τις μονάδες παιδικής προστασίας, σε στέγες ημιαυτόνομης διαβίωσης, που θα παρέχεται συγκεκριμένη επαγγελματική κατάρτιση για να μπορούν να αναζητήσουν εργασία και να ζήσουν ανεξάρτητα. Οι στέγες ημιαυτόνομης διαβίωσης σύμφωνα με το σχέδιο θα είναι διαμερίσματα των τεσσάρων ατόμων για τα οποία θα υπάρχει ένα πρόσωπο αναφοράς, θα περιλαμβάνει κατάρτιση και αυτών των προσώπων και βέβαια πάλι ηλεκτρονικό σύστημα, ηλεκτρονικό μητρώο, τόσο για τους ανήλικους που θα διαβιώνουν σε αυτές τις στέγες, όσο και για τα πρόσωπα αναφοράς και για τους εκπαιδευτές τους.

Εκπρόσωπος ιδρύματος παιδικής προστασίας επεσήμανε τις δυσκολίες στην αποκατάσταση των παιδιών που πολλές φορές προκύπτουν από την μη ολοκλήρωση των νομικών ζητημάτων. Η υπέρβαση τους συνδέεται με την σωστή ενημέρωση της πλειονότητας των εισαγγελέων, εκτός των δύο μεγάλων πόλεων, ώστε να είναι υποστηρικτικοί στα θέματα της αναδοχής και όχι να δημιουργούν προσκόμματα.

Εκ μέρους του Συνηγόρου του Πολίτη αναπτύχθηκε η ιδέα για δημιουργία κάποιου οριζόντιου διύπουργικού οργάνου το οποίο θα εμπλέκει τους ΟΤΑ, με σκοπό την ενίσχυση των υπηρεσιών τους στην ανίχνευση κοινωνικών προβλημάτων και της αντιμετώπισής τους με συνεργαζόμενες υπηρεσίες πρόνοιας, κοινωνικής φροντίδας και κοινοτικής ψυχιατρικής. Επίσης θα στοχεύει στη δημιουργία δομών υποστήριξης και συμβουλευτικής για τους αναδόχους γονείς αλλά και τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, και ακόμα εξειδίκευση των εργαζομένων πάνω σε αυτά τα ζητήματα, προώθηση της επαγγελματικής αναδοχής και ενιαία πρωτόκολλα δράσης.

Συμπεράσματα

Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν στην ανάγκη να προχωρήσει η αποϊδρυματοποίηση συνολικά. Υπογράμμισαν την σημασία που έχει η εμπέδωση από όλους της φιλοσοφίας ότι το παιδί πρέπει να βρίσκεται σε οικογενειακό περιβάλλον. Μίλησαν για την ανάγκη να αξιοποιηθούν τα νέα αυξημένα και ενοποιημένα δεδομένα στα εθνικά μητρώα, προκειμένου να χαραχθούν συνολικές στρατηγικές για τη προώθηση των υιοθεσιών-αναδοχών, της πρόληψης και της μετατροπής των ιδρυμάτων σε δομές φιλικές προς τη φιλοσοφία της αποϊδρυματοποίησης.

Τέλος, επισήμαναν τους κινδύνους και τις δυσκολίες που συναντά η διαδικασία της αποϊδρυματοποίησης λόγω άγνοιας από μέρος της ελληνικής κοινωνίας και των ιδρυμάτων και συμφώνησαν στην ανάγκη για συντονισμένη και επικουρούμενη από το κράτος προσπάθεια για μια νέα σελίδα στο τομέα της παιδικής προστασίας, με πυξίδα το συμφέρον του παιδιού μέσω της αποϊδρυματοποίησης.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

5

5.1 Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας: ερωτηματολόγιο Α΄

Υπάρχει ένα σύνθετο ερωτηματολόγιο (Α΄ και Β΄ ενότητα) το οποίο έχει αναρτηθεί ηλεκτρονικά και οι υπεύθυνοι/επαγγελματίες των ιδρυμάτων καλούνταν να το συμπληρώσουν (Α΄ ενότητα), ενώ παράλληλα δινόταν η δυνατότητα βοήθειας από την ερευνητική ομάδα, σε περίπτωση τεχνικών δυσκολιών. Η ανάπτυξη του μεθοδολογικού πρωτοκόλλου που δημιουργήθηκε στόχευε στο να είναι κατανοητό και αποδεκτό από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, (ερευνητική-επιστημονική κοινότητα, ερευνητής, στατιστικός αναλυτής, τελικοί αποδέκτες) ώστε η ποιότητα του τελικού ερευνητικού αποτελέσματος να είναι ικανοποιητικότερη. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε από άτομα της μονάδας ανεξάρτητα, χωρίς τη παρουσία/μεσολάβηση συνεντευκτή. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούσαν να συμπληρωθούν όλες ή μέρος των ερωτήσεων και αυτό ήταν στην ευχέρεια του ατόμου που συμπλήρωνε το ερωτηματολόγιο⁵⁹.

Άλλωστε υπενθυμίζεται ότι η συμμετοχή ήταν σε εθελοντική βάση, με την ενημέρωση των συμμετεχόντων για τους σκοπούς και την αναγκαιότητα της έρευνας. Επομένως όλες οι ερωτήσεις συμπληρώθηκαν ανεξάρτητα.

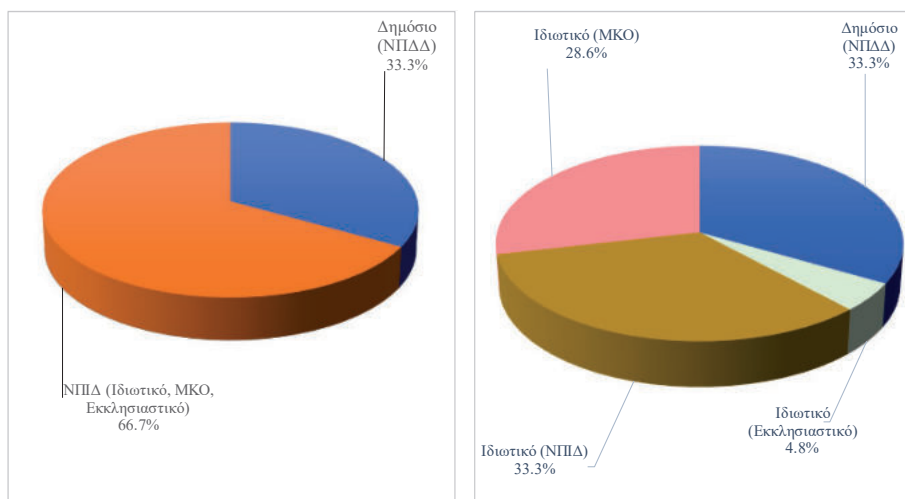
Όσον αφορά τον κατάλογο με τους φορείς παιδικής προστασίας ανά Περιφέρεια-Δεδομένα Πληροφοριακού Συστήματος Anynet που λήφθηκε από το ΕΚΚΑ, υπήρχε η κατηγοριοποίηση σε ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ. Για τις ανάγκες της έρευνας το ερωτηματολόγιο εστάλη Πανελλαδικά σε 21 ΝΠΔΔ (εκ των 29) και σε 49 ΝΠΙΔ (εκ των 53), τα οποία αφορούν όλους τους φορείς κλειστής παιδικής προστασίας που δεν φιλοξενούν/υποστηρίζουν αποκλειστικά παιδιά με αναπηρία ή ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες. Σημειώνεται ότι από τα 49 ΝΠΙΔ, τα 46 ΝΠΙΔ/ιδρύματα κλήθηκαν να συμμετέχουν στην ποσοτική έρευνα, διότι όπως διαπιστώθηκε κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας, τρείς φορείς βρίσκονταν σε αναστολή εργασιών ή δεν φιλοξενούσαν παιδιά. Ως εκ τούτου, το τελικό δείγμα των φορέων παιδικής προστασίας που συμμετείχε στην ποσοτική έρευνα ανέρχεται σε 67 ιδρύματα (21 ΝΠΔΔ και 46 ΝΠΙΔ). Συνολικά συλλέχθηκαν 63 ερωτηματολόγια (Α΄ ενότητα/ ερωτηματολόγιο Α΄)

59. Επικοινωνία από πλευράς της ερευνητικής ομάδας πραγματοποιούνταν σε περίπτωση διπλοεγγραφής, μη συμπλήρωσης μεγάλου μέρους των ερωτήσεων ή/και διευκρινήσεων, ή μη μεροληψία συμμετοχής μετά από χρονικό διάστημα.

που αντιπροσωπεύει το 94% του συνόλου και 61 ερωτηματολόγια (Β' ενότητα/ ερωτηματολόγιο Β') που αντιπροσωπεύει το 91% του συνόλου, τα οποία κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικά και αξιόπιστα για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για το σύνολο των ιδρυμάτων.⁶⁰

Τα ερωτηματολόγια κατά περίπτωση απαντήθηκαν είτε από τους διευθυντές/ προϊστάμενους των ιδρυμάτων είτε από στέλεχος που ήταν κοινωνικός λειτουργός ή ψυχολόγος.⁶¹ Από τις 63 περιπτώσεις που απάντησαν στο Α' ερωτηματολόγιο, οι 21 αφορούν ιδρύματα παιδικής προστασίας ΝΠΔΔ, για τα οποία το ποσοστό απόκρισης ανήλθε στο 100%. Η μεγαλύτερη ομάδα είναι τα ΝΠΙΔ (46 φορείς).⁶² Στην έρευνα συγκεντρώθηκαν απαντήσεις από 21 ιδρύματα ιδιωτικού δικαίου (33.3%), 18 ΜΚΟ (28.6%) και 3 εκκλησιαστικά ιδρύματα (4.8%).⁶³ Συνολικά τα ΝΠΔΔ αντιπροσωπεύουν το 33.3% του συνόλου των ιδρυμάτων ενώ το υπόλοιπο 66.7% αφορά ΝΠΙΔ (Σχήμα 12).

Σχήμα 12: Τύπος ιδρύματος (%)



60. Στο Β' ερωτηματολόγιο συλλέχθηκαν 61 συνολικά που ήταν συμπληρωμένα που αντιπροσωπεύει το 91% του συνόλου. Στο Παράρτημα Δ, παρατίθεται λίστα με τα ιδρύματα που κλήθηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα.

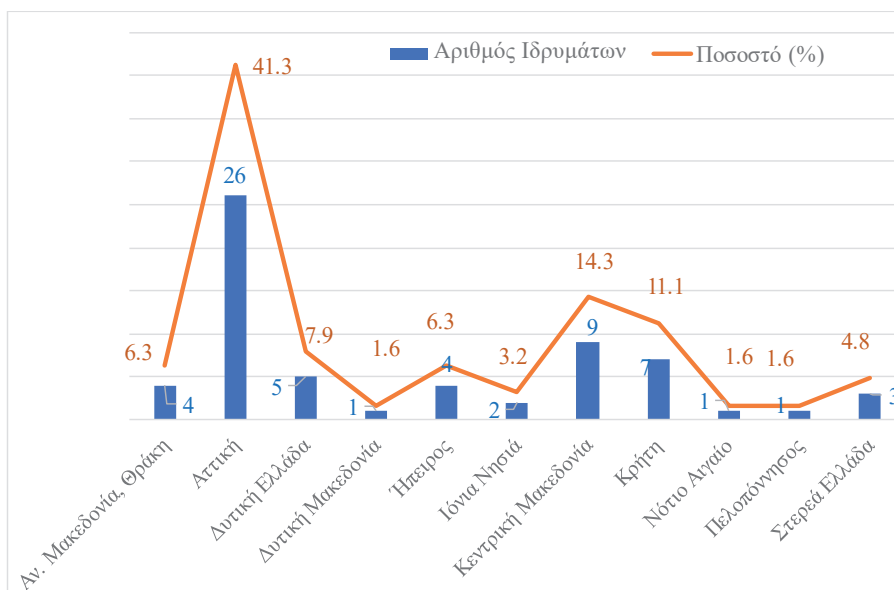
61. Αυτοί κυρίως απάντησαν στο Β' ερωτηματολόγιο.

62. Υπογραμμίζεται ότι τα ερωτηματολόγια ελέγχθηκαν ως προς την σωστή κατηγοριοποίηση όπου ήταν εφικτό (π.χ. για τα ΝΠΔΔ). Οι περιπτώσεις που δηλώθηκαν εκκλησιαστικά είναι μόνον 3 όπως αυτές δηλώθηκαν από τα ίδια τα ιδρύματα.

63. Παρόμοια κατηγοριοποίηση έχει χρησιμοποιηθεί και σε άλλη αντίστοιχη έρευνα (Νάνου, 2014).

Αναφορικά με την περιφερειακή κατανομή των ιδρυμάτων διαπιστώνεται ότι (Σχήμα 13) τα περισσότερα βρίσκονται στην Αττική (26), στην Κεντρική Μακεδονία (9) και στην Κρήτη (7).

Σχήμα 13: Περιφερειακή κατανομή ιδρυμάτων



Η δυναμικότητα των μονάδων (μέγιστος αριθμός παιδιών που μπορεί να φιλοξενηθούν) για το σύνολο των μονάδων ήταν κατά μέσο όρο 35,3 παιδιά ενώ το 2019 φιλοξενούνταν κατά μέσο όρο 23,1 παιδιά. Αντίστοιχα η δυνατότητα φιλοξενίας κατά μέσο όρο στα ΝΠΔΔ ανέρχεται σε 37,8 παιδιά και 34 για τα ΝΠΙΔ. Ωστόσο την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας κατά μέσο όρο υπήρχαν 24,5 παιδιά στα ΝΠΔΔ και 23,2 στα ΝΠΙΔ.

Σε σύνολο 61 ιδρυμάτων -που συμπλήρωσαν το ερώτημα – προκύπτει ότι ο συνολικός αριθμός που φιλοξενούσαν ανέρχεται σε 1440 παιδιά, ενώ η μέγιστη δυναμικότητα φαίνεται να υπερβαίνει τα 2000 παιδιά (Πίνακας 5, Σχήμα 14).⁶⁴

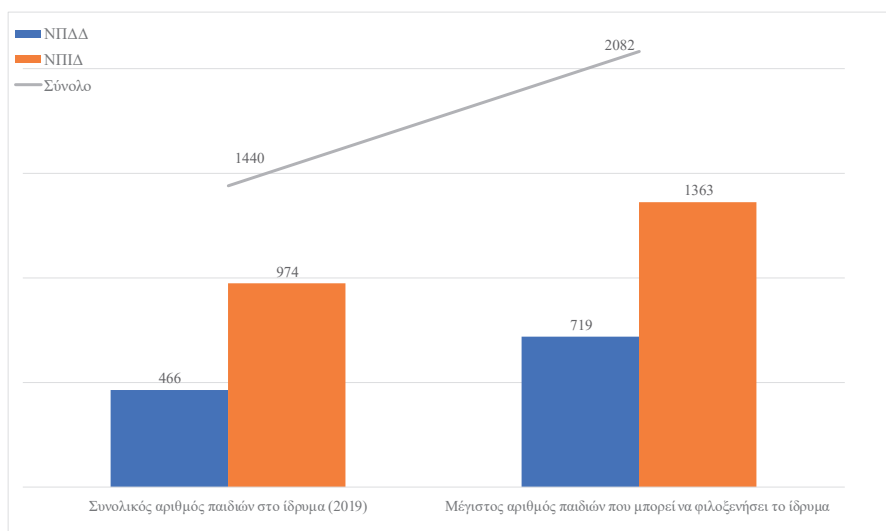
64. Τα στοιχεία αυτά κατά ένα βαθμό ενισχύουν την αξιοπιστία της έρευνας με δεδομένο ότι είναι πλησίον των αντίστοιχων δεδομένων που έχει στη διάθεσή του το ΕΚΚΑ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΚΚΑ σε σύνολο 29 ιδρυμάτων/δομών ΝΠΔΔ συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων ιδρυμάτων προστασίας παιδιών με αναπηρίες ή ασυνόδευτους ανήλικους, το σύνολο εγγεγραφών ανέρχεται σε 645. Για την περίπτωση των 55 ΝΠΙΔ ο αντίστοιχος αριθμός εγγεγραφών ανέρχεται σε 1071.

Πίνακας 5
Συνολικός αριθμός παιδιών (μέσος όρος) που μπορεί να φιλοξενηθούν και μέσος αριθμός παιδιών που φιλοξενοούνται σε ίδρυμα το 2019 κατά κατηγορία (ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ)

	ΝΠΔΔ		ΝΠΙΔ		Σύνολο	
	Αριθμός παιδιών που φιλοξενοούνται στο ίδρυμα το 2019	Συνολικός αριθμός παιδιών που μπορεί να φιλοξενηθούν	Αριθμός παιδιών που φιλοξενοούνται στο ίδρυμα το 2019	Συνολικός αριθμός παιδιών που μπορεί να φιλοξενηθούν	Αριθμός παιδιών που φιλοξενοούνται στο ίδρυμα το 2019	Συνολικός αριθμός παιδιών που μπορεί να φιλοξενηθούν
Μέσος όρος	24,53	37,8	23,19	34,08	23,61	35,29
Τυπική απόκλιση*	13,447	19,4	15,5	22,95	14,8	21,8
Σύνολο παιδιών	466	719	974	1363	1440	2082
Ιδρύματα	19	19	42	40	61	59

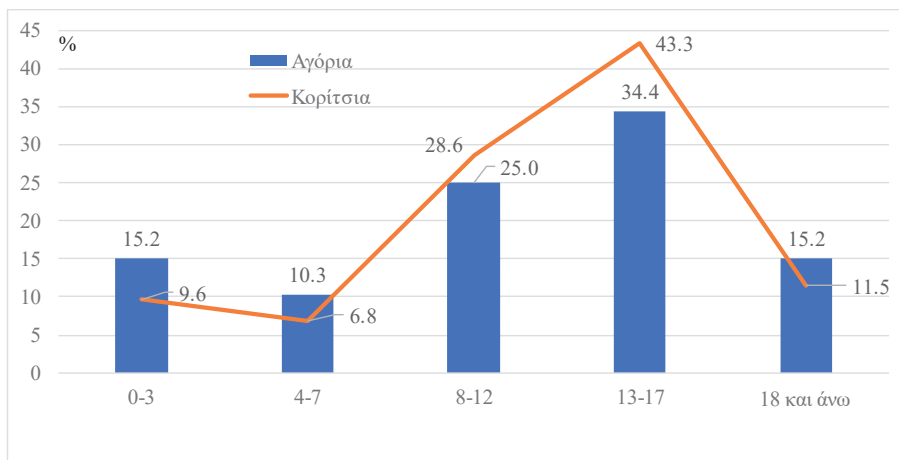
*Δεν φαίνεται να υπάρχουν στατιστικές ενδείξεις ότι οι διακυμάνσεις για τις δύο ομάδες ιδρυμάτων (ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ), διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς τον αριθμό παιδιών που φιλοξενούν ή δύναται να φιλοξενηθούν

Σχήμα 14: Συνολικός αριθμός παιδιών που φιλοξενοούνται στο ίδρυμα το 2019 και μέγιστος που μπορεί να φιλοξενηθεί κατά κατηγορία (ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ)



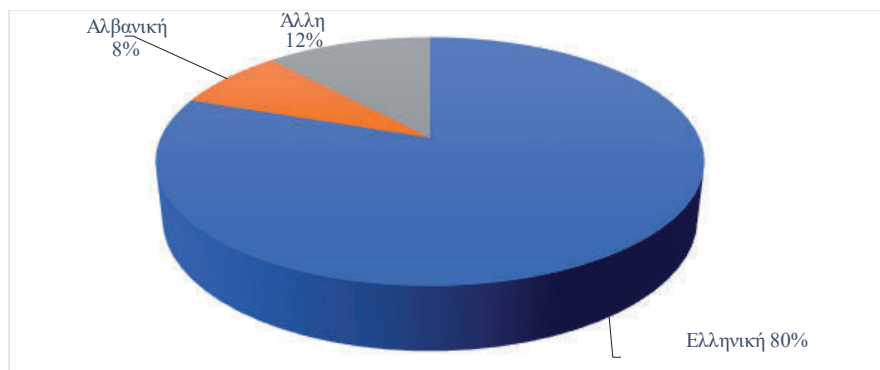
Αναφορικά με την κατά φύλο και ηλικία κατανομή των παιδιών στις μονάδες διαπιστώνεται ότι και για τα δύο φύλα μεγάλος αριθμός ανηλίκων συγκεντρώνεται στην ηλικιακή ομάδα 13-17 ετών (Σχήμα 15). Τα αγόρια ηλικίας 13-17 ετών συνιστούν το 34,4% του συνόλου των αγοριών ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια είναι πολύ υψηλότερο (43,3%). Είναι εμφανές πως η πλειονότητα των παιδιών είναι ήδη στην εφηβεία και σίγουρα δεν αποτελούν την πρώτη επιλογή των υποψηφίων γονέων. Συνιστά μεγάλη ανάγκη, το κράτος να μεριμνήσει για την αποϊδρυματοποίηση και αυτών των περιπτώσεων, των μη ελκυστικών παιδιών.

Σχήμα 15: Παιδιά που φιλοξενούνται στις μονάδες κατά φύλο, ηλικία (%)



Στο Σχήμα 16 παρουσιάζονται οι κυριότερες κατηγορίες εθνικότητας των ανηλίκων που φιλοξενήθηκαν το 2019 σε μονάδες προστασίας. Όπως φαίνεται στην πλειοψηφία τους, αφορούν παιδιά ελληνικής καταγωγής σε ποσοστό που πλησιάζει και ξεπερνά το 80%, αλλά υπάρχουν και αλβανικής ή άλλης καταγωγής (βουλγάρικη, ρουμάνικη, αφγανική, πακιστανική κ.ά.), που όμως κυμαίνονται σε σημαντικά μικρότερες αναλογίες.

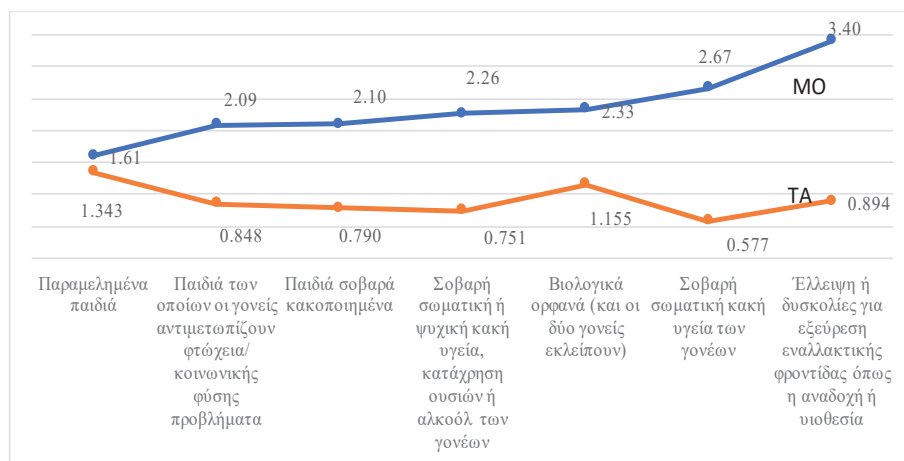
Σχήμα 16: Κύριες εθνικότητες παιδιών που φιλοξενήθηκαν το 2019



Εξετάζοντας τους κύριους λόγους για τους οποίους φιλοξενήθηκαν τα παιδιά σε ιδρύματα διαπιστώνεται ότι σε γενικές γραμμές ο πιο σημαντικός λόγος είναι η παραμέληση καθώς 34 συνολικά μονάδες, δήλωσαν την περίπτωση αυτή ως την πλέον κύρια, ενώ επιπλέον 12 ιδρύματα την ανέφεραν ως δεύτερη σημαντική και 3 δομές ως τρίτη σημαντικότερη.⁶⁵ Καθώς με ένα (1) είχε σημειωθεί ο σημαντικότερος λόγος και με τρία (3) ο τρίτος σημαντικότερος λόγος, φαίνεται από τις τιμές των μέσων όρων του Σχήματος 17 ότι ιεραρχικά ο πρώτος κύριος λόγος (παραμέληση παιδιών), συγκεντρώνει τη χαμηλότερη μέση τιμή (1,61). Ακολουθεί η περίπτωση παιδιών των οποίων οι γονείς αντιμετωπίζουν φτώχεια/κοινωνικής φύσης προβλήματα με μέση τιμή 2,09 και τέλος την περίπτωση της κακοποίησης παιδιών να λαμβάνει την αμέσως υψηλότερη μέση τιμή (2,10). Αντίστοιχα η περίπτωση σοβαρής σωματικής ή ψυχικής νόσου και κατάχρηση ουσιών ή αλκοόλ των γονέων λαμβάνει υψηλότερη τιμή (2,26), αλλά με υψηλότερη τυπική απόκλιση (1,155).

Τα αποτελέσματα αυτά φαίνεται να συνάδουν με τα αποτελέσματα άλλων αντίστοιχων ερευνών στην Ελλάδα (Νάνου, 2014).

Σχήμα 17: Οι κυριότεροι λόγοι που φιλοξενήθηκαν τα παιδιά σε ίδρυμα



Μέσος όρος (MO) και Τυπική απόκλιση (TA)

Στο ερώτημα αν υπάρχει γνώση για το σχετικά νέο πληροφοριακό σύστημα αναδοχής και υιοθεσίας η απάντηση ήταν θετική από όλα τα ΝΠΔΔ και επίσης θετική για 39 περιπτώσεις ΝΠΙΔ, ενώ ένα απάντησε όχι και δύο δεν απάντησαν καθόλου την ερώτηση.

65. Το ερώτημα που ήταν διατυπωμένο έχει ως εξής: «Αναφέρετε τους τρεις (3) κυριότερους λόγους για τους οποίους φιλοξενήθηκαν τα παιδιά το 2019 (Αναγράψτε με ιεράρχηση αντίστοιχα 1,2,3)».

Λειτουργία προγράμματος αναδοχής και υιοθεσίας και λόγοι αποχώρησης παιδιών από το ίδρυμα

Σε πολλές χώρες, τα παραδοσιακά ιδρύματα παιδικής προστασίας έχουν καταργηθεί και αντικατασταθεί από μικρές μονάδες οικογενειακού τύπου. Η εισαγωγή σε κλειστή δομή αντιμετωπίζεται ως έσχατη λύση, καθώς έμφαση δίνεται στην τοποθέτηση παιδιών μικρής ηλικίας κυρίως, σε ανάδοχες οικογένειες, ενώ, σε κάθε περίπτωση, επιδιώκεται ο περιορισμός στο ελάχιστο της διάρκειας παραμονής τους στα ιδρύματα. Στη χώρα μας, αντιθέτως, η παραμονή σε ιδρύματα αποτελεί συνήθως τη μοναδική λύση που εξετάζεται, καθώς δεν λειτουργούν προγράμματα αναδοχής ή υιοθεσίας, ούτε διερευνάται ενεργά η δυνατότητα επιστροφής στην οικογένειά τους.

Αναφέρεται ειδικότερα ότι η πολιτική των ιδρυμάτων στον τομέα αυτό δεν είναι ομοιογενής. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα ενός παιδιού να τοποθετηθεί σε αναδοχή ή να επιστρέψει στο οικογενειακό του περιβάλλον-ακόμη και η αναγνώριση του δικαιώματος να διατηρεί επικοινωνία με την οικογένεια ή με άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντός του- εξαρτώνται από το ίδρυμα που τοποθετείται και την πολιτική που αυτό ακολουθεί. Ιδίως δε στην περίπτωση των ΝΠΙΔ, αυτά εξαρτώνται καθοριστικά από τις παιδαγωγικές ή γενικότερες αντιλήψεις των υπευθύνων και δεν υπόκεινται σε κανέναν εξωτερικό έλεγχο (Συνήγορος του Πολίτη, 2020, σ. 8-9).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, σημαντικά είναι τα ευρήματα που προκύπτουν από τα επόμενα ερωτήματα και αφορούν στη λειτουργία του προγράμματος αναδοχής και υιοθεσίας, καθώς και τους λόγους αποχώρησης των παιδιών από το ίδρυμα (ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ).

Αρχικά διαπιστώνεται ότι σε σύνολο 61 ιδρυμάτων που απάντησαν, ποσοστό 80% δήλωσε ότι όντως στο ίδρυμα λειτουργεί πρόγραμμα αναδοχής και το 2019 αφορούσε 141 περιπτώσεις με μέσο όρο 2,94 ανηλίκων ανά μονάδα, ενώ συνολικά μέχρι σήμερα σε όλες τις μονάδες έχουν τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια 900 παιδιά. Ακόμα, το 2019 λειτουργούσε πρόγραμμα υιοθεσίας στο 63% των περιπτώσεων. Ο συνολικός αριθμός παιδιών που υιοθετήθηκαν το έτος 2019 ήταν 94, ενώ ο μέσος αριθμός ανά μονάδα ήταν 2,85 (Πίνακας 6).

Πίνακας 6

Λειτουργία προγράμματος αναδοχής και υιοθεσίας κατά τύπο μονάδας

	Σύνολο			ΝΠΔΔ			ΝΠΙΔ		
	Περιπτώσεις	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση	Περιπτώσεις	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση	Περιπτώσεις	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Αριθμός των παιδιών που τοποθετήθηκαν σε ανάδοχη οικογένεια το 2019	141	2,94	12,482	119	5,95	19,061	22	0,79	2,007
Αριθμός των παιδιών που τοποθετήθηκαν σε ανάδοχη οικογένεια μέχρι σήμερα	900	18,37	56,851	808	42,53	86,848	92	3,07	6,581
Αριθμός των παιδιών που τοποθετήθηκαν σε υιοθεσία το 2019	94	2,85	7,657	82	5,86	11,217	12	0,63	1,065
Αριθμός των παιδιών που τοποθετήθηκαν σε υιοθεσία μέχρι σήμερα	4752	139,76	554,013	4698	335,57	841,974	54	2,70	3,541
Συνολικός αριθμός παιδιών που αποχώρησαν το 2019	309	6,72	10,874	186	11,63	15,912	123	4,10	5,671

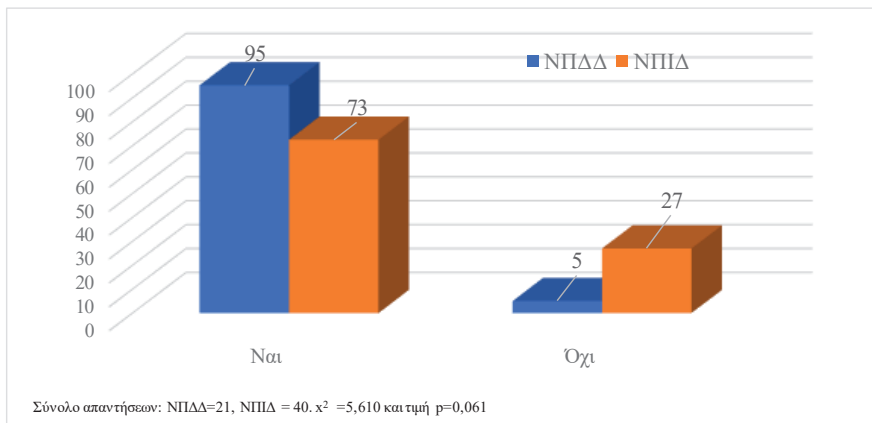
Με δεδομένο ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ ΣΤΑΤ, το 2019 σημειώθηκαν 283 υιοθεσίες άγεται το συμπέρασμα ότι η συνολική συνεισφορά των ιδρυμάτων είναι μόλις στο 33% και δύναται να ενισχυθεί περαιτέρω.

Μία άλλη αξιοσημείωτη διαπίστωση προέρχεται από το γεγονός ότι από το σύνολο των 21 ιδρυμάτων ΝΠΔΔ, πρόγραμμα αναδοχής φαίνεται να έχουν τα 20 (95%). Στην περίπτωση των ΝΠΙΔ σε σύνολο 40 που συμπλήρωσαν το ερώτημα,⁶⁶ θετικά απάντησε το 73% και αρνητικά το 27% (Σχήμα 18). Στα

66. Δύο ΝΠΙΔ δεν συμπλήρωσαν το ερώτημα.

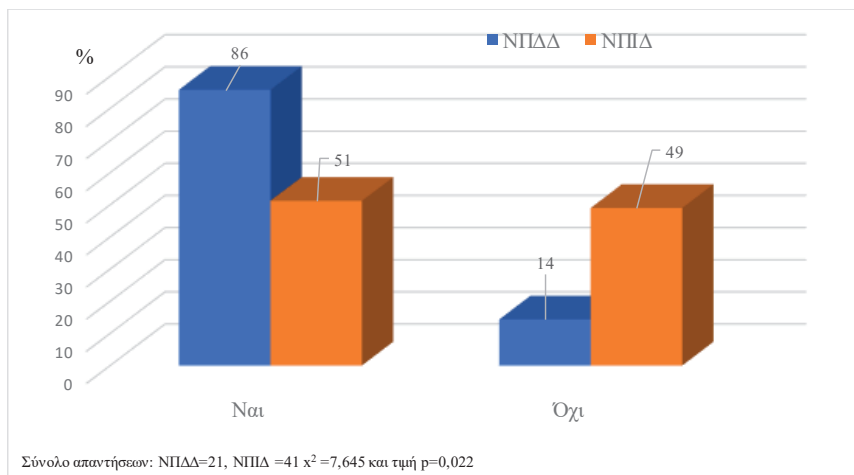
περισσότερα ιδρύματα (πάνω από 75%) το πρόγραμμα αναδοχής λειτουργεί τα τελευταία χρόνια και κυρίως μετά το 2017 ή 2018.

Σχήμα 18: Λειτουργία προγράμματος αναδοχής κατά τύπο ιδρύματος (%), 2019



Επίσης διαπιστώνεται ότι στην περίπτωση της λειτουργίας προγράμματος υιοθεσίας τα ποσοστά καταγράφονται διαφοροποιημένα. Το 86% των ΝΠΙΔ απαντά θετικά δηλαδή ότι λειτουργεί πρόγραμμα υιοθεσίας και το 14% «Όχι». Αντίθετα στην περίπτωση των ΝΠΙΔ η αναλογία «Ναι» (51%) δεν διαφέρει σημαντικά από την αναλογία «Όχι» (Σχήμα 19). Μπορούμε να πούμε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση η διαφοροποίηση είναι στατιστικά σημαντική⁶⁷.

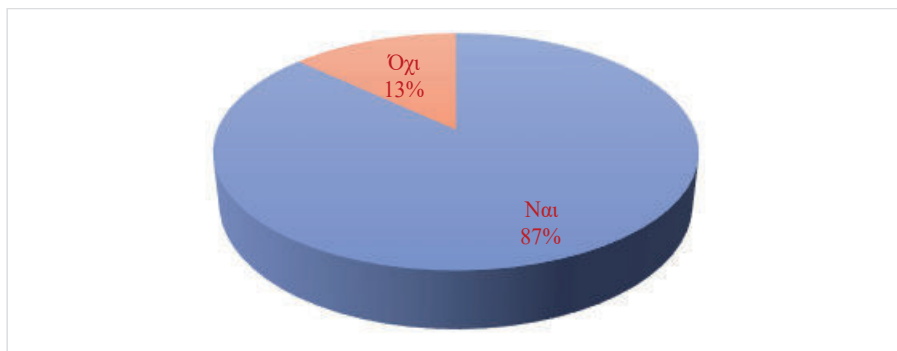
Σχήμα 19: Λειτουργία προγράμματος υιοθεσίας κατά τύπο ιδρύματος (%), 2019



67. Το στατιστικό χ^2 έχει τιμή 7,645 ενώ η αντίστοιχη τιμή «p» ανέρχεται σε 0,022 που είναι μικρότερη από την τιμή $p=0,05$. Επομένως τα δεδομένα δείχνουν ότι στην πραγματικότητα οι υιοθεσίες διαφέρουν εντυπωσιακά και με στατιστική σημαντικότητα ανάλογα με τον τύπο της μονάδας.

Ούτως ή άλλως εξετάζοντας αναλυτικά το ερώτημα που έχει τεθεί σε επαγγελματίες της μονάδας⁶⁸ σχετικά με την ύπαρξη ειδικής προετοιμασίας για τα παιδιά αλλά και τους εργαζόμενους για την μετάβαση στην αναδοχή ή την υιοθεσία, ποσοστό 87% απάντησαν θετικά και μόλις το 13% αρνητικά (Σχήμα 20).⁶⁹

Σχήμα 20: Ύπαρξη ειδικής προετοιμασίας για τα παιδιά αλλά και του εργαζόμενους για την μετάβαση στην αναδοχή ή την υιοθεσία.



Τα σημαντικά αυτά ευρήματα της έρευνας ελέγχονται περαιτέρω εξετάζοντας τον αριθμό παιδιών που εγκατέλειψαν το ίδρυμα το 2019. Αρχικά διαπιστώνεται ότι ο συνολικός αριθμός ανηλίκων ανέρχεται σε 309 εκ των οποίων τα 186 διέμεναν σε ΝΠΔΔ, ενώ 123 παιδιά εγκατέλειψαν κάποιο από τα ΝΠΙΔ. Η διαφοροποίηση ανάμεσα στους δύο τύπους ιδρυμάτων είναι όντως σημαντική και εντυπωσιακή. Από έναν αρκετά μεγαλύτερο αριθμό ΝΠΙΔ τα παιδιά που εγκατέλειψαν το ίδρυμα αντιστοιχούν περίπου στο 40% του συνόλου έναντι της αναλογίας 60% του συνόλου των αντίστοιχων παιδιών από τα ΝΠΔΔ. Επιπρόσθετα επισημαίνεται ότι οι αποχωρήσεις για το 2019 πραγματοποιήθηκαν από ένα σχετικά περιορισμένο αριθμό ιδρυμάτων: 16 ΝΠΔΔ και 22 ΝΠΙΔ (Πίνακας 6).

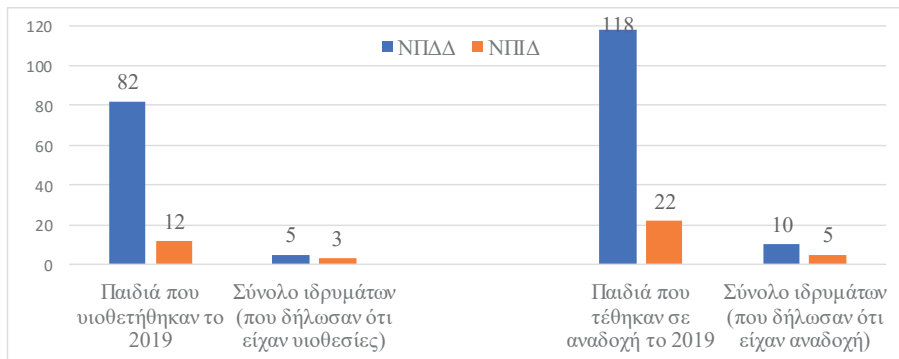
Παρόμοια και πιο έντονη είναι η τάση αναφορικά με τις υιοθεσίες. Σε σύνολο 93 που σημειώθηκαν από τα ιδρύματα για το 2019, οι 82, δηλαδή το 87%, αντιστοιχούν σε ΝΠΔΔ και μόλις το 13% σε ΝΠΙΔ. Επιπρόσθετα, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις ιδρυμάτων έχει δηλωθεί η ύπαρξη προγραμμάτων υιοθεσίας και αναδοχής, στα αντίστοιχα ερωτήματα που αφορούν την ποσοτικοποίηση, οι απαντήσεις είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Αναλυτικότερα αντιστοιχούν σε μόλις 3 ΝΠΙΔ και 5 συνολικά ΝΠΔΔ (Σχήμα 21) εκ των οποίων οι περισσότερες καταγράφηκαν στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής-Παράρτημα Προστασίας Παιδιού Αττικής «Η Μητέρα» (37 παιδιά), στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής- Αναρρωτήριο Πεντέλης (22 παιδιά), το Δημοτικό Βρεφοκομείο Θεσσαλονίκης «Ο Άγιος Στυλιανός»

68. Από τη Β' ενότητα του ερωτηματολογίου.

69. Σε σύνολο 60 απαντήσεων.

(15 παιδιά) και το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής-Παιδόπολη «Άγιος Ανδρέας» (6 παιδιά).

Σχήμα 21: Αναδοχές και υιοθεσίες το 2019, κατά τύπο και αριθμό ιδρυμάτων

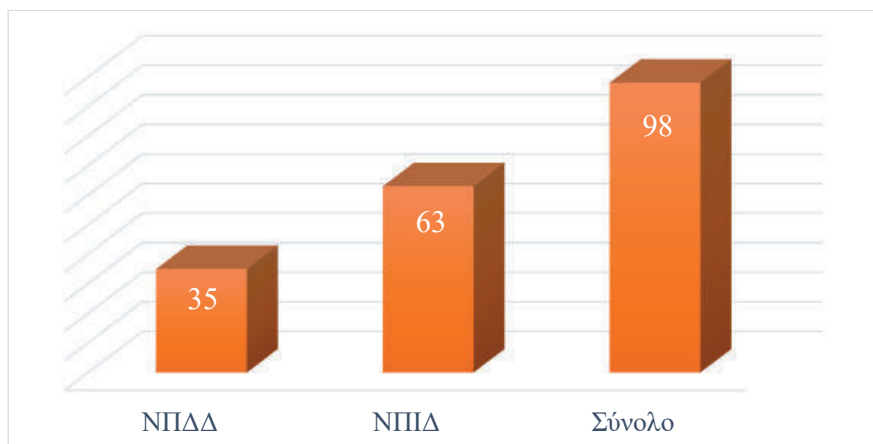


Σε γενικές γραμμές φαίνεται ότι η ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων στην ιδρυματική φροντίδα, όπως η αναδοχή ή η υιοθεσία δεν είναι ιδιαίτερα ενισχυμένη. Μόνον ένας σχετικά μικρός αριθμός ιδρυμάτων κυρίως ΝΠΔΔ φαίνεται να προωθεί το μεγαλύτερο μέρος των εναλλακτικών λύσεων με την ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής και υιοθεσίας.

Επιπρόσθετα, με όσα δηλώθηκαν από τις μονάδες, για το 2019, φαίνεται ότι ένας σημαντικός αριθμός (98 παιδιά) έχει επιστρέψει στη βιολογική οικογένεια, εκ των οποίων τα περισσότερα φιλοξενούνταν σε ιδρύματα ΝΠΙΔ (Σχήμα 22).

Επιπρόσθετα, 73 παιδιά φαίνεται να έχουν αποχωρήσει λόγω ηλικίας και ένας μικρός αριθμός να έχει μεταφερθεί σε άλλο ίδρυμα (14 παιδιά) ή να φιλοξενοείται σε συγγενή (14 παιδιά).

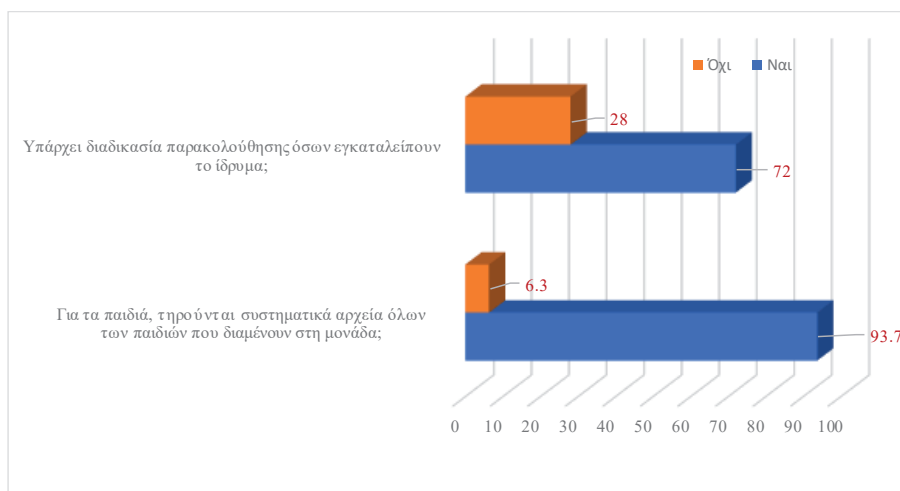
Σχήμα 22: Αριθμός παιδιών που επέστρεψαν στη βιολογική οικογένεια κατά τύπο ιδρύματος



Κατά ένα μεγάλο βαθμό παρουσιάζονται προβλήματα από την απουσία ενιαίου πλαισίου και ελάχιστων προδιαγραφών λειτουργίας τόσο για τα ΝΠΔΔ όσο και για τα ιδρύματα παιδικής προστασίας του ιδιωτικού τομέα, που αφορούν τη στελέχωση τους, ιδίως με επιστημονικό ή/και προσωπικό φροντίδας των παιδιών, τις ανάγκες επιμόρφωσης κ.ά.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τα όσα δηλώθηκαν, τηρούνται συστηματικά αρχεία όλων των παιδιών που διαμένουν στη μονάδα («Ναι» απάντησε το 93,7% των ιδρυμάτων), ενώ ένα αρκετά χαμηλότερο ποσοστό (72%) δήλωσε ότι υπάρχει διαδικασία παρακολούθησης όσων εγκαταλείπουν το ίδρυμα (Σχήμα 23).

Σχήμα 23: Τήρηση αρχείων των παιδιών και διαδικασία παρακολούθησης όσων εγκαταλείπουν το ίδρυμα



Στελέχωση, έλεγχος και εποπτεία

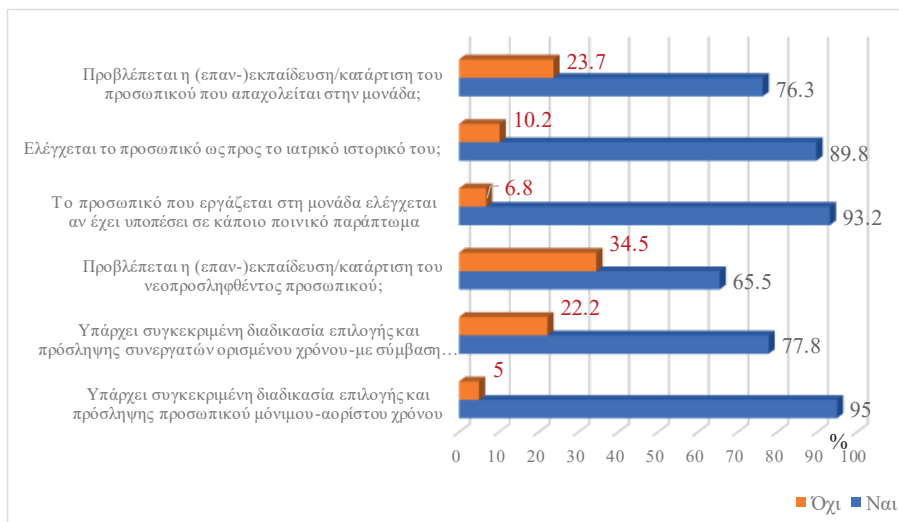
Πέραν του θέματος της στελέχωσης, που αποτελεί πάγιο πρόβλημα στο σύνολο σχεδόν των ιδρυμάτων, άλλα προβλήματα αφορούν στην απουσία στοιχειωδών ποιοτικών προϋποθέσεων λειτουργίας, στην έλλειψη επιστημονικού προσωπικού, στην παντελή έλλειψη έμμισθου προσωπικού, στην μη προσκόμιση πιστοποιητικών υγείας των εργαζομένων, στην έλλειψη ιατρικών φακέλων των παιδιών, στην μη τήρηση αρχείου κ.λπ. (Συνήγορος του Πολίτη, 2020, σ. 36).

Στον ακόλουθο Πίνακα 7, παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με το έμμισθο προσωπικό που εργαζόταν στις μονάδες το έτος 2019. Όπως διαπιστώνεται, κατά μέσο όρο κάθε ίδρυμα απασχολεί 20 περίπου άτομα μόνιμο προσωπικό, ενώ στο σύνολο τους οι μονάδες απασχολούν μόνιμα 835 άτομα. Επιπρόσθετα δηλώθηκαν 226 άτομα που απασχολούνται με σύμβαση ορισμένου χρόνου

(μέσος όρος ανά ίδρυμα περίπου 10 άτομα). Σε γενικές γραμμές στο μόνιμο προσωπικό, μετά το προσωπικό διοίκησης, κυριαρχεί η ειδικότητα παιδαγωγών (194 άτομα) και παιδοκόμων (175 άτομα) και ακολουθεί η περίπτωση των κοινωνικών λειτουργών (74 άτομα). Περίπου παρόμοια είναι και η κατανομή όσον αφορά το μη μόνιμο προσωπικό με την διαφοροποίηση ότι υπάρχει ένα σχετικά υψηλός αριθμός ψυχολόγων (31 άτομα) που είναι ίδιος με τον αριθμό βρεφονηπιοκόμων και πλησίον του αριθμού παιδοκόμων (32 άτομα).

Σε γενικές γραμμές, στα περισσότερα ιδρύματα φαίνεται να υπάρχει συγκεκριμένη διαδικασία επιλογής και πρόσληψης μόνιμου (95%) ή προσωπικού ορισμένου χρόνου-με σύμβαση έργου (77,8%), ενώ επανακατάρτιση του νεοπροσληθέντος προσωπικού πραγματοποιείται για το 65,5% των ιδρυμάτων και γενικότερη κατάρτιση στο σύνολο του προσωπικού από το 76,3% του συνόλου των μονάδων. Πάντως από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται ότι για το προσωπικό που εργάζεται στη μονάδα (Σχήμα 24) ελέγχεται αν έχει υποπέσει σε κάποιο ποινικό παράπτωμα σε μεγάλο ποσοστό (93%) και κατά επίσης υψηλό ποσοστό όσον αφορά το ιατρικό ιστορικό του (89,8%).

Σχήμα 24: Ερωτήσεις για διαδικασίες πρόσληψης, κατάρτισης και ελέγχου προσωπικού



Πίνακας 7
Στοιχεία έμμιθου προσωπικού ιδρυμάτων κατά ειδικότητα, 2019

Προσωπικό κατά ειδικότητα- ΜΟΝΙΜΟΙ				Προσωπικό κατά ειδικότητα - με ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ (ορισμένου χρόνου)		
	Ιδρύματα που απάντησαν	Σύνολο προσωπικού	Μέσος όρος	Ιδρύματα που απάντησαν	Σύνολο προσωπικού	Μέσος όρος
Διοικητικό προσωπικό (διεύθυνση, γραμματεία κ.ά.)	47	152	3,23	8	15	1,88
Κοινωνικός Λειτουργός	45	74	1,64	15	20	1,33
Ψυχολόγος	28	34	1,21	19	31	1,63
Εργοθεραπευτής	5	6	1,20	2	2	1,00
Ιατρός	3	4	1,33	4	5	1,25
Νοσηλεύτης	28	41	1,46	4	4	1,00
Λογοθεραπευτής	7	8	1,14	7	8	1,14
Φυσιοθεραπευτής	2	3	1,50	1	1	1,00
Βρεφονηπιοκόμος	12	67	5,58	4	31	7,75
Παιδοκόμος	26	175	6,73	7	32	4,57
Παιδαγωγός	40	194	4,85	11	22	2,00
Προσωπικό κουζίνας	39	70	1,79	12	19	1,58
Προσωπικό φύλαξης	19	51	2,68	7	24	3,43
Προσωπικό καθαριότητας	43	72	1,67	16	30	1,88
Λοιπό προσωπικό (αναφέρατε)	12	55	4,58	4	12	3,00
Συνολικός αριθμός προσωπικού	42	835	19,88	23	226	9,83
Αριθμός υπαλλήλων που βρίσκονται σε υπηρεσία σε καθημερινή βάση: 633 με μέσο όρο 13 άτομα						

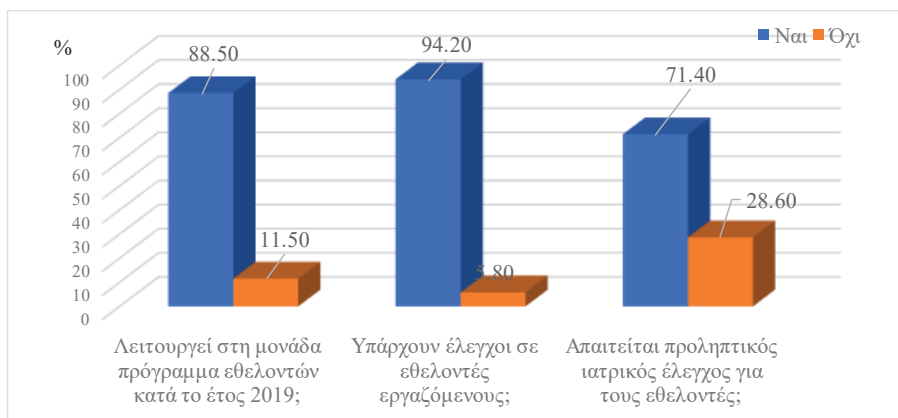
Εθελοντές

Το έτος 2019, στο 88,5% των περιπτώσεων λειτούργησε πρόγραμμα εθελοντών⁷⁰. Κατά μέσο όρο απασχολήθηκαν 32 περίπου άτομα ανά μονάδα, ενώ στο

⁷⁰. Απάντησαν συνολικά 59 ιδρύματα.

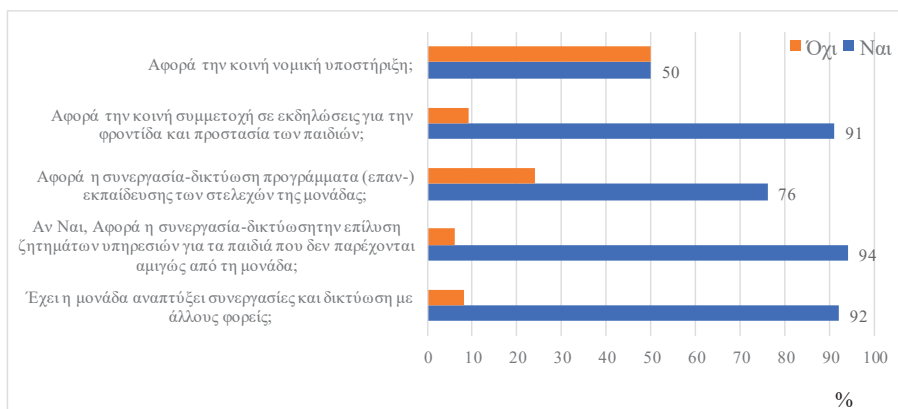
σύνολο των μονάδων απασχολήθηκαν 1076 εθελοντές. Ειδικότερα όσον αφορά το ερώτημα αν έχει υπάρξει προληπτικός ιατρικός έλεγχος για την ομάδα των εθελοντών όπως διαπιστώνεται (Σχήμα 25), μόνον το 71,4% του συνόλου απάντησε θετικά στο εν λόγω ερώτημα.⁷¹ Υπογραμμίζεται επίσης ότι στο ερώτημα αν προβλέπεται η (επαν-) εκπαίδευση/κατάρτιση των εθελοντών απάντησαν μόνον 37 ιδρύματα εκ των οποίων τα περισσότερα απάντησαν θετικά.

Σχήμα 25: Στοιχεία για εθελοντές σε ιδρύματα το 2019



Οι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι συνεργάζονται με άλλους φορείς για παροχή υπηρεσιών που αδυνατούν να καλύψουν στη μονάδα (94%) ή έχουν κοινή συμμετοχή σε εκδηλώσεις για την φροντίδα και προστασία των παιδιών (91%). Σε χαμηλότερο βαθμό η δικτύωση των ιδρυμάτων, αφορά θέματα κοινής νομικής υποστήριξης (Σχήμα 26). Πάντως η αποτίμηση από τη συνεργασία σε γενικές γραμμές εμφανίζεται ιδιαίτερα ικανοποιητική.

Σχήμα 26: Στοιχεία συνεργασιών των ιδρυμάτων



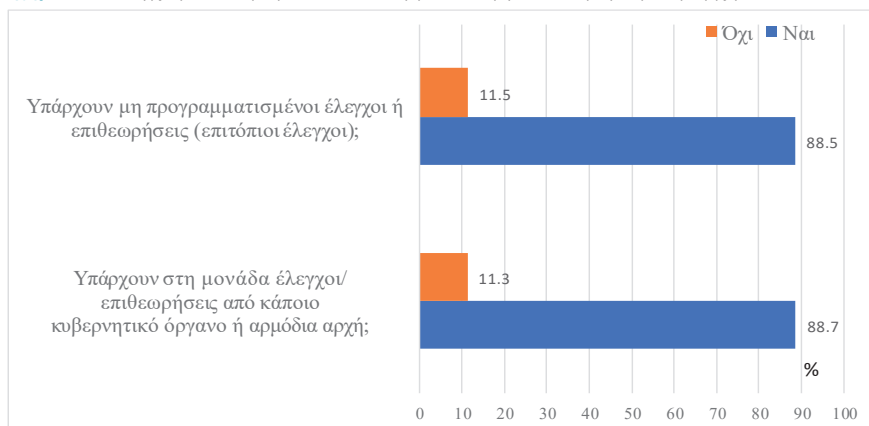
71. Συνολικά απάντησαν 49 ιδρύματα.

Έλεγχοι/επιθεωρήσεις από κάποιο κυβερνητικό όργανο ή αρμόδια αρχή

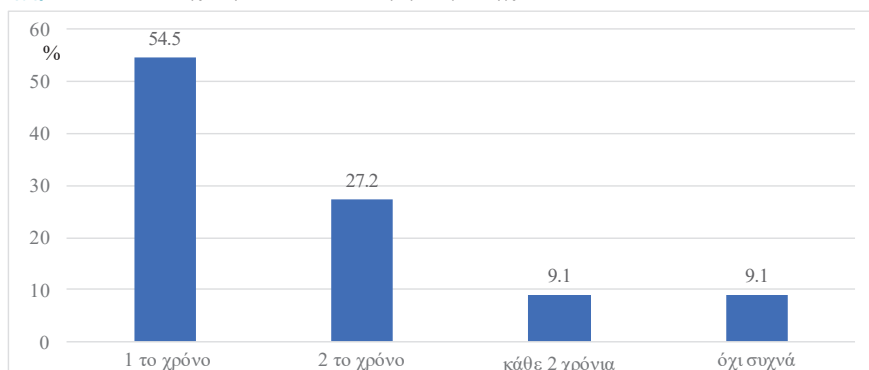
Στο ερωτηματολόγιο διατυπώθηκαν συγκεκριμένες ερωτήσεις που αφορούν τους ελέγχους που πραγματοποιούνται στην μονάδα από αρμόδια όργανα ή κυβερνητικές αρχές. Οι ερωτήσεις έχουν ομαδοποιηθεί ως εξής: α) τη συχνότητα, β) το εσωτερικό περιβάλλον των ιδρυμάτων (ασφάλεια, υγιεινή κλπ.), γ) τα παιδαγωγικά πρότυπα και δ) την ιατρική φροντίδα

Όπως διαπιστώνεται (Σχήμα 27) σε συνολικά 62 ιδρύματα που απάντησαν στο ερώτημα αν γίνονται έλεγχοι, ποσοστό 88,7% (57 περιπτώσεις) απάντησαν θετικά («Ναι»), ενώ στο ερώτημα αν υπάρχουν μη προγραμματισμένοι έλεγχοι ή επιθεωρήσεις (επιτόπιοι έλεγχοι) το αντίστοιχο ποσοστό «Ναι» ανέρχεται σε 88,5%. Αναφορικά με τη συχνότητα των ελέγχων (Σχήμα 28) οι απαντήσεις που δόθηκαν στο μεγαλύτερο τους ποσοστό συγκεντρώνονται στο μία φορά το χρόνο (54, 5%) ή δύο φορές το χρόνο (27, 2%). Παρά ταύτα υπάρχουν περιπτώσεις ιδρυμάτων τα οποία δήλωσαν ότι δέχονται ελέγχους σε αραιότερα χρονικά διαστήματα όπως κάθε δύο χρόνια (9,1%) ή καθόλου συχνά (9,1%).

Σχήμα 27: Έλεγχος των ιδρυμάτων από αρμόδιο όργανο/κυβερνητική αρχή

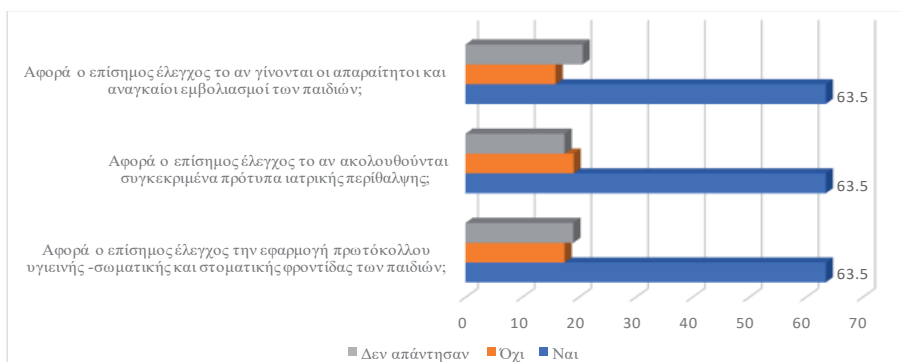


Σχήμα 28: Πόσο συχνά γίνονται επιθεωρήσεις έλεγχοι



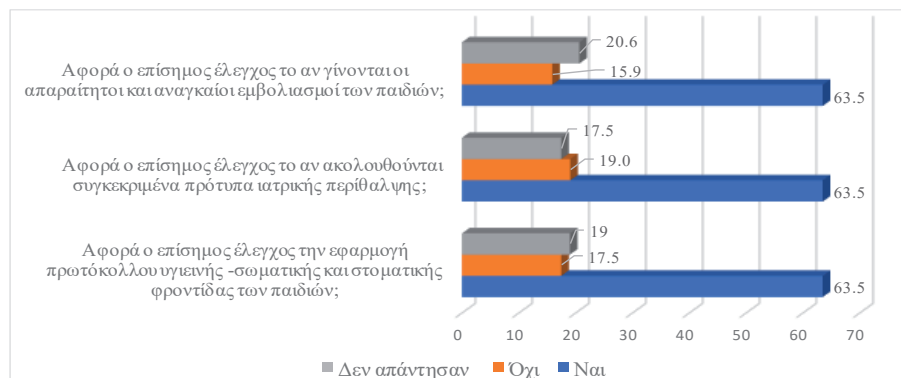
Ενδιαφέρον έχει ωστόσο το περιεχόμενο των επιθεώρησεων που πραγματοποιούνται. Εξετάζοντας τα στοιχεία του επόμενου Σχήματος (29), διαπιστώνεται ότι ο επίσημος έλεγχος για τις προδιαγραφές ασφαλείας της μονάδας συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό (79,4%) και ακολουθεί η περίπτωση που αφορά το φυσικό περιβάλλον και την υγιεινή χώρων (76,2%), με το χαμηλότερο ποσοστό να συγκεντρώνεται στον έλεγχο για τον αριθμό παιδιών στη βάση της δυναμικότητας της μονάδας /αναλογία παιδιών/ προσωπικού (69,8%).

Σχήμα 29: Έλεγχος για την εφαρμογή πρωτόκολλου υγιεινής-σωματικής και στοματικής φροντίδας, αν ακολουθούνται συγκεκριμένα πρότυπα ιατρικής περίθαλψης ή αν γίνονται οι απαραίτητοι και αναγκαίοι εμβολιασμοί των παιδιών



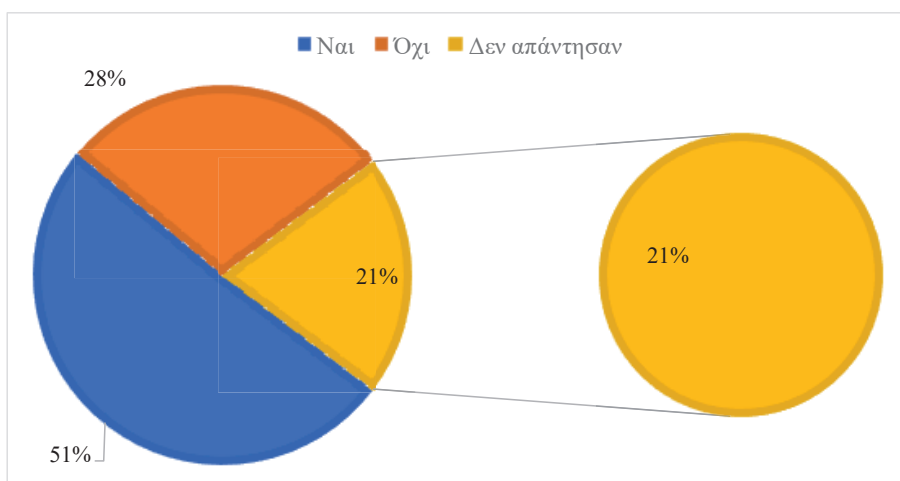
Στη συνέχεια για τα ερωτήματα αν η επιθεώρηση αφορά στην εφαρμογή πρωτόκολλου υγιεινής-σωματικής και στοματικής φροντίδας των παιδιών, αν ακολουθούνται συγκεκριμένα πρότυπα ιατρικής περίθαλψης ή αν γίνονται οι απαραίτητοι και αναγκαίοι εμβολιασμοί των παιδιών διαπιστώνεται αρχικά ότι το ποσοστό θετικών απαντήσεων είναι ακριβώς ίδιο για το καθένα από αυτά (63,5%) και πιο χαμηλό, συγκριτικά με τα προηγούμενα ερωτήματα (Σχήμα 30). Αυτό κατά ένα βαθμό σχετίζεται με την υψηλότερη αναλογία ιδρυμάτων που δεν απάντησαν στο εν λόγω ερώτημα που φτάνει και μέχρι το 20,6% στο ερώτημα για τους εμβολιασμούς.

Σχήμα 30: Έλεγχος ιδρυμάτων για θέματα υγιεινής, εμβολιασμού και υγείας των παιδιών

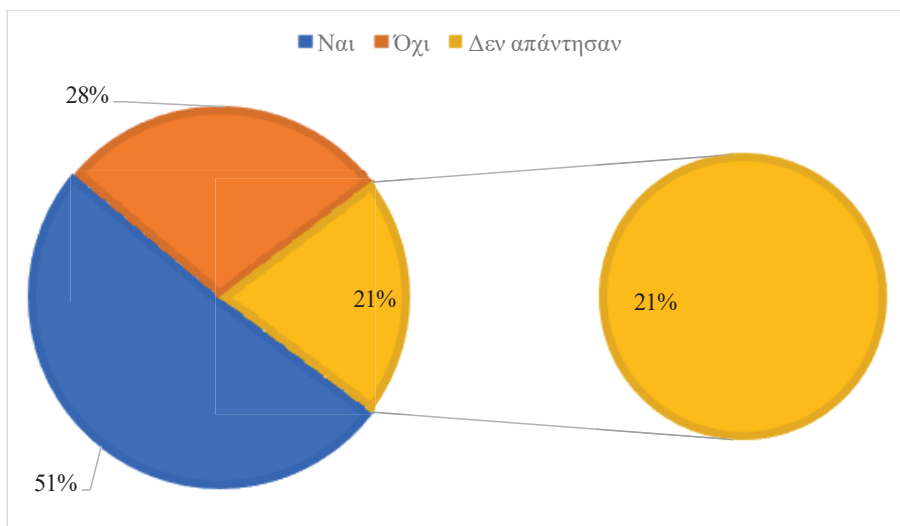


Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα αν οι έλεγχοι αφορούν το αν ακολουθούνται συγκεκριμένα και πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα (Σχήμα 31). Διαπιστώνεται ότι σε γενικές γραμμές το ποσοστό που απάντησε «Ναι» ανέρχεται σε 50,8% και «Όχι» 28,6%. Ωστόσο ένα σχετικά υψηλό ποσοστό μονάδων επέλεξε να μην απαντήσει καθόλου (20,6%). Ακριβώς ο ίδιος αριθμός μονάδων απάντησε στο ερώτημα αν υπάρχει πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία και με ακριβώς την ίδια ποσοστιαία κατανομή μεταξύ «Ναι» (50,8%), «Όχι» (28,6%) και δεν απάντησε (20,6%) (Σχήμα 32).

Σχήμα 31: Αν ο έλεγχος αφορά την εφαρμογή συγκεκριμένων και πιστοποιημένων ποιοτικών παιδαγωγικών προτύπων



Σχήμα 32: Αν υπάρχει πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία

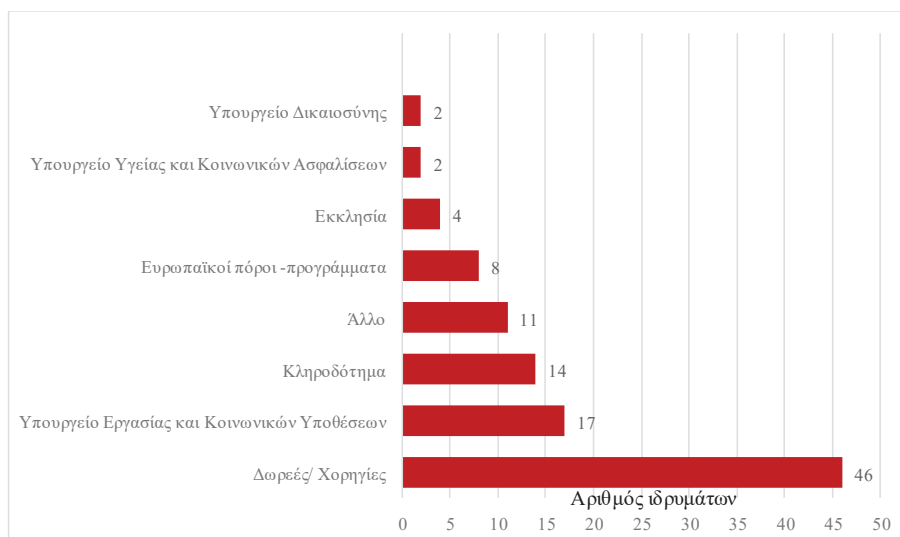


Σε γενικές γραμμές από την ανάλυση των στοιχείων, διαπιστώνεται ότι γίνονται έλεγχοι στα ιδρύματα από επίσημο κυβερνητικό όργανο ή αρμόδια αρχή. Ωστόσο οι επιθεωρήσεις αυτές δεν φαίνεται να έχουν μία σταθερή χρονική συχνότητα, ενώ διαφοροποιούνται σε ότι αφορά τη στοχοθεσία τους. Στην πλειονότητά τους επικεντρώνουν κυρίως σε θέματα ασφάλειας και υγιεινής και σε μικρότερο ποσοστό σε θέματα υγείας, εμβολιασμού και αν ακολουθούνται ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα για τα παιδιά. Διαφαίνεται ότι πρόκειται για ελέγχους τυπικούς, χωρίς ενιαία κριτήρια για όλες τις δομές και αμφισβητείται αν πρόκειται για ουσιαστικούς ελέγχους και εποπτεία των φορέων αυτών, με γνώμονα την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Πηγές χρηματοδότησης και ανάγκες των ιδρυμάτων

Όσον αφορά την κύρια πηγή χρηματοδότησης των ιδρυμάτων (Σχήμα 33), τα περισσότερα είπαν ότι η πιο σημαντική οικονομική τους πηγή προέρχεται από δωρεές και χορηγίες ιδιωτών και αμέσως μετά έρχεται η χρηματοδότηση από τα αρμόδια υπουργεία ή άλλη πηγή (π.χ. τοπική αυτοδιοίκηση, συνδρομή μελών κλπ.).

Σχήμα 33: Κύρια πηγή χρηματοδότησης των ιδρυμάτων



Σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα από το πρώτο ερωτηματολόγιο είναι σημαντικά και διαφωτίζουν πολλές πτυχές των λόγων που φιλοξενούνται και τα χαρακτηριστικά των παιδιών (φύλο, ηλικία, εθνικότητα). Επίσης φάνηκε ότι απασχολείται ένα μεγάλος αριθμός εργαζομένων από διάφορες ειδικότητες ενώ οι συμβασιούχοι είναι λιγότεροι. Σημαντικός φαίνεται να είναι και ο αριθμός των εθελοντών που συνεισφέρουν στα ιδρύματα.

Από το Σχήμα 34 προκύπτει ότι η κοινή ανάγκη που εκφράζουν οι μονάδες είναι η «εκπαίδευση- κατάρτιση- εξειδίκευση του υπάρχοντος προσωπικού»

(επιλεγμένη από το 68,2%), ενώ τίθεται από την πλειοψηφία, ως ανάγκη και η «νέα (νέες) πρόσληψη εξειδικευμένου-επιστημονικού προσωπικού» (επιλεγμένη από το 58,7%). Ακόμα, το 49.2% δηλώνει ως ανάγκη την «επαρκή χρηματοδότηση σε τακτική βάση», το 44,4% την «οικονομική στήριξη για κάλυψη καθημερινών αναγκών των παιδιών» και το 36,5% την «κάλυψη δαπανών για μέτρα προστασίας κατά της COVID-19».

Σχήμα 34: Ανάγκες μονάδας (δυνατότητα πολλαπλής επιλογής)



Συμπεράσματα

Τα περισσότερα παιδιά στα ιδρύματα συγκεντρώνονται στην ηλικιακή ομάδα 13-17 και είναι εμφανές ότι δεν αποτελούν την πρώτη επιλογή των υποψηφίων γονέων. Θα πρέπει να υπάρξει ειδική και στοχευμένη πολιτική για αυτή την κατηγορία παιδιών με σκοπό την αποϊδρυματοποίηση τους. Ο πιο σημαντικός λόγος φιλοξενίας ανηλίκων σε ιδρύματα είναι η παραμέληση τους και οι περιπτώσεις που οι γονείς αντιμετωπίζουν φτώχεια/ κοινωνικής φύσης προβλήματα, ενώ αρκετές είναι και οι περιπτώσεις παιδιών που βρίσκονται στο ίδρυμα λόγω κακοποίησης.

Μόλις 98 παιδιά που ήταν σε ίδρυμα το 2019, έχουν επιστρέψει στη βιολογική οικογένεια, ενώ αναφορικά με τις προοπτικές υιοθεσίας και αναδοχής η διαφορά μεταξύ δομών που είναι ΝΠΔΔ και δομών που είναι ΝΠΙΔ είναι σημαντική. Ποσοστό 86% των ΝΠΔΔ απαντά θετικά, δηλαδή ότι λειτουργεί πρόγραμμα υιοθεσίας, ενώ στην περίπτωση των ΝΠΙΔ η αναλογία είναι μόλις 51%. Από το σύνολο των παιδιών που εγκατέλειψαν το ίδρυμα, το 2019, ποσοστό

60% αφορούσε παιδιά από τα ΝΠΔΔ τα οποία αριθμητικά είναι πολύ λιγότερα συγκριτικά με τα ΝΠΙΔ. Ιδίως στο θέμα των υιοθεσιών το 88% των παιδιών έχει προκύψει από ΝΠΔΔ. Σημαντική συνεισφορά στην εξέλιξη αυτή φαίνεται να έχουν τα μεγάλα ιδρύματα με το καθεστώς ΝΠΔΔ στην Αττική.

Επισημαίνεται επίσης ότι το 93,7% των ιδρυμάτων σύμφωνα με τα όσα δηλώθηκαν, τηρεί συστηματικά αρχεία όλων των παιδιών, ενώ ένα αρκετά χαμηλότερο ποσοστό (72%) δήλωσε ότι υπάρχει διαδικασία παρακολούθησης όσων εγκαταλείπουν το ίδρυμα.

Οι απασχολούμενοι με μέσο όρο 13 άτομα ανά ίδρυμα επιλέγονται με διαδικασίες και έλεγχο, ενώ δηλώθηκε ότι πραγματοποιείται κατάρτιση για το 76,3% των περιπτώσεων. Αντίστοιχα κατά μέσο όρο απασχολήθηκαν 32 περίπου εθελοντές ανά μονάδα, ενώ στις περισσότερες δομές φαίνεται ότι υπήρξε έλεγχος σε εθελοντές εργαζόμενους καθώς και προληπτικός ιατρικός έλεγχος.

Οι συνεργασίες μεταξύ των φορέων στην πλεινότητα (πάνω από 90%) αφορούν την επίλυση ζητημάτων παροχής υπηρεσιών στα παιδιά, που δεν καλύπτονται αμιγώς από τη μονάδα ή επίσης αφορά συνεργασία για κοινή συμμετοχή σε εκδηλώσεις για την φροντίδα και προστασία των παιδιών.

Από τους ελέγχους που πραγματοποιούνται φαίνεται ότι οι περισσότεροι στρέφονται γύρω από τις προδιαγραφές ασφαλείας της μονάδας και την υγιεινή χώρων και κατά ένα χαμηλότερο ποσοστό επικεντρώνονται στο αν ακολουθούνται συγκεκριμένα πρότυπα ιατρικής περίθαλψης ή αν γίνονται οι απαραίτητοι και αναγκαίοι εμβολιασμοί των παιδιών. Επομένως φαίνεται ότι οι επιθεωρήσεις δεν είναι της ίδιας βαρύτητας ούτε του ίδιου τύπου και διενεργούνται μία έως δύο φορές το χρόνο ή ανά διαιτία. Όσον αφορά την κύρια πηγή χρηματοδότησης των ιδρυμάτων τα περισσότερα απάντησαν ότι η πιο σημαντική οικονομική πηγή ήταν οι δωρεές και οι χορηγίες από ιδιωτικές πρωτοβουλίες ή οι επιχορηγήσεις από τα αρμόδια υπουργεία (κυρίως τα ΝΠΔΔ) ή άλλη πηγή (π.χ. η τοπική αυτοδιοίκηση, συνδρομή μελών κλπ.).

Οι κυριότερες ανάγκες που δηλώθηκε ότι έχουν τα ιδρύματα αφορούν την εκπαίδευση-κατάρτιση-εξειδίκευση του υφιστάμενου προσωπικού» (68,2%), τις νέες προσλήψεις εξειδικευμένου-επιστημονικού προσωπικού» (58,7%) και την επαρκή χρηματοδότηση σε τακτική βάση (49.2%).

5.2. Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας: ερωτηματολόγιο Β΄

Τα αρχικά ερωτήματα της Β΄ ενότητας του ερωτηματολογίου αφορούν την ποιοτική αποτίμηση της μονάδας ως προς την επάρκεια και την ποιότητα της υποδομής και του εξοπλισμού. Χρησιμοποιείται η δεκαβάθμια κλίμακα βαθμολόγησης όπου 1 είναι η χαμηλότερη βαθμολογία και 10 το άριστα. Αρχικά οι ερωτώμενοι επαγγελματίες καλούνται να αποτιμήσουν την ποιότητα οργάνωσης της μονάδας, την επάρκεια και την ποιότητα του προσωπικού,

την ποιότητα των εξωτερικών σχέσεων και της δικτύωσης της μονάδας, και τις παρεχόμενες υπηρεσίες στα παιδιά. Με τον ίδιο τρόπο αποτιμάται αν το περιβάλλον ύπνου που παρέχεται είναι φιλικό και αν το ευρύτερο περιβάλλον της μονάδας συνδράμει στις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών. Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 8, σε γενικές γραμμές οι μέσες βαθμολογίες (μέσος όρος) διαφοροποιούνται μεταξύ των ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ. Η γενική τάση είναι οι επαγγελματίες από τα ΝΠΙΔ να δίνουν υψηλότερες τιμές ενώ οι επαγγελματίες από τα ΝΠΔΔ να βαθμολογούν πιο αυστηρά. Με δεδομένο το γεγονός ότι οι απαντήσεις δίνονται σύμφωνα με την κρίση των επαγγελματιών το ερώτημα αν η στατιστική διαφορά είναι σημαντική παραμένει. Για τον σκοπό αυτό με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS,⁷² το πρώτο βήμα γίνεται με έλεγχο του στατιστικού “F” όπου εξετάζεται αν οι διασπορές ανάμεσα στις δύο περιπτώσεις έχουν διαφορά. Όπως διαπιστώνεται καθώς η p -τιμή $> 0,05$ το συμπέρασμα είναι ότι διασπορές δεν έχουν διαφορά (θεωρούνται ίσες).

Το δεύτερο βήμα, αφορά το t -test για έλεγχο των μέσων τιμών υποθέτοντας ίσες διασπορές. Οι μέσες τιμές φαίνεται να μην έχουν στατιστικά σημαντική διαφορά όταν p -τιμή $> 0,05$. Η υπόθεση αυτή φαίνεται να επαληθεύεται στη βαθμολόγηση των ερωτήσεων που αφορούν την ποιότητα οργάνωσης, των εξωτερικών σχέσεων και της δικτύωσης της μονάδας. Δηλαδή οι βαθμολογίες που δίνουν οι επαγγελματίες για τα δύο προαναφερθέντα ερωτήματα δεν παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ.

Σε ότι αφορά την επάρκεια και την ποιότητα της υποδομής και του εξοπλισμού, του προσωπικού συνολικά, τις παρεχόμενες υπηρεσίες στα παιδιά και ειδικότερα αν το περιβάλλον ύπνου είναι φιλικό και αν η μονάδα συνδράμει στις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών, δεχόμαστε ότι η μέση βαθμολογία των επαγγελματιών στις προαναφερθείσες ερωτήσεις διαφέρει μεταξύ των ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ. Λόγω του υψηλότερου μέσου όρου στην τελευταία αυτή κατηγορία (ΝΠΙΔ), φαίνεται ότι οι επαγγελματίες τείνουν να διαφωνούν θεωρώντας ως καλύτερη την περίπτωση των ΝΠΙΔ.

72. Με βάση το οποίο έχουν πραγματοποιηθεί όλες οι στατιστικές επεξεργασίες και αναλύσεις της ποσοτικής έρευνας.

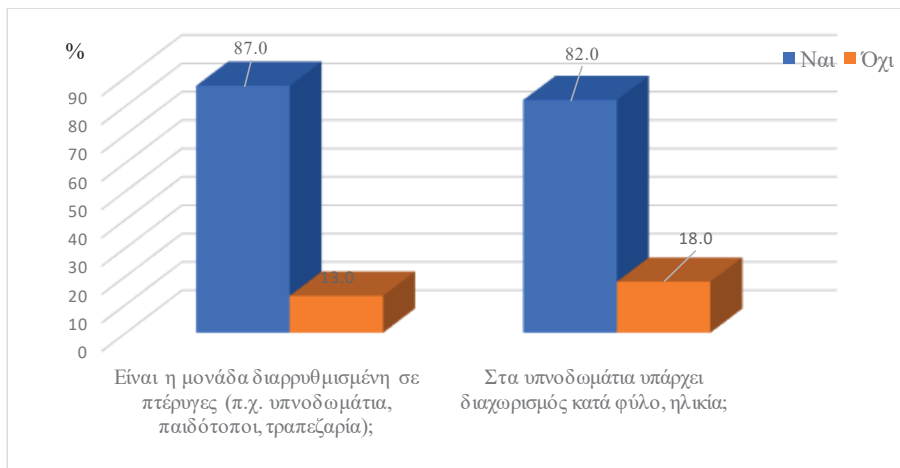
Πίνακας 8
Αποτίμηση επιλεγμένων χαρακτηριστικών της μονάδας και υπηρεσιών
και περιβάλλον ύπνου για τα παιδιά

Πως θα βαθμολογούσατε;	Τύπος μονάδας	N	Μέσος όρος	ΤΑ	Τιμή "F"	Τιμή "t"
Την επάρκεια και την ποιότητα της υποδομής και του εξοπλισμού	NΠΔΔ	21	6,52	1,965	2,698 ($p=0,106$)*	-3,086 ($p=0,003$)
	NΠΔΔ	39	7,90	1,447		
Την ποιότητα οργάνωσης της μονάδας	NΠΔΔ	21	7,38	1,532	0,059 ($p=0,810$)	-1,957 ($p=0,055$)
	NΠΔΔ	39	8,26	1,712		
Την επάρκεια και την ποιότητα του προσωπικού συνολικά	NΠΔΔ	21	5,81	1,692	0,780 ($p=0,381$)	-4,463 ($p=0,000$)
	NΠΔΔ	40	7,80	1,636		
Την ποιότητα των εξωτερικών σχέσεων και της δικτύωσης της μονάδας	NΠΔΔ	21	7,81	1,436	1,217 ($p=0,275$)	-0,864 ($p=0,391$)
	NΠΔΔ	39	8,13	1,321		
Τις παρεχόμενες υπηρεσίες στα παιδιά	NΠΔΔ	21	7,86	1,459	0,305 ($p=0,583$)	-2,523 ($p=0,014$)
	NΠΔΔ	39	8,77	1,266		
Αν το περιβάλλον ύπνου που παρέχεται για τα παιδιά είναι φιλικό	NΠΔΔ	21	7,90	1,868	0,765 ($p=0,385$)	-2,470 ($p=0,016$)
	NΠΔΔ	39	8,92	1,306		
Αν το ευρύτερο περιβάλλον της μονάδας συνδράμει στις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών	NΠΔΔ	21	7,33	1,713	3,080 ($p=0,085$)	-3,706 ($p=0,000$)
	NΠΔΔ	38	8,71	1,137		

*Σε παρένθεση δίνεται η p -τιμή.

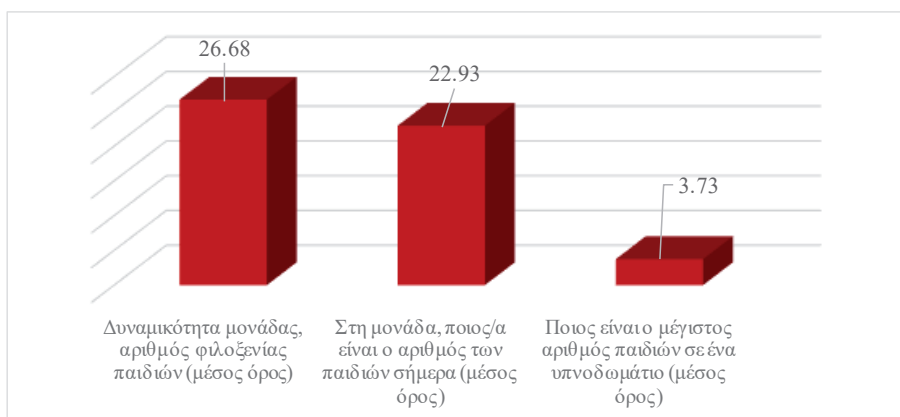
Αναφορικά με το εσωτερικό περιβάλλον της μονάδας, στο ερώτημα αν υπάρχει διαρρύθμιση σε πτέρυγες (π.χ. υπνοδωμάτια, παιδότοποι, τραπεζαρία) διαπιστώνεται ότι αυτό ισχύει για το 77% των ιδρυμάτων ενώ αντίστοιχα για το 82% των ιδρυμάτων υπάρχει στα υπνοδωμάτια διαχωρισμός κατά φύλο, ηλικία (Σχήμα 35).

Σχήμα 35: Είναι η μονάδα διαρρυθμισμένη σε πτέρυγες (π.χ. υπνοδωμάτια, παιδότοποι, τραπεζαρία) και στα υπνοδωμάτια υπάρχει διαχωρισμός κατά φύλο, ηλικία



Σε σχέση με ερωτήματα που απευθύνονταν σε επαγγελματίες και αφορούν τη δυναμικότητα της μονάδας, τον συνολικό αριθμό παιδιών που φιλοξενούνται και στοιχεία για τα υπνοδωμάτια οι απαντήσεις που δόθηκαν περιγράφονται στο επόμενο Σχήμα 36. Διαπιστώνεται αρχικά ότι αναφορικά με τη μέση δυναμικότητα (26,68) και το μέσο αριθμό παιδιών που φιλοξενούνται στο ίδρυμα (22,93) οι μέσοι όροι που δηλώνονται από τους επαγγελματίες είναι χαμηλότεροι συγκριτικά με ότι έχει δηλωθεί από τους διευθυντές και μάντζερ.⁷³ Επίσης φαίνεται ότι ο μέγιστος μέσος αριθμός παιδιών σε ένα υπνοδωμάτιο ανέρχεται σε 3,73 ανηλίκους.

Σχήμα 36: Στοιχεία δυναμικότητας μονάδας, αριθμού παιδιών που φιλοξενούνται και στοιχεία για τα υπνοδωμάτια σε σχέση με τον αριθμό παιδιών



73. Σύγκρινε με Πίνακα 5.

Αναφορικά με την αναλογία προσωπικού φροντίδας-προς παιδί (Πίνακας 9) διαπιστώνεται ότι οι κυρίαρχες συχνότητες είναι 1 προς 4 (1/4) και 1 προς 2 (1/2) καθώς και στις δύο περιπτώσεις συγκεντρώνονται από δέκα ιδρύματα. Εκεί που συγκεντρώνονται οι περισσότερες απαντήσεις, είναι στον δείκτη αναλογίας επιστημονικού προσωπικού προς αριθμό παιδιών, που είναι 1 προς 1 καθώς εδώ αθροίζονται περιπτώσεις από 28 ιδρύματα. Στην περίπτωση της αναλογίας συνολικού προσωπικού προς παιδιά απάντησε συγκριτικά ένας μικρότερος αριθμός επαγγελματιών. Παρά ταύτα διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες απαντήσεις συγκεντρώνονται γύρω από την αναλογία 1 προς 1 (11 περιπτώσεις).

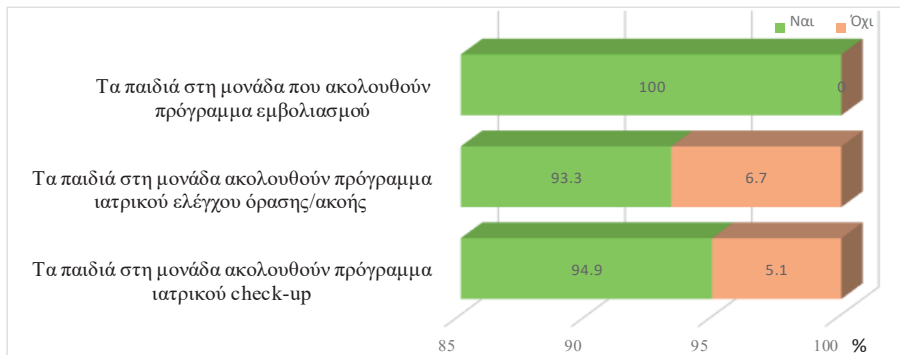
Πίνακας 9
Αναλογία επιστημονικού προσωπικού, προσωπικού φροντίδας και συνολικού προσωπικού προς παιδί

Αναλογία	Προσωπικού φροντίδας προς παιδί	Επιστημονικού προσωπικού προς παιδί	Συνολικού προσωπικού προς παιδί
1/1	8	28	11
1/2	10	11	7
1/3	6	5	2
1/4	10	1	3
1/5	5	2	3
1/6 έως 10	5	3	7
Λουπές περιπτώσεις	10	2	16
Σύνολο ιδρυμάτων που απάντησαν	54	52	49

Ιατρικό check-up, πρόγραμμα ιατρικού ελέγχου όρασης/ακοής και πρόγραμμα εμβολιασμού παιδιών και διαθεσιμότητα επιστημονικού προσωπικού

Στο παρακάτω Σχήμα 37 αποτυπώνονται τα ποσοστά των ιδρυμάτων που παρέχουν προγράμματα ιατρικών προληπτικών εξετάσεων στα φιλοξενούμενα παιδιά: σε ποσοστό 94,9% των μονάδων ακολουθούν πρόγραμμα ιατρικού check-up, ενώ σε ποσοστό 5,1% δεν ακολουθούν, το 93,3% των ιδρυμάτων δήλωσαν ότι προβαίνουν σε ελέγχους όρασης/ακοής και διαπιστώνεται πως όλα τα παιδιά ακολουθούν πρόγραμμα εμβολιασμού (100%).

Σχήμα 37: Ιατρικό check-up, πρόγραμμα ιατρικού ελέγχου όρασης/ακοής και πρόγραμμα εμβολιασμού παιδιών (%)

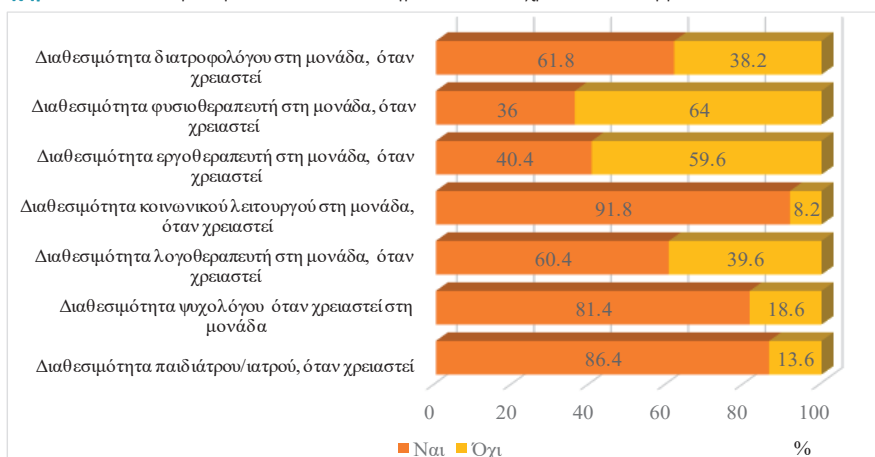


Διαθεσιμότητα επιλεγμένου επιστημονικού προσωπικού στο ίδρυμα, σε περίπτωση που προκύψει ανάγκη

Στο Σχήμα 38 διαπιστώνεται, σύμφωνα με όσα έχουν δηλώσει οι επαγγελματίες που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, ότι κατά ποσοστό 86,4% στο σύνολο των απαντήσεων υπάρχει διαθέσιμος παιδίατρος/ιατρός στη μονάδα ενώ κατά 13,4% δεν υπάρχει. Όπως γίνεται αντιληπτό στο ίδιο σχήμα η διαθεσιμότητα ψυχολόγου στη μονάδα είναι σε ποσοστό 81,4% ενώ λογοθεραπευτής αν χρειαστεί, παρέχεται στο 60,4% των μονάδων. Αντίθετα η εξασφάλιση κοινωνικού λειτουργού αγγίζει το 91,8%, όταν υπάρξει ανάγκη, ενώ μόνον για το 59,6% υπάρχει διαθέσιμος εργοθεραπευτής στη μονάδα, όταν προκύψει ανάγκη. Όσον αφορά τη διαθεσιμότητα σε φυσιοθεραπευτή και διατροφολόγο τα ποσοστά είναι 64% και 61,8% αντίστοιχα.

Φαίνεται επομένως ότι τα ιδρύματα κατά κύριο λόγο φροντίζουν να υπάρχει υψηλή διαθεσιμότητα κοινωνικού λειτουργού, παιδίατρο/ιατρού και ψυχολόγου.

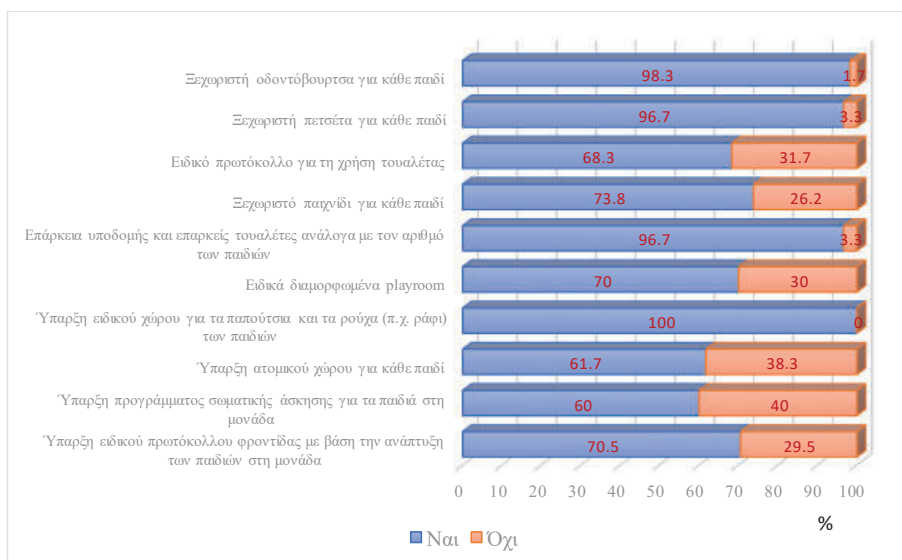
Σχήμα 38: Διαθεσιμότητα ειδικών επιστημόνων όταν χρειαστεί στη μονάδα



Στοιχεία που αφορούν τα παιδιά στην καθημερινότητα εντός του ιδρύματος

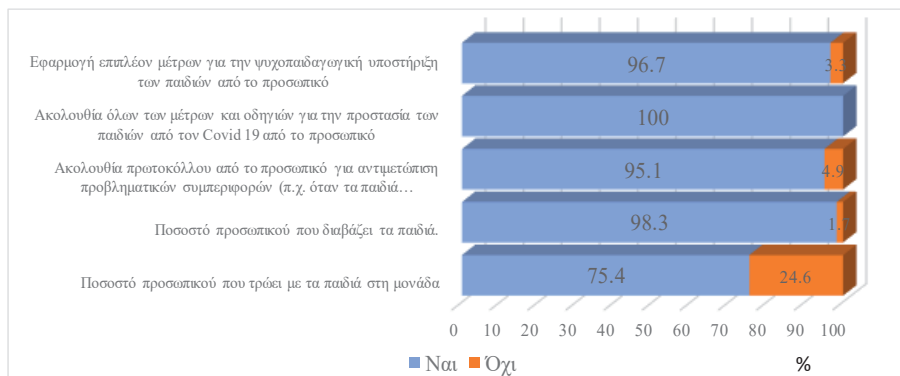
Όπως φαίνεται στο Σχήμα 39 στο 70,5% των μονάδων υπάρχει ειδικό πρωτόκολλο φροντίδας με βάση την ανάπτυξη των παιδιών. Υπαρξη προγράμματος σωματικής άσκησης για τα παιδιά δηλώθηκε ότι υπάρχει από το 60% των μονάδων, ενώ το 61,7% των ιδρυμάτων δήλωσε ότι παρέχεται ατομικός χώρος για κάθε παιδί. Ακόμη φαίνεται πως όλοι οι ανήλικοι (100%) έχουν ειδικό χώρο για τα παπούτσια και τα ρούχα (π.χ. ράφι), ενώ στο 70% των μονάδων υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα playroom για τα παιδιά. Για το 96,7% η επάρκεια σε υποδομές και ειδικότερα τουαλέτες είναι ανάλογες με τον αριθμό των παιδιών, ενώ κατά 3,3% δεν υπάρχει. Επίσης, το 73,8% των μονάδων έχει ξεχωριστό παιχνίδι για κάθε παιδί ενώ το 26,2% δεν έχει και το 68,3% ακολουθεί ειδικό πρωτόκολλο για τη χρήση τουαλέτας. Το 96,7% των περιπτώσεων δήλωσε ότι έχει ξεχωριστή πετσέτα και το 98,3% παρέχει ξεχωριστή οδοντόβουρτσα για κάθε παιδί.

Σχήμα 39: Στοιχεία που αφορούν τα παιδιά στην καθημερινότητα εντός του ιδρύματος



Στο Σχήμα 40 φαίνεται ότι το 98,3% του προσωπικού διαβάζει τα παιδιά, ενώ στο 95,1% των μονάδων το προσωπικό ακολουθεί πρωτόκολλο για την αντιμετώπιση προβληματικών συμπεριφορών ενώ το 4,9% δεν ακολουθεί. Ωστόσο είναι ικανοποιητικό το αποτέλεσμα καθώς όλο το προσωπικό (100%) των μονάδων συμμορφώνεται με όλα τα μέτρα και τις οδηγίες για την προστασία των παιδιών από την Covid 19. Αντίστοιχα στο ίδιο σχήμα διαπιστώνεται ότι στο 96,7% των μονάδων, το προσωπικό εφαρμόζει επιπλέον μέτρα για την ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των ανηλίκων ενώ το 3,3% δεν τα εφαρμόζει.

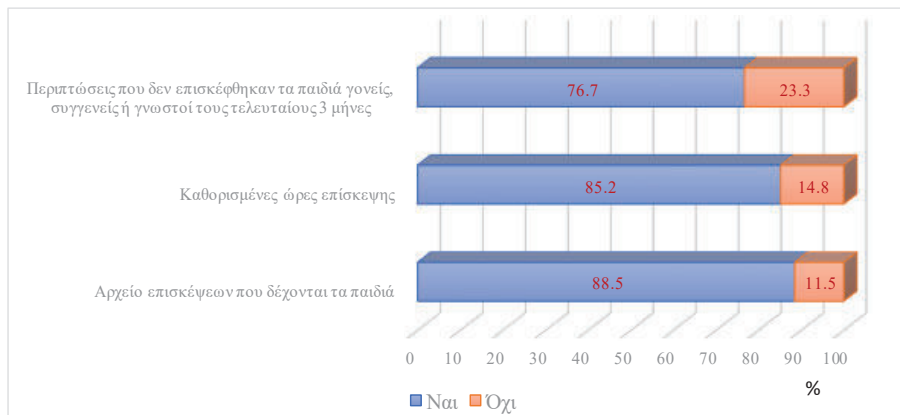
Σχήμα 40: Στοιχεία προσωπικού και παιδιών



Επισκέψεις που δέχονται τα παιδιά

Όπως φαίνεται στο Σχήμα 41 το 88,5% των μονάδων κρατάει τα αρχεία των επισκέψεων που δέχονται τα παιδιά ενώ το 11,5% δεν κρατάει. Αντίστοιχα το 85,2% έχει καθορισμένες ώρες επίσκεψης. Διαπιστώνεται επίσης ότι στο 76,7% των ιδρυμάτων οι ανήλικοι δεν δέχτηκαν επισκέψεις από γονείς, συγγενείς ή γνωστούς τους τελευταίους τρεις μήνες.

Σχήμα 41: Επισκέψεις που δέχονται τα παιδιά



Πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα

Στο Σχήμα 42 διαπιστώνεται ότι ένα χαμηλό ποσοστό ιδρυμάτων (39%) ακολουθεί πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα,⁷⁴ ενώ αντίθετα από τις 25 συνολικά απαντήσεις το 96% των επαγγελματιών που συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο

74. Σε ορισμένες περιπτώσεις έγινε αναφορά στο Quality4Children.

δήλωσε ότι στη μονάδα ακολουθείται σύστημα εξατομικευμένης προσέγγισης με βάση τις ανάγκες των παιδιών ενώ μόλις το 4% δεν ακολουθεί.

Σε συνολικά 18 περιπτώσεις ιδρυμάτων που απάντησαν το εν λόγω ερώτημα, το 94,4% ακολουθεί κάποιο πρότυπο στον τομέα της λογοθεραπείας και το 94,1% ακολουθεί στον τομέα των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Επίσης σε ότι αφορά τη ψυχολογική υποστήριξη σε σύνολο 21 απαντήσεων το 95,2% των δομών υιοθετεί κάποιο πρότυπο.

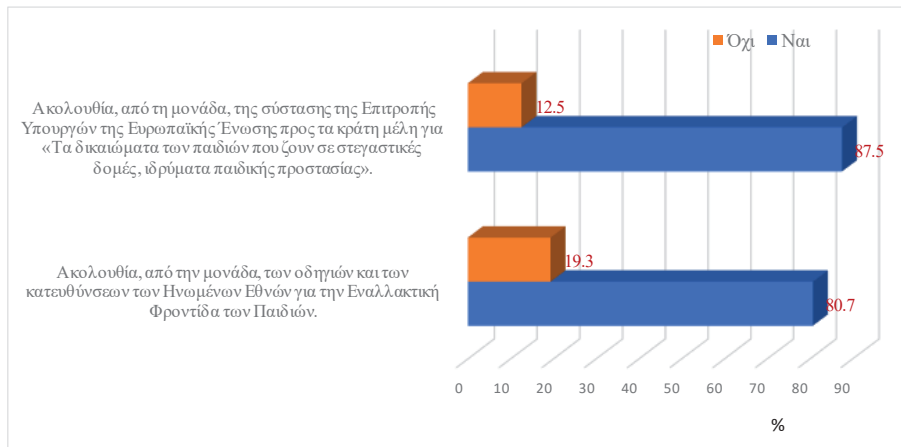
Σχήμα 42: Πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα



Κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, και Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές, ιδρύματα παιδικής προστασίας»

Στο Σχήμα 43 φαίνεται ότι η μονάδα κατά 80,7% ακολουθεί τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, ενώ το 19,3% δεν τις ακολουθεί. Στο ίδιο σχήμα φαίνεται ότι το 87,5% στη μονάδα ακολουθεί τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές, ιδρύματα παιδικής προστασίας» και το 12,5% δεν την ακολουθεί.

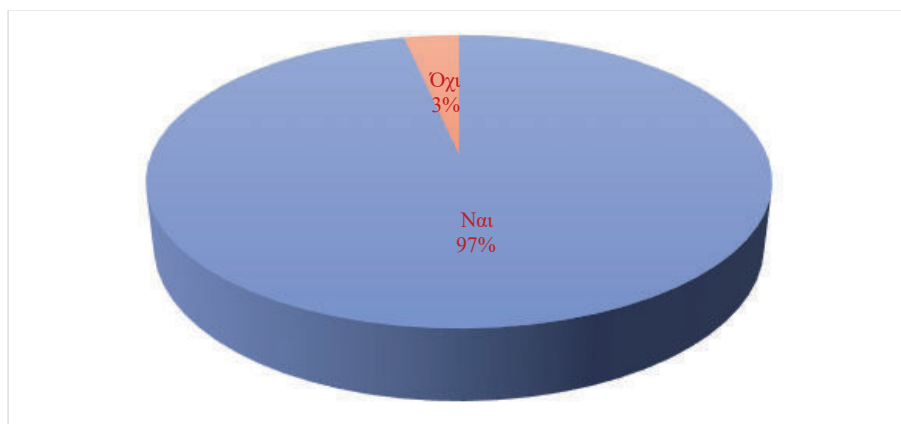
Σχήμα 43: Κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, και σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές, ιδρύματα παιδικής προστασίας»



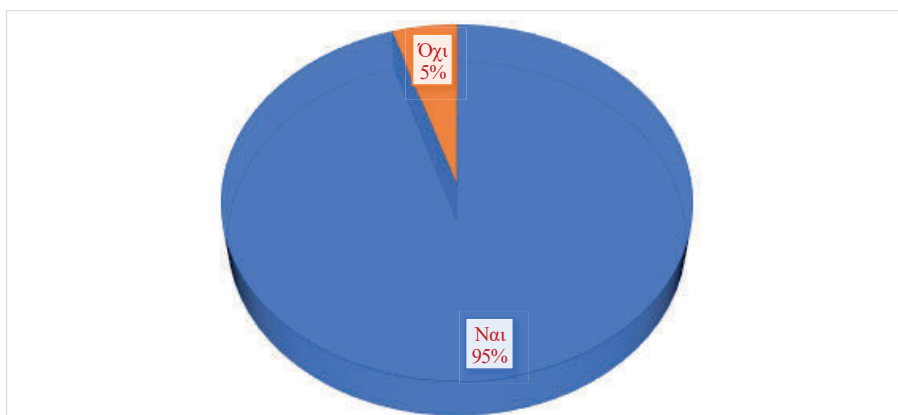
Συνεργασίες, δικτύωση, ενημέρωση και παρακολούθηση των πρόσφατων νομοθετικών και συνοδευτικών μέτρων προώθησης της αναδοχής και της υιοθεσίας

Το Σχήμα 44 δείχνει ότι το 96,6% έχει πρόγραμμα συνεργασιών και δικτύωσης με άλλους φορείς στην κοινότητα σε τομείς που π.χ. αδυνατεί να καλύψει στη φροντίδα των παιδιών και το 3,4% δεν έχει πρόγραμμα. Φαίνεται επίσης στο Σχήμα 45 ότι το 95% των επαγγελματιών στο ίδρυμα ενημερώνεται και παρακολουθεί τις πρόσφατες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις και τα συνοδευτικά μέτρα για την προώθηση της αναδοχής και της υιοθεσίας.

Σχήμα 44: Συνεργασίες και δικτύωση ιδρυμάτων



Σχήμα 45: Παρακολούθηση ενημέρωσης των πρόσφατων νομοθετικών και συνοδευτικών μέτρων προώθησης της αναδοχής και της υιοθεσίας



Περιπτώσεις που τα στελέχη των μονάδων ανέφεραν για την προώθηση της υιοθεσίας και της αναδοχής ⁷⁵

Από τα στελέχη-επαγγελματίες των μονάδων που συμπλήρωσαν την δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου, ζητήθηκε να δώσουν παραδείγματα που αφορούν στην προώθηση της υιοθεσίας και της αναδοχής. Από την προσεκτική εξέταση των όσων αναφέρθηκαν διαπιστώνεται αρχικά η μεγάλη έμφαση πολλών μονάδων σε ζητήματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Παράλληλα σημειώθηκαν απαντήσεις που υπογράμιζαν την ενημέρωση του Anynet, την επαφή με την Περιφέρεια, την προετοιμασία των υποψηφίων.

Συμπεράσματα

Σε γενικές γραμμές, η μέση δυναμικότητα των ιδρυμάτων ανέρχεται σε 26,68 παιδιά ανά μονάδα ενώ για το 2019 ο μέσος αριθμός ανηλίκων που φιλοξενούνταν στο ίδρυμα ήταν χαμηλότερος (22,93) και είναι υποεκτιμημένη συγκριτικά με τα όσα δήλωσαν οι διευθυντές/μάντζερ. Παράλληλα, η επάρκεια της υποδομής και του εξοπλισμού των μονάδων αποτιμάται ως ικανοποιητική. Στατιστικά η διαφορά δεν είναι σημαντική σε ότι αφορά την οργάνωση, τις εξωτερικές σχέσεις, τη δικτύωση και την επάρκεια του προσωπικού αν και η κατάσταση για τα ιδρύματα ΝΠΙΔ είναι ελαφρώς καλύτερη. Το ίδιο συμβαίνει και με την ποιότητα της υποδομής, τις παρεχόμενες υπηρεσίες στα παιδιά και των ερωτημάτων που εξετάζουν αν το περιβάλλον ύπνου που παρέχεται για τα παιδιά είναι φιλικό και αν το ευρύτερο περιβάλλον της μονάδας συνδράμει στις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών, όπου η κατάσταση γενικά είναι καλύτερη στα ΝΠΙΔ.

⁷⁵ Στο ερώτημα απάντησαν συνολικά 43 άτομα των μονάδων, κ των οποίων τα 15 προέρχονταν από ΝΠΔΔ. Στο Παράρτημα Ε, δίδεται λεπτομερώς κάθε μία από τις απαντήσεις που δόθηκαν.

Η συνήθης αναλογία προσωπικού φροντίδας προς παιδί είναι 1 προς 4 ή 1 προς 2, η κυρίαρχη συχνότητα στον δείκτη αναλογίας επιστημονικού προσωπικού προς αριθμό παιδιών είναι 1 προς 1, ενώ στην αναλογία συνολικού προσωπικού προς παιδί οι απαντήσεις συγκεντρώνονται γύρω από την αναλογία 1 προς 1.

Στην πλειοψηφία των ιδρυμάτων αναφέρεται ότι τα παιδιά ακολουθούν πρόγραμμα ιατρικού check-up, πρόγραμμα ιατρικού ελέγχου όρασης/ακοής, πρόγραμμα εμβολιασμού (100%).

Διαπιστώνεται ότι σε γενικές γραμμές στα περισσότερα ιδρύματα σε μεγάλη αναλογία, όταν χρειαστεί, υπάρχει διαθέσιμος παιδίατρος/ιατρός, ψυχολόγος και κοινωνικός λειτουργός. Σε μικρότερη αναλογία φαίνεται να καλύπτεται η ανάγκη όταν χρειαστεί λογοθεραπευτής, φυσιοθεραπευτής ή διατροφολόγος.

Σε ποσοστό 70,5% των μονάδων υπάρχει ειδικό πρωτόκολλο φροντίδας με βάση την ανάπτυξη των παιδιών και πρόγραμμα σωματικής άσκησης (60%). Όλοι οι ανήλικοι έχουν ειδικό χώρο για τα παπούτσια και τα ρούχα (π.χ. ράφι). Σε ποσοστό άνω του 70% των μονάδων υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα playground, ξεχωριστό παιχνιδι, πετσέτα και οδοντόβουρτσα, για κάθε παιδί.

Το προσωπικό διαβάζει τα παιδιά, λαμβάνει μέτρα για την ψυχοπαιδαγωγική τους υποστήριξη και ακολουθεί πρωτόκολλο για την αντιμετώπιση προβληματικών συμπεριφορών (πάνω από το 95%), ενώ όλοι ακολουθούν το σύνολο των μέτρων και τις οδηγίες για την προστασία των παιδιών από την Covid 19.

Υπάρχει πρόγραμμα επισκέψεων και τηρείται αρχείο επισκέψεων σε αναλογία που ξεπερνά το 85% των μονάδων. Στο 76,7% των ιδρυμάτων δεν επισκέφθηκαν τα παιδιά γονείς, συγγενείς ή γνωστοί τους τελευταίους 3 μήνες.

Οι περισσότερες μονάδες δεν ακολουθούν πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα, ενώ αντίθετα στις περισσότερες περιπτώσεις ακολουθείται σύστημα εξατομικευμένης προσέγγισης με βάση τις ανάγκες των παιδιών.

Πάνω από το 80,7% των μονάδων ακολουθεί τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, ενώ το 87,5% δήλωσε ότι ακολουθεί τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές, ιδρύματα παιδικής προστασίας».

Οι περισσότερες μονάδες έχουν αναπτύξει πρόγραμμα συνεργασιών και δικτύωσης με άλλους φορείς στην κοινότητα σε τομείς που αδυνατούν να καλύψουν οι ίδιες οι δομές. Διαπιστώνεται επίσης ότι οι επαγγελματίες, όπως είπαν, παρακολουθούν τις νομοθετικές εξελίξεις και τα συνοδευτικά μέτρα προώθησης της αναδοχής και της υιοθεσίας.

Παράλληλα πολλά ιδρύματα έχουν αναλάβει δράσεις κυρίως σε ζητήματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την προώθηση της υιοθεσίας και αναδοχής.

Ωστόσο, η εναλλακτική λύση της αναδοχής και της υιοθεσίας πρέπει να αξιοποιηθεί στο μέγιστο. Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού πρέπει να αποτελέσει και προτεραιότητα της κυβερνητικής πολιτικής με τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση των επαγγελματιών θα μπορούσε να έχει θετική συνεισφορά στην ανάδοχη φροντίδα και την προώθηση της υιοθεσίας.

Η δημιουργία ενός σχεδίου δράσης με έμφαση στην ποιοτική οικογενειακού και κοινοτικού τύπου φροντίδα με την ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής και της υιοθεσίας θα μπορούσε να εκληφθεί ως θετική πρωτοβουλία καθώς όπως διαπιστώθηκε ο αριθμός των παιδιών σε αναδοχή ή υιοθεσία είναι περιορισμένος. Πέραν των όσων δηλώθηκαν απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια και ενεργητική συμμετοχή των ιδρυμάτων προς την κατεύθυνση αυτή.

Επίσης προκρίνεται η ανάγκη μιας ενιαίας στρατηγικής σε ότι αφορά τη στελέχωση των μονάδων, ενώ θα πρέπει να αξιοποιηθεί στο έπακρον ο θεσμός των εθελοντών και της δραστηριότητας που αναπτύσσουν.

Τέλος στα θέματα εμβολιασμών και ιατρικής παρακολούθησης θα πρέπει να καλύπτεται το σύνολο των παιδιών που βρίσκονται σε ιδρύματα.

Πολλά από τα πορίσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν προβλήματα και παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Αρχικά επισημαίνεται η έλλειψη ενιαίου πλαισίου και ελάχιστων εθνικών προδιαγραφών έναρξης, λειτουργίας, στελέχωσης, παιδαγωγικών προτύπων και ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας, τόσο στα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας όσο και στις αντίστοιχες μονάδες του ιδιωτικού τομέα. Στις περισσότερες δομές πραγματοποιούνται έλεγχοι από επίσημο κυβερνητικό όργανο ή αρμόδια αρχή που κυρίως όμως αφορά την ασφάλεια ή το φυσικό περιβάλλον και την υγιεινή των χώρων και κατά ένα μικρότερο βαθμό τη δυναμικότητα της μονάδας σε αναλογία παιδιών/προσωπικού.

Η έρευνα διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει σαφής εικόνα σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο εποπτείας και ελέγχου των ιδρυμάτων, εργαλεία με τα οποία διασφαλίζονται τα δικαιώματα των παιδιών. Ο έλεγχος διενεργείται από τον κοινωνικό σύμβουλο της αντίστοιχης Περιφέρειας ή του αρμόδιου υπουργείου, με υψηλό βαθμό υποκειμενικότητας και χωρίς ομοιογενή κριτήρια.

Σε ότι αφορά τη στελέχωση των ιδρυμάτων αυτή κατευθύνεται συχνά από τις οικονομικές ανάγκες που αντιμετωπίζουν και τις ανάγκες των παιδιών που πρέπει να καλύψουν, γεγονός που ενδεχομένως επηρεάζει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους ανήλικους, αλλά και εν γένει δεν προάγει κατά το μέγιστο βαθμό τα δικαιώματά τους. Οι ίδιοι οι φορείς στη βάση ενός εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας ρυθμίζουν τις θέσεις του προσωπικού, την κατανομή των ειδικοτήτων, και τις υπηρεσιακές υποχρεώσεις. Παράλληλα οι διοικήσεις και οι επιστημονικές ομάδες των ιδρυμάτων επιδιώκουν την κατά το δυνατό ορθότερη εφαρμογή των διεθνών και ευρωπαϊκών Συστάσεων και Συμβάσεων που αφορούν τα δικαιώματα των παιδιών.

Από την έρευνα διαφάνηκε ότι σε αρκετές περιπτώσεις η ανεπάρκεια του επιστημονικού προσωπικού αφενός εγκυμονεί κινδύνους για τα παιδιά που διαβιούν στα ιδρύματα, αφετέρου υποσκάπτει την προσπάθεια (σε νομοθετικό και επιστημονικό επίπεδο) που γίνεται για την προώθηση του θεσμού της αναδοχής και της υιοθεσίας ως εναλλακτικές μορφές προστασίας παραμελημένων ή κακοποιημένων ανηλίκων. Έτσι από όλους τους συμμετέχοντες τονίστηκε η ανάγκη συνεχούς εκπαίδευσης και ενημέρωσης του προσωπικού γύρω από το θέμα της αναδοχής και της υιοθεσίας, αλλά και την επανακατάρτιση ή την πρόσληψη ατόμων με άλλες ειδικότητες που θα μπορούν να στηρίξουν και να εμπλουτίσουν προγράμματα δράσης προς την κατεύθυνση της

αποϊδρυματοποίησης των ανηλίκων. Επιπροσθέτως δεν υπάρχουν προδιαγραφές τόσο για την ποιότητα όσο και για την δυναμικότητα και τη στελέχωση των μονάδων, ενώ διαπιστώνεται έλλειψη σαφούς πλαισίου ή οργανογράμματος. Τέλος δεν υφίστανται ποιοτικοί και ποσοτικοί δείκτες αξιολόγησης του προσωπικού, του οποίου η απόδοση συνήθως αποτιμάται ad-hoc από τους διευθυντές.

Επίσης στην πλειονότητά τους οι μονάδες δεν ακολουθούν πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα, αντίθετα στις περισσότερες περιπτώσεις ακολουθείται σύστημα εξατομικευμένης προσέγγισης με βάση τις ανάγκες των παιδιών.

Τα αποτελέσματα των δύο ερευνών και η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε επιβεβαιώνουν το συμπέρασμα ότι είναι ασαφής ο αριθμός των παιδιών που φιλοξενούνται σε ιδρύματα καθώς φαίνεται να μην συμπίπτουν τα όσα δηλώνονται από τους επαγγελματίες, τους διευθυντές και μάνατζερ των ιδρυμάτων και το τι τελικά υπάρχει στο αρχείο του ΕΚΚΑ. Αν και έχουμε ποσοτικά στοιχεία θα πρέπει να γίνουν εκτιμήσεις σχετικά με τον πραγματικό αριθμό παιδιών σε ιδρύματα. Αυτό σχετίζεται με αρκετούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης και της έγκαιρης επικαιροποίησης των στοιχείων και το ποιος τελικά παρέχει την πληροφορία. Είναι απαραίτητος ο σαφής έλεγχος και η αξιόπιστη και ακριβής στατιστική αποτύπωση του αριθμού των παιδιών που φιλοξενούνται σε ιδρύματα. Ούτως η άλλως φαίνεται να υπάρχει συμφωνία ότι οι περισσότεροι ανήλικοι είναι σε σχετικά μεγαλύτερη ηλικία και επομένως δύσκολα θα μπορέσουν να προχωρήσουν σε αναδοχή ή υιοθεσία. Η πολιτική με στόχο τις ηλικιακές κατηγορίες των παιδιών είναι απαραίτητη με δεδομένο ότι υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών σε ιδρύματα άνω των δεκαοκτώ ετών. Γενικότερα όμως παρατηρείται μια στασιμότητα στις διαδικασίες αναδοχής και υιοθεσίας που μεταξύ άλλων, οφείλεται και στη δημιουργία της διαδικτυακής πλατφόρμας Anynet, που αναμένεται ότι θα επιφέρει περισσότερη διαφάνεια στις διαδικασίες, ωστόσο σύμφωνα με την πλειονότητα των ιδρυμάτων που συμμετείχαν στην έρευνα επιδέχεται βελτίωσης και μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας.

Επιπλέον η έρευνα κατέδειξε την αγωνία των δομών να καλύψουν οικονομικά τις ανάγκες λειτουργίας τους και τη συντήρηση ή εκσυγχρονισμό των υποδομών τους. Οι κρατικές επιχορηγήσεις, που δεν είναι σταθερές προς τα ιδρύματα ΝΠΙΔ, δίνονται με σκοπό μόνο την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων τους και ποτέ δεν συνδέθηκαν με την προϋπόθεση να εφαρμόζονται και τα προγράμματα αποϊδρυματοποίησης. Οι μονάδες στηρίζονται σε δωρεές και στον εθελοντισμό, τομέας, που από όλους τους συμμετέχοντες υπογραμμίστηκε ότι πρέπει να αξιοποιηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό.

Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι ο επανασχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής προς την κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης και της μετάβασης σε

κοινοτικού οικογενειακού τύπου φροντίδα με την υλοποίηση προγραμμάτων όπου θα προβλέπονται δομές προσωρινής φιλοξενίας, δράση η οποία συνδυάζεται με το νέο νόμο περί αναδοχής και υιοθεσίας, κρίνεται απαραίτητος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, κάποια ιδρύματα έχουν λειτουργήσει και λειτουργούν ως δομή άμεσης υποδοχής παιδιών, κατόπιν αιτήματος, της ενδιαφερόμενης οικογένειας σε δημόσια υπηρεσία ή απευθείας στο ίδρυμα το οποίο εξετάζεται από τη διοίκησή του.

Η μακρόχρονη παραμονή παιδιών και εφήβων αλλά και βρεφών σε κλειστά ιδρύματα, συνδέεται με σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα αλλά και με χρόνιο άγχος, το οποίο οφείλεται κυρίως στις συνθήκες ανατροφής σε ένα μη-κανονικό περιβάλλον. Τα μεγάλα και ισοπεδωτικά ιδρύματα πρέπει να μετατραπούν σε μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες θεραπευτικού προσανατολισμού, με μεταβατικό κυρίως ρόλο μέχρι την επιστροφή του παιδιού στην βιολογική του οικογένεια (όπου είναι πράγματι εφικτό) ή την τοποθέτησή του στην ανάδοχη. Το ζήτημα της διατήρησης της επικοινωνίας των ανηλίκων τόσο με τους βιολογικούς γονείς όσο και με άλλα πρόσωπα του συγγενικού ή κοινωνικού τους περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα σοβαρό και η σημασία του συχνά παραγνωρίζεται στο πλαίσιο του συστήματος ιδρυματικής παιδικής προστασίας στη χώρα μας.

Μέσα από τις συνεντεύξεις διαφάνηκε ότι ενώ κύριο μέλημα των ιδρυμάτων είναι η επανένωση του παιδιού με την οικογένεια ωστόσο συχνά η τάση αυτή προσκρούει αφενός σε αγκυλώσεις ενός πεπαλαιωμένου μοντέλου παιδικής προστασίας και αφετέρου στην αδυναμία έγκαιρων προληπτικών παρεμβάσεων από πλευράς πολιτείας (βοηθήματα, εύρεση εργασίας κλπ.) για τη στήριξη των οικογενειών που διατρέχουν κίνδυνο με απώτερο σκοπό την αποφυγή της απομάκρυνσης των παιδιών τους. Έτσι η θεσμοθέτηση ενιαίων διαδικασιών για την εκτίμηση του κινδύνου που διατρέχουν τα παιδιά σε δυσλειτουργικές οικογένειες θα βοηθούσε σημαντικά και θα συνέβαλε ώστε να αποτραπεί η θυματοποίηση τους.

Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ιδρυμάτων δεν διαθέτει και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζει προγράμματα πρόληψης, ενδυνάμωσης και αποφυγής του χωρισμού της οικογένειας. Από την άλλη μεριά όμως παρέχεται συμβουλευτική υποστήριξη στους βιολογικούς γονείς ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στο γονεϊκό τους ρόλο και παρακολουθούνται στην τήρηση των οδηγιών που έχουν υποδειχθεί από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες.

Στο θέμα της απομάκρυνσης του ανηλίκου από την οικογένειά του, οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι το χειρίζονται οι αντίστοιχες δομές και Κέντρα Στήριξης των Δήμων. Παρά ταύτα θα πρέπει να αναζητηθεί μία μέση οδός ώστε και τα ιδρύματα και οι δημόσιες υπηρεσίες να αναπτύξουν αυτόν τον σημαντικό τομέα πρόληψης. Είναι ένα ζωτικό κενό το οποίο θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα.

Στα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα για την εισαγωγή και λειτουργία της διαδικτυακής πλατφόρμας Anynet η οποία υποδέχεται το Πληροφοριακό Σύστημα Αναδοχής και Υιοθεσίας όπου καταχωρούνται ηλεκτρονικά όλα τα στοιχεία των ανήλικων και των υποψήφιων αναδόχων και θετών γονέων, η αξιολόγηση είχε θετικό πρόσημο. Συζητήθηκε όμως ο επαναπροσδιορισμός των κριτηρίων για τους υποψήφιους γονείς. Πρόκειται για μία πρόταση η οποία σχετίζεται κατά ένα μεγάλο βαθμό με το φαινόμενο αναζήτησης παιδιού, βρεφικής ή παιδικής ηλικίας από μέρους τους, με κίνδυνο να περιορίζονται οι προοπτικές μεγαλύτερων φιλοξενούμενων παιδιών.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματά της ποιοτικής έρευνας με τη θέσπιση του Ν. 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» τα ιδρύματα ακολούθησαν και έχουν προβεί σε όλες τις απαιτούμενες από τον νόμο ενέργειες. Ειδικότερα αφού διαφανεί ηλεκτρονικά πιθανό ταίριασμα παιδιού- ανάδοχου/ θετού γονέα, το ίδρυμα πραγματοποιεί, σε συνεργασία με την αρμόδια αρχή, ενδεδειγμένη έρευνα στο οικογενειακό και συγγενικό περιβάλλον των υποψήφιων και παράλληλα ενημέρωση των εργαζομένων και ψυχολογική υποστήριξη του ανηλίκου. Ακολουθούν τακτικές επισκέψεις και επαφές γνωριμίας και προσαρμογής εκατέρωθεν των μερών, μέχρι να ωριμάσει η σχέση και να καταστεί όσο το δυνατό πιο επιτυχής η αναδοχή ή υιοθεσία προς όφελος του παιδιού. Σε όσα εκ των ιδρυμάτων έχει επιτευχθεί η αναδοχή ή η υιοθεσία υπάρχει παρακολούθηση της εξέλιξής τους. Παρά ταύτα σε έναν μικρό αριθμό ιδρυμάτων έχουν ολοκληρωθεί αναδοχές και υιοθεσίες για τα έτη 2019 και 2020, ενώ αριθμητικά είναι μικρότερος ο αριθμός των υιοθεσιών συγκριτικά με τις αναδοχές.

Προτάθηκε η ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου σε τομείς όπως η περαιτέρω διερεύνηση των υποψήφιων αναδόχων ή θετών γονέων, η διεύρυνση των ηλικιακών επιθυμητών ορίων των αναδόχων αλλά και των παιδιών, η συνεχής ενημέρωση και προβολή του θέματος αναδοχής και της υιοθεσίας για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και των επαγγελματιών με σκοπό την αλλαγή της επικρατούσας κουλτούρας προς την κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης. Σε αυτό το πλαίσιο υπήρξε συναίνεση ότι θα πρέπει να προηγείται ενδεδειγμένη προσπάθεια διερεύνησης των δυνατοτήτων παραμονής των παιδιών στη βιολογική τους οικογένεια.

Αξιοσημείωτα είναι τα ευρήματα της έρευνας σε επιμέρους ζητήματα όπως:

- η επάρκεια της υποδομής και του εξοπλισμού των μονάδων αποτιμάται ότι είναι ικανοποιητική, ενώ εμφανίζεται να είναι καλύτερη σε αυτά που λειτουργούν με τη μορφή των ΝΠΙΔ, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων. Στις περισσότερες μονάδες υπάρχει ειδική διαρρύθμιση ώστε τα παιδιά να έχουν χώρους για παιχνίδι, ειδικό χώρο για τα παπούτσια και τα ρούχα, ξεχωριστό παιχνίδι, πετσέτα και οδοντόβουρτσα,

- οι αναλογίες προσωπικού (επιστημονικού, φροντίδας και συνολικού προσωπικού) είναι στα περισσότερα ιδρύματα ικανοποιητική αν και υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις,
- στις περισσότερες των περιπτώσεων ακολουθείται πρόγραμμα παθολογικού ιατρικού ελέγχου καθώς και όρασης/ακοής όπως και εμβολιασμού (100%), ενώ όταν χρειαστεί υπάρχει διαθέσιμος παιδίατρος/ιατρός, ψυχολόγος και κοινωνικός λειτουργός,
- το προσωπικό στηρίζει στο καθημερινό τους διάβασμα τα παιδιά, λαμβάνει μέτρα για την ψυχοπαιδαγωγική στήριξη τους, ενώ στην πλειονότητα τους οι μονάδες δεν ακολουθούν πιστοποιημένα ποιοτικά παιδαγωγικά πρότυπα.
- όλες οι μονάδες (100%), δήλωσαν ότι εφαρμόζουν το πρωτόκολλο για την προστασία των παιδιών από τον Covid 19,
- πάνω από το 80,7% των μονάδων ακολουθεί τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, ενώ το 87,5% δήλωσε ότι ακολουθεί τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη για «τα Δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε στεγαστικές δομές, ιδρύματα παιδικής προστασίας»,
- οι φορείς έχουν αναπτύξει δράσεις και συνεργασίες με άλλους φορείς στην κοινότητα σε τομείς που π.χ. το ίδρυμα αδυνατεί να καλύψει τη φροντίδα των παιδιών, αλλά και με στόχο τη δικτύωση, ώστε να υποστηριχτεί η διαδικασία κοινωνικοποίησης των ανηλίκων.

Συνοψίζοντας τέλος, με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας για τα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας, συνιστάται:

- αρχικά ενίσχυση της αποϊδρυματοποίησης, περιορισμός εισαγωγής των παιδιών στην ιδρυματική φροντίδα και εντατικοποίηση των προσπαθειών πρόληψης και στήριξης των οικογενειών με παιδιά οι οποίες αντιμετωπίζουν πολλαπλά προβλήματα. Σε μεγάλο ποσοστό διαπιστώθηκε από την έρευνα ότι οι αιτίες που οδηγούν ένα παιδί στο σύστημα παιδικής προστασίας αφορούν παραμέλησή του ή κακοποίησή του από τους γονείς ή τους φροντιστές του ή περιπτώσεις φτώχειας και άλλων προβλημάτων των γονιών. Αν και η έμφαση θα πρέπει να δίνεται στα παιδιά μικρότερης ηλικίας, ειδική στόχευση πρέπει να υπάρξει για τους ανηλίκους στα ιδρύματα μεγαλύτερης ηλικίας για τους οποίους η προοπτική αναδοχής ή υιοθεσίας συχνά δεν είναι μεγάλη,
- χάραξη μιας συνολικής στρατηγικής για την προώθηση του θεσμού της αναδοχής (συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής αναδοχής) και της υιοθεσίας, εφόσον αποτελούν τα εργαλεία στην κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης και άρα στην παροχή ίσων ευκαιριών στα παιδιά που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος,

- συντονισμένη και πολυεπίπεδη υποστήριξη της πολιτείας (υπηρεσίες, θεσμικό πλαίσιο) για τη μετατροπή των ιδρυμάτων σε δομές φιλικές προς τη φιλοσοφία της αποϊδρυματοποίησης.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο που παρέχει ο Ν. 4538/2018 για την αναδοχή και την υιοθεσία βελτιώνει σημαντικά τους θεσμούς της παιδικής προστασίας και έχει απόλυτα παιδοκεντρικό χαρακτήρα, ωστόσο πρέπει να γίνουν και άλλα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση.

Φαίνεται ότι τα περισσότερα πορίσματα της έρευνας συνάδουν με αντίστοιχα πορίσματα και προτροπές της ανεξάρτητης αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη, ενώ αναγκαία είναι μια σειρά από μέτρα κοινωνικής πολιτικής, που κατ'επανάληψη έχουν επισημανθεί, μεταξύ άλλων από τον Συνήγορο του Παιδιού, την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, την Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων για θέματα παιδικής προστασίας, το ευρωπαϊκό δίκτυο Eurochild, και την ευρύτερη επιστημονική κοινότητα. Η μέριμνα και η επίλυση των βασικών αυτών προβλημάτων θα συμβάλλει στην εναρμόνιση της χώρας με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις για τα δικαιώματα των παιδιών.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- ΑμΚΕ Κέντρο Ερευνών Ρίζες (2014). *Χαρτογράφηση των Ιδρυμάτων Κλειστής Παιδικής Προστασίας και Προστασίας Παιδιών με Αναπηρίες στην Ελλάδα το 2014*. Διαθέσιμο στο: <https://www.roots-research-center.gr/wp->
- Γκρέκου, Χ. (2017). *Η σχολική πορεία παιδιών που διαμένουν σε σπίτια φιλοξενίας* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). Διαθέσιμη στο: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/4075>
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2020). *Έρευνα Πράξεων Υιοθεσίας έτους 2019*. Διαθέσιμο στο: [https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SHE33/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SHE33/)
- Ευρωπαϊκή Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας (2012). *Κοινές ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας*. Διαθέσιμο στο: https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2018/04/common-european-guidelines_greek-version_edited.pdf
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2020). *Τι κάνει η Ευρώπη για μένα. Η οικογένειά μου/ τα δικαιώματα και οι ελευθερίες μου στην ΕΕ. Παιδιά σε ιδρυματική φροντίδα*. Διαθέσιμο στο: https://www.what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/social/A13_el.pdf
- Ζηλίδης, Χ. (1990). Η κοινωνική προστασία του παιδιού στην Ελλάδα. *Κοινωνική Εργασία*, 20: 221-41.
- Κέντρο Ερευνών Ρίζες (2019). *Η ιδρυματική προστασία των παιδιών στην Ελλάδα και η σταδιακή μετάβαση προς την αποιδρυματοποίηση τους*. Διαθέσιμο στο: <https://www.roots-research-center.gr/%CE%B7%CE%B9%CE%B4%CF%81%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CF%8E%CE%B%CF%83%CF%842/>
- Κοϊντόση, Χ. (2019). *Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας: Ένας παρωχημένος ή αναγκαίος θεσμός;* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). Διαθέσιμη στο: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5639>
- Κουσιδού, Τ. (1992). Συνοπτική παρουσίαση της αναδοχής στην Ελλάδα, *Εκλογή Θεμάτων κοινωνικής πρόνοιας Ε.Π.Π.Σ.Κ.Ε.*, 92(1), 9-14.
- Κυριαζή, Ν., (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα: κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο
- Μάνθου, Γ. (2021). Αναδοχή & τεκνοθεσία: Νέο θεσμικό πλαίσιο και νέες διαδικασίες με έμφαση σε πολιτικές αποιδρυματοποίησης. *Υιοθεσία και Αναδοχή σήμερα*. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: https://www.pde.gov.gr/gr/images/yiothesia_anadoxi_full.pdf
- Μιχαηλίδου, Δ. (2021). «Παιδική προστασία: η πιο σημαντική επένδυση στο μέλλον της χώρας» *ΤΟ ΒΗΜΑ*, Κυριακή 18 Απριλίου 2021
- Μπέτση, Ε., Κονίδα, Β. (2021). Θεσμοί υιοθεσίας και αναδοχής. *Υιοθεσία και Αναδοχή σήμερα*. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: https://www.pde.gov.gr/gr/images/yiothesia_anadoxi_full.pdf
- Νάνου, Κ. (2014). *Χαρτογράφηση των Ιδρυμάτων Κλειστής Παιδικής Προστασίας και Προστασίας Παιδιών με Αναπηρίες στην Ελλάδα το Έτος 2014*. ΑμΚΕ Κέντρο Ερευνών Ρίζες www.roots-research-center.gr

- Νικολαΐδης, Γ. (2021). Το θυματοποιημένο παιδί, η προστασία του, η αναδοχή και η τεκνοθεσία. *Υιοθεσία και Αναδοχή σήμερα*. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: https://www.pde.gov.gr/gr/images/yiothesia_anadoxi_full.pdf
- Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016). *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Πολομαρκάκη, Ε. (1992). «Το παιδί στην ανάδοχη οικογένεια» Αθήνα, *Εκλογή θεμάτων κοινωνικής πρόνοιας Ε.Π.Σ.Κ.Ε.*, 92(1), 41-47.
- Σπυρίδωνος, Ρ. (2021). «Κριτήρια & προϋποθέσεις θετών και αναδόχων γονέων». *Υιοθεσία και Αναδοχή σήμερα*. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: https://www.pde.gov.gr/gr/images/yiothesia_anadoxi_full.pdf
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2017). *Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ σχετικά με την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού- Κανένα παιδί στο περιθώριο*. 6846/17, Βρυξέλλες 6 Μαρτίου 2017. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/el/pdf>
- Συνήγορος του Πολίτη (2020). *Από το ίδρυμα στην κοινότητα: εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών*. Ειδική Έκθεση. Διαθέσιμη στο: <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.idrimatiki.689678>
- Συνήγορος του Πολίτη(2015). *Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα. Διαπιστώσεις και προτάσεις του Συνηγόρου για τη λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας*. Ειδική Έκθεση. Διαθέσιμη στο: <https://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>
- Triseliotis, J. & Κουσίδου, Τ. (1989). *Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία και στην αναδοχή*, Αθήνα: Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ».
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης (2019) «*Ενα σπίτι για κάθε παιδί*»- *Εγχειρίδιο εκπαίδευσης υποψηφίων θετών γονέων*. Διαθέσιμο στο: https://www.anynet.gr/training_Pfids/thetoi_pfd/%CE%A5%CE%98%CE%93-%CE%95%CE%B3%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B9%CC%81%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CC%81%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%A5%CF%80%CE%BF%CF%88%CE%B7%CC%81%CF%86%CE%B9%CF%89%CE%BD%20%CE%98%CE%B5%CF%84%CF%89%CC%81%CE%BD%20%CE%93%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CC%81%CF%89%CE%BD.pdf
- Φελλάς, Κ., Μπαλουρδός, Δ. (επιμ.) (2015). *Κοινωνία και έρευνα: Σύγχρονες ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Φραγκιουδάκη, Μ. (2021). «Σκιαγραφώντας το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού των Περιφερειακών Ενοτήτων στην εφαρμογή και προώθηση των Θεσμών της Παιδικής Προστασίας». *Υιοθεσία και Αναδοχή σήμερα*. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: https://www.pde.gov.gr/gr/images/yiothesia_anadoxi_full.pdf
- Χαμόγελο του Παιδιού (2009). *Σχέδιο δράσης για την οριζόντια δικτύωση και τον συντονισμό Υπηρεσιών και Φορέων Κοινωνικής Αλληλεγγύης για το Παιδί*. Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
- Χατζόγλου, Δ. (2017). *Η αναδοχή ως θεσμός παιδικής προστασίας. Προβλήματα- προοπτικές* (Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία). Διαθέσιμη στο: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/3816>

Ξενόγλωση

- Bowlby, J. (1951). *Maternal care and mental health* (Vol. 2). Geneva: World Health Organization.
- Browne, K. (2005). A European survey of the number and characteristics of children less than three years old in residential care at risk of harm. *Adoption & Fostering*, 29(4), 23-33. Available at: <https://doi.org/10.1177/030857590502900405>
- Browne, K. (2009). *The risk of harm to young children in institutional care*. BCN/Save the Children UK. Available at: http://www.savethechildren.org.uk/en/docs/The_Risk_of_Harm.pdf
- Carter, R. (2005). *Family matters: A study of institutional childcare in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union*. London: Everychild. Available at: <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/2357/pdf/2357.pdf>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- Csáky, C. (2009). *Keeping children out of harmful institutions*. Save the Children: London, UK. Available at: <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/1398/pdf/1398.pdf>
- Dennis, W. & Najarian, P. (1957). Infant development under environmental handicap. *Psychological Monographs: General and Applied*, 71(7), 1-13. Available at: <https://doi.org/10.1037/h0093705>
- Eurochild (2014). *Eurochild annual report*. Brussels, Belgium. Available at: <https://eurochild.org/uploads/2020/11/Eurochild-Annual-Report-2014.pdf>
- European Parliament (2016). *Adoption of children in the European Union*. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/583860/EPRS_BRI\(2016\)583860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/583860/EPRS_BRI(2016)583860_EN.pdf)
- Hicks, L., Gibbs, I., Weatherly, H., & Byford, S. (2009). Management, leadership and resources in children's homes: What influences outcomes in residential child-care settings?. *British Journal of Social Work*, 39(5), 828-845. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcn013>
- Howard, J., Smith, S. & Ryan, S. (2004). A comparative study of child welfare adoptions with other types of adopted children and birth children. *Adoption Quarterly*, 7(3): 1-30. https://doi.org/10.1300/J145v07n03_01
- Johnson, R., Browne, K. D., Hamilton-Giachritsis, C. E. (2006). Young children in institutional care at risk of harm. *Trauma Violence and Abuse*, 7(1), 1-26. Sage Publications, DOI: 10.1177/1524838005283696
- Marcovitch, S., Goldberg, S., Gold, A., Washington, J., Wasson, C., Krekewich, K., & Handley-Derry, M. (1997). Determinants of behavioural problems in Romanian children adopted in Ontario. *International Journal of Behavioral Development*, 20(1), 17-31. Available at: <https://doi.org/10.1080/016502597385397>
- Opening Doors for Europe's Children (2018). *Strengthening families, ending institutional care. Recommendations to the European Union on post-2020 multi-annual financial framework*. Available at: <http://www.openingdoors.eu/>
- Provence, S. & Lipton, R. C. (1962). *Infants in institutions: A comparison of their development with family-reared infants during the first year of life*. New York: International Universities Press.
- Rutter, M. (1998). Developmental catch-up, and deficit, following adoption after severe global early privation. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 39(4), 465-476.
- Šiška, J. and Beadle-Brown, J. (2020). *Report on the transition from institutional care to community-based services in 27 EU member states*. European Expert Group on Transition from Institutional to Community-based Care. The European Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care (2020).
- UNICEF (2020). *White paper: The role of small-scale residential care for children in the transition from institutional to community-based care and in the continuum of care in the Europe and Central Asia Region*. Available at: <https://www.unicef.org/eca/media/13261/file>

- United Nations Children’s Fund (1998). *Intercountry adoption*. Available at: <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest4e.pdf>
- United Nations (2010). *Guidelines for the alternative care of children: resolution / adopted by the General Assembly, 24 February 2010, A/RES/64/142*, Available at: <https://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html><https://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>[accessed 14 April 2021]
- Whitaker, P., Barratt, P., Joy, H., Potter, M., & Thomas, G. (1998). Children with autism and peer group support: using ‘circles of friends’. *British journal of special education*, 25(2), 60-64. <https://doi.org/10.1111/1467-8527.t01-1-00058>
- Wolkind, S. N. (1974). The components of “affectionless psychopathy” in institutionalized children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 15(3), 215-220.

Διαδικτυακοί σύνδεσμοι

<https://www.anynet.gr/pubnr>

<https://www.roots-research-center.gr/>

<https://www.unicef.org/greece/child-guarantee>

<https://www.hopeandhomes.org/wp-content/uploads/2019/04/Building-an-Economic-Evidence-Base-for-Child-Protection-Reform.pdf>.

<https://www.eurochild.org/uploads/2021/02/Opening-Doors-QA.pdf>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΝΑΔΟΧΗ ΚΑΙ ΥΙΟΘΕΣΙΑ

ΘΕΛΩ ΝΑ ΓΙΝΩ ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΓΟΝΕΑΣ: 8 ΒΗΜΑΤΑ

1. Θα χρειαστεί να υποβάλετε μία αίτηση ενδιαφέροντος στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, αφού προηγουμένως ενημερωθείτε για τον θεσμό της αναδοχής από τις κοινωνικές υπηρεσίες των κατά τόπους φορέων εποπτείας της αναδοχής. Την αίτηση μπορείτε να υποβάλετε είτε από τον υπολογιστή σας, με χρήση των κωδικών σας πρόσβασης στο Taxisnet, είτε με αυτοπρόσωπη προσέλευση σε έναν από τους φορείς εποπτείας του τόπου διαμονής σας, που είναι κατά περίπτωση τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών, οι Περιφέρειες ή οι Περιφερειακές Ενότητες. Αν είσαστε σε γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης, είναι απαραίτητη η δήλωση συναίνεσης του /της συζύγου ή συντρόφου σας.
2. Θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε όσα από τα πεδία της αίτησης δεν είναι προσυμπληρωμένα και να υποβάλετε κάποια δικαιολογητικά. Όσα από αυτά δεν είναι διαθέσιμα σε ηλεκτρονική μορφή, θα χρειαστεί να σκαναριστούν πριν την υποβολή τους. Κάποια, όπως π.χ. τα αντίγραφα ποινικού μητρώου δικαστικής χρήσης, θα αναζητηθούν αυτεπάγγελα από τον φορέα εποπτείας στον οποίον υποβάλλετε την αίτηση.
3. Μέχρι την οριστική υποβολή της αίτησης έχετε την δυνατότητα να την αποθηκεύετε προσωρινά, να μεταβάλετε ή διαγράψετε τα στοιχεία της, να προσθέτετε δικαιολογητικά με τον ρυθμό που εσείς επιλέγετε. Όταν πλέον η αίτησή σας είναι πλήρης, την υποβάλλετε οριστικά. Από την στιγμή της οριστικής υποβολής, για κάθε μεταβολή που θα προκύψει (π.χ. αλλαγή τόπου κατοικίας), απευθύνεστε στον αρμόδιο φορέα εποπτείας. Με την οριστική υποβολή της αίτησής σας λαμβάνετε τον Αριθμό Μητρώου Υποβολής, με βάση τον οποίο μπορείτε να παρακολουθείτε την πορεία της ανά πάσα στιγμή.

- 4.** Ακολουθεί ο έλεγχος των δικαιολογητικών σας, μετά από τον οποίο θα ανατεθεί σύντομα σε ειδικευμένο κοινωνικό λειτουργό η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας του οικογενειακού σας περιβάλλοντος. Με την κοινωνική έρευνα θα διερευνηθούν και θα αξιολογηθούν οι συνθήκες της ζωής σας, τα κίνητρά σας για την αναδοχή, οι ειδικότερες δυνατότητες αλλά και οι επιθυμίες σας να προσφέρετε φροντίδα σε ένα παιδί που δεν μπορεί να ζήσει στην φυσική του οικογένεια. Όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν αυστηρή υποχρέωση τήρησης απορρήτου προσωπικών δεδομένων. Σύμφωνα με τον νέο νόμο για την προώθηση των θεσμών της αναδοχής και της υιοθεσίας, η κοινωνική έρευνα ολοκληρώνεται εντός 90 ημερών από την ανάθεσή της σε κοινωνικό λειτουργό.
- 5.** Μετά την ολοκλήρωση της κοινωνικής έρευνας με θετική έκβαση, θα κληθείτε να παρακολουθήσετε ένα σύντομο πρόγραμμα εκπαίδευσης με σκοπό να προετοιμαστείτε για τον καινούργιο σας ρόλο, να απαντηθούν τυχόν ερωτήσεις σας και να διευκρινιστούν μια σειρά από σημαντικές λεπτομέρειες. Η εκπαίδευση θα γίνεται κάθε φορά σε μία από τις μεγάλες πόλεις της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη τον συνολικό αριθμό και την γεωγραφική κατανομή των τόπων διαμονής των υποψηφίων. Υπάρχουν περιπτώσεις που η κοινωνική έρευνα δεν έχει θετική έκβαση. Σε αυτήν την περίπτωση ο υποψήφιος, αφού του εξηγηθούν οι λόγοι της απόρριψης, μπορεί να υποβάλει εκ νέου αίτηση μετά την πάροδο τριετίας.
- 6.** Με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης εγγράφεστε στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων. Αμέσως μόλις ένα παιδί που οι ανάγκες του, όπως προσδιορίζονται από διάφορα ειδικά χαρακτηριστικά όπως π.χ. η ηλικία του, οι περιορισμοί ως προς τον τόπο διαμονής της φυσικής του οικογένειας, η κατάσταση της υγείας του κ.ά., ταιριάζουν με τις δικές σας δυνατότητες και επιθυμίες, όπως τις έχετε καταγράψει κατά την εξέλιξη της κοινωνικής έρευνας, θα κληθείτε από τον αρμόδιο φορέα εποπτείας και θα ενημερωθείτε σχετικά. Σε αυτό το στάδιο το πληροφοριακό σύστημα διασφαλίζει την ισονομία: με δεδομένο ότι τα χαρακτηριστικά παιδιού και οικογένειας ταιριάζουν, η σειρά προτεραιότητας που καθορίζεται από την εγγραφή στο Εθνικό μητρώο δεν παρακάμπτεται.

7. Ακολουθεί η περίοδος γνωριμίας σας με το παιδί. Αυτή ξεκινά πάντα από τον φυσικό χώρο του παιδιού, με την επίβλεψη προσώπων αναφοράς που το γνωρίζουν και τα γνωρίζει και σταδιακά αξιολογείται το πόσο είναι προς το συμφέρον του παιδιού η συγκεκριμένη αναδοχή. Μετά την θετική εισήγηση της διεπιστημονικής επιτροπής λαμβάνεται τελική απόφαση για την αναδοχή και υπογράφεται η σχετική σύμβαση, ή η σχετική δικαστική απόφαση.

8. Το παιδί έχει πλέον αποκτήσει ένα νέο οικογενειακό περιβάλλον! Ο φορέας εποπτείας είναι δίπλα στην ανάδοχη οικογένεια για όσο χρόνο διαρκεί η αναδοχή, για να παρακολουθήσει την εξέλιξη, να βοηθήσει την οικογένεια, να συνδράμει στις δυσκολίες, να δώσει κατευθύνσεις και να αποσοβήσει κινδύνους αν χρειαστεί. Εσείς από την πλευρά σας οφείλετε να ενημερώνετε τον φορέα εποπτείας για κάθε σημαντική αλλαγή που αφορά είτε την οικογένειά σας είτε το παιδί, π.χ. θέματα υγείας, εκπαίδευσης, οικογενειακής κατάστασης, τόπου διαμονής κλπ.

ΘΕΛΩ ΝΑ ΥΙΟΘΗΤΩ: 8 ΒΗΜΑΤΑ

1. Θα χρειαστεί να υποβάλετε μία αίτηση ενδιαφέροντος στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, αφού προηγουμένως ενημερωθείτε για τον θεσμό της υιοθεσίας από τις κοινωνικές υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας με σκοπό την υιοθεσία. Την αίτηση μπορείτε να υποβάλλετε είτε από τον υπολογιστή σας, με χρήση των κωδικών σας πρόσβασης στο Taxisnet, είτε με αυτοπρόσωπη προσέλευση σε μία από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες του τόπου διαμονής σας που είναι κατά περίπτωση τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών, οι Περιφέρειες ή οι Περιφερειακές Ενότητες. Αν είσατε σε γάμο, είναι απαραίτητη η δήλωση συναίνεσης του /της συζύγου. Στην Ελλάδα δεν προβλέπεται η υιοθεσία από πρόσωπα σε σύμφωνο συμβίωσης.

2. Θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε όσα από τα πεδία της αίτησης δεν είναι προσυμπληρωμένα και να υποβάλετε κάποια δικαιολογητικά. Όσα από αυτά δεν είναι διαθέσιμα σε ηλεκτρονική μορφή, θα χρειαστεί να σκαναριστούν πριν την υποβολή τους.

- 3.** Μέχρι την οριστική υποβολή της αίτησης έχετε την δυνατότητα να την αποθηκεύετε προσωρινά, να μεταβάλετε ή διαγράψετε τα στοιχεία της, να προσθέτετε δικαιολογητικά με τον ρυθμό που εσείς επιλέγετε. Όταν πλέον η αίτησή σας είναι πλήρης, την υποβάλλετε οριστικά. Από την στιγμή της οριστικής υποβολής, για κάθε μεταβολή που θα προκύψει (π.χ. αλλαγή τόπου κατοικίας), απευθύνεστε στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία. Με την οριστική υποβολή της αίτησής σας λαμβάνετε τον Αριθμό Μητρώου Υποβολής, με βάση τον οποίο μπορείτε να παρακολουθείτε την πορεία της ανά πάσα στιγμή.
- 4.** Ακολουθεί ο έλεγχος των δικαιολογητικών σας, μετά από τον οποίο θα ανατεθεί σύντομα σε ειδικευμένο κοινωνικό λειτουργό η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας του οικογενειακού σας περιβάλλοντος. Με την κοινωνική έρευνα θα διερευνηθούν και θα αξιολογηθούν οι συνθήκες της ζωής σας, τα κίνητρά σας για την αναδοχή, οι ειδικότερες δυνατότητες αλλά και οι επιθυμίες σας να προσφέρετε φροντίδα σε ένα παιδί που δεν μπορεί να ζήσει στην φυσική του οικογένεια. Όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν αυστηρή υποχρέωση τήρησης απορρήτου προσωπικών δεδομένων. Σύμφωνα με τον νέο νόμο για την προώθηση των θεσμών της αναδοχής και της υιοθεσίας, η κοινωνική έρευνα ολοκληρώνεται εντός 90 ημερών από την ανάθεσή της σε κοινωνικό λειτουργό.
- 5.** Μετά την ολοκλήρωση της κοινωνικής έρευνας με θετική έκβαση, θα κληθείτε να παρακολουθήσετε ένα σύντομο πρόγραμμα εκπαίδευσης με σκοπό να προετοιμαστείτε για τον καινούργιο σας ρόλο, να απαντηθούν τυχόν ερωτήσεις σας και να διευκρινιστούν μια σειρά από σημαντικές λεπτομέρειες. Η εκπαίδευση θα γίνεται κάθε φορά σε μία από τις μεγάλες πόλεις της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη τον συνολικό αριθμό και την γεωγραφική κατανομή των τόπων διαμονής των υποψηφίων. Υπάρχουν περιπτώσεις που η κοινωνική έρευνα δεν έχει θετική έκβαση. Σε αυτήν την περίπτωση ο υποψήφιος, αφού του εξηγηθούν οι λόγοι της απόρριψης, μπορεί να υποβάλει εκ νέου αίτηση μετά την πάροδο τριετίας.

- 6.** Με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης εγγράφεστε στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών Γονέων. Αμέσως μόλις ένα παιδί που οι ανάγκες του, όπως προσδιορίζονται από διάφορα ειδικά χαρακτηριστικά όπως π.χ. η ηλικία του, οι περιορισμοί ως προς τον τόπο διαμονής της φυσικής του οικογένειας, η κατάσταση της υγείας του κ.ά., ταιριάζουν με τις δικές σας δυνατότητες και επιθυμίες, όπως τις έχετε καταγράψει κατά την εξέλιξη της κοινωνικής έρευνας, θα κληθείτε από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία και θα ενημερωθείτε σχετικά. Σε αυτό το στάδιο το πληροφοριακό σύστημα διασφαλίζει την ισονομία: με δεδομένο ότι τα χαρακτηριστικά παιδιού και οικογένειας ταιριάζουν, η σειρά προτεραιότητας που καθορίζεται από την εγγραφή στο Εθνικό μητρώο δεν παρακάμπτεται.
- 7.** Ακολουθεί η περίοδος γνωριμίας σας με το παιδί. Αυτή ξεκινά πάντα από τον φυσικό χώρο του παιδιού, με την επίβλεψη προσώπων αναφοράς που το γνωρίζουν και τα γνωρίζει και σταδιακά αξιολογείται το πόσο είναι προς το συμφέρον του παιδιού η συγκεκριμένη υιοθεσία. Μετά την θετική εισήγηση της διεπιστημονικής επιτροπής λαμβάνεται η τελική απόφαση για την υιοθεσία και δρομολογείται η νομική διαδικασία για να ληφθεί η σχετική δικαστική απόφαση. Στις περισσότερες περιπτώσεις το παιδί τοποθετείται στην θετή οικογένεια πριν την έκδοση της δικαστικής απόφασης, όταν από την κοινή εμπειρία προκύπτει ότι αυτή θα είναι μάλλον θετική.
- 8.** Το παιδί έχει πλέον αποκτήσει ένα νέο οικογενειακό περιβάλλον! Η αρμόδια κοινωνική υπηρεσία είναι δίπλα στην θετή οικογένεια για τρία χρόνια, με σκοπό να παρακολουθήσει την εξέλιξη, να βοηθήσει την οικογένεια, να συνδράμει στις δυσκολίες, να δώσει κατευθύνσεις και να αποσοβήσει κινδύνους αν χρειαστεί.

Πηγή: <https://www.anynet.gr/pubnr/Information>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β**ΕΘΝΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ**

Αριθμ. οικ.13148/515/2019 (ΦΕΚ Β' 1279/15-04-2019)

Άρθρο 1

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης τηρεί το Εθνικό Μητρώο Εγκεκριμένων Αναδοχών Ανηλίκων, στο οποίο καταχωρούνται τα απολύτως αναγκαία, βάσει της αρχής της αναλογικότητας, στοιχεία που σχετίζονται με την αναδοχή ανηλίκων. Στο Εθνικό Μητρώο Εγκεκριμένων Αναδοχών Ανηλίκων εισάγονται και συλλέγονται από τους φορείς εποπτείας του άρθρου 13 του Ν. 4538/2018, κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο τα εξής στοιχεία:

1. Το ονοματεπώνυμο του ανηλίκου, τα διαθέσιμα για την ταυτοποίησή του στοιχεία, όπως ημερομηνία γέννησης, φύλο, ιθαγένεια, καθώς και η κατάσταση της υγείας του, εφόσον τα στοιχεία αυτά βρίσκονται στη διάθεση της αρμόδιας για την αναγραφή αρχής.
2. Το ονοματεπώνυμο των φυσικών γονέων του ανηλίκου, των φυσικών αδελφών του, ενός συγγενή εξ αίματος έως τρίτου βαθμού, του ασκούντος τη γονική μέριμνα του ανηλίκου ή την επιμέλειά του ή του επιτρόπου που έχει οριστεί, καθώς και η κατάσταση της υγείας των φυσικών γονέων, το επάγγελμα, η κατοικία και τα διαθέσιμα για την ταυτοποίησή τους στοιχεία, όπως ημερομηνία γέννησης, φύλο, ιθαγένεια, εφόσον αυτά βρίσκονται στη διάθεση της αρμόδιας για την αναγραφή αρχής. Για τα ασυνόδευτα ανήλικα, καταγράφεται οποιοδήποτε έγγραφο, από το οποίο προκύπτει κάποιο στοιχείο της ταυτότητάς τους, της ηλικίας ή της καταγωγής τους, εφόσον αυτό βρίσκεται στη διάθεση της αρμόδιας για την αναγραφή αρχής.
3. Η αίτηση ή η κύρια παρέμβαση, που ασκούνται σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 1532 ΑΚ, με αίτημα την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας του τέκνου ή της επιμέλειάς του ολικά ή μερικά σε τρίτον ή το διορισμό επιτρόπου, το αρμόδιο δικαστήριο, καθώς και η ημερομηνία της δικασίμου.
4. Η αίτηση ενδιαφέροντος και τα συνημμένα σε αυτήν δικαιολογητικά, όπως αυτά ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 9 του ν.4538/2018.
5. Η βεβαίωση ολοκλήρωσης και θετικής έκβασης της κοινωνικής έρευνας για τον έλεγχο καταλληλότητας από την κοινωνική υπηρεσία του φορέα εποπτείας.
6. Τα στοιχεία του αρμόδιου φορέα εποπτείας του άρθρου 13 του ν.4538/2018.
7. Η κοινωνική έκθεση της παραγράφου 4 του άρθρου 10 και της παραγράφου 2 του άρθρου 11 του ν. 4538/2018.
8. Για τα ορφανά, η ληξιαρχική πράξη θανάτου των γονέων και η βεβαίωση της αρμόδιας αρχής ότι η επιμέλεια του τέκνου δεν έχει ανατεθεί σε άλλο φυσικό πρόσωπο για τα τέκνα μονογονεϊκών οικογενειών, αντίγραφο της αίτησης του φυσικού γονέα σύμφωνα με το άρθρο 1532 ΑΚ.

9. Για τα εγκαταλελειμμένα και από τους δύο γονείς ή έκθετα ή κακοποιημένα ή παραμελημένα τέκνα, οποιοδήποτε δημόσιο έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο αρμόδιου οργάνου από το οποίο να προκύπτει το γεγονός της εγκατάλειψης ή έκθεσης ή κακοποίησης ή παραμέλησης του ανηλίκου.

10. Η απόφαση που κηρύσσει την αναδοχή ή η εισαγγελική διάταξη που διατάσσει ως προσωρινό μέτρο την αναδοχή σύμφωνα με το άρθρο 1532 ΑΚ ή η σύμβαση με τους αναδόχους γονείς, η έγκριση της καταλληλότητας των αναδόχων γονέων και η πιστοποίηση εκπαίδευσης των αναδόχων γονέων.

11. Η δικαστική απόφαση που επιβάλλει την αναδοχή ως αναμορφωτικό ή θεραπευτικό μέτρο, σύμφωνα με τα άρθρα 122 ή 123 ΠΚ, ή η διάταξη ανακριτή που επιβάλλει την αναδοχή ως περιοριστικό όρο (άρθρο 282 παρ. 2 εδάφιο β' ΚΠΔ) ή η εισαγγελική διάταξη που επιβάλλει την αναδοχή, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 45Α ΚΠΔ ή η απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που θέτει τον ανήλικο υπό διοικητική επιμέλεια, σύμφωνα με το άρθρο 8 του π.δ. 49/1979, για τις περιπτώσεις αναδοχής του άρθρου 18 του ν. 4538/2018.

12. Η αναφορά της αποδοχής ή παραίτησης εκ μέρους των αναδόχων γονέων της τακτικής οικονομικής ενίσχυσης. Σε περίπτωση αποδοχής της οικονομικής ενίσχυσης καταχωρείται και η κατηγορία της εγκεκριμένης τακτικής οικονομικής ενίσχυσης, μεταξύ αυτών που ισχύουν.

13. Ο προσδιορισμός της μορφής της αναδοχής σε σχέση με τους ανάδοχους γονείς, συγγενική, επαγγελματική ή άλλη, εφόσον κάποια από αυτές υλοποιείται.

14. Ο προσδιορισμός των εξατομικευμένων αναγκών φροντίδας και αποκατάστασης του ανηλίκου που τοποθετείται σε αναδόχους γονείς.

15. Η καταγραφή των σημαντικών αλλαγών που πραγματοποιούνται σχετικά με τον ανήλικο που έχει τοποθετηθεί για φροντίδα και τους αναδόχους γονείς, όπως η διακοπή αναδοχής, η αλλαγή αναδόχων γονέων, η αλλαγή της σύνθεσης ή της κατοικίας των αναδόχων γονέων, η επιστροφή στη βιολογική οικογένεια ή σε συγγενείς του και η υιοθεσία.

16. Η εισαγωγή σε Μονάδα Παιδικής Προστασίας και Φροντίδας ή η τοποθέτηση σε άλλο πρόγραμμα προστατευμένης φροντίδας, η εμφάνιση αναπηρίας ή σημαντικού προβλήματος υγείας που απαιτεί ειδική φροντίδα ή αποκατάσταση και αλλαγή κατηγορίας οικονομικής ενίσχυσης και οι λόγοι αυτών, όπου απαιτείται.

17. Η καταγραφή της εκτίμησης της κατάστασης του ανηλίκου που είχε τοποθετηθεί για φροντίδα σε ανάδοχο γονέα, κατά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του και τα περαιτέρω μέτρα προστασίας και φροντίδας που απαιτούνται.

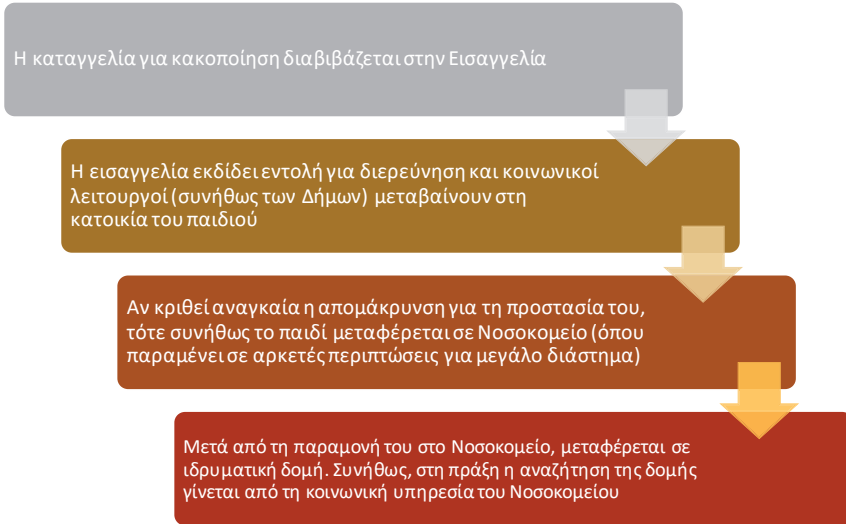
Άρθρο 2

Το ανάδοχο τέκνο, μετά την ενηλικίωσή του, έχει το δικαίωμα πληροφόρησης, αναφορικά με τα στοιχεία, που τηρούνται στο Εθνικό Μητρώο Εγκεκριμένων Αναδοχών Ανηλίκων και το αφορούν, ιδίως ως προς τα στοιχεία που προσδιορίζουν την αστική ταυτότητα των φυσικών του γονέων. Το δικαίωμα πληροφόρησης ασκείται με την υποβολή σχετικής αίτησης από το ανάδοχο ενήλικο τέκνο προς τον Υπεύθυνο Επεξεργασίας του Μητρώου ή το νόμιμο αναπληρωτή του. Ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας έχει την υποχρέωση χορήγησης στον αιτούντα αντιγράφου των στοιχείων που τηρούνται στο Μητρώο, εντός ενός μηνός από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, εφόσον το ανάδοχο τέκνο έχει αποδεδειγμένα λάβει την κατάλληλη συμβουλευτική.

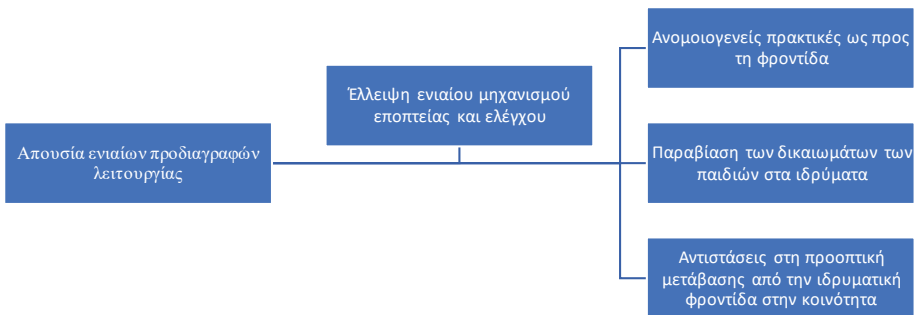
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΠΟΛΙΤΗ 2020

Σχήμα Π1: Η συνήθης διαδρομή από την υποβολή της καταγγελίας ως την τοποθέτηση του παιδιού σε ίδρυμα σήμερα



Σχήμα Π2: Προβλήματα που δημιουργούνται από την έλλειψη ενιαίου θεσμικού πλαισίου



Σχήμα Π3: Πώς λειτουργούν ιδανικά οι υπηρεσίες στην κοινότητα



ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΚΛΗΘΗΚΑΝ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α'*	ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Β'*
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΒΡΕΦΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ»	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΔΡΑΜΑΣ	ΝΠΔΔ	✓	✓
	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΑΝΑΡΡΩΤΗΡΙΟ ΠΕΝΤΕΛΗΣ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ- Η ΜΗΤΕΡΑ	ΝΠΔΔ	✓	✓
	ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΠΑΙΔΟΠΟΛΗ ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ- Η ΜΗΤΕΡΑ	ΝΠΔΔ	✓	✓
		ΠΑΙΔΟΠΟΛΗ ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ- Η ΜΗΤΕΡΑ	ΝΠΔΔ	✓	✓
	ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ- Η ΜΗΤΕΡΑ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΧΑΪΑΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΧΑΪΑΣ- ΣΚΑΓΙΟΠΟΥΛΕΙΟ- Πρ. ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΘΗΛΕΩΝ ΠΑΤΡΩΝ	ΝΠΔΔ	✓	✓
		ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΧΑΪΑΣ- ΣΚΑΓΙΟΠΟΥΛΕΙΟ- ΠΡ. ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΑΡΡΕΩΝ ΠΑΤΡΩΝ	ΝΠΔΔ	✓	✓

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ- ΠΡΩΗΝ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΑΡΡΕΝΩΝ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	ΝΠΔΔ	✓	✓
	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - ΠΡ. ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΘΗΛΕΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ - ΠΡ. ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΘΗΛΕΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΝΠΔΔ	✓	✓
		ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΔΔ	✓	✓
	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΠΡ. ΠΑΙΔΟΠΟΛΗ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΔΔ	✓	✓
	ΧΑΝΙΩΝ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΧΑΝΙΩΝ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ - Πρ. ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΘΗΛΕΩΝ ΡΟΔΟΥ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ - ΠΡ. ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΑΡΡΕΝΩΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΝΠΔΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΠΑΠΑΦΕΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΑΡΡΕΝΩΝ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ «Ο ΜΕΛΙΤΕΥΣ»	ΝΠΔΔ	✓	✓

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΝΠΔΔ	√	√
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ	ΝΠΔΔ	√	√
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΕΒΡΟΥ	ΠΑΙΔΙΚΟ ΧΩΡΙΟ SOS ΘΡΑΚΗΣ	ΝΠΙΔ	√	√
	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΣΠΙΤΙ ΝΕΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΤΣΑΣ- ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ- ΑΝΟΙΞΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΛΥΡΕΙΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΝΠΙΔ	Χ	Χ
		ΠΑΙΔΙΚΟ ΧΩΡΙΟ SOS ΒΑΡΗΣ**	ΝΠΙΔ	√	√
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΕΣΤΙΑ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ ΦΙΛΟΘΕΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΞΕΝΩΝΑΣ ΒΡΕΦΩΝ SOS	ΝΠΙΔ	√	√
		ΣΠΙΤΙ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ- ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΣΠΙΤΙ ΜΕΛΙΣΣΙΩΝ- ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΣΤΕΓΗ Κ ΟΡΙΤΣΙΟΥ «ΑΓΙΑ ANNA»	ΝΠΙΔ	√	√
	ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΣΠΙΤΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ - ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕΙΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΝΠΙΔ	√	√
	ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	ΣΠΙΤΙ ΚΑΡΕΑ - ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΕ ΑΝΑΓΚΗ (ΜΚΟ) ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ - ΜΙΚΡΟΛΙΜΑΝΟ	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΘΝΙΚΟ ΝΗΠΙΟΤΡΟΦΕΙΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΝΠΙΔ	✓	Χ
		ΣΠΙΤΙ ΜΟΣΧΑΤΟΥ-ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΣΤΕΓΗ ΘΗΛΕΩΝ Π. ΦΑΛΗΡΟΥ «Ο ΑΓΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ»	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΣΤΕΓΗ ΝΕΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΩΡΙΑ SOS**	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΑΜΚΕ ΠΛΟΕΣ-ΞΕΝΩΝΑΣ Α ΚΑΙ Β***	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ «ΑΓΙΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ» ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	ΝΠΙΔ	Χ	Χ
	ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ	ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ- ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΘΗΛΕΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΙΓΟΥΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ	ΝΠΙΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΣΠΙΤΙ ΚΥΛΛΗΝΗΣ-ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	✓	✓
	ΑΧΑΪΑΣ	ΣΠΙΤΙ ΤΕΜΕΝΗΣ-ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	✓	✓
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ-ΚΟΝΙΤΣΑ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗ	ΝΠΙΔ	✓	✓
		ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΟ ΑΝΘΟΣ	ΝΠΙΔ	✓	✓

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΒΟΛΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΜΗΝΙ ΒΟΛΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΣΠΙΤΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ- ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ Ο ΣΩΤΗΡ	ΝΠΙΔ	Χ	Χ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΗΜΑΘΙΑΣ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ «ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ»- «ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ»	ΝΠΙΔ	√	√
	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΧΩΡΙΟ- ΦΙΛΥΡΟ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΘΗΛΕΩΝ «Η ΜΕΛΙΣΣΑ»	ΝΠΙΔ	√	√
		ΠΑΙΔΙΚΟ ΧΩΡΙΟ SOS ΠΛΑΓΙΑΡΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΣΠΙΤΙ ΦΟΙΝΙΚΑ- ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√
		ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ «ΑΒΒΑHOUSE THESSALONIKI»	ΝΠΙΔ	√	√
	ΠΕΛΛΑΣ	ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ «ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ»	ΝΠΙΔ	√	√
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΛΥΒΙΑΝΗΣ- ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ	ΝΠΙΔ	√	Χ
		ΠΑΙΔΙΚΟ ΧΩΡΙΟ SOS ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΙΔ	√	√
	ΧΑΝΙΩΝ	ΣΤΕΓΗ ΘΗΛΕΩΝ «Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ»	ΝΠΙΔ	√	√
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΠΙΤΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ - ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	√	√

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΛΟΥΚΑΣ	ΝΠΙΔ	Χ	Χ
	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ «Η ΑΓΙΑ ΤΑΒΙΘΑ»	ΝΠΙΔ	√	√
	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΧΑΛΚΙΔΟΣ	ΝΠΙΔ	√	√

- * Το σύμβολο (√) αντιστοιχεί σε θετική απόκριση και το σύμβολο (Χ) σε άρνηση συμμετοχής των φορέων παιδικής προστασίας στην ποσοτική έρευνα.
- ** Το Παιδικό Χωριό SOS Βάρης έδωσε συγκεντρωτικά στοιχεία και για τη δομή «Στέγη Νέων Αθηνών Παιδικά Χωριά SOS».
- *** Η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία (ΑΜΚΕ) ΠΛΟΕΣ έδωσε συγκεντρωτικά στοιχεία για όλες της τις δομές (Ξενώνας Α & Β).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ:

«Αν θέλετε περιγράψτε σύντομα κάτι χαρακτηριστικό που κάνετε εσείς και η μονάδα για την προώθηση της υιοθεσίας;»

«Ακολουθούμε με απόλυτη συνέπεια την νέα διαδικασία που ορίζεται μέσω της νέας πλατφόρμας anynet. Ταυτόχρονα προετοιμάζουμε κατάλληλα τα παιδιά που διαμένουν στον χώρο μας έτσι ώστε να παρουσιάζουν μεγαλύτερη ετοιμότητα να ενταχθούν και να ακολουθήσουν αυτές τις διαδικασίες».

«Σε συνεργασία με την περιφέρεια Κρήτης η Κοινωνική Λειτουργός της δομής συμμετέχει στην εκπαίδευση υποψηφίων (anynet) και στη προετοιμασία των υποψήφιων δικών μας παιδιών»

«Εκπαίδευση υποψήφιων ανάδοχων οικογενειών, συνεργασία με εκπαιδευτικά Πλαίσια και με κέντρα ειδικών θεραπειών. Διάχυση μέσω των ΜΜΕ».

«Ανακοινώσεις/ενημερώσεις μέσω συλλόγων εθελοντών -δημοσιεύσεις σε έντυπα».

«Αξιολογούμε υποψηφίους ανάδοχους γονείς».

«Διοργάνωση ημερίδας, αναρτήσεις στα Social media, τηλεφωνική ενημέρωση ενδιαφερομένων».

«Εκπαίδευση Προσωπικού στις νέες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την αναδοχή και την υιοθεσία».

«Εκπαιδευτικά σεμινάρια- ημερίδες- δελτία τύπου, έντυπο υλικό».

«Ενδεδεχής προετοιμασία για κάθε αναδοχή και στη συνέχεια συστηματική μεταπαρακολούθηση της προσαρμογής των παιδιών για τουλάχιστον ένα έτος».

«Ενημέρωση».

«Ενημέρωση και παραπομπή στις αρμόδιες υπηρεσίες των Π.Ε. για τη διαδικασία εγγραφής στα εθνικά μητρώα υποψήφιων αναδόχων γονέων».

«Ενημέρωση πλατφόρμας, επικοινωνία με τους επαγγελματίες για το ματσαρίσματα, ενημέρωση των παιδιών και των οικογενειών τους, ενημέρωση προσωπικού».

«Ενημέρωση προς συνεργάτες χορηγούς και τρίτους».

«Ενημέρωση σε δημόσιους οργανισμούς για πρόγραμμα αναδοχής και υιοθεσίας».

«Ενημέρωση σε υποψήφιους αναδόχους».

«Ενημέρωση του Anynet, πληροφόρηση των παιδιών για την αναδοχή και υιοθεσία».

«Ενημερωτικές εκδηλώσεις ενημερωτικά φυλλάδια ενημέρωση των ενδιαφερομένων, παροχή βοήθειας στη χρήση του πληροφοριακού συστήματος, ενημέρωση στην ιστοσελίδα του φορέα».

«Εντάξαμε την υιοθεσία και αναδοχή στα προγράμματά μας».

«Ένταξη των εφήβων σε μητρώο αναδοχής και υιοθεσίας. Αναζήτηση ευρύτερων οικογενειακών πόρων για ένταξη στο πρόγραμμα αναδοχής και καθοδήγηση σχετικά με τις διαδικασίες».

«Επαφές με υποψήφιους γονείς που ενδιαφέρονται για το θεσμό».

«Ευαισθητοποίηση κοινότητας για το θεσμό της αναδοχής, συμμετοχή σε σεμινάρια με εισηγήσεις, συνεργασία με όλους τους φορείς που εμπλέκονται με την παιδική προστασία».

«Έχει ολοκληρωθεί σημαντικός αριθμός αναδοχών σύμφωνα με τον νόμο 4538/2018».

«Έχουμε βάλει όλα τα παιδιά στην πλατφόρμα».

«Έχουμε ένα δίκτυο εθελοντών οι οποίοι αναλαμβάνουν παιδιά που στερούνται ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος και τα βγάζουν βόλτες, περνάνε χρόνο τα παιδιά με τις οικογένειες των εθελοντών αυτών, έρχονται σε επαφή με τον κύκλο τους. Κάθε εθελοντής αναλαμβάνει ένα και μόνο παιδί ώστε να υπάρχει σταθερότητα και αποκλειστικότητα. Κάποιοι από τους εθελοντές έχουν ξεκινήσει τη διαδικασία της αναδοχής των συγκεκριμένων παιδιών που έχουν».

«Η μονάδα εφαρμόζει εκτεταμένο πρόγραμμα αναδοχής με αξιολογήσεις και δράσεις δημοσιότητας και ενημέρωσης».

«Επίλυση αποριών σχετικά με τις διαδικασίες».

«Προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινότητας».

«Προετοιμασία των παιδιών και συνεργασία με την ανάδοχη οικογένεια».

«Πρωτοθύμε την υιοθεσία».

«Στην υπηρεσία μας λειτουργούσε πρόγραμμα μόνιμης φιλοξενίας από το 2014 έως σήμερα».

«Συμμετοχή σε εκπαίδευση του Δικτύου Ανάδοχων γονέων και εθελοντών το 2019. Διοργάνωση ενημέρωσης κοινού για το θεσμό της αναδοχής στο Κέντρο κοινότητας Δήμου στις 16/11/19. Σταθερή και συχνή αναθεώρηση του πλάνου ζωής των παιδιών που παραμένουν στη δομή με σκοπό τη διερεύνηση δυνατοτήτων αποκατάστασής τους σε οικογένεια (είτε μέσω επανασύνδεσης είτε μέσω της αναδοχής και της υιοθεσίας)».

«Συμμετοχή στην πλατφόρμα anynet , φροντίζουμε για το ταίριασμα των υποψήφιων γονέων με τα παιδιά και παρακολουθούμε την εξέλιξη».

«Συνεργαζόμαστε με τον επίσημο φορέα αναδοχής/ τεκνοθεσίας που είναι η περιφέρεια και παρέχουμε στήριξη στους υποψήφιους γονείς».

«Συνεργασία με ΕΚΚΑ καθώς με την ενημέρωση της πλατφόρμας του anynet».

«Συνεργασία με περιφέρεια και τακτική ενημέρωση ΑΣΟΑ παιδιών».

«Συνεργασία με περιφέρεια μέσω anynet».

«Συστηματική προώθηση του θεσμού της αναδοχής τα τελευταία έτη, με μεγάλο και αυξανόμενο αριθμό παιδιών σε αναδοχή. Πραγματοποιούνται ενημερωτικές δράσεις-εκδηλώσεις και ημερίδες για τον σκοπό αυτό».

«Σχεδιασμός καμπάνιας προώθησης και ευαισθητοποίησης του θεσμού της αναδοχής και υιοθεσίας ως ΚΚΠΠΚ».

«Σωστή ενημέρωση και αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά».

«Το κράτος και η νομοθεσία πρέπει να ασχοληθεί με αυτά τα θέματα. Τα παιδιά ήταν ανασφάλιστα. Επί χρόνια χρησιμοποιούσα ιδιώτες γιατρούς. Τώρα τελευταία χρησιμοποιώ δημόσια νοσοκομεία. Να μην είναι αόρατα αυτά τα παιδιά και να μην υπάρχουν ανισότητες και αδυναμία πρόσβασης σε βασικές παροχές που είναι δικαίωμα όλων των άλλων. Υπάρχουν παιδιά που δεν είναι στις φόρμες τις σάνταρντ. Π.χ. ένα παιδί δεν έλαβε υποτροφία διότι η φόρμα του ΙΚΥ ζητούσε ΑΦΜ μητέρας, ενώ το παιδί δεν το είχε διότι απομακρύνθηκε από αυτή με δικαστική απόφαση και δεν είχε επικοινωνία/επαφή μαζί της».

Λοιπές περιπτώσεις

«Τα [...] παιδιά της μονάδας δεν επιθυμούν και αρνούνται να προωθηθούν για αναδοχή ή υιοθεσία».

«Τα παιδιά έρχονται με αίτηση του κηδεμόνα και δεν επιτρέπουν οι κηδεμόνες να αναρτήσουμε τα προσωπικά τους στοιχεία».

